

Ref

Statens
offentliga
utredningar

1972: 60

Social-
departementet

Beskattade för- måner vid sjuk- dom och arbets- löshet m.m.

SOU

Betänkande avgivet av
sjukpenningutredningen
Stockholm 1972

Statens offentliga utredningar
1972:60
Socialdepartementet

Beskattade förmåner vid sjukdom och arbetslöshet m.m.

Betänkande avgivet av
sjukpenningutredningen
Stockholm 1972

ISBN 91-38-01334-7

Till Statsrådet och chefen för socialdepartementet

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 maj 1970 tillkallade chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, den 16 juni 1970 undertecknad, numera överdirektören i riksförsäkringsverket Hans Järnbrink, som sakkunnig med uppdrag att utreda de tekniska förutsättningarna för att inordna sjukpenningen i beskattningssystemet. Utredningen skulle även omfatta förmåner som utgår vid arbetslöshet. Genom beslut den 28 januari 1972 har Kungl. Maj:t uppdragit åt utredningen — som antagit namnet sjukpenningutredningen — att jämväl överväga frågan om beskattning av det utbildningsbidrag som utgår enligt arbetsmarknadskunskörelsen.

Departementschefen har såsom experter åt utredningsmannen tillkallat, den 16 juni 1970 numera kanslirådet Gunnar Björne, finansdepartementet, utredningssekreteraren Yngve Hjalmarsson, Tjänstemännens centralorganisation, numera kommunalrådet Gustav Persson, Landsorganisationen, numera departementsrådet Björn Sjöberg, socialdepartementet, och direktörsassistenten Inge Svensson, Svenska arbetsgivareföreningen, den 30 juni 1970 numera kammarrättsrådet Sten Bergh, finansdepartementet, numera avdelningsdirektören Tore Lundin, riksskatteverket, och byråchefen Göran Ossung, riksförsäkringsverket, den 1 juli 1970 sekreteraren Lars-Olof Lundberg, Landsorganisationen, i stället för Persson som begärt entledigande, och den 7 september 1971 utred-

ningssekreteraren Bo Johansson, Tjänstemännens centralorganisation, i stället för Hjalmarsson som begärt entledigande, samt den 30 september 1971 rådmannen Ingemar Cosmo, inrikesdepartementet, och den 27 januari 1972 byrådirektören Olof Cohn, arbetsmarknadsstyrelsen.

Såsom sekreterare åt utredningsmannen har tjänstgjort Bergh t. o. m. den 31 januari 1972 och fr. o. m. den 30 september 1971 avdelningsdirektören Einar Edvardsson, riksförsäkringsverket.

Utredningen har samrått med familjepolitiska kommittén, skadeståndskommittén, KSA-utredningen, utredningen om företagens uppgiftsplikt och den av statskontoret och riksförsäkringsverket gemensamt bedrivna RAFA-utredningen.

Remissyttranden har avgivits över dels betänkandet Försäkring och annat kontant stöd vid arbetslöshet (SOU 1971:42—44), dels betänkandet Översyn av bidragsbestämmelser m. m. inom arbetsmarknadsutbildningen (Stencil Ds In 1971:13), dels ock framställning till finansdepartementet den 7 oktober 1971 från Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige om viss ändring i kommunalskattelagen m. m. i den del framställningen angick gruppsjukförsäkring (AGS).

Utredningens arbete har bedrivits så, att experterna deltagit i alla förekommande frågor.

Med föreliggande betänkande har utred-

ningen slutfört sitt arbete.

Till betänkandet har fogats särskilda yttranden av experterna Bo Johansson och Lars-Olof Lundberg i fråga om obligatorisk sjuklön, av experten Bo Johansson i fråga om kompensationsnivån och sammanträffande av förmåner vid sjukdom samt av experten Inge Svensson i fråga om obligatorisk sjuklön och arbetslöshetsförsäkringens administration.

Stockholm den 7 september 1972.

Hans Järnbrink

/Einar Edvardsson

Innehåll

I	Utredningsuppdraget	11	1.4	Finansiering av förmåner enligt AFL och YFL	24
II	Nuvarande ordning	15	1.4.1	Sjukförsäkringen	24
				Den försäkrades avgift	24
				Arbetsgivaravgift	25
				Statsbidrag	25
			1.4.2	Yrkesskadeförsäkringen	25
			1.4.3	Den allmänna pensioneringen	25
			1.5	Administrationn enligt AFL och YFL	25
			1.5.1	Riksförsäkringsverket	25
				Tillsyn	25
				Besvär	26
				Utbetalning av allmän pension m. m.	26
				Arbetsgivaravgifter	26
				Yrkesskadeförsäkring	27
			1.5.2	De allmänna försäkringskassorna	27
			1.5.3	De lokala skattemyndigheterna	27
			1.6	Sjuklöneförmåner för vissa grupper av anställda	28
			1.6.1	Statsanställda	28
				Sjuklön och arbetsgivarinträde	28
				Sjukanmälan och sjukkontroll	29
				Myndighets anmälan till försäkringskassa m. m.	30
				Lön vid olycksfall och yrkessjukdom	30
				Lön vid barnsörd	30
Kapitel 1	<i>Sjukpenning och allmän pension m. m.</i>	15			
1.1	Sjukpenning inom sjukförsäkringen	15			
1.1.1	Obligatorisk sjukpenning	15			
1.1.2	Frivillig sjukpenning	17			
1.1.3	Moderskapsförmåner	18			
1.1.4	Smittbärarersättning	18			
1.1.5	Sjukpenningens konstruktion	19			
1.2	Sjukpenning inom yrkesskadeförsäkringen	19			
1.2.1	Obligatorisk yrkesskadeförsäkring	19			
1.2.2	Frivillig yrkesskadeförsäkring	20			
1.2.3	Yrkesskadeförsäkringen närstående ersättnings-system	20			
1.2.4	Sjukpenningens konstruktion	21			
1.3	Den allmänna pensioneringen	21			
1.3.1	Folkpensioneringen	21			
1.3.2	Tilläggs-pensioneringen	22			
	Allmänt	22			
	Pensionsgrundande inkomst	22			
	Beräkningen av tilläggs-pension	22			

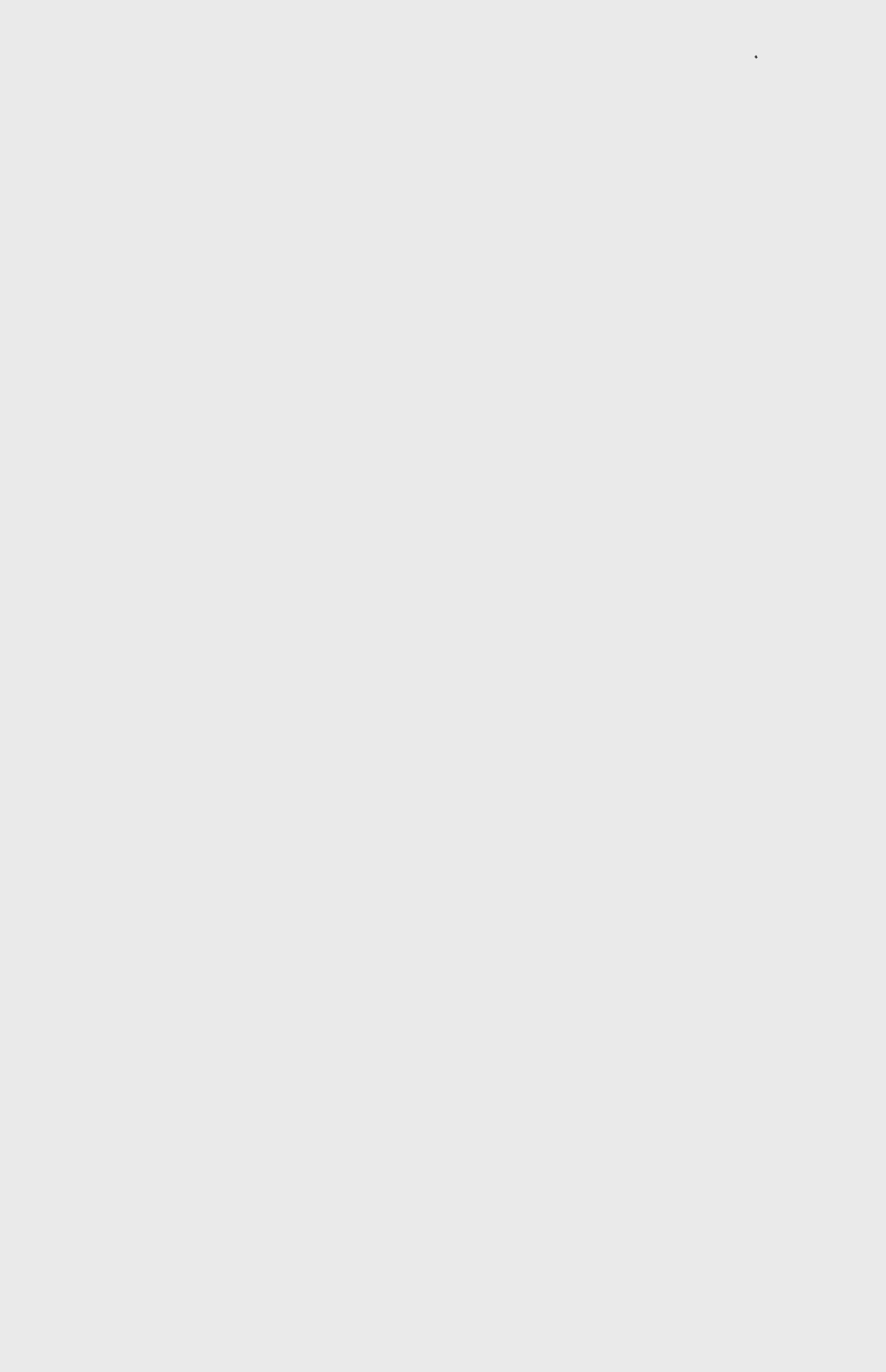
1.6.2	De allmänna försäkringskassornas anställda . . .	31	3.2.2	Grundbidrag	53	
1.6.3	Kommunal- och landstingsanställda	31	3.2.3	Hysesbidrag	54	
1.6.4	Ombordanställda sjömän	33	3.2.4	Traktamente	54	
1.6.5	Tjänstemän i enskild tjänst	33	3.2.5	Barn tillägg	54	
	Gemensamma bestämmelser	33	3.2.6	Särskilt bidrag	54	
	Industrin	34	3.2.7	Reducering av utbildningsbidrag på grund av inkomst som annan familjemedlem än barn har m. m.	55	
	Handeln	34	3.2.8	Utbildningsbidrag vid ledighet	55	
	Bankväsendet	35	3.2.9	Förskott och lån	56	
	Försäkringsbranschen . .	35	3.2.10	Utbildningsbidrag — ersättning från arbetslöshetskassa	56	
1.6.6	Arbetare i enskild tjänst	36	3.2.11	Utbildningsbidrag — studiemedel	56	
	AGS	36	3.2.12	Studiehjälp enligt studiehjälpsreglementet	56	
	Trygghetsförsäkring . . .	38	3.2.13	Utbildningsbidrag — sjukpenning m. m.	56	
Kapitel 2 Kontant stöd vid arbetslöshet			39	3.2.14	Utbildningsbidrag vid företag	56
2.1	Arbetslöshetsförsäkringen . . .	39	3.3	Handläggning av ärenden gällande utbildningsbidrag	57	
2.1.1	Ersättningen	39	3.3.1	Ansökan och beslutsfattandet	57	
2.1.2	Finansiering	42	3.3.2	Beräkning av utbildningsbidragets storlek	57	
2.1.3	Administration	42	3.3.3	Registrering och utbetalning av utbildningsbidrag	58	
2.2	Kommunalt kontantunderstöd	43	Kapitel 4 Beskattningsystemet			59
2.2.1	Ersättningen	43	4.1	Allmän kommunalskatt och statlig inkomstskatt	59	
2.2.2	Administration och statsbidrag	44	4.1.1	Allmänt	59	
2.3	Statligt omställningsbidrag . . .	44	4.1.2	Allmän kommunalskatt	59	
2.4	KSA-utredningens förslag (SOU 1971:42)	45	4.1.3	Statlig inkomstskatt . . .	61	
2.4.1	Försäkring och annat kontantstöd vid arbetslöshet	45	4.1.4	Närmare bestämmelser om skatteplikt och skattefrihet för socialförsäkringsförmåner m. m.	62	
2.4.2	Allmänna förutsättningar för ersättningsrätt	47	4.2	Taxering	64	
2.4.3	Förslag till ändringar i arbetslöshetsförsäkringen	47	4.2.1	Allmänt	64	
2.4.4	Förslag till kontant arbetsmarknadsstöd	49	4.2.2	Uppgiftsskyldigheten . .	64	
2.4.5	Förslag till finansiering av försäkringen	50	4.2.3	Kontrollverksamheten .	65	
2.4.4	Förslag till finansiering av försäkringen	50	4.2.4	Taxering i första instans	65	
Kapitel 3 Utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning			51	4.3	Debitering och uppbörd	66
3.1	Allmänt	51				
3.2	Gällande bestämmelser om utbildningsbidrag m. m.	52				
3.2.1	Inledning	52				

4.3.1	Preliminär A-skatt	66		skadeförsäkringen	76
4.3.2	Preliminär B-skatt	66	5.3	Norge	77
4.3.3	Slutlig skatt	66		Sjukpenning vid sjukdom och yrkesskada	77
4.3.4	Tillkommande skatt	67		Sjukpenning vid havandeskap och barnsbörd	78
4.3.5	Skattereduktion	67		Utbetalning av sjukpenning till arbetsgivare	78
4.3.6	Skatteavdrag	67		Besvär	79
4.3.7	Uppbörd av skatt	68		Finansiering	79
4.3.8	Arbetsgivares ansvarighet för arbetstagares skatt	68		Tilläggsförsäkring för vissa arbetstagare — sjuklöneordningen	79
4.3.9	Användning av ADB-teknik inom skatteupp- börden	68		Beskattning av sjukpenning . .	79
4.4	Folkpensionsavgiften	69		Kapitel 6 <i>Dagpenning m. m.</i>	80
4.5	Sjömansskatt	69		6.1 Danmark	80
III	Utländska bestämmelser	71		6.2 Finland	81
Kapitel 5	<i>Sjukpenning m. m.</i>	71		6.3 Norge	82
5.1	Danmark	71		Kapitel 7 <i>Utbildningsbidrag m. m.</i>	84
5.1.1	Nuvarande ordning	71		7.1 Danmark	84
	Dagpenning till löntagare	71		7.1.1 Allmänt	84
	Frivillig försäkring	71		7.1.2 Bidrag under kurstiden . .	84
	Dagpenning vid havandeskap och barnsbörd	71		7.2 Finland	85
	Yrkesskadeförsäkring	72		7.2.1 Allmänt	85
	Beskattning av dagpenning	72		7.2.2 Bidrag under kurstiden . .	85
5.1.2	Den nya "dagpengeloven"	72		7.3 Norge	85
	Dagpenning under arbetsgivarperioden	72		7.3.1 Allmänt	85
	Dagpenning i övrigt	73		7.3.2 Bidrag under kurstiden . .	86
	Finansiering	74	IV	Utredningens överväganden och förslag	87
	Beskattning av dagpenning	74		Kapitel 8 <i>Skattefrågornas tidigare behandling</i>	87
5.2	Finland	74		8.1 Sjukpenning enligt AFL och YFL	87
5.2.1	Dagpenning och moderskapspenning inom sjukförsäkringen	75		8.2 Arbetslöshetsersättning m. m. .	88
	Dagpenning	75		Kapitel 9 <i>Skattefrihetens effekter m. m.</i>	93
	Moderskapspenning	76		9.1 Inledning	93
	Utbetalning av dag- och moderskapspenning till arbetsgivare	76		9.2 Analys av skatteeffekten inom sjukpenningförsäkringen	93
	Besvär	76		9.2.1 Förutsättningar	93
	Finansiering	76		9.2.2 Preliminär och slutlig skatt	94
	Beskattning av dag- och moderskapspenning	76		9.2.3 Beräkningar	95
5.2.2	Dagpenning inom yrkes-			Beräkning med hänsyn	

	till lönekuverteffekten	95	Kapitel 12 <i>Beskattat utbildningsbidrag</i>	131
	Beräkning med hänsyn till slutskatteeffekten	96	12.1 Utbildningsbidragets beståndsdelar	131
9.3	Några kompletterande uppgifter beträffande arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag	97	12.2 Omräkning till skattepliktigt belopp	131
9.4	Några ytterligare synpunkter	98	12.3 Administration	134
Kapitel 10 <i>Beskattad sjukpenning m. m.</i>			Kapitel 13 <i>Pensionsgrundande inkomst för tilläggs pension</i>	135
10.1	Administrationn av beskattad sjukpenning	100	Kapitel 14 <i>Kostnader och finansiering</i>	138
	Beskattad sjukpenning i ADB-system	101	14.1 Sjukpenning och föräldrapenning	138
	Provisoriskt system för beskattad sjukpenning	102	Kostnader	138
	Sammanfattning	104	Administration	139
10.2	Frågan om sjuklön	105	Finansiering av sjukpenningkostnaderna	140
10.2.1	Sjuklön med arbetsgivarinträde	105	Uträkning och debitering av sjukförsäkringsavgifter	141
10.2.2	Obligatorisk sjuklön utan arbetsgivarinträde	107	Finansiering av kostnaderna för föräldrapenningen	142
10.3	Skattepliktens omfattning	109	Finansiering av kostnader för sjukpenning enligt YFL och närstående ersättningssystem	143
10.4	Sjukpenningens utformning	110	14.2 Arbetslöshetsersättning	143
10.4.1	Synpunkter på det nuvarande klassplaceringssystemet	111	Kostnader	143
10.4.2	Andra sätt att beräkna sjukpenning	113	Finansiering	144
10.4.3	Förslag i fråga om sjukpenninggrundande inkomst	115	14.3 Utbildningsbidrag	145
	Fastställande av sjukpenninggrundande inkomst	115	14.4 Skattefrågor m. m.	147
	Inkomstgränser	116	14.5 Pensionsgrundande inkomst för tilläggs pension	149
	Vissa övergångsarrangeringar	118	V Författningsförslag	151
10.4.4	Sjukpenningens kompensationsnivå m. m.	118	VI Specialmotivering	210
10.5	Sammanträffande av förmåner vid sjukdom m. m.	119	VII Sammanfattning	220
Kapitel 11 <i>Beskattad ersättning vid arbetslöshet</i>			Särskilda yttranden	229
11.1	Kontant arbetsmarknadsstöd m. m.	124	Bilagor	
11.2	Arbetslöshetsförsäkring	126	1. Tabeller och diagram utvisande vissa kompensationsnivåer inom sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen	231
			2. Undersökning avseende klassplacering i vissa yrkesskadefall	241
			3. Undersökning avseende klassplacering och sammanträffande av förmåner m. m. i vissa sjukfall	243
			4. Kostnadsberäkningar m. m. avseende sjukpenning och föräldrapenning	246

Använda förkortningar:

- ADB = Automatisk databehandling
- AFL = Lagen om allmän försäkring
- AGS = Avtalsgruppsjukförsäkring enligt 1971 års avtalsuppgörelse mellan LO och SAF
- AST = Allmänt avlöningsavtal för statliga och vissa andra tjänstemän
- AST-R = Avlöningsavtal för statliga tjänstemän med R-tjänster
- CF = Sveriges Civilingenjörsförbund
- KL = Kommunalskattelagen
- KSA = Kontant stöd vid arbetslöshet
- LO = Landsorganisationen i Sverige
- RA = Ramavtal angående allmänna bestämmelser för arbetstagare, som icke är tjänstemän
- SAF = Svenska arbetsgivareföreningen
- SALF = Sveriges arbetsledareförbund
- SI = Förordningen om statlig inkomstskatt
- SIF = Svenska industritjänstemannaförbundet
- TCO = Tjänstemännens centralorganisation
- TF = Taxeringsförordningen
- YFL = Lagen om yrkesskadeförsäkring

Direktiven för sjukpenningutredningens arbete har angivits av chefen för socialdepartementet, statsrådet Aspling, i ett anförande till statsrådsprotokollet över socialärenden den 27 maj 1970. Anförandet har följande lydelse.

Enligt gällande bestämmelser är sjukpenning som på grund av sjukförsäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller försäkring enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring tillfallit den försäkrade befriad från inkomstskatt. Vidare föreligger skattefrihet för motsvarande ersättning enligt annan författning som utgått till någon vid sjukdom eller olycksfall i arbete eller under militärtjänstgöring. Inte heller s. k. dagpenning, som vid arbetslöshet utgått på grund av försäkring, räknas som skattepliktig inkomst.

De nu nämnda ersättningarna har i tidigare sammanhang bedömts som i princip skattepliktig inkomst, eftersom de i regel träder i stället för en arbetsinkomst som skulle ha beskattats. Emellertid har man avstått från beskattning med hänsyn till bl. a. de administrativa svårigheter som föreligger i fråga om källskatteavdrag och taxeringskontroll. Det har dock därvid förutsatts att frågan om beskattning senare skulle tas upp till ytterligare övervägande.

I prop. 1966:113 diskuterades frågan om beskattning av sjukpenning i samband med den utökning av antalet sjukpenningklasser och den höjning av sjukpenningens kompensationsgrad som då genomfördes. Det uttalades att frågan om en beskattning av sjukpenningen borde tas upp till prövning senare. Andra lagutskottet (2LU 1966:47) förordade vid propositionens behandling att

verkningarna av sjukpenningreformen skulle följas och att, om erfarenheterna gav anledning därtill, den översyn av reglerna som visade sig påkallad skulle verkställas. Efter samråd med chefen för finansdepartementet finner jag att en utredning rörande de tekniska förutsättningarna för att inordna sjukpenningen i beskattningssystemet nu bör komma till stånd. En särskild utredningsman bör tillkallas för ändamålet.

Görs sjukpenningen skattepliktig, vilket självfallet förutsätter att de nuvarande sjukpenningbeloppen samtidigt höjs, kan sjukpenningen bli mera jämförbar med sjuklön. Den kan då också på ett enkelt sätt göras pensionsgrundande för ATP. Därigenom kan ges möjlighet att skapa ökad jämlikhet mellan grupper som enbart har socialförsäringen att lita till och andra grupper – främst tjänstemän – som uppbär ersättning från arbetsgivaren vid sjukdom och olycksfall. Utredningen bör omfatta också motsvarande förmåner från yrkesskadeförsäringen och enligt militärsättningsförordningen (1950:261). Detsamma gäller förmåner som utgår vid arbetslöshet. Däremot bör moderskapspenningen lämnas utanför.

Sjukpenningförsäkringen är uppbyggd efter inkomstbortfallsprincipen som innebär att sjukpenningen skall till viss kompensationsgrad ersätta den inkomst av förvärvsarbete, som den försäkrade går miste om vid arbetsoförmåga på grund av sjukdom. Undantag härifrån är den s. k. hemmamekförsäkringen enligt vilken icke förvärvsarbetande make i princip är tillförsäkrad grundsjukpenning på 6 kronor om dagen. Därutöver kan hemmameke frivilligt försäkra sig för sjukpenningtillägg på högst 9 kronor om dagen. Vidare kan studerande frivilligt försäkra sig för sjukpenning eller tillägg till

obligatorisk sjukpenning i den omfattningen att totala ersättningen vid sjukdom utgör maximalt 15 kronor om dagen. Inte heller i sistnämnda fall täcker den frivilliga försäkringen bortfall av inkomst av förvärvsarbete.

Om sjukpenningförmånerna blir skattepliktig inkomst innebär detta att också sådan ersättning som inte baserar sig på arbetsinkomst blir skattepliktig inkomst, såvida inte vissa förmånsformer undantas från skatteplikt. Utredningsmannen bör överväga den lämpliga lösningen med utgångspunkt i ett så långt möjligt konsekvent genomförande av principen om skatteplikt för sjukpenningförmånerna. Vid en beskattning av sjukpenningförmånerna måste de räknas upp till en sådan nivå att de efter skatt ger minst samma kompensationsgrad som f. n. Utredningsmannen bör överväga hur en sjukpenningsskala som tar hänsyn till att sjukpenningen är skattepliktig skall utformas.

Risk för överkompensation kan uppkomma genom att den försäkrade under sjukdom uppbär sjuklön från arbetsgivare och försäkringsförmåner från annat håll eller genom att den försäkrade samtidigt uppbär förmåner från olika försäkringar. Utredningsmannen bör ägna särskild uppmärksamhet åt frågan om sammanträffande av olika förmåner vid sjukdom och överväga behovet av lagstiftning som syftar till att begränsa möjligheterna till överkompensation vid sjukdom. I detta sammanhang bör också övervägas spørsmålet om lämpligheten av en viss från samhällsekonomiska synpunkter motiverad självrisk vid sjukdomsfall. Under arbetet med hithörande frågor bör utredningsmannen samråda med 1966 års skadeståndskommitté som bl. a. överväger frågor rörande överkompensation i skadeståndsfall.

En uppräknad av sjukpenningförmånerna till följd av beskattningen medför ökade utgifter för försäkringen. Samtidigt ökar skatteinkomsterna för stat och kommun. Olika vägar för att lösa finansieringsfrågan är tänkbara. Utredningsmannen bör i detta avseende kunna lägga fram alternativa förslag.

En betydande del av utredningsarbetet kommer att avse organisatoriska problem i anslutning till att sjukpenningen beskattas. Utredningsmannen bör undersöka vad en sådan reform skulle betyda ur administrationskostnadssynpunkt.

Under år 1967 utbetalades av försäkringskassorna sjukpenning och moderskapsförmåner till ca 2,2 milj. försäkrade för ca 4,3 milj. fall i ca 8 milj. poster. Siffrorna ökar

sannolikt något år från år. Om försäkringskassorna skall pröva och i förekommande fall göra preliminärskatteavdrag berör detta således minst 2,2 milj. försäkrade.

För försäkringskassornas del torde det vara uteslutet att i ett manuellt system klara de med preliminärskatteavdrag sammanhängande uppgifterna. Bl. a. den årliga utskriften av ca 2 milj. kontrolluppgifter, som skall ske under januari månad, är en arbetsuppgift, som även i en stor ADB-anläggning kan bli betungande.

En väg att begränsa det manuella förfarandet är att övergå till ett ADB-system för utbetalningarna, helt eller delvis. Samtidigt med utbetalningstransaktionen via ett ADB-system kan systemet automatiskt ackumulera utbetalt belopp på rätt försäkrad. Om systemet därutöver fortlöpande förses med uppgifter om de kontantutbetalningar som kan komma i fråga, kommer det vid årets utgång att innehålla de beloppsuppgifter, som krävs för bl. a. kontrolluppgiften. Riksförsäkringsverket och statskontoret har i uppdrag att utreda möjligheterna att genom användning av ADB-teknik och på annat sätt rationalisera administrationen inom den allmänna försäkringen. Utredningsarbetet utförs inom den s. k. RAFA-utredningen. I samråd med denna utredning bör klargöras hur databehandlingsfrågorna kan lösas vid övergång till beskattning av sjukpenningförmånerna och hur en integrering med data-systemet för uppbörds- och folkbokföringsväsendet kan ske. Samråd i hithörande frågor bör vidare äga rum med utredningen angående företagets uppgifts- och uppbördsskyldighet, m. m.

Det blir också en viktig uppgift för utredningen att åstadkomma regler som så långt möjligt förenklar administrationen i försäkringskassorna då det gäller skatteavdragen. Bl. a. bör undersökas om schablonregler kan tillämpas vid skatteavdrag på sjukpenning.

En lösning som avsevärt skulle begränsa de administrativa svårigheterna inom försäkringskassorna för den större delen av de försäkrade, nämligen de anställda, kan vara att arbetsgivarna betalar sjuklön och i stället uppbär ersättningen från försäkringskassa. Sådant arbetsgivarinträde tillämpas i dag för bl. a. statsanställda. En sådan ordning skulle också kunna medföra en effektivare kontroll.

Även om sjukpenningen för det stora flertalet anställda skulle kunna utbetalas i form av sjuklön från arbetsgivare återstår ett stort antal försäkrade som inte kan omfattas

av ett sådant system. Dit hör de som har inkomst enbart av annat förvärvsarbete än anställning. Särskilda problem kan uppstå också beträffande dem som har blandad inkomst av anställning och annat förvärvsarbete. Utredningsmannen bör ägna uppmärksamhet åt frågan att för sådana fall åstadkomma ett förfarande som ur administrativ synpunkt blir så enkelt och rationellt som möjligt.

Om sjukpenningförmånerna blir skattepliktig inkomst, öppnas såsom nämnts också möjlighet att på ett enkelt sätt hänföra dem till pensionsgrundande inkomst. Utredningsmannen bör lägga fram förslag om de lagändringar som behövs för ändamålet. Utgångspunkten bör därvid vara att sjukpenning skall vara pensionsgrundande i den mån den ersätter arbetsinkomst. De frågor som gäller ATP-avgift för ifrågavarande inkomster bör också prövas i detta sammanhang.

Sjukpenning enligt lagen om yrkesskadeförsäkring och enligt militärsättningsförordningen ansluter nära till sjukpenningen från den allmänna försäkringen. Utredningsmannen bör undersöka vilka särskilda problem som här kan uppkomma vid en övergång till skattepliktiga förmåner och beakta de överväganden som sker rörande den framtida administrationen av förmånerna.

I fråga om arbetslöshetsförsäkringen motsvaras sjukpenningen inom den allmänna försäkringen av dagpenningen, som — även den skattefria — ersätter inkomstbortfall vid arbetslöshet. Arbetslöshetsförsäkringens administration är fördelad på de erkända arbetslöshetskassorna med arbetsmarknadsstyrelsen som tillsynsmyndighet. Även vid sidan av arbetslöshetsförsäkringen kan utgå kontant stöd från samhällets sida vid arbetslöshet. Äldrestödet i form av omställningsbidrag är skattepliktigt men i övrigt föreligger skattefrihet för sådana bidrag. Utredningsmannen bör pröva förutsättningarna för att beskatta även sådana ersättningar och redovisa förslag rörande den lämpliga administrationen därvidlag. Frågorna om kontant stöd vid arbetslöshet utreds f. n. av den s. k. KSA-utredningen. Utredningsmannen bör samråda med KSA-utredningen och beakta resultatet av dess arbete.

Utredningen har därefter erhållit tilläggsdirektiv vilkas lydelse framgår av följande anförande av statsrådet Aspling till statsrådsprotokollet över socialärenden den 28 januari 1972.

Med stöd av Kungl. Maj:ts bemyndigande den 27 maj 1970 tillkallade jag en sakkunnig (sjukpenningutredningen, S 1970:39) för att utreda de tekniska förutsättningarna för att inordna sjukpenningen i beskattningssystemet. Uppdraget omfattade även de förmåner som utgår vid arbetslöshet.

Enligt arbetsmarknadskungörelsen (1966:368, omtryckt 1968:246, ändrad senast 1971:448) utges under vissa förutsättningar utbildningsbidrag till den som undergår arbetsmarknadsutbildning. Bidraget utgår i form av grundbidrag, hyresbidrag, familjetillägg och särskilt bidrag. Utbildningsbidraget är i sin helhet skattefritt.

Efter samråd med cheferna för inrikes- och finansdepartementen finner jag att även förutsättningarna för en beskattning av utbildningsbidraget bör utredas i detta sammanhang.

Härutöver har till utredningen överlämnats

den 18 juni 1971 statens järnvägars skrivelse till Statsrådet och Chefen för civildepartementet av den 28 juni 1966 med förslag till åtgärder för kontroll av placering i sjukpenningklass,

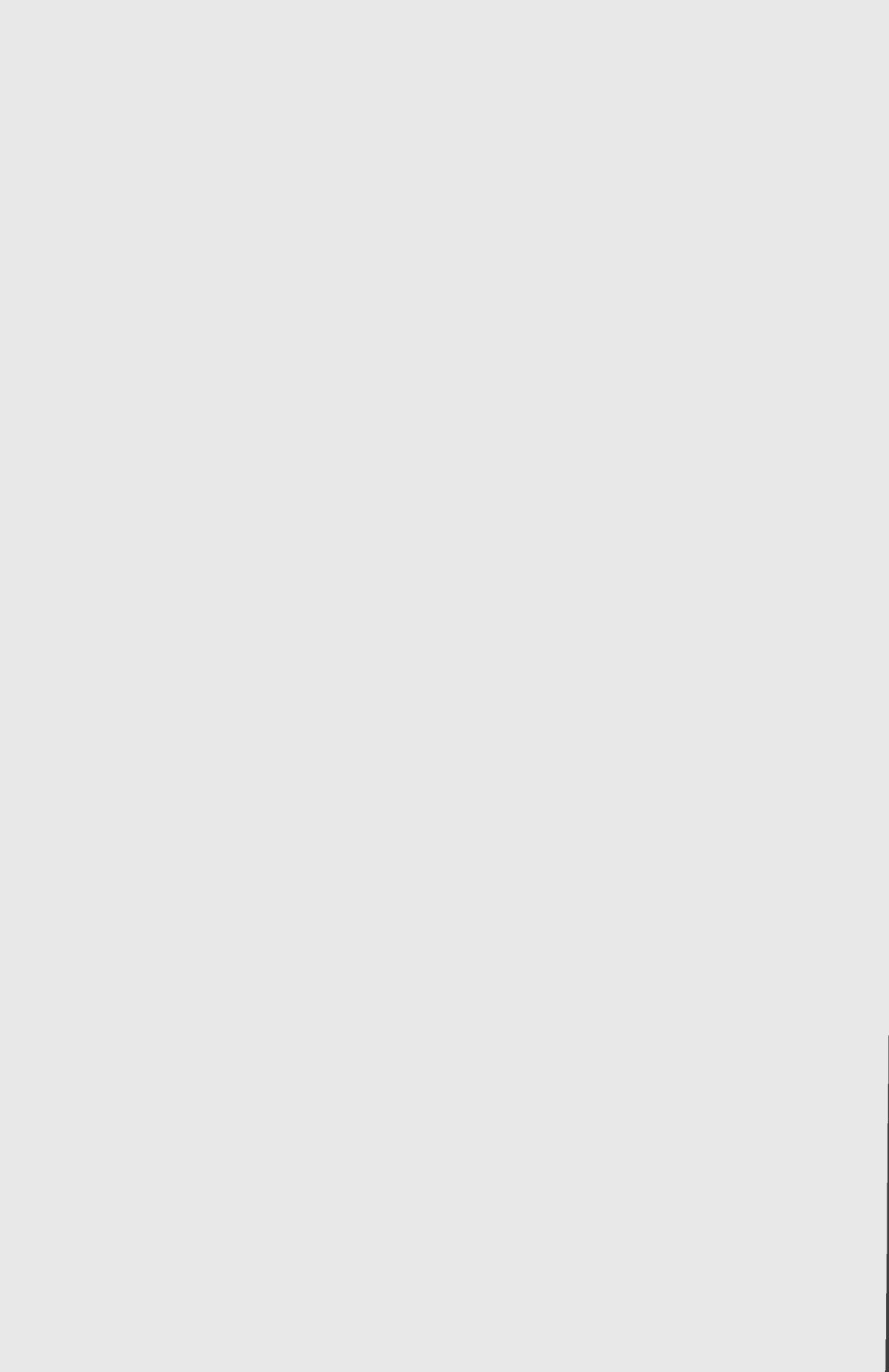
den 13 september 1971 Handelsanställdas förbunds skrivelse till Statsrådet och Chefen för socialdepartementet av den 25 augusti 1971 med förslag till ändring i sjukförsäkringslagen,

den 30 december 1971 Sveriges förenade studentkårers skrivelse till Konungen av den 26 maj 1970 angående placering i sjukpenningklass av studerande under praktiktid,

den 14 januari 1972 försäkringsinspektionens skrivelse till Konungen av den 21 december 1971 angående en ny form av ansvarighetsförsäkring, kallad trygghetsförsäkring,

den 24 mars 1972 Curt-Steffan Giseckes skrivelse till Statsrådet och Chefen för finansdepartementet av den 15 oktober 1970 angående vissa synpunkter rörande kompensationsgrader vid sjukdom m. m. samt

den 19 maj 1972 riks försäkringsverkets skrivelse till Konungen av den 11 april 1972 med utredning och förslag rörande frågan om tidpunkt för placering i sjukpenningklass enligt lagen om allmän försäkring.

1.1 Sjukpenning inom sjukförsäkringen

De grundläggande bestämmelserna om sjukförsäkringen finns i lagen (1962:381) om allmän försäkring (AFL). Sjukförsäkringen avser dels sjukvårdersättning, dels sjukpenning och kontanta förmåner vid moderskap. I den följande redogörelsen bortses från sjukvårdersättning. Bestämmelserna om sjukpenning och moderskapsförmåner finns i huvudsak i lagens 3 kap. Till den allmänna försäkringen är ansluten en frivillig sjukpenningförsäkring.

1.1.1 Obligatorisk sjukpenning

Sjukpenningförsäkringen omfattar försäkrade som är inskrivna i försäkringskassa. Försäkrade är enligt huvudregeln svenska medborgare och i Sverige bosatta utlänningar (1 kap. 3 §). Den som är försäkrad skall, om han är bosatt i riket, vara inskriven hos allmän försäkringskassa fr. o. m. den månad då han fyller 16 år (1 kap. 4 §).

Den försäkrades rätt till sjukpenning är beroende av att han är placerad i sjukpenningklass. Varje försäkrad, som har en inkomst av förvärvsarbete (anställning eller annat förvärvsarbete) på minst 1 800 kr. om året, skall vara placerad i sjukpenningklass (2 § första stycket).

Under vissa förutsättningar är dock försäkrad, som är inskriven hos försäkringskassa, placerad i sjukpenningklass fastän han inte har en årsinkomst av förvärvsarbete som

uppgår till 1 800 kr. Undantaget utgörs av den s. k. hemmakeförsäkringen. Förutsättningarna för sådan försäkring är att vederbörande är gift och stadigvarande sammanbor med maken eller, i annat fall, stadigvarande sammanbor med barn under 16 år — egna eller makes barn eller fosterbarn — eller stadigvarande sammanbor med någon, som han tidigare varit gift med, eller har eller har haft barn med (2 § sista stycket). Hemmakeförsäkringen upphör senast med utgången av den månad då den försäkrade fyller 67 år (3 §).

För ålderspensionär är sjukpenningförsäkringen begränsad till 180 dagar sammantaget efter pensioneringen. Förtidspensionär med hel pension kan inte vara sjukpenningförsäkrad (4 kap. 3 § och 3 kap. 3 §).

Sjukpenningklasserna är 21 till antalet. Den som omfattas av hemmakeförsäkringen är placerad i sjukpenningklass nr 1, där hel sjukpenning utgör 6 kr. för dag. Inplaceringen i de övriga klasserna sker med hänsyn till storleken av inkomsten av förvärvsarbete. Storleken av hel sjukpenning i de sistnämnda klasserna framgår av följande tabell.

Av sjukpenningbeloppet i varje klass utgör 6 kr. grundsjukpenning och återstoden tilläggssjukpenning. Sjukpenningen i klasserna nr 1 och 2 är alltså enbart grundsjukpenning.

Sjukpenningklassplaceringen beslutas vid inskrivningen i försäkringskassa. Placeringen

Sjukpenningklass nr	Inkomsten av förvärvsarbete uppgår för år		Sjukpenning kr.
	till kr.	men ej till kr.	
2	1 800	2 600	6
3	2 600	3 400	7
4	3 400	4 200	8
5	4 200	5 000	9
6	5 000	5 800	10
7	5 800	6 800	12
8	6 800	8 400	14
9	8 400	10 200	16
10	10 200	12 000	19
11	12 000	14 000	22
12	14 000	16 000	25
13	16 000	18 000	28
14	18 000	21 000	31
15	21 000	24 000	34
16	24 000	27 000	37
17	27 000	30 000	40
18	30 000	33 000	43
19	33 000	36 000	46
20	36 000	39 000	49
21	39 000	—	52

i sjukpenningklass skall omprövas, när försäkringskassan fått kännedom om att den försäkrades förhållanden undergått ändring av betydelse (5 §). Försäkrad är skyldig att snarast och senast inom två veckor anmäla stadigvarande inkomständring av betydelse för placeringen i sjukpenningklass (6 §).

Det är den försäkrades årsinkomst av förvärvsarbete som skall ligga till grund för klassplaceringen. Med årsinkomst av förvärvsarbete avses den inkomst av anställning resp. av annat förvärvsarbete än anställning i pengar eller naturaförmåner (kost eller bostad) som den försäkrade kan antas komma att få för den närmaste framtiden (ett å två år framåt). Inkomsten skall beräknas som en genomsnittsinkomst och tillfälliga förändringar uppåt eller nedåt skall alltså inte tillmätas betydelse. I praktiken tillämpas en sexmånadersregel, innebärande att man vid inkomstbedömningen bortser från förändringar som varar upp till ett halvt år. För att den som går ut i förvärvsarbete skall få bli placerad i sjukpenningklass fordras således att förvärvsarbetet har minst ett halvt års varaktighet. Kortare perioder av förvärvsarbete än nu nämnts medför inte placering i sjukpenningklass såvida inte förvärvsarbetet

är säsongarbete som återkommer regelbundet, vilket kan gälla t.ex. studerande som arbetar varje sommarlov. Inkomsten av förvärvsarbete under säsongen betraktas då som årsinkomst och medför sjukpenningklassplacering. Den försäkrade kvarstår i denna sjukpenningklass även under tid då han inte förvärvsarbetar.

Vid inplacering i sjukpenningklass på grund av inkomst som härrör av annat förvärvsarbete än anställning gäller, att inkomsten inte får beräknas högre än som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning. Har emellertid en egen företagare under en följd av år deklarerat för lägre inkomst än den som i orten brukar åtnjutas av en anställd person i motsvarande ställning, uppskattas vid inkomstbedömningen enligt praxis hans inkomst i regel ej till högre belopp än det, för vilket han sålunda årligen deklarerat. Driver makar förvärvsverksamhet gemensamt eller driver den ena maken sådan verksamhet med biträde av den andra, fördelas inkomsten från verksamheten på makarna i förhållande till värdet av vardera makens arbetsinsats i verksamheten.

Sjukpenning utgår vid sjukdom som förorsakar nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften. Är arbetsförmågan helt förlorad utgår hel sjukpenning, eljest halv sjukpenning (7 §).

Om den försäkrade åtnjuter sjukhusvård minskas sjukpenningen med 5 kr., dock med högst hälften av sjukpenningens belopp. Minskningen skall intill ett belopp av 3 kr. anses belöpa på grundsjukpenningen. Sammanbor en försäkrad stadigvarande med barn under tio år till honom eller hans make eller till någon, med vilken han stadigvarande sammanbor och med vilken han varit gift eller har eller har haft barn, åtnjuter han dock även vid sjukhusvård alltid sjukpenning med lägst 6 kr. (4 §).

Till sjukpenning utges barntillägg för den försäkrades eller hans makes barn under 16 år, med vilket den försäkrade stadigvarande sammanbor. Barntillägg kan också under vissa förutsättningar utgå för barn som den försäkrade är underhållsskyldig för men inte

stadigvarande sammanbor med. Barntillägg till hel sjukpenning utgör 1 kr. för ett eller två barn, 2 kr. för tre eller fyra barn samt 3 kr. för fem eller flera barn. En försäkrad som stadigvarande sammanbor med barn under tio år får dock alltid lägst 2 kr. i barntillägg till hel sjukpenning. Till halv sjukpenning utgår barntillägg med hälften av nu angivna belopp. Vid tillämpning av bestämmelserna om barntillägg jämföras med make annan som den försäkrade stadigvarande sammanbor med under förutsättning att de tidigare varit gifta eller har eller har haft barn tillsammans (9 §).

Sjukpenning utgår enligt huvudregeln fr. o. m. dagen efter insjuknandedagen. Förklarar den försäkrade dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa på grund av sjukdomen eller är det fråga om sjukperiod som börjar inom 20 dagar från föregående sjukperiods slut ersätts även insjuknandedagen. För sjukperioder som inte varar mer än sex dagar utöver insjuknandedagen gäller en s. k. fridagsregel, som innebär att sjukpenning utgår endast för dag då den försäkrade skulle ha utfört förvärvsarbete i sin huvudsakliga sysselsättning. Under en sjukperiod borträknas dock högst två fridagar enligt regeln. Fridagsregeln gäller inte hemmakeförsäkrade och inte heller sådana förvärvsarbetsande som är sjukpenningklassplacerade för enbart grundsjukpenning och som skulle ha varit hemmakeförsäkrade om deras årsinkomst av förvärvsarbete understigit 1 800 kr. (10 §). Den gäller inte heller försäkrad som vid sjukperiodens början har rätt till dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa och tillämpas vidare inte på semesterdagar.

Vad gäller tilläggssjukpenning som grundas på annat förvärvsarbete än anställning kan en karenstid på 3, 33 eller 93 dagar bringas i tillämpning på begäran av den försäkrade (11 §).

Kungl. Maj:t kan föreskriva undantag från bestämmelserna om sjukpenningklassplacering för arbetstagare, som enligt statliga föreskrifter eller på grund av kommunala bestämmelser är berättigade till lön vid sjukdom eller barnsörd. Om sådant undan-

tag inte föreskrivits kan s. k. arbetsgivarinträde ske för de nämnda gruppernas del. Detta innebär att arbetsgivaren i den ordning Kungl. Maj:t bestämmer har rätt att erhålla sjukpenning och barntillägg som tillkommer arbetstagaren i den mån nämnda förmåner inte överstiger den utbetalda lönen. Arbetsgivarinträde kan också komma till stånd genom kollektivavtal, som på arbetstagar-sidan slutits av huvudorganisation (16 §).

1.1.2 Frivillig sjukpenning

De grundläggande bestämmelserna om den frivilliga sjukpenningförsäkringen finns i 21 kap. AFL. Den frivilliga försäkringen hos allmän försäkringskassa står i princip öppen för två kategorier försäkrade, nämligen dels hemmakeförsäkrade och sådana som skulle ha omfattats av hemmakeförsäkringen om de inte haft förvärvsinkomst, dels vissa studerande. Såsom villkor för att försäkrade tillhörande den förra kategorien skall få tillhöra den frivilliga försäkringen gäller att de inte åtnjuter förtidspension. Den frivilliga försäkringens förmåner utgår som komplement till den obligatoriska försäkringen i form av sjukpenningtillägg.

Studerandeförsäkringen står öppen för försäkrade, som till följd av studier eller annan utbildning som beräknas pågå minst ett halvt år inte eller endast i ringa utsträckning ägnar sig åt förvärvsarbete. Försäkringen gäller sjukpenning jämte barntillägg eller, i fråga om den som är sjukpenningklassplacerad, sjukpenningtillägg till den obligatoriska sjukpenningen.

Närmare bestämmelser finns i kungörelsen (1962:402) om frivillig sjukpenningförsäkring hos allmän försäkringskassa (ändr. 1966:352, 1970:145 och 1971:946). Enligt denna skall försäkring för sjukpenningtillägg gälla helt krontal mellan 1 och 9 kr. för dag. Tillägget och sjukpenningen enligt den obligatoriska försäkringen får dock inte sammanlagt uppgå till mer än 15 kr. för dag. Försäkring för sjukpenning skall gälla helt krontal mellan 6 och 15 kr. för dag. I fråga om den frivilliga försäkringen för hemma-

makar m. fl. skall efter den försäkrades val gälla en karenstid av 3, 18, 33 eller 93 dagar. Försäkrad som är placerad i sjukpenningklass nr 1 eller 2 kan välja även försäkring utan karenstid. För studerandeförsäkringen gäller alltid en karenstid av 18 dagar. Sjukpenning eller sjukpenningtillägg enligt studerandeförsäkringen utgår endast vid sjukdom som medför förlust av hela arbetsförmågan.

Frivillig sjukpenningförsäkring får i allmänhet meddelas endast den som inte fyllt 55 år och som har god hälsa. Viss möjlighet finns till kollektiv anslutning av medlemmar i en sammanslutning eller elever vid en undervisningsanstalt.

1.1.3 Moderskapsförmåner

Bestämmelser om moderskapsförmåner finns i 3 kap. 12–14 §§ AFL.

Kvinnlig försäkrad, som är inskriven hos allmän försäkringskassa eller skulle ha varit inskriven om hon fyllt 16 år, har rätt till moderskapspenning vid barnsbörd. Denna uppgår till 1 080 kr. (vilket motsvarar 180 dagars grundsjukpenning). Vid flerbörd tillkommer 540 kr. för varje barn utöver det första (12 §).

En kvinna som under minst 270 dagar i följd omedelbart före nedkomsten, eller den beräknade tiden för denna, har varit placerad i sjukpenningklass som ger rätt till tilläggs-sjukpenning är berättigad till tilläggs-sjukpenning med anledning av barnsborde. Motsvarande gäller kvinna som inte fyllt 16 år och till följd därav inte varit placerad i sjukpenningklass men vars inkomstförhållanden eljest skulle ha uppfyllt kvalifikationskraven. Sjukpenningen utgår tidigast fr. o. m. sextionde dagen före den beräknade tidpunkten för nedkomsten och senast fr. o. m. förlossningsdagen. Den utgår i högst 180 dagar. Rätten till fortsatt sjukpenning upphör om kvinnan utför förvärsarbete mer än trettio dagar under denna tid. Dagar då barnet åtnjuter sjukhusvård medräknas inte därvid. Fr. o. m. trettionde dagen efter förlossningen utgår sjukpenning endast om kvinnan har eller på grund av sjukdom är

förhindrad att ha barnet hos sig. Barnstillägg utgår ej till tilläggs-sjukpenning på grund av barnsbörd (13 §).

Den som har rätt till moderskapspenning får inte åtnjuta grundsjukpenning eller barnstillägg för tiden fr. o. m. förlossningsdagen t. o. m. den tjugonionde dagen därefter (14 §).

1.1.4 Smittbärarersättning

Enligt lag (1956:293) om ersättning åt smittbärare utges ersättning av statsmedel till smittbärare som på grund av myndighets ingripande, företaget med stöd av smittskyddslagen, livsmedelslagen eller mejeristadgan, underkastats observation eller isole-ring eller eljest inskränkning i arbetet till förekommande av smittspridning. Med smittbärare avses i lagen den som utan att det lett till förlust av arbetsförmågan lider av smittsam sjukdom eller eljest är smittförande och likaledes den som misstänks föra smitta. Den som inte är föremål för ingripande längre tid än 90 dagar i följd benämns tillfällig smittbärare. Består ingripandet längre benämns han efter utgången av denna tid kronisk smittbärare (1 §).

Ersättning till tillfällig smittbärare utgår dels för inkomstbortfall, dels för resor (2 §). Till den som omfattas av den allmänna sjukförsäkringen utgår ersättningen för inkomstbortfall under tiden för ingripandet med det högsta belopp som han är berättigad till i sjukpenning, barnstillägg och sjukpenningtillägg på grund av AFL eller med stöd av AFL meddelade bestämmelser. Ersättning åt den som har annan inkomst av förvärsarbete än inkomst av anställning skall dock alltid utgå med det belopp som skulle ha utgått om inkomsten härrört från anställning. Den som vid sjukdom inte är berättigad till sjukpenning har rätt till ersättning som om han varit placerad i sjukpenningklass enligt 3 kap. AFL. Den som inte fyllt 16 år måste dock för rätt till ersättning visa att han genom ingripandet går miste om arbetsinkomst (3 §).

Från ersättning görs avdrag vid sjukhus-

vård enligt samma normer som för sjukpenning enligt 3 kap. 4 § AFL (4 §) och avräknas sjukpenningförmåner enligt andra författningar liksom livränta som någon åtnjuter på grund av att han är smittbärande, till den del förmånerna belöper på samma tid som ingripandet (5 §). Den som under tiden för ingripandet är tillförsäkrad lön av allmänna medel har rätt till ersättning för inkomstbortfall endast i den mån lönen understiger förmånerna enligt smittbärandelagen (6 §). På ersättning åt tillfällig smittbärande skall bestämmelser i AFL äga motsvarande tillämpning i åtskilliga avseenden, bl. a. i vad avser verkan av arbetsgivarinträde (9 §).

Kronisk smittbärande som till följd av ingripandet tillfogats inkomstbortfall eller annan förlust kan erhålla ersättning med belopp som prövas skäligt med hänsyn till ersättningsbehovet, förlustens storlek och övriga omständigheter i det särskilda fallet (10 §). Ersättningsfrågor prövas av länsstyrelse (11 §).

1.1.5 Sjukpenningens konstruktion

Som torde ha framgått av redogörelsen för reglerna inom sjukförsäkringen och de regler som gäller för smittbärande, är sjukpenningen i allmänhet konstruerad så att den skall täcka ett inkomstbortfall. Bedömningen anknyts därvid till vederbörandes normala inkomst av förvärvsarbete. Inom ett och samma inkomstskikt varierar sjukpenningförmånernas sammanlagda belopp i viss mån med hänsyn till familjesituationen. Barnantalet beaktas nämligen. En särskild regel föreskriver nedsättning av sjukpenningen vid sjukhusvistelse. Undantag från sjukpenningens anknytning till ett inkomstbortfall föreligger när det gäller hemmamakeförsäkringen och den frivilliga sjukpenningförsäkringen. Sådan anknytning föreligger inte heller i fråga om moderskapspenningen.

Med det undantag i fråga om korta sjukdomsfall som föranleds av fridagsregeln utgår sjukpenning för alla sjukdagar oavsett om dagen skulle ha varit arbetsdag om arbetshindret inte förelegat.

1.2 Sjukpenning inom yrkesskadeförsäkringen

Bestämmelserna om yrkesskadeförsäkring finns huvudsakligen i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring (YFL).

Den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen omfattar i stort sett alla arbetstagare i allmän eller enskild tjänst med vissa undantag för anställda som är anförvanter till arbetsgivaren. I den mån Kungl. Maj:t så förordnar gäller den obligatoriska försäkringen även för elever i yrkesutbildning m. m. (3–5 §§).

Till ersättningsberättigande yrkesskador hänförs skador till följd av olycksfall i arbetet, sjukdomar till följd av kemiska inverknings i arbetet och vissa andra hälso- och rubbningar av andra orsaker än olycksfall. Till olycksfall i arbetet räknas även olycksfall vid färd till eller från arbetet, om färden föranleds av och står i nära samband med arbetet (6 §).

1.2.1 Obligatorisk yrkesskadeförsäkring

Vid yrkesskada ersätts kostnader för sjukvård (läkar- och tandläkarvård, sjukhusvård, resor m. m.). Nedsättning av arbetsförmågan berättigar vid sjukdomstillstånd till sjukpenning och vid invaliditet till livränta. Om yrkesskadan medfört döden utgår, förutom begravningshjälp, livräntor till efterlevande.

I fråga om bl. a. sjukpenningförmåner är yrkesskadeförsäkringen under viss tid samordnad med den allmänna sjukförsäkringen. En yrkesskadad som är omfattad av sjukförsäkringen äger för tid t. o. m. nittionde dagen efter den då yrkesskadan inträffade, dock längst till den dag skadan medfört rätt till livränta eller t. o. m. den dag rätten till sjukpenning upphör enligt 4 kap. 3 § AFL, rätt att från allmän försäkringskassa få sjukpenning enligt samma grunder som vid annan sjukdom. Om han inte har rätt till sjukpenning från sjukförsäkringen, får han i regel ändå ersättning under samordningstiden. Sjukpenningen bestäms då till det belopp som skulle ha gällt om han hade varit omfattad av sjukförsäkringen, men utgår

från riksförsäkringsverket (11 §).

Efter samordningstidens utgång regleras yrkesskadeersättningen helt av riksförsäkringsverket. Därvid bestäms sjukpenningen av den sjukpenningklass enligt 3 kap. 4 § AFL, som motsvarar den försäkrades årliga arbetsförtjänst (se nedan). Sjukpenning får dock inte utgå med lägre belopp än som skulle ha utgått från försäkringskassa om skadan inte utgjort yrkesskada. Detta är av betydelse främst när en försäkrad, som på grund av inkomstökning efter skadan har placerats i högre sjukpenningklass, sjukskrivs emedan skadan har recidiverat. Vid recidiv efter det att invaliditetslivränta har blivit bestämd får sjukpenningen inte understiga livräntans dagsbelopp. Hel sjukpenning utgår om arbetsförmågan är helt förlorad. Är arbetsförmågan nedsatt med minst hälften men ej helt borta utgår halv sjukpenning (13 §).

Den skadades årliga arbetsförtjänst beräknas till det belopp, vartill hans inkomst av förvärvsarbete uppgår vid tiden för skadan, frånsett övergående sjukdom, tillfälligt övertidarbete eller andra särskilda omständigheter. När arbetsförtjänsten är högre än 5 gånger basbeloppet enligt AFL vid skadeårets början, tas det överskjutande beloppet inte i beräkning. För ungdomar, personer i yrkesutbildning, deltidsarbetande hustrur m. fl. gäller särskilda regler om arbetsförtjänstens beräkning.

Till sjukpenning enligt YFL utgår barn-tillägg och avdrag görs på sjukpenningen vid sjukhusvistelse enligt samma regler som i AFL (14 och 15 §§). Sjukpenningen kan förhöjas med ett vårdbidrag av högst 5 kr. per dag om den skadade under längre tid är ur stånd att reda sig själv (17 §).

1.2.2 Frivillig yrkesskedeförsäkring

Vid sidan av den obligatoriska yrkesskedeförsäkringen finns frivilliga yrkesskedeförsäkringar, som kan meddelas enskilt åt varje svensk medborgare som är bosatt i Sverige liksom åt här bosatt och mantalsskriven utlänning. Frivillig försäkring kan också med-

delas åt arbetsgivare för arbetstagarare hos honom, åt utbildningsanstalt för eleverna där och åt yrkes- eller fackorganisation till förmån för dess medlemmar (45 §). För de obligatoriskt yrkesskedeförsäkrade blir frivillig försäkring enligt YFL gällande för skador utom arbetet, under det att frivilliga försäkringar för andra kategorier — t.ex. egna företagare eller husmödrar — avser skador både i och utom arbete. Förmånerna på grund av denna försäkring är i princip desamma som i den obligatoriska försäkringen men försäkringen kan begränsas i försäkringsavtalet. Från ersättning under sjukdomstid dras av vad som utgår i sjukhjälp från allmän försäkringskassa för motsvarande ändamål.

1.2.3 Yrkesskedeförsäkringen närstående ersättningsystem

Kring YFL grupperar sig ett flertal författningar, enligt vilka ersättningar utges efter principer som i stort sett överensstämmer med de i YFL fastslagna.

Beträffande skador under *militärtjänst* finns bestämmelser i militärsättningsförordningen (1950:261). Denna förordning äger tillämpning på värnpliktiga, vissa med dem likställda, personal i hemvärdet och åtskilliga andra frivilliga försvarsorganisationer m. fl. Ersättning utgår för skada på grund av olycksfall eller sjukdom som ådras under militärtjänstgöringen. I fråga om förmånerna ansluter sig militärsättningsförordningen i allt väsentligt till YFL. Vissa särbestämmelser förekommer dock. Sålunda skall sjukpenning och livränta i regel inte utgå så länge anställningen eller tjänstgöringen varar. Vidare gäller det att den årliga arbetsförtjänsten för värnpliktiga m. fl. inte får beräknas till lägre belopp än två och en halv gånger det basbelopp som gällde vid skadeårets ingång. För värnpliktiga som är till minst hälften arbetsförmögna på grund av sjukdom när tjänstgöringen upphör eller insjuknar under utryckningsmånaden eller månaden näst efter denna utan att sjukdomen har orsakssamband med tjänst-

göringen finns en rätt till särskild sjukpenning. Denna innebär rätt till sjukpenning, baserad på den nyssnämnda minimiinkomsten, i de fall den värnpliktige inte är placerad i högre sjukpenningklass på grund av bestämmelserna i AFL.

Ersättning enligt i stort sett samma regler som i YFL utgår vidare enligt förordningen (1954:249) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under *tjänstgöring i civilförsvaret*, kungörelsen (1962:607) om ersättning på grund av verksamhet för *brandsläckning m. m.* och kungörelsen (1961:457) om ersättning på grund av medverkan i *skyddsarbete vid olyckor i atomanläggningar m. m.*, förordningen (1954:250) om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under *vistelse å anstalt m. m.* och lagen (1954:246) om *krigsförsäkring för sjömän m. fl.*

1.2.4 Sjukpenningens konstruktion

Sjukpenningen är som framgått av den föregående redogörelsen konstruerad på liknande sätt inom yrkesskadeförsäkringens område som inom den allmänna försäkringens. Några renodlade undantag från principen om inkomstbortfall som grundval för sjukpenning kan inte påvisas här. Även här förekommer barnstillägg liksom sjukpenningavdrag vid sjukhusvistelse.

Den årliga arbetsinkomst som skall läggas till grund för bestämning av sjukpenningens storlek beräknas i vissa avseenden på ett annat sätt än enligt AFL. Till skillnad mot den framtida beräknade årsinkomsten enligt AFL fastställs årsinkomsten enligt YFL i regel med hänsyn till inkomsten vid skadetillfället. Har den skadade en fast anställning då skadan inträffar, kan vanligen hans inkomst vid denna tidpunkt utan vidare utredning läggas till grund för beräkning av årsinkomsten. För den som har tillfällig anställning grundas beräkningarna vanligen på sysselsättningen och arbetsinkomsten under de sista tolv månaderna före skadetillfället. Om lönenivån har stigit, så att den faktiska arbetsförtjänsten under senaste året

inte motsvarar situationen vid skadans inträffande, får en uppräknung göras. Uppgifter om vad den skadade hade ämnat syssla med i fortsättningen kan också påverka beräkningarna.

1.3 Den allmänna pensioneringen

Den allmänna pensioneringen utgörs av folkpensionering och tilläggs-pensionering. Inom vart och ett av systemen finns ålders-, förtids- och familjepensionering. Inom folkpensioneringen finns därutöver vissa tilläggsförmåner. Grundläggande bestämmelser finns i AFL.

1.3.1 Folkpensioneringen

Rätt till folkpension tillkommer varje svensk medborgare som är bosatt i Sverige eller som varit mantalsskriven här för det år då han fyllde 62 år och för de fem åren närmast dessförinnan (5 kap. 1 §). Utlänning kan ha rätt till ålderspension på grund av konvention som Sverige tillträtt.

Ålderspension utgår i regel från 67 års ålder men kan tas ut redan från 63 års ålder. Dess årsbelopp utgör 90 % av basbeloppet för ogift och i regel 70 % av basbeloppet för gift pensionsberättigad. Årsbeloppet minskas vid förtida uttag och ökas vid uppskjutet uttag (6 kap. 1–2 §§).

Förtidspension utgår till den vars arbetsförmåga på grund av sjukdom eller annan nedsättning av den fysiska eller psykiska prestationsförmågan är varaktigt nedsatt med minst hälften. I vissa fall kan förtidspension enligt regler som trätt i kraft den 1 juli 1972 utgå vid varaktig arbetslöshet utan särskild medicinsk prövning. Kan nedsättning av arbetsförmågan inte anses varaktigt, utgår tidsbegränsad förtidspension i form av sjukbidrag (7 kap. 1 §). Är arbetsförmågan nedsatt i sådan grad att intet eller endast en ringa del återstår, utgår hel förtidspension. Är arbetsförmågan nedsatt i mindre grad men likväl med avsevärt mer än hälften utgår två tredjedelar av hel förtidspension. I övriga fall utgår halv pension (7 kap. 2 §). Be-

träffande beräkningen av pensionsbeloppet gäller i övrigt samma regler som för ålderspension (7 kap. 4 §). Under vissa förutsättningar utgår invaliditetsersättning (9 kap. 3 §).

Änkepension utgår enligt närmare bestämmelser i 8 kap. 1–4 §§ AFL till änka som har vårdnaden om och stadigvarande sammanbor med barn under sexton år eller som vid makens död fyllt 36 år och varit gift med honom minst fem år. Med änka jämställs under vissa förutsättningar kvinna som utan äktenskap stadigvarande sammanbott med man som sedan avlidit. Änkepensionens årsbelopp utgår normalt med 90 % av basbeloppet.

Barnpension tillkommer barn, vars fader eller moder avlidit och som ej fyllt 16 år. Pensionens årsbelopp uppgår till 25 % eller, om bägge föräldrarna avlidit, 35 % av basbeloppet (8 kap. 5–6 §§).

Tilläggsförmåner till folkpension är barn-tillägg, invaliditetstillägg, pensionstillskott, hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg (9 kap. 1, 2, 4, 5 §§).

1.3.2 Tilläggs pensioneringen

Allmänt

Inom tilläggs pensioneringen finns i fråga om ålder, nedsättning av arbetsförmåga etc. som förutsättning för olika pensionsförmåner liknande regler som inom folkpensioneringen (12–14 kap.). Medan pensionerna inom folkpensioneringen utges med enhetsbelopp oberoende av tidigare inkomster eller avgiftsbetalning, byggs pensionsrätten inom tilläggs pensioneringen upp genom förvärsarbete individuellt för varje försäkrad. I gengäld är rätten till tilläggs pensionen ej knuten till medborgarskapsvillkor eller villkor om fortsatt bosättning i Sverige.

Pensionsgrundande inkomst

Pensionsrätt inom tilläggs pensioneringen byggs sålunda upp kalenderårsvis av svenska medborgare och här bosatta utlänningar

genom att inkomst av anställning och inkomst av annat förvärsarbete tillgodoräknas dem som pensionsgrundande inkomst. Beräkning av pensionsgrundande inkomst görs dock inte för år före 16 års ålder eller efter 65 års ålder och inte heller för år då ålderspension eller förtidspension enligt AFL (1 kap. 3 §, 11 kap. 1 §) utgått.

Anställning

Med inkomst av anställning avses den lön i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad, som försäkrad åtnjutit som arbetstagare i allmän eller enskild tjänst. Till sådan inkomst hänförs dock ej från en och samme arbetsgivare åtnjuten lön som under året inte uppgått till 300 kr. Med inkomst av anställning kan, om parterna är ense, likställas ersättning för arbete som försäkrad utfört för annans räkning utan att anställning förelegat. Hänsyn tas som regel inte till ersättning från utomlands bosatt arbetsgivare, utländsk juridisk person eller främmande makts beskickning eller konsulat (11 kap. 2 §).

Annat förvärsarbete

Med inkomst av annat förvärsarbete avses dels inkomst av rörelse som bedrivs i Sverige, dels inkomst av här belägen jordbruksfastighet som brukas av den försäkrade, dels – i den mån inkomsten inte är att hänföra till inkomst av anställning – ersättning i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad för arbete för annans räkning. Inkomst som inte uppgått till 500 kr. för år tas ej i beräkning (11 kap. 3 §).

Beräkningen av tilläggs pension

Den pensionsgrundande inkomsten för ett år utgörs av summan av inkomst av anställning och inkomst av annat förvärsarbete, varvid man bortser från inkomstdelar som understiger det vid årets ingång gällande basbeloppet (sådana inkomstdelar täcks av folkpensioneringen) eller överstiger 7,5 gånger

detta basbelopp (11 kap. 5 §). För varje år då pensionsgrundande inkomst fastställts för försäkrad tillgodoräknas han pensionspoäng, som motsvarar den pensionsgrundande inkomsten dividerad med det vid årets ingång gällande basbeloppet (11 kap. 6 §).

Inom ålderspensioneringen utgör pensionen 60 % av produkten av basbeloppet för den månad som pensionen avser och medeltalet av de pensionspoäng som tillgodoräknats den försäkrade. Har pensionspoäng tillgodoräknats för mer än 15 år, görs medeltalsberäkningen enbart på de 15 högsta poängtalerna. Har pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade mindre än 30 år, sker en proportionell reduktion av pensionen. Specialregler finns för fall då undantagande från tilläggs pensioneringen gällt under något år. Likaledes finns regler om minskning av pensionens årsbelopp vid uttag från tidigare pensionsålder än 67 år (12 kap. 2 §).

Inom förtidspensioneringen förekommer två olika metoder vid pensionsberäkningen. Den ena används då den försäkrade vid tidpunkten för pensionsfallet antingen är placerad i lägst den sjukpenningklass, som svarar mot en årsinkomst av förvärvsarbete uppgående till det vid årets ingång gällande basbeloppet, eller har tillgodoräknats pensionspoäng för minst tre av de fyra åren närmast före pensionsfallet. Samma beräkningssätt gäller där den försäkrade inte är placerad i sjukpenningklass som nyss angivits men skulle ha varit placerad i sådan klass om försäkringskassan känt till alla relevanta omständigheter.

I nu nämnda fall skall hel förtidspension motsvara den ålderspension som skulle tillkomma den försäkrade från 67 års ålder. Vid beräkningen antas att den försäkrade för tiden till dess han uppnår 65 års ålder tillgodoräknas pensionspoäng som motsvarar ett medeltal av de poäng som han tidigare tillgodoräknats, antingen under de fyra åren närmast före pensionsfallet eller under samtliga år från fyllda 16 år till pensionsfallet. När medeltalet beräknas bortses från år, intill ett antal av hälften, för vilka pensionspoäng ej tillgodoräknats eller för vilka poäng-

antalet är lägst (13 kap. 2 §).

Den beräkningsmetod som nu beskrivits för förtidspension får ej användas i vissa fall då undantagande från tilläggs pensioneringen gällt och inte heller då den försäkrade vid 67 års ålder inte kan komma i åtnjutande av ålderspension inom tilläggs pensioneringen. I dessa fall liksom övriga fall då den förut beskrivna beräkningsmetoden inte är tillämplig gäller att förtidspension utgår med belopp motsvarande vad den försäkrade skulle ha varit berättigad till i ålderspension därest han uppnått 67 års ålder det år då pensionsfallet inträffat.

Beträffande familjepensionerna som utgår till efterlevande gäller att beräkningen av pensionsbeloppet anknyter till det belopp som utgått eller skulle ha utgått till den avlidne som egenpension inom förtids- eller ålderspensioneringen enligt förut redovisade beräkningsmetoder. Om den avlidne vid dödsfallet var ålders- eller förtidspensionär, avgörs således storleken av den efterlevandes pension i princip av storleken av den utgående egenpensionen. I annat fall är utgångspunkten den förtidspension som skulle ha utgått om rätt till sådan pension inträtt vid tidpunkten för dödsfallet. Änkepensionens årsbelopp utgör 40 % av den nämnda egenpensionens årsbelopp eller 35 % om efter den försäkrade också finns pensionsberättigat barn. Barnpension för ett barn utgår, om någon samtidigt är berättigad till änkepension, med 15 % av egenpensionens årsbelopp och eljest med 40 % av detta belopp. Är barnen flera ökas barnpensionsbeloppet med 10 % för varje barn och det sammanlagda beloppet fördelas lika mellan barnen (14 kap. 3 och 5 §§).

Den allmänna tilläggs pensioneringen infördes år 1960 och pensionsgrundande inkomst tillgodoräknas först fr. o. m. sagda år. Vissa övergångsbestämmelser har införts i 15 kap. AFL till förmån för personer som med hänsyn till sin ålder inte med tillämpning av de allmänna reglerna skulle ha möjlighet att tjäna in pensionspoäng för 30 år före pensioneringen.

Övergångsreglerna innebär att ålders-

pension till den som är född senast 1914 beräknas med utgångspunkt från att 20 pensionsgrundande år krävs för full pension. För den som är född något av åren 1915–1923 ökas det nyssnämnda talet 20 med ett för varje år som han är född senare än 1914 (1 §).

Vidare gäller vissa undantagsregler till förmån för alla som är födda senast 1927 och som drabbas av längre perioder av sjukdom eller arbetslöshet. Har en sådan försäkrad ett visst år uppburit sjukpenning under mer än 90 dagar enligt AFL eller YFL eller motsvarande ersättning enligt lagen om ersättning åt smittbärare, och har han därvid varit placerad lägst i den sjukpenningklass som han skulle ha tillhört om hans inkomst uppgått till det vid årets ingång gällande basbeloppet, skall vid beräkning av medeltal pensionspoäng för ålderspension bortses från nämnda år om medeltalet därigenom höjs och i övrigt vid tillämpning av 12 kap. anses som om pensionspoäng tillgodoräknats för året. Dessa bestämmelser skall äga motsvarande tillämpning för fall, då den försäkrade visst år under mer än 60 dagar uppburit dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa eller då han för jämförlig tid uppburit utbildningsbidrag – därest han var berättigad till dagpenning när bidraget började utgå – eller omställningsbidrag. Nu återgivna bestämmelser tillämpas ej på år då den försäkrade åtnjutit ålders- eller förtidspension och får ej tillämpas med avseende på mer än tre år (2 §).

1.4 Finansiering av förmåner enligt AFL och YFL

1.4.1 Sjukförsäkringen

Sjukförsäkringen finansieras genom avgifter från de försäkrade, arbetsgivaravgifter och statsbidrag (19 kap. AFL).

Den försäkrades avgift

Den försäkrades avgift (*sjukförsäkringsavgiften*), som till storleken bl. a. är beroende

av vilken försäkringskassa den försäkrade är inskriven i, uttas i samband med uppbörd av direkt skatt och uträknas av försäkringskassan efter den klass den försäkrade tillhör. Avgiften avser kassans utgifter för sjukvårdsersättning, grundsjukpenning och tilläggs-sjukpenning (2 §). Sjukförsäkringsavgiften fastställs av riksförsäkringsverket efter försäkringskassans hörande (6 §).

Avgift för sjukvårdsersättning, beräknad för helt år, skall erläggas av inskriven försäkrad, för vilken beräknats till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst vid taxeringen året efter det år avgiften avser. Avgiften skall dock inte erläggas om den försäkrade vid utgången av det år avgiften avser upphört att vara inskriven i kassan eller fyllt 67 år eller om denne för december månad samma år åtnjutit ålderspension eller förtidspension (sjukbidrag) enligt AFL.

Avgift för grundsjukpenning, beräknad månadsvis, skall erläggas under förutsättning dels att den försäkrade under det år avgiften avser varit placerad i sjukpenningklass, dels att det för honom beräknats till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst för det år avgiften avser.

Avgifterna för sjukvårdsersättning och grundsjukpenning får tillsammans inte överstiga en tiondel av den försäkrades till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst.

Avgift för tilläggs-sjukpenning skall erläggas av den som under det år avgiften avser varit tillförsäkrad tilläggs-sjukpenning och beräknas för varje månad under vilken den försäkrade varit placerad i sjukpenningklass nr 3 eller högre.

Den som fullgör värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst befrias från avgift för grundsjukpenning och tilläggs-sjukpenning för varje hel månad av tjänstgöringstiden. För sjömän gäller särskilda regler.

F.n. varierar storleken av sjukförsäkringsavgiften mellan försäkringskassorna beroende främst på regionala variationer i utgifterna för försäkringen men också på varierande förvaltningskostnader.

Arbetsgivaravgift

Arbetsgivaravgiften utgår på summan av utbetalda löner med bortseende från den del av varje arbetstagares lön som för år räknat överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet. Hänsyn tas ej heller till arbetstagare, vars lön under året understigit 300 kr. Avgiften utgår med 3,1 %. Därav går 10/31 till täckande av försäkringskassornas utgifter för sjukvårdersättning inklusive läkemedel. Återstoden används till bestridande av utgifter för tilläggs-sjukpenning i vad den svarar mot inkomst av anställning (1 och 4 §§).

Statsbidrag

Statsbidrag utgår med 55 % av kostnaderna för sjukvårdersättning, grundsjukpenning, barn tillägg och moderskapspenning. Till de kostnader för sjukvårdersättning som avser sjukhusvård i Sverige utgår dock inte statsbidrag (7 §).

1.4.2 Yrkesskadeförsäkringen

Den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen finansieras helt genom arbetsgivaravgifter och den frivilliga på motsvarande sätt genom avgifter av dem som tecknat försäkringen. Underlaget för arbetsgivaravgiften är detsamma som gäller för avgiften till sjukförsäkringen.

1.4.3 Den allmänna pensioneringen

Kostnaden för folkpensioneringen täcks till en del genom en egenavgift, folkpensionsavgiften. I övrigt bestrids kostnaderna av statsmedel utom kostnaderna för de kommunala bostadstilläggen som bestrids av kommunerna (lag 1962:398 om finansiering av folkpensioneringen).

Den allmänna tilläggs-pensioneringen finansieras i vad gäller inkomst av anställning genom avgifter från arbetsgivarna. Avgiftsunderlaget är i stort sett detsamma som för arbetsgivaravgiften till sjukförsäkringen. Vid

bestämmandet av avgiftsunderlaget avräknas emellertid ett belopp motsvarande det vid årets ingång gällande basbeloppet multiplicerat med det beräknade genomsnittliga antalet arbetstagare hos arbetsgivaren under året (19 kap. 1 § AFL). Av försäkrad som haft pensionsgrundande inkomst på grundval av inkomst av annat förvärvsarbete än anställning uttas egenavgift – tilläggs-pensionsavgift – svarande mot denna inkomst (19 kap. 3 § AFL).

1.5 Administrationen enligt AFL och YFL

Den allmänna försäkringen och yrkesskadeförsäkringen handhas av riksförsäkringsverket, de allmänna försäkringskassorna och de lokala skattemyndigheterna. När det gäller besvärshandlingen tillkommer dessutom försäkringsrådet och försäkringsdomstolen.

1.5.1 Riksförsäkringsverket

Riksförsäkringsverket är central förvaltningsmyndighet för ärenden om den allmänna försäkringen och har därvid bl. a. att utöva tillsyn över de allmänna försäkringskassorna, att vara besvärsmyndighet för frågor rörande förmåner inom denna försäkring, att betala ut allmän pension, att debitera och uppbära arbetsgivaravgifter, att bedriva försäkringsverksamhet enligt lagen om yrkesskadeförsäkring och militärsättningsförordningen m. fl. författningar, att förvalta vissa fonder, och att bedriva verksamhet till förebyggande och hävande av invaliditet.

Tillsyn

Tillsyns-verksamheten över lokalorganisationen, i första hand de allmänna försäkringskassorna men även i viss utsträckning de lokala skattemyndigheterna, handhas av riksförsäkringsverkets tillsynsbyrå. Vad beträffar de lokala skattemyndigheterna avser tillsyns-verksamheten arbetet med beräkning av pensionsgrundande inkomst. Byrån utarbetar anvisningar för lokalorganisationen och lämnar direktiv och råd i övrigt rörande

verksamhetens bedrivande. Uppföljning av verksamheten vid lokalorganen sker dels genom inspektioner, dels genom granskning av infordrat material. En sektion inom tillsynsbyrån svarar för den centrala planeringen samt för uppläggning och uppföljning av utbildningen av verkets och lokalorganens personal. En annan sektion handhar ekonomiska frågor och bokföringsfrågor rörande försäkringskassorna m.m.

Besvär

I besvärssärenden rörande den allmänna försäkringen är riksförsäkringsverket första besvärinstans. Inom verket finns för denna arbetsuppgift en besväravdelning omfattande fyra besvärbyråer med ett antal besvärsgupper.

Utbetalning av allmän pension m.m.

Utbetalningen av allmän pension omhändertas av riksförsäkringsverkets tekniska byrå. Genom byråns dataanläggning ombesörjs också utbetalning av yrkesskadelivräntor, och anläggningen utnyttjas även för debitering och uppbörd av arbetsgivaravgifter.

För närvarande erhåller över 1,4 milj. pensionstagare allmän pension. Pensionstagare, som har personalpension på grund av statlig eller kommunal anställning, erhåller både den allmänna pensionen och personalpensionen från statens personalpensionsverk respektive kommunernas pensionsanstalt. Dessa institutioner utbetalar allmän pension för över 180 000 pensionstagare. Alla övriga erhåller de löpande pensionerna från riksförsäkringsverket. Försäkringskassorna svarar för vissa förstagångsutbetalningar och retroaktivutbetalningar.

För att försäkringskassorna kontinuerligt skall ha uppgift om de pensionstagare som registrerats i verkets dataanläggning, översänder verket månatligen datamaskinfraställda s. k. huvudkort på de nytillkomna och ändrade pensionsfallen. Dessutom utlämnas speciella kort för de pensionstagare som avförs ur registret.

Avdrag för preliminär och kvarstående skatt görs i enlighet med kungörelsen (1968:97) om skatteavdrag i vissa fall från folkpension m. m. samt enligt föreskrifter som särskilt meddelats av riksskatteverket. Förutsättningen för skatteavdrag är, förutom att skatten skall uppbäras i form av A-skatt och att pensionen är den största inkomsten, att ATP utgår med minst 125 kr. per månad.

Skatteavdraget görs enligt ett särskilt dataprogram så att det så nära som möjligt motsvarar den slutliga skatten. Hänsyn tas bl. a. i programmet till att den som har ålderspension eller förtidspension (sjukbidrag) är befriad från folkpensionsavgift och i regel också från sjukförsäkringsavgift. Vidare tas i förekommande fall hänsyn till det extra avdrag som folkpensionärer utan större sidoinkomster tillerkänns vid taxeringen.

Datasystemet för utbetalning av yrkesskadelivräntor är i huvudsak uppbyggt på samma sätt som pensionsystemet. Utbetalning görs dock ej med pensionsanvisning utan med postgiroutbetalningskort.

Arbetsgivaravgifter

Riksförsäkringsverkets arbete med att debitera och uppbära arbetsgivaravgifter till den allmänna försäkringen och yrkesskadeförsäkringen (liksom byggnadsforskningsavgift, allmän arbetsgivaravgift, lönegarantiavgift, arbetarskyddsavgift och redareavgift för sjöfolks pensionering) utförs av verkets avgiftsbyrå.

Underlaget för avgiftsdebiteringen utgörs främst av s. k. arbetsgivaruppgifter på blankett som verket sänder ut till arbetsgivarna vid varje årsskifte. Här redovisar arbetsgivarna bl. a. kontant utgiven lön och värdet av fri kost och bostad för anlitad arbetskraft. Arbetsgivaruppgifterna avlämnas senast den 31 januari till lokala skyttemyndigheten, som utför viss granskning av dem innan de sänds in till verket.

Om den uträknade arbetsgivaravgiften uppgår till högst 1 000 kr. påförs den som regel arbetsgivarens debetsedel för slutlig skatt. Avgifterna redovisas i dessa fall till

länsstyrelsernas datakontor medelst magnetband. Arbetsgivaravgift på högre belopp än 1 000 kr. debiteras arbetsgivaren direkt på särskild räkning. Inbetalning av dessa s. k. direktdebiterade avgifter sker under sex upp-bördsterminer.

Yrkesskadeförsäkring

Den obligatoriska yrkesskadeförsäkringen och närstående ersättningssystem administreras av riksförsäkringsverket. De s. k. socialförsäkringsbolagen kan dock till och med år 1973 fortsättningsvis sköta regleringen av skadefall som inträffat före år 1969.

Till följd av bestämmelserna om samordning mellan sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen i fråga om utbetalning av ersättning för yrkesskadefall under de 90 första dagarna efter skadedagen (samordningstiden), regleras mer än 90 % av alla yrkesskadefall helt av försäkringskassorna enligt AFL:s bestämmelser.

Oavsett om yrkesskadefallet slutregleras under samordningstiden eller ej, sänds anmälan om yrkesskada in till riksförsäkringsverket. Regleringen av yrkesskadefall som pågår efter samordningstidens utgång sköts av riksförsäkringsverket.

1.5.2 De allmänna försäkringskassorna

För varje landstingskommun liksom för varje kommun som ej tillhör landstingskommun skall finnas en allmän försäkringskassa. Då särskilda förhållanden föranleder därtill kan dock en försäkringskassas verksamhetsområde omfatta två landstingskommuner eller en landstingskommun och landstingsfri kommun. Antalet försäkringskassor är f. n. 26.

Ledningen av verksamheten inom kassaområdet utövas från kassans centralkontor, som i allmänhet ligger i länets residensstad, när det gäller en länskassa. För att betjäna allmänheten finns förutom centralkontoret även lokalkontor. Antalet lokalkontor inom ett försäkringskassområde varierar bl. a. beroende på områdets folkmängd. Flera kom-

muner kan betjänas av samma lokalkontor.

För sjukförsäkringen är försäkringskassorna försäkringsgivare och kassorna har ett självständigt ekonomiskt ansvar för denna verksamhet.

De mera kvalificerade sjukförsäkringsärendena handläggs av centralkontoren medan lokalkontoren handhar de löpande ärendena, huvudsakligen utbetalning av sjukpenning och ersättning för sjukvårdskostnader samt med dessa uppgifter sammanhängande utrednings-, kontroll- och redovisningsfunktioner. Vidare ankommer på lokalkontoren att föra erforderliga register, ombesörja placering av de försäkrade i sjukpenningklass och medverka vid debiteringen av sjukförsäkringsavgifterna.

Inom pensioneringen är försäkringskassorna enbart förvaltningsorgan. Kassorna har sålunda inte ekonomiskt ansvar för pensioneringen.

Försäkringskassorna medverkar i administrationen av yrkesskadeförsäkringen med mottagande, granskning och vidareändring av skadeanmälningar samt med utbetalning av sjukpenning under samordningstiden. Efter samordningstidens utgång har kassan i vissa fall att förskotta utbetalning av ersättning enligt sjukförsäkringens regler till dess riksförsäkringsverket avgjort om ersättning skall utgå enligt yrkesskadeförsäkringslagen.

1.5.3 De lokala skattemyndigheterna

De lokala skattemyndigheterna beräknar varje år den pensionsgrundande inkomst, som ligger till grund för rätten till tilläggs-pension. Beräkningen sker med ledning av samma uppgiftsmaterial som används vid taxeringen, dvs. självdeklarationer, kontrolluppgifter m. m. Den pensionsgrundande inkomsten rapporteras till länsdatakontoret varefter uträkning sker av pensionspoäng. Länsdatakontoren framställer och tillställer årligen vederbörande försäkringskassa pensionspoängregister omfattande alla försäkrade och deras registrerade poäng för samtliga tidigare år.

De lokala skattemyndigheterna medverkar också med granskning av de arbetsgivaruppgifter som läggs till grund för arbetsgivarnas avgifter till bl. a. tilläggs-pensioneringen, sjukförsäkringen och yrkesskadeförsäkringen.

1.6 Sjuklöneförmåner för vissa grupper av anställda

I det följande lämnas en kortfattad redogörelse för sjuklöneförmånerna för statsanställda (inklusive icke-statliga tjänstemän med statligt reglerade löner), de allmänna försäkringskassornas anställda, kommunal- och landstingsanställda samt för tjänstemän och arbetare i enskild tjänst.

1.6.1 Statsanställda

Bestämmelserna om sjuklöneförmåner för statsanställda finns intagna i allmänt avlöningsavtal för statliga och vissa andra tjänstemän (AST), i avlöningsavtal för statliga tjänstemän med R-tjänster (AST-R) samt i ramavtal (RA) angående allmänna bestämmelser för arbetstagare, som icke är tjänstemän. Genom kungörelse 1971:940 har Kungl. Maj:t förordnat, att arbetstagare hos staten skall anställas som tjänstemän fr. o. m. den 1 januari 1972. Genom kollektivavtal för vissa kategorier arvodesanställda tjänstemän har bestämmelserna i AST gjorts tillämpliga även på dessa. Vissa kompletterande bestämmelser, främst av administrativ natur, har intagits i kungörelse (1963:362) om sjukkontroll m. m. för vissa statsanställda m. fl. (sjukkontrollkungörelsen), cirkulär (1966:736) med anvisningar om regleringen av sjuklöner och sjukvårdsförmåner m. m. som utgår till statstjänstemän m. fl., kungörelse (1968:595) angående anmälan om olycksfall samt vissa andra kungörelser och cirkulär.

I fråga om löneförmåner kan de statsanställda fr. o. m. den 1 juli 1972 i huvudsak hänföras till löneplansanställda tjänstemän (i det följande kallade AST-tjänstemän), tjänstemän med R-tjänster (i det följande kallade

AST-R-tjänstemän) och tjänstemän med avlöning enligt ramavtal (i det följande kallade RA-tjänstemän) samt arvodesanställda tjänstemän. Därtill kommer några andra grupper såsom städpersonal och fastighetsskötare. Totala antalet statsanställda uppgår till ca 450 000.

Sjuklön och arbetsgivarinträde

För huvuddelen av de statsanställda gäller ett s. k. arbetsgivarinträde, vilket innebär att arbetsgivaren betalar ut sjuklön till den anställde och i gengäld enligt bestämmelserna i 3 kap. 16 § AFL erhåller den sjukpenning som tillkommer arbetstagaren. Arbetsgivarinträdet omfattar även den tilläggs-sjukpenning som utgår vid barnsörd men däremot inte moderskapspenningen.

Arbetsgivarinträdet gäller för AST-tjänstemän och AST-R-tjänstemän, för extra tjänstemän dock endast om de tillhör s. k. förmånsgrupp A, dvs. om de har rätt till sjuklön. Till förmånsgrupp A hänförs extra tjänstemän som under sammanlagt sex hela kalendermånader av den senaste treårsperioden innehaft statligt reglerad eller kommunal anställning avsedd för minst halvtidstjänstgöring eller som samtidigt innehar lägre ordinarie eller extra ordinarie tjänst. Arbetsgivarinträdet gäller (efter viss tids anställning) även för RA-tjänstemän samt i vissa fall även arvodesanställda tjänstemän.

Till tjänstemän som inte har rätt till sjuklön utgår sjukpenning från försäkringskassan enligt AFL.

Undantag från arbetsgivarinträde gäller för tjänstemän som anmäler till arbetsgivaren att han själv önskar uppbära honom tillkommande sjukpenning. Anmälan om undantagande respektive anmälan om att sådant skall upphöra skall göras skriftligen till arbetsgivaren och gäller i princip fr. o. m. nästföljande kalenderårsskifte. För den som begärt undantag från arbetsgivarinträde utgår sjuklön enligt AST respektive AST-R endast under sådan insjuknandedag då sjukpenning inte utgår. Övriga dagar utgår endast förmåner enligt AFL. Liknande bestämmelser gäller

även för RA-tjänsteman.

Undantag från arbetsgivarinträde gäller vidare i princip för AST- och AST-R-tjänsteman sedan han under mer än 90 dagar i följd åtnjutit tjänstledighet med helt löneavdrag, s. k. C-avdrag, av annan anledning än offentligt uppdrag ävensom när sådan tjänsteman vidkänns C-avdrag av annan anledning än tjänstledighet. För RA-tjänsteman gäller undantag från arbetsgivarinträde i alla de fall då tjänstledighet med helt löneavdrag åtnjutits mer än 90 dagar i följd.

Till tjänsteman som omfattas av arbetsgivarinträde utgår enligt vad förut sagts sjuklön. Sjuklönenivån är densamma under hela sjukdomstiden. Sjuklönen regleras genom avdrag på lönen.

För AST- och AST-R-tjänsteman är avdraget (A-avdrag) fastställt i respektive avtal till visst belopp för dag och motsvarar i princip följande procenttal av daglönen i 30-dagarsmånad.

För AST-tjänsteman		För AST-R-tjänsteman avdragsprocent i alla lönelägen
i löneklass	avdrags- procent	
A 1-12	8	9
U 1-4		
A 13-23	9	
U 5-15		
A 24-33	10	
B 1-7		
U 16-26		
C 1-8	11	
U 27-31		

För RA-tjänsteman utgör sjuklönen 90 % av den s. k. medeltimförtjänsten.

Förekommande lönetillägg för AST- och AST-R-tjänsteman utgår vid sjukdom efter ettdera av följande två system.

Stadigvarande lönetillägg (tillsynstillägg, avlöningsförstärkning, uppdragstillägg, arvode för tilläggstimmar etc.) utgår med 90 % vid lön med A-avdrag.

Sporadiska tillägg (vikariatstillägg, obekvämtidstillägg, jour- och beredskapstillägg, sjöstillägg, patrulleringstillägg, flygriskstillägg

m. fl.) är i princip sjuklönegrundande på så sätt, att de vid sjukdom ersätts av ett s. k. tjänstledighetstillägg som utgår med ett på särskilt sätt beräknat belopp för tjänstledighetsdag under året efter det varunder för-månen intjänats.

Sjukanmälan och sjukkontroll

Sjukanmälan görs till myndigheten per telefon, skriftligen eller på annat sätt som myndigheten föreskriver.

Rätten till tjänstledighet med sjuklön förutsätter att tjänstemannen styrker behovet av ledigheten samt vidare underkastar sig de åtgärder som myndigheten med stöd av sjukkontrollkungörelsen finner lämpliga för sjukkontroll. Definitivt beslut om sjukledighet fattar myndigheten därför först sedan vissa föreskrivna villkor för tjänstledigheten är uppfyllda.

Ett av villkoren för tjänstledigheten är att tjänstemannen omedelbart efter sjukledighetens slut avger en försäkran på heder och samvete att han på grund av sjukdom varit oförmögen att tjänstgöra under ledighetstiden. Myndigheten har rätt att avkräva tjänstemannen sådan försäkran även under pågående sjukledighet.

Omfattar sjukperioden högst sju dagar skall behovet av sjukledighet i allmänhet anses tillfredsställande styrkt genom nämnda försäkran. Varar däremot sjukperioden längre skall arbetsoförmågan styrkas med läkarintyg. Därutöver kan myndigheten, om det föreligger särskild anledning, avkräva tjänstemannen läkarintyg utfärdat av anvisningsläkare, tjänsteläkare eller annan särskilt angiven läkare. Sådan särskild anledning kan vara att fall av onormal sjukledighetsfrekvens förekommit eller att det på andra grunder kan misstänkas att rätten till sjuklön missbrukas. Personalledningen har också rätt att i kontrollsyfte göra hembesök hos den sjuke. Sjukkontrollen sker i samråd med vederbörande försäkringskassa.

Myndighet kan vägra ledighet med sjuklön eller ompröva preliminärt beviljad sådan ledighet. Anledning till sådan vägran eller

omprövning kan föreligga exempelvis om tjänsteman inte avger föreskriven försäkran, vägrar låta undersöka sig av anvisad läkare, nekar ta emot hembesök, utför förvävsarbete under sjukdomstiden eller underlåter meddela ändringar angående vistelseorten.

Efter avslutad tjänstledighet för havandeskap eller barnsbörd är tjänsteman, för vilken arbetsgivarinträde tillämpas, även skyldig att avge försäkran.

Myndighets anmälan till försäkringskassa m. m.

Tjänsteman med rätt till sjuklön skall inte anmäla inträffat sjukdomsfall till försäkringskassan. I stället gör myndigheten sådan anmälan på ett s. k. sjukkort A beträffande tjänsteman för vilken arbetsgivarinträde gäller och på sjukkort B beträffande tjänsteman som anmält att han önskar vara undantagen från arbetsgivarinträde. Myndighet kan också föreskriva att tjänsteman som inte har rätt till sjuklön skall göra sjukanmälan till myndigheten, som i sådant fall vidarebefordrar anmälan till försäkringskassan på sjukkort B.

Det åligger myndigheten att snarast möjligt till försäkringskassan översända den skriftliga försäkran som tjänsteman avgivit efter avslutad sjukledighet. Försäkran från tjänsteman som är undantagen från arbetsgivarinträde behålls av myndigheten. Tjänstemannen anmäler i sistnämnda fall själv till kassan från och med vilken dag han åter är arbetsför. Detta sker i den ordning som tillämpas inom den allmänna försäkringen.

Sjukkort A behålls av försäkringskassan till dess sista dagen för rätt till sjukpenning blivit bestämd. Försäkringskassan återsänder sedan kortet till myndigheten med uppgift om de dagar för vilka rätt till sjukpenning föreligger. Vid yrkesskada återsänds kortet till myndigheten när sjukpenningen upphört att utgå från försäkringskassan efter samordningstidens slut.

Sjukkort B återsänds till myndigheten så snart det kunnat fastställas om fridagsregeln i 3 kap. 10 § andra stycket AFL blivit tillämplig. Har sjukpenning utgivits för in-

sjuknandedagen anges detta på kortet.

Sjukkort används även för anmälan till försäkringskassa av tjänstledighet för havandeskap eller barnsbörd, som beviljats ordinarie eller extra ordinarie tjänsteman eller sådan extra tjänsteman som vid tjänstledighetens början tillhör förmånsgrupp A.

Lön vid olycksfall och yrkessjukdom

Olycksfall i tjänsten och yrkessjukdom jämställs i allmänhet under sjukperiodens första 90 dagar med sjukdom. De ovan redovisade reglerna skall alltså tillämpas. Om tjänstledighet på grund av olycksfall i tjänsten eller yrkessjukdom överstiger 90 dagar, prövas fallet av riksförsäkringsverket. Befinns därvid att orsaken till ledigheten varit yrkesskada, utbetalas ett belopp motsvarande de sjukavdrag (A-avdrag/motsvarande) som gjorts under de första 90 dagarna. I princip gäller nämligen för sjuklöneberättigad att full lön skall utgå vid yrkesskada.

Om kroppsskada åsamkats i tjänsten och arbetsgivaren bedömer skadan vara förorsakad av uppenbart olycksfall utgår full lön även under den första tiden. För att ett olycksfall skall vara uppenbart skall det enligt utfärdade anvisningar finnas ett klart olycksfallsmoment. Någon medicinsk utredning om orsakssammanhanget behövs inte. Olycksfallet måste ha inträffat under själva arbetet, således inte exempelvis på väg till eller från arbetet.

När tjänsteman har rätt till sjukpenning enligt lagen om yrkesskadeförsäkring på grund av yrkesskada i statligt reglerad anställning är en del av lönen (fiktiv sjukpenning) skattefri. För att beakta skattefriheten görs ett s. k. yrkesskadeavdrag enligt nedanstående tabell.

Lön vid barnsbörd

Under tjänstledighet för barnsbörd utgår avlöningsförmåner efter samma regler som vid sjukdom. Lön vid barnsbörd kan erhållas under högst 180 dagar. Den utgår tidigast fr. o. m. 60:e dagen före den beräknade

Yrkesskadeavdrag

Månadsinkomsten uppgår		Yrkesskadeavdrag för dag kr.
till kr.	men ej till kr.	
150	217	—
217	283	—
283	350	—
350	417	—
417	483	1
483	567	2
567	700	4
700	850	7
850	1 000	9
1 000	1 167	12
1 167	1 333	15
1 333	1 500	16
1 500	1 750	18
1 750	2 000	21
2 000	2 250	25
2 250	2 500	29
2 500	2 750	34
2 750	3 000	42
3 000	3 250	51
3 250	3 500	59
3 500	4 000	64
4 000	5 000	71
5 000	6 000	73
6 000	—	82

nedkomsten och längst t. o. m. 180:e dagen efter nedkomsten. Förutsättning för lön i samband med havandeskap och barnsbörd är i fråga om AST- och AST-R-tjänsteman att tilläggssjukpenning i anledning av barnsbörden utgår under någon del av den tid tjänstemannen avhåller sig från förvärvsarbete och i fråga om RA-tjänsteman i princip att tjänstemannen vid tidpunkten för nedkomsten varit anställd sedan tio månader.

Moderskapspenning från försäkringskassan berörs som förut nämnts inte av arbetsgivarinträde utan betalas ut av kassan direkt till tjänstemannen.

1.6.2 De allmänna försäkringskassornas anställda

Bestämmelserna om sjuklöneförmåner för anställda hos de allmänna försäkringskassorna finns intagna i allmänt avlöningsavtal för vissa tjänstemän hos allmänna försäkringskassor (AFT), vilket är tillämpligt

på sådana anställda hos kassorna vilkas avlöningsvillkor fastställs under medverkan av Kungl. Maj:t eller myndighet som Kungl. Maj:t bestämmer. Dessa tillhör löneplan A fr. o. m. lönegrad 26 samt löneplan B och C. För löneplansanställda under lönegrad 26 finns bestämmelser om sjuklöneförmåner i avlöningsavtal för tjänstemän vid allmänna försäkringskassor. Antalet löneplansanställda som omfattas av de båda avtalen, uppgår till ca 10 000. Därutöver finns drygt 1 000 anställda som ej är löneplansanställda.

För löneplansanställda hos försäkringskassorna gäller i fråga om sjuklön, lön vid olycksfall och yrkessjukdom samt lön vid barnsbörd samma bestämmelser som för motsvarande grupp av statsanställda. Till övriga anställda utgår vid sjukdom sjukpenning enligt AFL.

1.6.3 Kommunal- och landstingsanställda

Bestämmelserna om sjuklöneförmåner för kommunal- och landstingsanställda finns intagna i kollektivavtal om Allmänna bestämmelser för tjänstemän, resp. arbetstagare, ABT 70, LABT 70, resp. ABK 70 och LABK 70, med bilagor.

Kommunal- och landstingsanställda uppbär enligt dessa avtal — utöver sjukpenning från försäkringskassan enligt AFL — kompletterande ersättning från arbetsgivaren. Den anställda garanteras en viss bestämd total kompensation för inkomstbortfall under tjänstledighet för sjukdom eller havandeskap.

Vad gäller de i avtalen garanterade sjuklöneförmånerna indelas de anställda i två grupper. Till grupp 1 hänförs dels anställd med fortlöpande regelbunden heltidstjänstgöring, dels anställd med fortlöpande regelbunden deltidstjänstgöring omfattande minst hälften av den för motsvarande heltidsanställd gällande arbetstiden. Anställda tillhörande denna grupp garanteras sjuklön med ett belopp motsvarande 90 % av lönen oberoende av sjuktidens längd. För att vara berättigad till sjuklön krävs dessutom att den anställda avlämnat ett tjänstbarhetsintyg ut-

färdat av läkare. Anställda i grupp 2 – i regel mer tillfälligt anställd personal – saknar rätt till sjuklön vid sjukdom och havandeskap.

Förorsakas frånvaron av olycksfall, miss-handel eller insjuknande i smittosam sjukdom i samband med tjänsten utgår ersättning motsvarande full lön. Denna kompensation för inkomstbortfallet erhålls under högst 365 kalenderdagar för varje sjukdomsfall. För tid därutöver utgör sjuklönen 90 % av lönen för anställd med pensionsrätt. Sjuklön med 90 % av lönen utgår också vid annan i tjänsten ådragen yrkesskada än som ovan nämnts under den s. k. samordningstiden på 90 dagar. Varar ledigheten längre utgår i stället full kompensation från första dagen.

För kommunala arbetstagare, anställda efter ABK 70 (Kommunalarbetareförbundet), utgörs underlaget för sjuklön av s. k. frånvarolön. Frånvarolön utgör för tim-

avlönad arbetstagare ett belopp motsvarande semestertimplönen. För annan arbetstagare motsvarar frånvarolönen ett belopp motsvarande tidlönen jämte kallortstillägg. Semestertimplönen utgör arbetstagarens verkliga arbetsförtjänst under kvalifikationsåret minskad med övertidstillägg, dividerat med totala antalet arbetstimmar.

Sjuklön utgår inte för tid då den anställde undantas från sjukpenningförmåner enligt 3 kap. 15 § AFL och inte heller för tid då den anställde undantas från förmån enligt 27 § YFL.

Under tjänstledighet för havandeskap eller barnsörd är den garanterade kompensationsnivån 80 % av lönen. Havandeskapslönen utgår därvid under högst 180 dagar, då tilläggssjukpenning utgår från försäkringskassan. En sammanhängande anställning hos arbetsgivaren på minst 300 kalenderdagar

Sjukpenningavdrag – Yrkesskadeavdrag och havandeskapsavdrag

Sjukpenningklass	Månadsinkomsten upp- men ej går till till kr.	Sjukpenningavdrag – Yrkesskadeavdrag, kr. Avdragsdag under pågående kalenderår				Havandeskapsavdrag per kalenderdag, kr.
		1:a-45:e Vid sjuklönenivå 90-100 %	46:e-183:e Vid sjuklönenivå 90-100 %	184:e- Vid sjuklönenivå 90 %	100 %	
		6	150- 217	6	6	
7	217- 283	7	7	7	7	1
8	283- 350	8	8	8	8	2
9	350- 417	9	9	9	9	3
10	417- 483	12	10	10	10	4
12	483- 567	16	12	11	12	6
14	567- 700	20	15	13	14	8
16	700- 850	25	20	15	16	13
19	850-1 000	30	26	18	20	18
22	1 000-1 167	35	33	22	24	24
25	1 167-1 333	40	40	26	29	30
28	1 333-1 500	44	44	31	35	36
31	1 500-1 750	49	49	37	41	42
34	1 750-2 000	55	54	43	48	48
37	2 000-2 250	64	59	50	55	53
40	2 250-2 500	73	64	56	61	59
43	2 500-2 750	83	70	61	67	65
46	2 750-3 000	98	77	66	73	73
49	3 000-3 250	115	85	70	78	81
52	3 250-3 500	126	95	74	82	89
52	3 500-4 000	126	105	78	84	98
52	4 000-5 000	126	120	82	89	109
52	5 000-6 000	126	124	98	110	120
52	6 000-	143	124	115	124	121

före tidpunkten för beräknad eller inträffad nedkomst utgör ett villkor för erhållande av havandeskapslön.

För de sjukdagar, då sjukpenning enligt AFL inte utgår, svarar arbetsgivaren för den garanterade sjuklönen. För övriga sjukdagar inom sjuklönetiden sker en samordning av den sjukpenning från försäkringskassan och de sjuklöneförmåner från arbetsgivaren, som den anställde erhåller. Från dagslönen görs av arbetsgivaren ett s.k. sjukpenningavdrag.

Sjukpenningavdraget, som görs enligt särskild tabell, är beroende av marginalskattens storlek i det aktuella inkomstintervallet och sjukpenningens storlek. Det blir därför i flertalet inkomstlägen större än sjukpenningen, eftersom denna är skattefri. Avdragen varierar med sjukdomstidens längd beroende på att avdragsperiodernas längd påverkar den slutliga skatten. För att åstadkomma en mer rättvis samordning för långtidssjuka, har en indelning i tre grupper gjorts, där avdragen i princip avtar med sjuktidens längd.

Behov av tjänstledighet på grund av sjukdom utöver sju dagar skall styrkas med läkarintyg. Arbetsgivaren har dock rätt att fordra intyg även vid kortare frånvaro. I speciella fall kan arbetsgivaren också efterge fordran på läkarintyg. Arbetsgivaren kan föreskriva, att läkarintyget skall vara utfärdat av anvisad läkare.

1.6.4 Ombordanställda sjömän

Enligt sjömanslagen har ombordanställda sjömän vid sjukdom rätt till full lön t. o. m. avmönstringsdagen. Därefter har den som går i utrikes fart rätt till full lön i ytterligare två månader och den som går i inrikes fart en månad.

Genom kollektivavtal har tiden för sjuklöneförmånerna utökats så att sjuklön för allt befäl utgår under två månader oavsett fart. Härutöver utgår sjuklön under högst tre månader till befäl och rederianställt manskap med en anställningstid av tolv månader i följd och under högst fem månader vid en anställningstid av minst fem år.

För tid då sjuklön utgår har redaren jämlikt 3 kap. 16 § AFL rätt att uppbära -den anställde tillkommande sjukpenning -(arbetsgivarinträde).

1.6.5 Tjänstemän i enskild tjänst

Bestämmelserna om sjuklön är likartade för de TCO-an slutna förbunden. Framställningen begränsas därför till vad som i detta hänseende gäller för tjänstemän inom industrin, handeln, bankväsendet och försäkringsbranschen. Bestämmelserna om sjuklön finns i kollektivavtalen om allmänna anställningsvillkor.

Gemensamma bestämmelser

För dag, då sjukpenning från försäkringskassan enligt AFL inte utges, utgår full lön. För övriga sjukdagar inom sjuklöneberättigad tid görs av arbetsgivaren sjukavdrag från dagslönen enligt nedanstående tabell. Eftersom sjukavdraget är beroende av

Månadslön i kr.		Sjukavdrag i kr./dag	
uppgår till	men ej till	för tjänstemän med prel. A-skatt enl. kol. 1 i skattetabellen	för övriga tjänstemän
150	217	dagslönen	4
217	283	„	7
283	350	„	8
350	417	„	9
417	483	„	12
483	567	„	15
567	700	„	18
700	850	„	21
850	1 000	„	27
1 000	1 167	„	32
1 167	1 333	„	37
1 333	1 500	„	43
1 500	1 750	„	48
1 750	2 000	„	56
2 000	2 250	„	64
2 250	2 500	„	70
2 500	2 750	„	79
2 750	3 000	„	87
3 000	3 250	„	96
3 250	3 500	„	104
3 500	—	111	111

marginalskattens storlek i det aktuella inkomstintervallet, blir det i regel större än sjukpenningen som är skattefri.

Avdragstabellen är lika för industrin, handeln och bankerna. För försäkringsbranschen gäller vissa avvikelser från ovanstående tabell.

Återstoden av dagslönen, sedan sjukavdraget gjorts, utgör sjuklön. Sjuklönen kompletterar alltså sjukpenningen. Tillsammans ger förmånerna från försäkringskassa och arbetsgivare i princip full kompensation för inkomstbortfallet under sjukdom.

Industrin¹

Det nuvarande sjuklönesystemet avser att ge full kompensation för inkomstbortfallet efter slutlig skatt. Sjuklönesystemet gäller emellertid inte en del deltidsanställda, korttidsanställda, praktikanter, provanställda och vikarier. Undantag från rätt till sjuklön kan bl. a. göras, då anställd förtidigt sjukdom vid anställningsavtalets ingående eller inte kunnat uppvisa begärt friskintyg för viss sjukdom.

De sjuklöneberättigade är indelade i två grupper. För grupp I utgår sjuklön under tre kalendermånader utöver insjuknandemånaden. Till denna grupp räknas de som har en anställningstid av minst ett år i följd i företaget samt en ålder av lägst 21 år. För grupp II (övriga) utgår sjuklön under en månad utöver insjuknandemånaden.

Vid upprepade fall av arbetsoförmåga begränsas rätten till sjuklön under tolv på varandra följande månader till 105 dagar för grupp I och 45 dagar för grupp II. Sjuklönerätten upphör för anställd som är försäkrad för invalidpension vid den tidigare tidpunkt än ovan sagts, då sjuk- och invalidpension börjar utgå.

Blir någon till följd av sjukdom, olycksfall eller yrkesskada förhindrad upprätthålla sin tjänst, åligger det honom att så skyndsamt som möjligt underrätta arbetsgivaren eller sin närmaste överordnade därom liksom att, så snart kan ske, lämna meddelande om tidpunkten för beräknad återgång i tjänst-

göring. Om arbetsgivare så begär, skall sjukdom styrkas med intyg, utfärdat av läkare, som arbetsgivaren anvisat.

Anställd har därjämte att göra sjukansökan till försäkringskassan. Detta gäller dock ej i de fall, då arbetsgivaren åtagit sig att svara för sådan ansökan.

Vid tjänstledighet i samband med havandeskap eller barnsörd² erhåller anställd med minst ett helt anställningsår hos företaget havandeskapslön under en månad. Uppgår anställningstiden till två år eller mera hos företaget utgår havandeskapslön under två månader. Sådan lön utgår dock ej för längre tid än tjänstledigheten omfattar. För dag då tilläggsjukpenning utgår görs i regel sjukavdrag på lönen enligt särskilda regler.

Havandeskapslön utgår endast under förutsättning att anställningen fortsätter under minst tre månader efter tjänstledigheten, och hälften av ersättningen betalas ut först efter tremånaderstjänstgöringens slut.

Havandeskapslön utgår inte i de fall då den försäkrade är undantagen från moderskapsförmåner enligt AFL. Utgår nedsatta förmåner enligt lagen, nedsätts havandeskapslönen i motsvarande grad.

Handeln

För handelns tjänstemän gäller i fråga om löneförmåner i samband med sjukdom och havandeskap i stort sett samma eller likalydande bestämmelser som för industrins tjänstemän.

¹ Ur avtalen om allmänna anställningsvillkor mellan SIF/SALF/CF och SAF:s branschförbund.

² För Svenska byggnadsindustriförbundet, Svenska väg- och vattenbyggarnas arbetsgivarförbund, Järnbruksförbundet, Mellansvenska gruvförbundet, Sveriges pappersindustriförbund och Sågverksförbundet gäller delvis andra regler.

För Livsmedelsbranschens arbetsgivarförbund gäller att de företag, som tidigare utgett havandeskapslön under tre månader, skall bibehålla denna bestämmelse.

Bankväsendet

Sjuklön från arbetsgivaren utgår till ordinarie tjänsteman under insjuknandemånaden samt ytterligare under högst tre månader. Vid upprepade fall av arbetsoförmåga är tjänsteman inte berättigad att under tolv på varandra följande månader erhålla sjuklön under sammanlagt mer än 120 dagar. Övriga tjänstemän än ordinarie erhåller sjuklön under sammanlagt högst 30 dagar under tolv på varandra följande månader. Sjuklön från arbetsgivare och sjukpenning enligt AFL syftar till att ge full kompensation för inkomstbortfallet under sjukdom.

Sjukanmälan till försäkringskassa skall göras redan första sjukdagen. Till arbetsgivaren skall göras anmälan om insjuknandedag med uppgift om från vilken dag sjukpenning börjar utgå.

Vid ledighet för havandeskap och barns-börd utgår till ordinarie tjänsteman och aspirant med minst ett års sammanhängande anställning s. k. moderskapsbidrag från banken med belopp motsvarande 15 % av lönen. Ersättningen utgår under högst sex månader. Arbetsgivaren äger fordra att befattningshavare för att erhålla moderskapsbidrag för-binder sig att återinträda i tjänst efter nämnda ledighet.

Försäkringsbranschen

Sjuklön utgår till ordinarie tjänsteman samt till extra tjänsteman som fyllt 16 år och varit anställd minst ett år i följd. Ersättningen utgår för insjuknandemånaden och därpå följande tre månader med ett belopp motsvarande full lön. För dag då sjukpenning enligt AFL utgår, görs sjukavdrag från lönen enligt nedanstående tabell.

Sjukavdraget enligt angiven tabell reduceras med 10 % fr. o. m. den 31:a sjukdagen vid sjukfrånvaro längre än 30 dagar i följd.

Till extra tjänsteman som inte fyllt 16 år eller inte varit anställd ett år i följd utgår sjuklön under högst tre sjukdagar för vilka sjukpenning inte utgår från försäkringskassan. I sistnämnda fall motsvarar ersätt-

Tjänstemannens månadslön i kr. (inkl. lunchavgift)	Motsvarande sjukpenning i kr.	Sjukavdrag i kr./dag	
		för tjänstemän med prel. A-skatt enl. kol. 1 i skattetabellen	för övriga tjänstemän
uppgår till	men ej till		
483—	567	12	dagslönen 15
567—	700	14	” 18
700—	850	16	” 22
850—	1 000	19	” 27
1 000—	1 167	22	” 31
1 167—	1 333	25	” 35
1 333—	1 500	28	” 40
1 500—	1 750	31	” 46
1 750—	2 000	34	” 54
2 000—	2 250	37	” 63
2 250—	2 500	40	” 72
2 500—	2 750	43	” 77
2 750—	3 000	46	” 86
3 000—	3 250	49	” 96
3 250—	3 500	52	” 104
3 500—		52	111 111

ningen från arbetsgivaren halva dagslönen.

Vid upprepade sjukdomsfall är den anställda inte berättigad att under tolv på varandra följande kalendermånader åtnjuta ersättning för sammanlagt längre tid än sex månader.

Det åligger den anställda att snarast möjligt anmäla inträffat sjukdomsfall till vederbörande försäkringskassa samt att till försäkringsinrättningen lämna uppgift om de sjukdagar, för vilka sjukpenning utgått. Försummar han att i behörig tid göra anmälan om sjukdomsfallet, görs avdrag enligt den angivna tabellen fr. o. m. den dag då sjukpenning eljest skulle ha utgått.

Ledighet i samband med barns-börd beviljas för sex månader. Till ordinarie tjänsteman samt extra tjänsteman, som varit anställd minst ett år i följd, utgår under sådan ledighet från och med den fjärde till och med den sjätte månaden s. k. moderskapsbidrag. Bidraget utgör 50 % av månadslönen och utbetalas månadsvis. Bidraget kan också fördelas med 25 % under var och en av de sex månaderna. För att erhålla bidraget krävs inte att den anställda skall återgå till arbetet efter ledigheten.

1.6.6 Arbetare i enskild tjänst

Med några undantag har de privatanställda inom LO-kollektivet tidigare inte erhållit några sjuklöneförmåner utöver sjukpenning enligt AFL. Till undantagen har hört handeln samt vissa andra områden, där sjuklön av varierande konstruktion förekommit. I 1971 års avtalsuppgörelse mellan LO och SAF ingick en överenskommelse om en avtalsgruppsjukförsäkring (AGS). Denna trädde i kraft den 1 september 1972 och kan beräknas komma att omfatta ca 1,2 milj. anställda.

AGS

AGS är en s. k. lång sjukförsäkring, som utfaller efter en karenstid av 30 dagar. LO och SAF har bildat ett särskilt bolag, Arbetsmarknadsförsäkringar sjukförsäkringsaktiebolag (AMF-sjukförsäkring), som handhar administrationen.

Försäkringen kan gälla tidigast fr. o. m. det kalenderkvartal, under vilket den anställde fyller 18 år och längst t. o. m. kalendermånaden före den, då den anställde fyller 67 år. Ett villkor är att den anställde är placerad i sjukpenningklass enligt AFL.

För att kunna omfattas av försäkringen fordras att den anställde fullgjort en viss kvalifikationstid hos *en* arbetsgivare. Den anställde skall under ett kalenderkvartal ha arbetat minst 208 timmar för att försäkringskyddet skall kunna gälla fr. o. m. ingången av närmast följande kvartal.

Under kvartalet infallande helgdagar, som inträffar måndag-lördag, får på visst sätt inräknas i arbetstiden. Vid starten den 1 september 1972 gällde speciella övergångsbestämmelser för att göra det lättare att komma in i försäkringsskyddet.

När försäkringen trädde i kraft måste den anställde sedan minst en vecka ha varit arbetsför till minst 50 %. I annat fall gäller försäkringen först sedan den anställde arbetat minst en vecka under för vederbörande normal arbetstid.

Sedan kvalifikationstid fullgjorts gäller försäkringen för den anställde, så länge

vederbörande arbetar minst 208 timmar varje kalenderkvartal. Tiden efter kvalifikationstiden kallas *försäkringsgrundande anställningstid*. Till skillnad från kvalifikationstiden får i den försäkringsgrundande tiden inräknas även anställningstid, då arbete inte utförts, t. ex. semester, sjukdom, militär repetitionsutbildning, havandeskap och barnsård samt permittering.

Enligt huvudregeln skall såväl kvalifikationstid som försäkringsgrundande anställningstid ha fullgjorts hos en och samma arbetsgivare. I vissa branscher är dock anställningsförhållandena sådana, att man normalt byter arbetsgivare relativt ofta i samband med att ett visst projekt är färdigt. För ett antal branscher räcker det att de 208 timmarna under ett kvartal fullgjorts *inom branschen*, dvs. man kan ha arbetat hos flera arbetsgivare under kvartalet och får då lägga samman arbetstimarna hos de olika arbetsgivarna, förutsatt att resp. arbetsgivare avslutat sig till AGS. Den s. k. branschregeln gäller bl. a. för byggnads- och anläggningsverksamhet liksom för t. ex. skogsbruket.

Försäkringen gäller med ett efterskydd under två kalenderkvartal under förutsättning, att den anställde fullgjort kvalifikationstid eller försäkringsgrundande anställningstid. En ytterligare förutsättning är att den anställde slutat sin anställning med iakttagande av avtalsenlig uppsägningstid. Detta efterskydd gäller såväl vid arbetslöshet som när den anställde går över till annan anställning där någon försäkring ej gäller.

Om den anställde fullgjort försäkringsgrundande anställningstid under två på varandra följande kalenderkvartal och därefter blir arbetslös, kan efterskyddet förlängas ytterligare. Om den försäkrade under de två första efterskyddskvartalen varit arbetslös minst sju veckor i kvartalet, förlängs efterskyddet ett kvartal. Har den försäkrade även under detta kvartal varit arbetslös minst sju veckor, förlängs efterskyddet ytterligare ett kvartal. Efterskyddet kan sålunda gälla fyra kvartal. I vissa fall, då sjukdom inträffat under efterskyddstid, kan den totala skyddstiden utsträckas längre än ett år, eftersom

sjukdomstid som ersätts från AGS jämställs med arbetad tid enligt en schablonregel och följaktligen räknas som kvalifikationstid resp. försäkringsgrundande anställningstid.

Om den försäkrade genom annan anställning erhåller sjuklön eller ersättning från annan avtalsenlig sjukförmån, nedsätts dags- respektive månadsersättningen från AGS med värdet av de övriga ersättningarna efter avdrag för eventuell skatt.

Försäkringen har, som nämnts, en karenstid av 30 dagar. Vid upprepade sjukdomsfall under en tolv månadersperiod får sjukperioder på mer än sju dagar läggas samman så att ersättning kan utgå tidigare än efter 30 dagar, dock aldrig förrän fr. o. m. åttonde sjukdagen. Denna sammanläggningsregel gällde sålunda vid försäkringens start den 1 september 1972 för sjukdomsfall som till någon del inträffat under tiden 1 september 1971–31 augusti 1972.

Då hel sjukpenning utges från försäkringskassan, lämnas hel dagsersättning från AGS. Vid halv sjukpenning lämnas halv dagsersättning. Vid förtidspension (sjukbidrag) gäller motsvarande bestämmelse.

För att ersättningsnivån skall bli i stort sett densamma under hela sjukdomstiden höjs ersättningsbeloppet under förtidspensionstid eftersom förtidspensionen (sjuk-

bidraget) ger en något lägre kompensationsnivå än sjukpenningen. Ersättningen från AGS under förtidspensionstid ligger 1 à 2 kr. högre per dag än under sjukpenningtid.

Ersättningen från AGS är skattefri.

Vid längre sjukdomsperioder (över 24 månader) träder en regel om värdesäkring i funktion. Om prisnivån stigit utges höjd ersättning med högst 4 % per år, räknat från ersättningsperiodens början.

Försäkringen innehåller den garantiregeln att om en arbetsgivare, som enligt kollektivavtal skall teckna försäkring och betala premier, underlåter detta, de anställda ändå är skyddade. Denna garantiregel gäller ej för anställda hos arbetsgivare, som inte omfattas av något kollektivavtal, innehållande skyldighet för honom att teckna AGS.

Överenskommelsen om AGS gäller mellan SAF och LO tills vidare med en ömsesidig uppsägningstid av sex månader. Den kan dock ej uppsägas att upphöra före den 1 januari 1980. Mellan förbunden på ömse sidor har träffats kollektivavtal om AGS. I förhandlingsprotokollet mellan SAF och LO angående AGS anges bl. a. följande (§ 11):

Om förutsättningarna för avtalet eller för denna överenskommelse skulle undergå mer väsentliga förändringar, skall avtalet kunna upphöra eller ändras på grund härav utan

Sjukpenningklass, inkomst och sjukpenning enligt AFL			Ersättning från AMF – sjukförsäkring		
Sjukpenningklass	Inkomsten av förvärvsarbete uppgår för år		Sjukpenning kr.	Per dag under sjukpenningtid kr.	Per månad under förtidspensionstid kr.
	till kr.	men ej till kr.			
2–10	1 800	12 000	6–19	2	120
11	12 000	14 000	22	3	120
12	14 000	16 000	25	4	150
13	16 000	18 000	28	4	180
14	18 000	21 000	31	5	180
15	21 000	24 000	34	5	210
16	24 000	27 000	37	6	240
17	27 000	30 000	40	7	270
18	30 000	33 000	43	7	300
19	33 000	36 000	46	8	330
20	36 000	39 000	49	9	360
21	39 000	—	52	10	390

iakttagande av regeln om giltighetstid. Exempel på sådana väsentliga förändringar utgör ändringar av den allmänna försäkringen, annan sociallagstiftning eller skattelagstiftningen -- såsom införande av skatteplikt för sjukpenningen jämlikt AFL.

Trygghetsförsäkring

Sedan den 1 januari 1972 finns en trygghetsförsäkring för anställda inom bleck- och plåtslageri- samt stuveribranscherna. Enligt denna har arbetstagare som skadas genom olycksfall *i arbetet* bl. a. rätt till ersättning motsvarande inkomstbortfallet. För tid upp t. o. m. 30 dagar beräknas inkomstbortfallet på grundval av den sjukpenningklass som den skadade tillhör (se nedanstående tabell). För tid därefter ger försäkringen ersättning enligt skadeståndsrättsliga regler; dock ersätts endast nettoförlusten, vilket innebär att exempelvis ersättning enligt AFL och YFL samt AGS avräknas.

Ersättningar för förlorad arbetsinkomst vid olycksfall i arbete under de första 30 dagarna

Inkomst av förvävsarbete kr./år	Sjukpen- ningklass	Sjukpen- ning kr.	Belopp per kalenderdag från trygghetsförs. under sjuktidens första 30 dagar, olycksfalls- dagen inräknad, kr.	
			Preliminärskattecolumn 1 och 3	2 och 4
12 000	2-10	6-19	2	4
12 000-14 000	11	22	3	5
14 000-16 000	12	25	4	6
16 000-18 000	13	28	4	6
18 000-21 000	14	31	5	7
21 000-24 000	15	34	5	7
24 000-27 000	16	37	6	8
27 000-30 000	17	40	7	9
30 000-33 000	18	43	7	9
33 000-36 000	19	46	8	10
36 000-39 000	20	49	9	11
39 000-	21	52	10	12

2.1 Arbetslöshetsförsäkringen

2.1.1 Ersättningen

Den frivilliga statsunderstödda arbetslöshetsförsäkringen handhas av arbetslöshetskassor, organiserade av de försäkrade själva och erkända av en statlig tillsynsmyndighet. Kassorna är i föreningsrättsligt hänseende organiserade som understödsföreningar och lyder som sådana under lagen (1938:96) om understödsföreningar (UFL). Enligt 1 § kungörelsen (1912:304) angående tillsyn å understödsföreningar i dess lydelse jämlikt kungörelsen (1957:224) är arbetsmarknadsstyrelsen tillsynsmyndighet för kassorna.

Gällande föreskrifter om arbetslöshetsförsäkringen finns i övrigt i förordningen (1956:629) om erkända arbetslöshetskassor (arbetslöshetskasseförordningen; omtryckt 1964:495, ändrad senast 1971:140), förordningen (1956:630) om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor (statsbidragsförordningen; omtryckt 1968:141, ändrad senast 1971:141), kungörelsen (1957:481) med tillämpningsföreskrifter till arbetslöshetskasseförordningen (ändrad senast 1968:142) och kungörelsen (1957:482) angående handläggningen av frågor om statsbidrag till erkända arbetslöshetskassor.

Som allmänt villkor för rätt till ersättning från arbetslöshetsförsäkringen gäller att ersättning endast får utgå till arbetslös medlem över 16 år, som är arbetsför och i övrigt oförhindrad att åta sig arbete (20 §). För-

säkrad som önskar ersättning skall personligen söka arbete hos offentlig arbetsförmedling (22 §). Möjlighet finns dock att i särskilda fall efterge denna skyldighet. Den försäkrade skall dessutom vara beredd att ta erbjudet lämpligt arbete.

Medlem skall för en tid av 28, i vissa fall 14 kalenderdagar, avstängas från rätt till ersättning, om han frivilligt utan giltig anledning lämnat sitt arbete eller om han avskedats på grund av otillbörligt uppförande. Samma påföljd inträder, om medlemmen avvisat lämpligt arbete eller utan att uttryckligen ha avvisat sådant arbete likväl genom sitt uppträdande uppenbarligen vållat, att anställning inte kommit till stånd (36 § första stycket). I vissa fall kan kassa besluta att ersättning inte skall utges förrän medlem har förvärvat arbetat 20 dagar (36 § tredje stycket)

Arbete som erbjuds arbetslös skall anses lämpligt, om det motsvarar medlemmens krafter och färdigheter, om det är förenat med avlöning som prövas vara skälig i förhållande till lön som utgår för sådant arbete enligt kollektivavtal eller, om kollektivavtal inte finns, i förhållande till i arbetsorten förekommande avlöning för samma arbete, om det inte hänför sig till arbetsplats där arbetskonflikt råder, om förhållandena på arbetsplatsen väsentligen motsvarar vad som i lag finns föreskrivet om åtgärder till förebyggande av ohälsa och olycksfall och om det inte heller i övrigt föreligger särskilda

omständigheter med hänsyn till sökandens personliga förhållanden eller arbetets natur (36 § fjärde stycket).

Rätten till ersättning är vidare beroende av att medlem fullgjort viss avgiftsbetalning till kassan.

I 23 och 24 §§ kassaförordningen har bl. a. uppställts ett 12-månadersvillkor som förutsättning för rätt till ersättning. 12-månadersvillkoret är avsett att bl. a. trygga medlemskapets kontinuitet. Det innebär att medlem — för att kunna få ersättning — måste antingen ha arbetat och erlagt avgifter för minst tolv månader eller först ha arbetat och erlagt avgifter för minst tre månader samt därefter ha 1. genomgått av tillsynsmyndigheten godkänd yrkesutbildning eller 2. fullgjort värnplikt eller 3. åtnjutit tilläggssjukpenning på grund av havandeskap samt på grund härav varit befriad från avgiftsskyldighet så länge att den sammanlagda tiden uppgår till minst tolv månader.

Utöver 12-månadersvillkoret uppställs i 23 och 24 §§ kassaförordningen ett 5-månadersvillkor som förutsättning för rätt till ersättning. 5-månadersvillkoret innebär att medlem — för att kunna få ersättning — under de 12 månaderna närmast före arbetslöshetens inträdande måste sammanlagt minst 5 månader ha 1. arbetat och erlagt avgift eller 2. varit befriad från avgiftsplikt på grund av yrkesutbildning (godkänd av tillsynsmyndigheten) eller värnplikt eller 3. åtnjutit tilläggssjukpenning i anledning av barnsörd.

I den nämnda 12-månadersperioden inräknas inte tid, då medlem har avgiftsbefriats på grund av styrkt sjukdom (överhoppningsbar tid).

5-månadersvillkoret skall uppfyllas innan medlemmen första gången erhåller ersättning under försäkringsåret (1.9 — 31.8). Tillsynsmyndigheten får i vissa fall medge att 5-månadersperioden ersätts med en 4-månadersperiod.

Vid prövningen av 5-månadersvillkoret får endast sådana avgifter tillgodoräknas som erlagts för tid, då medlem antingen utfört avlönat arbete för annans räkning utanför

sitt hem i minst den omfattning som anges i kassans stadgar (10—15 dagar per månad) eller med bibehållen lön åtnjutit ledighet av annan anledning än sjukdom, värnplikts-tjänstgöring och barnsörd (t. ex. semester). I vissa fall får avgifter tillgodoräknas även för tid då medlem arbetat som företagare eller som hemarbetare.

En del kassor har infört bestämmelsen att medlem skall erlägga avgift för varje månad, oavsett om han utfört avlönat arbete eller ej (kontinuerlig avgift). Detta innebär i princip ingen ändring i fråga om kravet att medlem skall ha utfört avlönat arbete för rätt att tillgodoräkna erlagd avgift.

Med stöd av en överenskommelse mellan samtliga arbetslöshetskassor får medlem, som övergår från en kassa till en annan, i den senare kassan tillgodoräkna avgifter som erlagts i den förra.

I nuvarande bestämmelser förutsätts att avgift erläggs antingen per vecka eller månad. Under senare år har kassorna alltmer övergått till månadsavgifter. För närvarande tillämpas ej veckoavgifter i någon erkänd arbetslöshetskassa. Troligen kommer inte heller i framtiden veckoavgifter att uttas i någon arbetslöshetskassa.

Enligt 28 § kassaförordningen får ersättning inte utges till medlem förrän han varit arbetslös fem dagar (karenstid). Dessa dagar behöver inte ligga i följd utan kan vara utspridda över en sammanhängande tid av högst fem kalenderveckor. Om karenstid har fullgjorts en gång under försäkringsåret gäller den för återstoden av detta år (28 § 3 mom. första stycket).

För att få räkna viss dag som karensdag måste medlem den dagen vara arbetslös, vara anmäld som arbetssökande hos arbetsförmedlingen och även i övrigt uppfylla villkoren för ersättningsrätt. Arbetslös dag före första besöket på förmedlingen får således ej räknas som karensdag. Dag för vilken permitteringslön utgår får räknas som karensdag.

Enligt 31 § 1 mom. kassaförordningen får medlem inte uppbära dagpenning för mer än 150 dagar (30 veckor) under varje försäk-

ringsår. Tillsynsmyndigheten kan dock för viss kassa eller viss klass medge att dagpenning får utgå för högst 200 dagar (40 veckor) under varje försäkringsår. Sådant medgivande har lämnats till kassor med sammanlagt ca 600 000 medlemmar. Dessa kassor är verk samma inom tjänstemannaområdet och har i allmänhet få men relativt långvariga ersättningsfall.

Försäkrad som fyller minst 60 år det försäkringsår då nämnda ersättning enligt 31 § 1 mom. har börjat utgå kan erhålla extra ersättning i högst 300 dagar utöver angivna ersättningstid (31 § 2 mom. första stycket). Arbetsmarknadsstyrelsen kan medge sådan förlängning av ersättningstiden även för försäkrad som fyllt minst 55 år, om han har blivit arbetslös på grund av företagsnedläggning eller bestående driftsinskränkning eller, om han är företagare, måst nedlägga rörelsen på grund av omfattande eller genomgripande förändring i ortens näringsliv eller inom ifrågavarande näringsgren (31 § 2 mom. tredje stycket).

Extra ersättning får utgå längst till och med månaden före den då medlemmen fyller 67 år eller till dess ålderspension, hel förtidspension eller helt sjukbidrag börjar utgå till honom enligt AFL.

Medlem som fyllt 67 år får i de kassor där ersättning utgår efter 67 års ålder ersättning för högst 75 dagar per försäkringsår.

Arbetslöshetsförsäkringen är så konstruerad, att utgående förmåner skall kompensera inkomstbortfall för högst fem dagar per kalendervecka (32 §).

Ersättningsformerna är dagpenning enligt fjorton klasser, den högsta 60 kr., och barn tillägg. Tillägget utgör 2 kr. om dagen för varje barn under 16 år. Hel dagpenning får utges även för dag, då den som i övrigt är arbetslös utför avlönat arbete i högst två timmar. Utför han avlönat arbete under längre tid, dock högst fyra timmar, äger kassa med tillsynsmyndighetens medgivande utge dagpenning och barn tillägg med hälften av vad eljest skulle ha utgått (29 § 2 mom.).

I 30 § kassaförordningen behandlas de s. k. överförsäkringsbestämmelserna. De in-

nebär att ersättning inte får utges med högre belopp i förhållande till medlemmens dagsförtjänst än som framgår av en av Kungl. Maj:t fastställd överförsäkringstabell. Med dagsförtjänst avses en femtedel av den veckoinkomst eller, i fråga om medlem med månadslön, en tjugotvåandel av den månadskomst som medlemmen före arbetslöshetens inträdande vanligen erhöll under arbetstid som var normal för honom. I särskilda fall kan tillsynsmyndigheten medge att större andel skall anses utgöra dagsförtjänsten. Saknas underlag för beräkning av dagsförtjänsten skall som sådan räknas den i orten vanliga arbetsförtjänsten för arbetstagare inom samma yrke och med samma arbetsförmåga som medlemmen. I allmänhet erhålls erforderliga uppgifter för tillämpning av överförsäkringsbestämmelserna i det arbetsgivarintyg som medlemmen skall lämna till arbetslöshetskassan vid arbetslöshetens början.

Överförsäkringsbestämmelserna skall enligt 30 § 2 mom. tillämpas även i de fall då medlem på grund av arbetslöshet fortlöpande erhåller understöd från arbetsgivaren eller från annan sammanslutning för meddelande av arbetslöshetshjälp än erkänd arbetslöshetskassa. Ersättning från arbetslöshetskassan får utges med högst det belopp som motsvarar skillnaden mellan det högsta belopp som får utgå enligt överförsäkringstabellen och understödet.

Enligt gällande tillämpningsföreskrifter skall i den inkomst som läggs till grund för prövningen av överförsäkringen inräknas normalt förekommande ersättningar för obekvämt arbetstid, skifttillägg, regelbundet utgående drickspengar, naturaförmåner (exempelvis beklädnadsersättning) och ersättning för mera regelbundet förekommande övertidsarbete. Ersättning för tillfälligt övertidsarbete, gratifikation eller andra inte regelmässigt utgående ersättningar skall däremot inte inräknas i inkomsten.

Den nuvarande överförsäkringstabellen har varit gällande fr. o. m. den 1 september 1968. Den är beräknad efter en kommunal utdebitering — den vanligast förekommande

år 1967 – av 19 kr. per skattekrona och med avdrag från inkomsten efter skatt med 8,3 %.

Föreskrifter om pensionsavdrag behandlas i 30 § 3 mom. kassaförordningen. Bestämmelserna innebär att medlem som får ålderspension skall inplaceras i avdragsklass enligt en av Kungl. Maj:ts fastställd avdragstabell. Dagpenning och barn tillägg skall nedsättas med det för avdragsklassen angivna avdragsbeloppet. Ersättning understigande fem kr. för dag utbetalas inte.

Gällande bestämmelser innebär att dagersättningen i arbetslöshetskassa minskas med 1/350 av årspensionens belopp. Endast medlemmens egen ålderspension läggs till grund för avdraget från kassaersättningen. Däremot inverkar inte familjepension eller makes ålderspension på avdraget. Pensionsavdraget beräknas av praktiska skäl på bruttopensionen, dvs. pensionen före avdrag av skatt, eftersom vid debiteringen av skatt även andra inkomster ofta påverkar debiteringens storlek.

Inplacering i avdragsklass sker i samband med ansökan om ersättning första gången under ett försäkringsår. I allmänhet görs under en ettårsperiod endast smärre mera indexbetonade justeringar av pensionsbeloppen. Skulle mera väsentliga ändringar ske, tar kassan dock hänsyn härtill.

2.1.2 Finansiering

Arbetslöshetskassornas utgifter omfattar kostnaderna för försäkringsersättning (dagpenning jämte barn tillägg), fondering och förvaltning.

Förvaltningskostnaderna varierar starkt mellan kassorna beroende bl. a. på medlemsantal och verksamhetens omfattning. I många kassor har kostnaderna kunnat nedbringas genom gemensam administration med vederbörande fackliga organisation, t. ex. gemensam personal, lokaler o. dyl.

Arbetslöshetskassornas inkomster utgörs av medlemsavgifter, statsbidrag och räntor på fonderade medel. Medlemmarna i kassa är i regel indelade i klasser, beroende på medlemmarnas arbetslöshetsrisk och inkomstför-

hållande. Medlemsavgifterna fastställs av arbetsmarknadsstyrelsen. De varierar starkt mellan såväl kassor som klasser beroende på arbetslöshetsrisken och försäkringsersättningens storlek. Någon utjämning kassorna emellan beträffande avgifterna förekommer inte. Däremot är statsbidraget konstruerat så att en avgiftsutjämningseffekt uppnås.

Statsbidraget till dagpenningersättningen i arbetslöshetsförsäkringen omfattar en proportionell del, grundstatsbidraget, och en till antalet ersättningsdagar per årsmedlem knuten progressiv del, dagpenningbidraget. Statsbidraget till kassorna utbetalas årsvis i efterskott. När särskilda skäl föreligger, kan dock under verksamhetsåret förskott på statsbidraget utbetalas.

I kassaförordningen (41 §) finns bestämmelser om fondbildning. Avgifterna i kassan skall vara så avvägda att de tillsammans med övriga inkomster uppfyller kravet på föreskriven fondbildning. Med hänsyn till riskutjämningen är fondkravet större i en arbetslöshetskassa med litet medlemsantal än i kassa med högre medlemsantal. Fondens storlek bestäms dessutom av förvaltningskostnader, genomsnittligt ersättningsbelopp per ersättningsdag och medlem senaste året samt genomsnittligt antal ersättningsdagar per medlem under de senaste tio åren.

2.1.3 Administration

De nuvarande arbetslöshetskassorna är i allmänhet bildade av de fackliga organisationerna på olika yrkesområden men är juridiskt sett fristående i förhållande till dessa. Även inte fackligt organiserade arbetstagare inom en kassas verksamhetsområde har rätt till medlemskap i kassan.

För att en understödsförening skall kunna antas till erkänd arbetslöshetskassa fordras bl. a. att föreningens stadgar står i överensstämmelse med förordningen om erkända arbetslöshetskassor. Denna förordning är utformad så att den anger vad som skall intas i stadgarna. De skall sålunda innehålla föreskrifter om medlemskap, avgifter, villkor för

rätt till arbetslöshetsersättning, ersättningens former och storlek, ersättningstidens längd och kassans fondbildning.

Erkänd arbetslöshetskassa är öppen för alla löntagare inom kassans verksamhetsområde. Samtliga kassor är organiserade som rikskassor och är i allmänhet avsedda för anställda inom vissa avgränsade yrkesområden. Undantagsvis kan även företagare tillhöra arbetslöshetsförsäkring.

För arbetslöshetskassans administration svarar en av medlemmarna på föreningsmöte utsedd styrelse, i vilken även ingår en av tillsynsmyndigheten utsedd ledamot. Den centrala handläggningen av kassaärenden handhas av ett huvudkontor, vilket leds av en kassaföreståndare. Det lokala arbetet som innefattar bl. a. avgiftsuppbörd och utbetalning av kassaersättning sköts i regel av lokala redogörare, vilka vanligen samtidigt är fackföreningskassörer. Några kassor har central utbetalning av ersättning. Arbetslöshetskassornas lokala administration centraliseras allteftersom storavdelningar bildas inom förbunden.

Arbetslöshetskassornas samorganisation är en frivillig sammanslutning av samtliga arbetslöshetskassor med uppgift att företräda dessa i fall då kassorna har anledning att uppträda gemensamt.

Tillsynsmyndighet för arbetslöshetsförsäkringen är arbetsmarknadsstyrelsen.

Beslutanderätten inom arbetsmarknadsstyrelsen i viktigare frågor, som sammanhänger med styrelsens uppgift att vara tillsynsmyndighet för kassorna utövas av arbetslöshetsförsäkringsdelegationen. Denna utgörs av styrelsens generaldirektör och överdirektör samt tre av de erkända arbetslöshetskassornas samorganisation föreslagna av Kungl. Maj:ts utsedda representanter för kassorna. Försäkringsärendenas löpande administration handhas av arbetsmarknadsstyrelsens försäkringsbyrå.

Arbetsmarknadsstyrelsen är inte bara tillsynsmyndighet utan även besvärmyndighet. Besvärsordningen innebär att beslut av arbetslöshetskassa kan överklagas hos arbetsmarknadsstyrelsen och beslut av arbetsmark-

nadsstyrelsen i ärenden om försäkring hos försäkringsdomstolen och i andra ärenden hos regeringsrätten.

2.2 Kommunalt kontantunderstöd

2.2.1 Ersättningen

Arbetslöshetshjälp genom kommunala kontantunderstöd med statsbidrag har i olika former förekommit sedan år 1914. Nu gällande bestämmelser är införda i arbetsmarknadskungörelsen (1966:368; omtryckt 1972:300). Kommunalt kontantunderstöd är en av de i denna kungörelse angivna formerna för arbetslöshetshjälp tillsammans med beredskapsarbete, arkivarbete, musikerhjälp och statligt omställningsbidrag (71 §).

Som allmänna förutsättningar för kommunalt kontantunderstöd gäller att det får lämnas arbetslös som

- a. är svensk medborgare eller tillhör stat med vilken överenskommelse träffats om ömsesidighet beträffande hjälpåtgärder vid arbetslöshet,
- b. fyllt 16 men ej 67 år,
- c. är arbetsför och i övrigt oförhindrad att åta sig arbete för annans räkning,
- d. söker arbete genom den offentliga arbetsförmedlingen,
- e. inte kan anvisas lämpligt arbete på den öppna marknaden och inte lämpligen kan hjälpas med annan åtgärd för att underlätta placering i lämpligt arbete samt
- f. behöver sådan hjälp på grund av arbetslöshet som varat minst fem dagar efter det ansökan om arbetslöshetshjälp har gjorts (72 §).

Den som uppbär kontantstöd är skyldig att anmäla sig hos den offentliga arbetsförmedlingen i den ordning arbetsmarknadsstyrelsen föreskriver (94 §).

I fråga om bedömningen av lämpligt arbete gäller bestämmelser motsvarande arbetslöshetsförsäkrings (75 §).

Arbetslös som önskar komma i fråga för kontantunderstöd skall göra ansökan därom i den kommun där han uppehåller sig. Utbetalning sker även i den kommunen

(92 §). Till ansökan fogas uppgift om senaste anställning och inkomst styrkt genom s. k. arbetsgivarintyg eller på annat sätt.

Kontantunderstöd utgörs av dagunderstöd och barntillägg. Kommunen bestämmer understödsbeloppen. Dessa får dock inte överstiga, dagunderstöd till ensamstående 24 kr. om dagen, dagunderstöd till makar 28 kr. om dagen och barntillägg två kr. om dagen för varje barn under 16 år. Understödet utgår för högst fem arbetsdagar under en kalendervecka (88 och 89 §§).

Enligt anvisningar från arbetsmarknadsstyrelsen får kommunen intill angivna maxigränser för understödsbelopp själv besluta om understödets storlek såväl individuellt som generellt. Det ankommer på kommunen att fastställa erforderliga regler för behovsprövning.

Den som före arbetslösheten eller som därunder begränsar sitt arbetsutbud till halvdagsarbete kan enligt anvisningarna endast erhålla halvt kontantunderstöd.

Halvt kontantunderstöd kan dessutom utgå då den arbetslöse arbetar mer än två och högst fyra timmar per dag men i övrigt är arbetslös eller då den arbetslöse uppbär halv sjukpenning enligt AFL eller YFL.

Som allmän regel gäller att dagunderstöd inte får överstiga gängse lön i orten för icke kvalificerad arbetskraft. Det får ej heller överstiga vad den arbetslöse med hänsyn till sin tidigare inkomst skulle ha kunnat få på grund av arbetslöshetsförsäkring (90 §).

Den som frivilligt utan giltig anledning lämnat sitt arbete, skilts från arbetet på grund av otillbörligt uppförande, avvisar erbjudet lämpligt arbete eller på annat sätt uppenbarligen vållat att anställning inte kommit till stånd, äger inte erhålla kontantunderstöd under 28 dagar, eller om arbetet avsågs vara högst två dagar, under 14 dagar närmast efter det något av nämnda förhållanden inträffat (74 §).

Kontantunderstöd får inte utges till arbetslös som i anledning av arbetslösheten uppbär socialhjälp för sig eller sin familj. Undantag får dock göras för den som i synnerligen trängande fall tillfälligt erhåller

socialhjälp (87 §).

Dagunderstöd får ej utges för tid då arbetslös uppbär dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa eller statligt omställningsbidrag. Undantag kan dock i ömmande fall och under vissa villkor medges för dagunderstöd till bostadskostnad (91 §).

2.2.2 Administration och statsbidrag

Kontantunderstödsverksamheten leds centralt av arbetsmarknadsstyrelsen och regionalt av länsarbetsnämnderna. Lokalt handhas verksamheten inom kommunerna av särskilt inrättade arbetslöshetsnämnder eller — där sådan ej har tillsatts — av drätselnämnd eller annan kommunens nämnd. Om kommuns handläggning av frågor om arbetslöshetshjälp enligt arbetsmarknadskungörelsen gäller lagen (1944:475) om arbetslöshetsnämnd och kungörelsen (1966:369) med närmare föreskrifter om arbetslöshetsnämnd och dess verksamhet.

Länsarbetsnämnd skall fortlöpande hålla kommunerna i länet underrättade om behovet av kontantunderstöd åt arbetslösa (86 §) Kommun som vill utbetala kontantunderstöd med statsbidrag skall innan verksamheten påbörjas ansöka om tillstånd hos arbetsmarknadsstyrelsen. Har tillstånd givits bestämmer styrelsen det största antal arbetslösa inom kommunen till vilket understöd med statsbidrag får utgå vid varje tidpunkt. Sedan tillstånd givits får kontanta understöd som kommunen utgett till arbetslösa inte i något fall anses som socialhjälp (97 §).

Statsbidrag till kommunal kontantunderstödsverksamhet utgår med 20 % av de kostnader för verksamheten som arbetsmarknadsstyrelsen godkänner. Kostnad för kontantunderstöd åt utlänningar bestrids helt av statsmedel (98 §).

2.3 Statligt omställningsbidrag

Arbetslöshetshjälp i form av statligt omställningsbidrag infördes år 1968. De nya bestämmelserna infördes i arbetsmarknadskungörelsen.

Ärenden rörande statligt omställningsbidrag skall prövas av arbetsmarknadsstyrelsen som dock äger uppdra prövningen åt länsarbetsnämnd. Det sistnämnda gäller dock inte ärende om bidragsrätt för sökande i ålder under 60 år (11 §).

Stödformen är avsedd för äldre arbetslösa. Omställningsbidrag utgår till medlem i erkänd arbetslöshetskassa som under försäkringsåret fyller minst 60 år (eller i vissa fall fyllt 55 år) och erhållit dagpenning under längsta för sådan medlem föreskriven förlängd ersättningstid (101 §). Annan arbetslös som fyller minst 60 år (i vissa fall fyllt 55 år) under kalenderåret kan även få omställningsbidrag (102 §). Villkor härför är att han i minst 24 månader under de senaste tre åren närmast före arbetslöshetsanmälan har haft sin huvudsakliga försörjning genom avlönat arbete för annans räkning eller genom sedermera avvecklad verksamhet som självständig företagare.

Samma regler som för annan arbetslöshetshjälp och för arbetslöshetsförsäkring gäller i fråga om avstängning från ersättningsrätt vid frivillig och självförvallad arbetslöshet samt för bedömning av erbjudet arbetes lämplighet (74–75 §§). Den som uppbär omställningsbidrag är skyldig att anmäla sig hos den offentliga arbetsförmedlingen i den ordning arbetsmarknadsstyrelsen föreskriver (110 §).

För omställningsbidrag gäller även i övrigt i huvudsak samma allmänna förutsättningar som för andra former av arbetslöshetshjälp (71–75 §§). Omställningsbidrag enligt 102 § till den som ej är arbetslöshetsförsäkrad börjar dock utgå först när arbetslösheten varat två månader räknat från och med den dag då anmälan gjorts om arbetslöshetens inträde (103 §).

Bidragsbeloppet är högst 800 kr. i månaden (106 §). I vissa fall utgår halvt bidrag (107 och 109 §§). Bidragsbeloppet får inte överstiga elva tolfte delar av tidigare normal månadsinkomst. Denna bestämmelse får dock inte föranleda att helt omställningsbidrag sätts lägre än 400 kr. eller halvt bidrag lägre än 200 kr. i månaden (108 §). Bidraget

skall reduceras även på grund av sökandens förmögenhet samt med hänsyn till viss pension och livränta (108 §).

I motsats till ersättning från arbetslöshetsförsäkring och kommunalt kontantunderstöd utgör omställningsbidrag skattepliktig inkomst (anvisningarna till 19 § kommunalskattelagen).

2.4 KSA-utredningens förslag (SOU 1971:42)

2.4.1 Försäkring och annat kontantstöd vid arbetslöshet

Skyddet mot inkomstbortfall vid arbetslöshet som har förorsakats av bristande tillgång på arbetstillfällen skall enligt utredningens förslag främst vara arbetslöshetsförsäkring. Möjlighet att vara arbetslöshetsförsäkrad bör finnas för alla förvärvsarbetande, företagare likaväl som arbetstagare. Samhällets stöd åt arbetslöshetsförsäkringen är ett led i arbetsmarknadspolitiken. Det finns ett naturligt samband mellan arbetslöshetsförsäkringen och samhällets arbetsmarknadsåtgärder i övrigt. Till arbetsförmedlingen måste den försäkrade vända sig för att anmäla sig som arbetssökande. Han måste både i initialskedet av arbetslösheten och därefter fortlopande ha nära kontakt med arbetsmarknadsorganen.

Utredningens majoritet anser att helt övervägande skäl talar för att arbetslöshetsförsäkringen även i fortsättningen skall utvecklas på samma frivilliga väg som hittills. De erkända arbetslöshetskassornas verksamhet har utvecklats under samverkan med staten och den fackliga rörelsen, framhåller utredningen. Statens medverkan har skapat organisatoriska och ekonomiska förutsättningar för en mycket betydande utveckling av arbetslöshetskassornas verksamhet. Denna kan numera beräknas omfatta i det närmaste alla fackligt organiserade arbetstagare. Medlemmarna i de flesta arbetslöshetskassorna har under lång tid anpassat sig till dessa förhållanden. Det fordras enligt utredningen starka skäl för att upplösa detta system och

ersätta det med en helt ny försäkringsform.

Utredningen har undersökt i vilken utsträckning samordning av arbetslöshetsförsäkringens administration med den allmänna försäkringen skulle innebära fördelar. Vissa besparingar skulle, enligt utredningens majoritet, möjligen kunna vinnas bl. a. i fråga om registrering av försäkrade. En sådan minskning av de administrativa kostnaderna skulle enligt utredningen emellertid värdemässigt bli obetydlig i jämförelse med de begränsningar av försäkringsutgifterna och den medverkan till effektivare sysselsättning av arbetskraften, som kan åstadkommas genom arbetslöshetskassornas uppföljnings- och kontrollverksamhet samt arbetsmarknads-mässiga uppgifter i övrigt. Därtill kommer att de allmänna försäkringskassorna ansågs stå inför nya och utökade uppgifter inom sitt nuvarande verksamhetsområde. Övertagande av arbetslöshetsförsäkringens administration skulle, särskilt vid mindre och medelstora enheter, förorsaka avsevärda personal- och utbildningsproblem. Majoriteten har därför funnit att grundförutsättningarna inte föreligger för överförande av arbetslöshetsförsäkringens administration till de allmänna försäkringskassorna.

En försäkringsmässig reglering av skyddet vid arbetslöshet kan emellertid enligt utredningen inte täcka alla uppkommande situationer. De senaste årens sysselsättningsförhållanden på arbetsmarknaden visar att nya arbetssökande, t. ex. ungdomar och andra som övergår från utbildning till förvärvsarbete, löper betydande arbetslöshetsrisker. Speciella problem möter vidare dem som i olika åldrar söker sig ut i arbetslivet efter att längre tid huvudsakligen ha ägnat sig åt att vårda och hjälpa åldring eller handikappad. Detta gäller även den som har blivit ensamstående och söker förvärvsarbete efter att tidigare ha haft sin sysselsättning i gemensamt hushåll med make eller annan person. För ensamstående kan behovet av förvärvsinkomst vara oundgängligt och en arbetslöshetssituation svårlost även i andra fall. Ett exempel härpå är ensamstående kvinnor som har barn att försörja under förhållanden då

de huvudsakligen är beroende av egen förvärvsinkomst.

För dessa olika grupper nya arbetssökande är förmedling av arbete, yrkesvägledning, arbetsvård, arbetsmarknadsutbildning och andra samhällsåtgärder för att underlätta arbetsplacering enligt utredningen det primärt betydelsefulla. Först sedan sådana åtgärder har prövats en tid och arbetsmarknadsorganen därvid fått en uppfattning om sökandens faktiska arbetsutbud bör hjälp genom kontant stöd komma i fråga.

Utredningen har funnit att en komplettering av arbetslöshetsförsäkringen med en särskild stödform är den naturliga vägen att skydda olika kategorier nytillträdande på arbetsmarknaden. Denna komplettering erfordras vare sig försäkringen görs frivillig eller obligatorisk. Stödformen skall i det av utredningen föreslagna systemet omfatta även den som har en fastare anknytning till arbetsmarknaden men ej är ersättningsberättigad i arbetslöshetsförsäkringen eller inte tillhör erkänd arbetslöshetskassa. Utredningen föreslår att stödformen utformas som ett kontant arbetsmarknadsstöd, helt finansierat av staten genom skattemedel och administrerat av arbetsmarknadsverket. De år 1968 införda temporära stödformerna för äldre arbetslösa, förlängd (extra) ersättning till försäkrade och statligt omställningsbidrag, bör integreras med arbetslöshetsförsäkringens reguljära förmåner och det kontanta arbetsmarknadsstödet. I fråga om det statliga omställningsbidraget innebär utredningens förslag till övergångsbestämmelser att det kan utgå endast till den som före det nya stödsystemets ikraftträdande har beviljats sådant bidrag samt därjämte till den som inom ett år därefter ansökt om bidraget. Det kommer därmed att successivt avvecklas.

Efter genomförande av utredningens förslag finns det ej skäl att bibehålla arbetslöshetshjälp i form av kommunalt kontantunderstöd. Den stödformen bör därför kunna avvecklas omedelbart.

I fråga om beskattning av utgående förmåner vid arbetslöshet konstaterar utredningen att sjukpenningutredningen prövar förutsätt-

ningarna för att beskatta arbetslöshetsförsäkringens dagpenning samt vid sidan därav utgående kontant stöd från samhällets sida. I avvaktan på resultaten av den utredningen föreslår KSA-utredningen att dagpenningen och det kontanta arbetsmarknadsstödet tills vidare skall vara icke skattepliktiga samt att omställningsbidraget alltfjämt skall vara skattepliktigt.

2.4.2 Allmänna förutsättningar för ersättningsrätt

Grundläggande för det kontanta arbetslöshetsskyddets allmänna omfattning och begränsning är att den arbetslöse står till arbetsmarknadens förfogande, dvs. kan och vill förvärvsarbeta samt i övrigt är oförhindrad att åtaga sig sådant arbete.

Från denna utgångspunkt får kravet på att arbetslöshet skall föreligga huvudsakligen den innebörden att ersättningsökande har förlorat ett förvärvsarbete eller i varje fall inte har någon inkomst av förvärvsarbete.

Företagare skall enligt utredningens förslag anses arbetslös när hans arbete och övriga personliga verksamhet i rörelsen har upphört, ej endast tillfälligt, såvida inte arbetsmarknadsstyrelsen av särskilda skäl föreskriver annat.

Även kravet på arbetsförhet ansluter sig till grundförutsättningen att ersättningsökande skall stå till arbetsmarknadens förfogande.

Lägsta ålder för rätt att bygga upp ersättningsrätt är enligt utredningens förslag 15 år. Ersättningsrätten vid arbetslöshet upphör i princip vid 67 års ålder. I arbetslöshetsförsäkringen bör det dock enligt utredningens majoritet finnas möjlighet för arbetslöshetskassa att medge ersättning sammanlagt under 150 dagar för arbetslös medlem i åldern 67–70 år.

Liksom enligt gällande bestämmelser fordras att ersättningsökande skall vara anmäld som arbetssökande vid den offentliga arbetsförmedlingen.

Som allmänt villkor för ersättningsrätt anges i utredningens förslag att sökanden

inte kan erhålla lämpligt arbete. Som första förutsättning för att erbjudet arbete skall vara lämpligt anger utredningen att — inom ramen för tillgången på arbetstillfällen — skäligen hänsyn tagits såväl till sökandens yrkesvana och förutsättningar i övrigt för arbetet som till hans önskemål i fråga om arbetsval och andra personliga förhållanden. Nya regler föreslås i fråga om förmånerna i erbjuden anställning. De skall vara skäligen i förhållande till den försäkringsersättning resp. det kontanta arbetsmarknadsstöd som sökanden är berättigad till. Vidare skall de vara förenliga med kollektivavtal, om sådant finns, och ej oskäliga i förhållande till de förmåner som vid jämförliga företag utgår till arbetstagare med likvärdiga arbetsuppgifter och kvalifikationer.

Påföljden av att sökande avvisat erbjudet lämpligt arbete eller i övrigt, enligt särskilda regler därom, själv vållat sin arbetslöshet är enligt utredningens förslag avstängning från rätt till ersättning viss tid, högst 28 dagar. Är det uppenbart att sökanden ej vill antaga lämpligt arbete, såsom då han upprepade gånger har avvisat sådant arbete, kan han avstängas från ersättningsrätt till dess han har förvärvsarbetat under 20 dagar. I fall då avvisat arbete sannolikt skulle ha pågått högst 5 dagar eller mer än 5 men högst 10 dagar föreslås att avstängningstiden blir 7 resp. 14 dagar.

2.4.3 Förslag till ändringar i arbetslöshetsförsäkringen

Det nuvarande 12-månadersvillkoret föreslås utgå. Det har bl.a. varit avsett att trygga kontinuiteten av medlemskap i arbetslöshetskassorna och innebär i stort sett att medlem för att kunna få ersättning måste ha arbetat och erlagt avgifter för minst tolv månader. Arbetsvillkoret enligt utredningens förslag innebär att rätt till ersättning föreligger, när den försäkrade utfört förvärvsarbete i fem månader efter senaste inträde i arbetslöshetskassan inom en ramtid av högst tolv månader omedelbart före arbetslöshetens början. Arbetsmarknadsstyrelsen skall dock kunna

medge att beräkning av tiden i förvärsarbete görs i annan tidsenhet än månad. Med tid i förvärsarbete jämställs tid då den försäkrade har genomgått arbetsmarknadsutbildning, fullgjort värnplikt, åtnjutit tilläggsjukpenning vid havandeskap och barnsbörd — i samtliga dessa fall dock högst två månader — samt liksom enligt gällande regler tid då sökanden har haft semester eller eljest med helt eller delvis bibehållen lön varit ledig av annan anledning än sjukdom, värnpliktstjänstgöring eller barnsbörd.

Vid bestämmande av arbetsvillkorets ramtid inräknas inte tid då försäkrad varit förhindrad att förvärsarbete på grund av sjukdom, värnpliktstjänstgöring, vuxenutbildning, nykterhetsvård på anstalt, frihetsberövande på kriminalvårdens område eller vårdande av barn som inte fyllt tre år. Detta gäller i den mån nämnda tider inte enligt förslaget skall jämföras med tid i förvärsarbete. De s. k. överhoppningsbara tiderna vid ramtidsberäkningen kommer således enligt utredningens förslag att omfatta nya och avsevärt utvidgade områden i förhållande till nu gällande regler.

Karensvillkoret har helt slopats i utredningens förslag. Ersättning kan därmed utgå från första arbetslösa dagen, dock tidigast fr. o. m. den dag föreskriven anmälan om arbetslöshet har gjorts till arbetsförmedlingen. Utredningens förslag skall ses mot bakgrunden av en preliminär överenskommelse som har träffats mellan SAF och LO om vederlag vid avsked och permittering.

Utredningen föreslår att ersättning skall utgå längst under 300 dagar från arbetslöshetens början. Har den försäkrade uppnått 55 års ålder innan denna ersättningsperiod gått till ända är perioden i stället 450 dagar. Om arbetslösheten upphör innan ersättningsperioden upphör har den försäkrade vid ny arbetslöshet rätt till ersättning under återstående antal dagar av perioden även om han då inte uppfyller arbetsvillkoret. Har ersättningsperioden gått till ända men har den försäkrade dessförinnan ånyo uppfyllt arbetsvillkoret, utgår ersättning under ytterligare en hel period. Denna räknas från

inträdet av den arbetslöshet då den försäkrade senast uppfyllde arbetsvillkoret.

Utredningen föreslår att barntillägg och hjälp till rese- och flyttningkostnader slopas som ersättningsform i arbetslöshetsförsäkringen. Den enda ersättningsformen blir dagpenning, som även i fortsättningen skall utgå för högst fem dagar i veckan. Arbetslöshetskassan beslutar om medlemmarnas placering i dagpenningklasser. Dessa betecknas med följande krontal som anger beloppet av medlemmarnas tillförsäkrade dagpenning: 30, 35, 40, 45, 50, 55, 60, 65, 70, 75. Arbetsmarknadsstyrelsen kan föreskriva att lägsta gällande dagpenningklass inte längre skall tillämpas. Med arbetsmarknadsstyrelsens godkännande får arbetslöshetskassa höja den högsta dagpenningen enligt den angivna skalan med icke statsbidragsgrundande dagpenningbelopp.

Ersättningsbeloppet bör bestämmas — förutom av tillförsäkrad dagpenning — av särskilda regler om överförsäkringsavdrag och pensionsavdrag. De tabeller som nu gäller för sådana avdrag har utredningen omarbetat. I fråga om överförsäkringsavdrag bygger majoritetens tabellförslag på att det s. k. marginalavdraget sänks från 8,3 till 5 %. Detta innebär att ersättning till den, för vilken överförsäkringsregeln blir tillämplig, kan utgå med högst 95 % i stället för 91,7 % av den försäkrades inkomst efter skatt. Förslaget till tabell för pensionsavdrag bygger på en kronas i stället för tre kronors intervaller. Ersättningen i de olika avdragsklasserna reduceras med belopp som motsvarar omkring 1/300 av den årliga ålderspensionen.

Utredningen anser att ersättningsrätten för den som före arbetslösheten har haft eller därunder får deltidsarbete bör bli så fullständigt reglerad som möjligt. En allmän förutsättning för ersättningsrätt i dessa fall är att arbetsutbudet omfattar i genomsnitt minst 17 timmar i veckan och minst tre timmar per arbetsdag. Utredningens huvudförslag bygger på ett schematiskt veckoberäkningssystem, dvs. omräkning enligt tabell till antal hela och halva dagpenningbelopp per vecka. Utredningen föreslår att

beräkningsmetoden anges i lagen om arbetslöshetsförsäkring men att Kungl. Maj:t be- myndigas att fastställa tabellutformningen.

Utredningens förslag till ifrågavarande om- räkningstabell avser i första hand arbetslösa som före arbetslösheten har haft deltidsar- bete och fortfarande önskar sådant arbete. Tabellen kan även tillämpas på den som före arbetslösheten har haft heltidsarbete och fortfarande önskar sådant arbete men under ifrågavarande vecka utför arbete någon be- gränsad tid. Den är även tillämplig på den som önskar deltidsarbete och under veckan utför arbete kortare tid än arbetsutbudet avser. Vidare kan föreslagen omräknings- tabell tillämpas då någon under veckan har varit helt eller delvis arbetsoförmögen på grund av sjukdom. Även vid arbetshinder av annat slag skulle tabellen kunna tillämpas.

2.4.4 Förslag till kontant arbetsmarknadsstöd

För reglering av ersättningsrätten anges lik- som i arbetslöshetsförsäkringen ett arbets- villkor. Bestämmelserna därom är desamma som i försäkringen men därutöver gäller att som tid i förvärsarbete skall räknas även tid under de tolv månaderna närmast före an- mälan till arbetsförmedlingen, då sökande i enskilt hem har vårdat eller hjälpt åldring eller handikappad i sådan utsträckning att sökanden har varit förhindrad att stå till arbetsmarknadens förfogande.

Ytterligare möjligheter till ersättningsrätt öppnas för dem som i anslutning till att utbildning avslutats nyinträder eller återin- träder på arbetsmarknaden. De kan bli er- sättningsberättigade sedan de under tre månader efter avslutad utbildning har stått till arbetsmarknadens förfogande antingen i förvärsarbete eller som arbetssökande vid arbetsförmedlingen och därefter är eller blir arbetslösa. Denna särskilda kvalifikations- möjlighet för rätt till kontant arbetsmark- nadsstöd avser arbetssökande som övergår till förvärsarbete från ungdomsutbildning eller från därmed i fråga om studiesocialt stöd likställd vuxenutbildning. Enligt majori-

tetens förslag bör möjligheten även omfatta sökande som slutfört arbetsmarknadsutbild- ning, vilken har bedrivits enligt arbets- marknadsverkets beslut och med klar mål- sättning att sökanden efter utbildningen skall kunna få varaktigt förvärsarbete. Upp- fyllande av dessa särskilda kvalifikationsvill- kor för nytillträdade medför ersättningsrätt endast under en ersättningsperiod, såvida inte särskilda skäl kan påvisas för att medge en upprepad kvalifikationsperiod.

För växelarbetande jordbrukare skall er- sättningsrätt föreligga trots att han inte har lämnat jordbruket. Vissa begränsande förut- sättningar anges dock. Jordbrukaren skall vara född år 1920 eller tidigare, och jord- bruket skall ha varit hans huvudsakliga sys- selsättning de senaste fem åren. Jordbru- karen skall lämna en förhandsdeklaration av den tid arbetsutbudet avser. Under varje be- räkningsår (1.10–30.9) skall alltid finnas en kvalifikationstid av två månader. Den är att betrakta som jordbrukarens självrisk och kan infalla när som helst under den förhands- deklarerade perioden.

Ersättningsrätt för den som har uppfyllt arbetsvillkoret inträder efter en karenstid, fem dagar anmälningsdagen inräknad, sedan den arbetslöse har anmält sig som arbets- sökande till arbetsförmedlingen. Dessa dagar behöver inte ligga i en följd utan kan vara utspridda över en ramtid av högst fem kalenderveckor. För den som kvalificerat sig för ersättning utan att ha uppfyllt arbetsvill- koret föreskrivs inte någon karenstid.

Den allmänna regeln för ersättningstidens längd är att kontant arbetsmarknadsstöd skall kunna utgå i 150 dagar — dock 300 dagar till arbetslös som har fyllt 55 år innan ersättningsperioden gått till ända. Ersätt- ningsperioden räknas från den dag då den försäkrade första gången blir arbetslös och uppfyller arbetsvillkoret eller föreskrivet sär- skilt kvalifikationsvillkor. Därefter kan ny- prövning av arbetsvillkor utlösa en ny ersätt- ningsperiod enligt regler motsvarande dem som föreslagits för arbetslöshetsförsäkringen. För den som under kalenderåret fyller 60 år gäller inte någon annan begränsning av tiden

för ersättning än att den utgår längst till och med månaden före den då den arbetslöse fyller 67 år eller när han dessförinnan börjar uppbära ålderspension, hel förtidspension eller helt sjukbidrag enligt AFL. Dagpenning i arbetslöshetsförsäkringen och kontant arbetsmarknadsstöd skall ej kunna utgå samtidigt.

Stödbeloppet kan vara helt eller halvt. Det beräknas per dag och fem dagars arbetsvecka. Helt stöd skall motsvara basbeloppet enligt AFL. Det fastställs för ett år i sänder på så sätt att det för maj månad gällande basbeloppet avgör stödbeloppets storlek nästkommande år. Med utgångspunkt i ett basbelopp av 6 400 kr. har stödbeloppet, utjämnat till närmast högre hela antal kronor, beräknats till 25 kr. per dag. Halvt stödbelopp skulle enligt motsvarande beräkning bli 13 kr. per dag.

Med hänsyn till stödbeloppens nivå och stödformens syfte att vara ett grundskydd för arbetssökandens försörjning under arbetslösheten föreslår utredningen att bestämmelserna ej skall tyngas av regler om överkompensationsavdrag eller reduktioner på grund av sökandens allmänna inkomst- och förmögenhetsförhållanden i övrigt. Där emot föreslår utredningen att pensionsavdrag på samma sätt som beträffande statligt omställningsbidrag skall göras med det på ersättningsstiden belöpande beloppet – dock efter skatteavdrag – av annan ålderspension än enligt AFL samt av partiell förtidspension, partiellt sjukbidrag och livränta på grund av yrkesskada eller olycksfall. Vidare skall avdrag på samma sätt göras för pension som sökande uppbär efter avliden make, om pensionen grundas på allmän försäkring eller i övrigt på den avlidnes tjänsteförhållanden.

Utredningen har inte funnit skäl att i denna stödform göra annan differentiering av stödbeloppet än att det kan utgå med antingen helt eller halvt belopp per dag. Helt belopp skall utgå till den som före arbetslösheten har haft heltidsarbete och söker heltidsarbete samt vidare till den som söker heltidsarbete och är berättigad till stöd utan att ha utfört förvärvsarbete. Halvt belopp ut-

går till den som söker deltidsarbete som omfattar minst 17 timmar i veckan och till den som närmast före arbetslösheten har haft sådant deltidsarbete. För dag då sökandens arbetsutbud inte uppgår till minst tre timmar utgår ej stöd. Utredningen förordar att arbetsutbud, som omfattar 36 arbetstimmar eller mer per vecka, skall medföra rätt till helt stödbelopp.

2.4.5 Förslag till finansiering av försäkringen

Utredningens majoritet föreslår att en särskild arbetsgivaravgift till arbetslöshetsförsäkringen skall utgå och temporärt – i avvaktan på resultatet av pågående utredning om företagsbeskattning – beräknas på underlaget för arbetsgivaravgiften till sjukförsäkringen enligt AFL. Något preciserat förslag om avgiftens storlek avges ej. Som riktpunkt för beräkningen av avgiften – i förväg bestämd för en femårsperiod i sänder – anges dock en andel av arbetslöshetsförsäkringens inkomster som i hela tiondels procent av avgiftsunderlaget kan beräknas komma att motsvara de försäkrades avgifter jämte avkastningen från arbetslöshetskassornas fonder under perioden.

Statsbidragen till arbetslöshetsförsäkringen koncentreras i utredningens förslag till tre bidragsformer, nämligen grundbidrag, progressivt bidrag och förvaltningsbidrag. Grundbidraget ligger genom sin konstruktion på betydligt högre nivå än nuvarande grundstatsbidrag. Det progressiva bidraget är så utformat att det bl. a. möjliggör större avgiftsutjämning mellan de olika arbetslöshetskassorna än nuvarande statsbidragssystem. Även förslaget till förvaltningsbidrag bygger på att bidraget skall stegras under år då antalet ersättningsdagar i kassan ökar.

3.1 Allmänt

Med arbetsmarknadsutbildning avses utbildning som beviljas på sysselsättningspolitiska grunder. Syftet med utbildningen är att underlätta för arbetslösa och personer, som riskerar att bli arbetslösa vid omställningar i näringslivet, att gå över till nya uppgifter. Syftet är också att bereda handikappade och andra som har svårigheter att erhålla stadigvarande arbete sådan utbildning att deras sysselsättningsproblem kan lösas. Ytterligare ett syfte är att tillgodose näringslivets efterfrågan på yrkesutbildad arbetskraft.

Under 1940-talet omfattade utbildningen huvudsakligen arbetslösa med handikapp samt ensamställda mödrar. I början av 1950-talet utvidgades den till att avse också arbetslösa utan handikapp. Sedan mitten av 1960-talet kan även den som löper risk att bli arbetslös erbjudas arbetsmarknadsutbildning.

Inom arbetsmarknadsutbildningens ram bedrivs sedan budgetåret 1966/67 en försöksverksamhet med s. k. bristyrkesutbildning. Denna utbildning syftar till att öka tillgången på yrkeskunnig personal inom betydelsefulla yrkesområden med brist på arbetskraft. Krav på arbetslöshet eller risk för arbetslöshet gäller inte för denna utbildning.

Den som kommer i fråga för arbetsmarknadsutbildning kan få utbildningsbidrag. Utbildningsbidrag kan enligt arbetsmarknadsutbildningsmyndigheten utgå till den som är

eller löper risk att bli arbetslös eller som är svårplacerad på arbetsmarknaden, under förutsättning dels att han fyllt 20 år och söker arbete genom arbetsförmedlingen, dels att utbildningen kan antas medföra stadigvarande arbete som inte kan komma till stånd utan utbildningen. Handikappade, ensamstående mödrar, flyktingar och elever vid riksyркesskolor kan få utbildningsbidrag även före fyllda 20 år. Den som fyllt 18 men inte 20 år kan få bidrag om han har försörjningsbörda, tidigare haft stadigvarande försörjning genom förvärvsarbete, inte kan beredas utbildning inom det ordinarie utbildningsväsendet och inte kan beredas omskolning på hemorten.

Den som önskar genomgå arbetsmarknadsutbildning och få utbildningsbidrag skall ansöka därom hos arbetsförmedlingen innan utbildningen påbörjas. Utbildningen skall prövas och planeras av arbetsförmedlingen i samråd med sökanden.

Utbildningstidens längd varierar. Rikt-punkten för utbildningen är att hjälpa vederbörande över den tröskel som bristande yrkeskunskaper kan utgöra, så att han kan få ett stadigvarande lämpligt arbete. Den genomsnittliga utbildningstiden är f. n. ca sex månader, men den kan i vissa fall omfatta flera år.

Arbetsmarknadsutbildningen sker företrädesvis vid av skolöverstyrelsen för ändamålet särskilt anordnade kurser (omskolnings-, fortbildnings- och nybörjarkurser).

Många får dock utbildning inom det reguljära utbildningsväsendet (folkhögskolor, gymnasieskolor etc.), i företag (främst s. k. lokaliseringsutbildning) eller vid kurser anordnade av andra statliga myndigheter och av utbildningsorganisationer.

Arbetsmarknadsutbildningens fördelning på skilda utbildningsanordnare budgetåren 1968/69, 1969/70 och 1970/71 framgår av följande sammanställning.

	1968/69 %	1969/70 %	1970/71 %
Skolöverstyrelsens kurser	45	43	45
Reguljära utbildningsväsendet	26	25	26
Företagsutbildning (inkl. lokaliseringsutbildning)	13	14	14
Övriga kurser	16	18	15
Summa	100	100	100

Planeringen av kurser anordnade av skolöverstyrelsen, andra statliga myndigheter och utbildningsorganisationer ombesörjs av arbetsmarknadsstyrelsen i samarbete med skolöverstyrelsen och arbetsmarknadens parter. Verksamhetens volym och inriktning bestäms genom en för varje budgetår fastställd ramplan som justeras allt efter behovet under budgetåret.

Sitt egentliga genombrott fick arbetsmarknadsutbildningen i samband med konjunkturendämpningen 1957 – 1958. Antalet personer som deltagit i arbetsmarknadsutbildningen (inkl. lokaliseringsutbildning) har därefter ökat år från år.

Budgetåret 1959/60 deltog 14 200 personer, varav 15 % kvinnor, 1964/65 39 600 personer – 40 % kvinnor – och 1970/71 deltog över 114 000 personer, varav 49 % var kvinnor. Från mitten av 1960-talet har antalet deltagare sålunda tredubblats. Den 15 mars 1972 deltog ca 55 000 personer i arbetsmarknadsutbildning. Antalet kvinnor i arbetsmarknadsutbildning har sedan budgetåret 1959/60 ökat från 2 100 till nära 57 000 budgetåret 1970/71. Ca en tredjedel

av de kvinnor som deltog i utbildning sistnämnda budgetår var att hänföra till gruppen hemarbetande.

För de närmaste åren beräknar arbetsmarknadsstyrelsen att antalet personer i annan arbetsmarknadsutbildning än lokaliseringsutbildning kommer att öka med 5 000 per budgetår. Styrelsen beräknar att 140 000 personer kommer att beröras budgetåret 1976/77. Kostnaderna för arbetsmarknadsutbildningen som bestrids helt av statsmedel var budgetåret 1970/71 562 milj. kr., varav arbetsmarknadsstyrelsens andel (utbildningsbidrag) utgjorde ca 345 milj. kr. och skolöverstyrelsens ca 217 milj. kr. för drift av kurserna.

När det gäller effekten av utbildningen visar gjorda undersökningar att omkring 80 % av de elever som står till arbetsmarknadens förfogande får anställning inom tre månader efter utbildningens slutförande.

3.2 Gällande bestämmelser om utbildningsbidrag m. m.

3.2.1 Inledning

Bestämmelserna om utbildningsbidrag återfinns dels i arbetsmarknadskungörelsen, dels i flera kungl. brev, dels också i av arbetsmarknadsstyrelsen utfärdade cirkulär och cirkulärmeddelanden. Årets riksdag har med gillighet fr. o. m. den 1 juli 1972 fattat beslut om dels höjningar av vissa bidragsbelopp dels en del förändringar av bidragssystemets konstruktion.

Bidragsbestämmelserna m. m. inom arbetsmarknadsutbildningen har nyligen varit föremål för en översyn. Betänkandet (Ds In 1971:13) överlämnades den 6 september 1971 till statsrådet och chefen för inrikesdepartementet.

Det bidragssystem som f. n. tillämpas inom arbetsmarknadsutbildningen, säger ovan nämnda utredning, har i sina huvuddrag varit oförändrat under de senaste 15 åren och fortsätter:

I korthet kännetecknas det av att bidraget avpassas efter behovet i det enskilda fallet med hänsyn till å ena sidan den bidrags-

berättigades civilstånd, bostadskostnader, barnantal, resekostnader m. m. och å andra sidan vissa inkomster. Detta system innebär en fördel såtillvida att kursdeltagaren får ett bidrag som är så avvägt att det i de allra flesta fall blir ekonomiskt möjligt för honom att genomföra utbildningen. Genom att kursdeltagaren i stort sett heller inte får mer i bidrag än vad som motsvarar bidragsbehovet begränsas samtidigt anspråken på statsverket. Men ett system med i detalj och efter delvis mycket komplicerade regler avpassade bidrag är med dagens omfattning av arbetsmarknadsutbildningen också förenat med olägenheter. Uträkningen av bidragen ställer bl. a. stora krav på personal. Olägenheterna med nuvarande bidragssystem kommer att accentueras allt efter som arbetsmarknadsutbildningen ökar i omfattning.

Enligt utredningens mening motiverar redan dagens omfattning av arbetsmarknadsutbildningen en radikal omläggning av bidragssystemet i syfte att förenkla fastställandet av bidragen i de enskilda fallen. Ett sätt att åstadkomma en sådan förenkling vore att efter mönster från t. ex. sjukförsäkringen göra bidragens storlek beroende av de bidragsberättigades inkomst av anställning eller av annat förvärvsarbete före utbildningens påbörjande och att med utgångspunkt härifrån hänföra dem till bidragsklasser i huvudsak motsvarande de nuvarande sjukpenningklasserna. Med hänsyn till bl. a. vikten av att kunna intressera personer, som helt saknat inkomst eller haft obetydlig inkomst på grund av att de under längre tid varit borta från förvärvsarbete, att genomgå utbildning och därefter träda ut på arbetsmarknaden borde dock utbildningsbidraget i de lägsta klasserna sättas högre än sjukpenningen i samma klasser. Också i övrigt fick man förmodligen tänka sig att i stimulanssyfte lägga utbildningsbidraget på en högre nivå än sjukpenningen. Naturligtvis borde utöver det sjukpenningen motsvarande utbildningsbidraget ersättning utgå för kostnader, direkt föranledda av utbildningen, såsom kostnader för dagliga resor och undervisningsmateriel, merkostnader på grund av hushåll på två orter osv. Därutöver borde i förekommande fall ersättning utgå för kostnader för barns omhändertagande i daghem, eftermiddagshem eller familjedaghem.

Att med ett bidragssystem som det ovan antydda fastställa utbildningsbidraget i det enskilda fallet skulle — om här bortses från den del av bidraget som direkt föranleds av kostnader förenade med utbildningen, såsom

kostnader för dagliga resor m. m. — kräva obetydlig arbetsinsats i jämförelse med den insats som i dag erfordras för att räkna ut ett utbildningsbidrag på grund av t. ex. ändrat civilstånd eller ändrade bostadskostnader — som i dag är i hög grad arbetsbetungande för länsarbetsnämnderna — — —. Eftersom bidraget skulle avpassas efter bidragstagarens tidigare inkomst borde reduktion av bidraget till följd av exempelvis makes inkomst heller inte komma i fråga. Betydande lättnader i arbetet skulle härigenom uppkomma. Vidare skulle beslutsfattningen rörande bidragens storlek kunna delegeras till arbetsförmedlingarna. Ett bidragssystem med sjukpenningssystemet som förebild skulle slutligen, om statsmakterna längre fram beslutar att sjukpenning och liknande ersättningar skall beskattas och beloppen i stället höjas, underlätta en motsvarande ändring av utbildningsbidraget.

Utredningen har inte undersökt vad en omläggning av bidragssystemet i enlighet med vad som här skisserats skulle komma att medföra i ökade kostnader för arbetsmarknadsutbildningen. Det är dock helt klart att en sådan omläggning i ett stort antal fall skulle medföra höjningar av nu utgående bidrag och därmed påtagligt ökade kostnader för arbetsmarknadsutbildningen. Med hänsyn härtill har utredningen inte ansett sig kunna lägga fram ett formligt förslag om ersättande av det nuvarande bidragssystemet med ett nytt av den konstruktion som här antytts. Utredningen nödgas i stället med hänsyn till sina direktiv inskränka sig till att föreslå förenklingar inom ramen för det nu gällande bidragssystemet.

Utbildningsbidrag utgörs av grundbidrag, hyresbidrag, traktamente, barn tillägg och särskilt bidrag. Fr. o. m. den 1 juli 1972 gäller följande.

3.2.2 Grundbidrag

utgår som bidrag till kostnaderna för uppehållet. För den som är gift eller fullgör underhållsskyldighet mot tidigare make utgår bidraget med högst 625 kr. i månaden. Samma bidragsbelopp tillämpas för den som har någon som förestår hans hushåll och varaktigt har gemensam bostad med honom, dock endast om förutsättningar för familjetillägg för barn eller särskilda skäl föreligger. Som särskilt skäl räknas t. ex. att bidrags-

tagaren under längre tid och i väsentlig mån bidragit till andra partens försörjning. I andra fall utgår bidraget med högst 575 kr. i månaden.

Enligt bestämmelser som utfärdats av arbetsmarknadsstyrelsen skall de här nämnda bidragsbeloppen reduceras med 50 kr./månad för elev som utbildas vid skola som tillhandahåller fri lunch. För elev som inte fyllt 18 år reduceras grundbidraget med ytterligare 50 kr. i månaden.

3.2.3 Hyresbidrag

utgår antingen som ersättning för bidragstagarens faktiska bostadskostnad eller som normalersättning. Normalersättningen utgår med högst 200 kr. i månaden. I vissa fall kan utbildningsbidrag utgå både i form av ersättning för faktisk bostadskostnad och i form av normalersättning. Till den som utbildas i hemorten utgår ersättning för faktisk bostadskostnad om han har fast bostad och normalersättning i annat fall. Till den som är gift (motsvarande) och utbildas utom hemorten utgår ersättning för faktisk bostadskostnad i hemorten om han har fast bostad där. Till den som inte är gift kommer ersättning för faktisk bostadskostnad i fråga vid utbildning utanför hemorten endast om särskilda skäl föreligger. Som sådant särskilt skäl anses t. ex. att utbildningen avses pågå endast kortare tid.

Med faktisk bostadskostnad förstås hyra inklusive värmetillägg. Bidrag till driftkostnader för egen fastighet utgår med ett schablonbelopp av 125 kr. i månaden. Härutöver ersätts räntekostnader för lån. Bidrag till amorteringar utgår inte. Kommunala bostadstillägg verkar reducerande på hyresbidraget.

3.2.4 Traktamente

utgår vid utbildning utom hemorten med högst 350 kr. i månaden till den som är gift, fullgör underhållsskyldighet mot tidigare make eller har någon som förestår hans hushåll – dock endast om förutsättningarna

för barntillägg eller särskilda skäl föreligger.

Till annan som utbildas utom hemorten utgår traktamente med 200 kr. i månaden.

3.2.5 Barntillägg

utgår för eget eller makes barn under 16 år som stadigvarande bor samman med bidragstagaren. Tillägget är 120 kr. i månaden för varje barn. Är det fråga om ensamstående förälder kan tillägget utgå med 150 kr. i månaden för varje barn. Även i andra fall kan förhöjt barntillägg komma i fråga, t. ex. när utgifterna för barntillsynen ökar på grund av makes sjukdom eller på grund av att båda makarna är under utbildning. Förhöjt barntillägg kan utgå även om bidragstagaren inte sammanbor med barnet men har underhållsskyldighet mot det.

Barntillägg kan utgå till barn under 16 år som inte stadigvarande sammanbor med bidragstagaren, om han fullgör underhållsskyldighet mot dem. Summan av tilläggen får emellertid inte överstiga underhållsbidraget.

När två makar eller tidigare makar samtidigt utbildas och uppbär utbildningsbidrag utgår barntillägg endast till en av makarna.

3.2.6 Särskilt bidrag

omfattar bl. a. ersättning för resekostnader och traktamente vid resor mellan hemorten och utbildningsorten, bidrag till dagliga resor i utbildningsorten mellan bostaden och utbildningsplatsen samt bidrag till kursavgifter och undervisningsmateriel.

Resekostnadsersättning utgår till annan än familjeförsörjare vid utbildningens början och slut, då utbildningen avbryts, vid sommaruppehåll, vid vissa helger m. m. och i övrigt när särskilda skäl föreligger.

Till familjeförsörjare utgår resekostnadsersättning vid utbildningens början och slut eller då utbildningen avbryts. Dessutom utgår ersättning för en tur- och returresa i månaden mellan utbildningsorten och hemorten.

Traktamente vid resa i anslutning till

utbildning utgår vid utbildningens början och slut samt – vid flerårig utbildning – vid läsårets början och slut.

Till den som har kostnader för dagliga resor mellan hemmet och utbildningsplatsen utgår bidrag härtill med 60 kr. i månaden. Kan det styrkas att resekostnaden är högre utgår bidraget med den faktiska kostnaden.

Bidraget till kursavgifter och undervisningsmateriel utgår med belopp som motsvarar de faktiska kostnaderna. För undervisningsmateriel kan utgå ett av länsarbetsnämnd för olika utbildningar fastställt schablonbelopp som får överskridas när den faktiska kostnaden är högre.

3.2.7 Reducering av utbildningsbidrag på grund av inkomst som annan familjemedlem än barn har m. m.

Vid fastställande av utbildningsbidraget till familjeförsörjare¹ skall hänsyn tas till makes inkomst under utbildningstiden. Makes inkomst eller underhållsbidrag från make eller tidigare make får dock inte reducera grundbidraget till mindre än hälften av det grundbidrag som annars skulle utgått. Som makes inkomst räknas även lön under havandeskap och sjuklön samt sjukpenning från försäkringskassa. Av makes beräknade nettoinkomst utgör enligt av arbetsmarknadsstyrelsen meddelade anvisningar 600 kr. i månaden icke reducerande belopp. Hälften av det överskjutande beloppet reducerar utbildningsbidraget. Lägsta barn tillägget reduceras aldrig. För den som inte stadigvarande bor samman med sin familj får sammanlagda beloppet för månad av ersättning för faktisk bostadskostnad och barn tillägg inte överstiga vad han under tiden närmast före utbildningens påbörjande betalade till familjens underhåll eller skulle ha betalat om han haft inkomst av förvärvsarbete.

Utbildningsbidraget (grundbidrag, hyresbidrag på hemorten och barn tillägg) får inte överstiga 1 700 kr. i månaden.

Pension, livränta, sjukpenning eller jämförlig ersättning som bidragstagaren uppbär

under utbildningstiden minskar utbildningsbidraget med motsvarande belopp. Reducering skall dock inte ske av ersättning för merkostnader till följd av vistelse utom hemorten. Grundbidraget reduceras aldrig till lägre belopp än vad som motsvarar halvt grundbidrag. Vidare utgår alltid lägsta barn tillägget för varje barn.

Invaliditetstillägg eller invaliditetserättning reducerar inte utbildningsbidraget. Inte heller tas hänsyn till stipendier som har karaktär av gåva och lämnas av enskilda eller av organisationer. Däremot inverkar statliga och kommunala stipendier reducerande på bidraget.

Inkomst (lön, flitpengar etc.) som är förenad med utbildning minskar utbildningsbidraget med det nettobelopp som överstiger 100 kr. i månaden. Egen inkomst av tjänst, kapital och rörelse reducerar utbildningsbidraget på samma sätt som reduktion med hänsyn till makes inkomst.

När utbildning pågår under kortare tid än sex timmar per dag reduceras bidraget i proportion härtill. För den som beviljats utbildning och av läkare bedömts inte kunna delta i undervisning sex timmar per dag görs dock ingen reduktion av bidraget.

Vid kortare utbildning där det är kameralt och administrativt lämpligt att anknyta utbildningsbidraget till närvarotimmar erhåller kursdeltagare utan behovsprövning 3 kr. per närvarotimme förutom erforderliga särskilda bidrag. De sistnämnda värderas ofta till 1 kr./tim., varför det sammanlagda bidraget blir 4 kr./tim.

3.2.8 Utbildningsbidrag vid ledighet

Vid ledighet på grund av sjukdom utgår utbildningsbidraget under högst 25 dagar per år. Om särskilda skäl föreligger kan det utgå under ytterligare tio dagar per år. Vid sjukledighet minskas bidraget med den er-

¹ Med familjeförsörjare menas enligt arbetsmarknadsstyrelsen den som bor samman med make, eget eller makes barn under 16 år eller annan till vars försörjning han under längre tid och i väsentlig mån bidragit och fortfarande bidrar.

sättning som bidragstagaren ägt erhålla från försäkringskassa, dock högst med en tredjededel av utbildningsbidraget per dag, vilket kan medföra att den som har relativt hög sjukpenning kan få högre ersättning vid sjukledighet. Person som av arbetsmarknadsverket hänvisas till arbetsmarknadsutbildning bibehåller sin sjukpenningklass under utbildningstiden. Ledighet för rekreation eller för enskild angelägenhet kan medges med högst 24 arbetsdagar för helt år.

När undervisningen inställs under någon tid i samband med helger utgår bidraget oavkortat. Däremot utgår ej bidrag i samband med sommarferier.

3.2.9 Förskott och lån

Förskott på utbildningsbidrag får utges för högst en månad åt gången och maximalt med det för månaden beviljade bidraget. Förskottet skall normalt vara reglerat vid utbildningens slut.

Lån kan beviljas vid tillträdande av anställning efter utbildningen. Lånet får uppgå till högst det belopp som motsvarar utbildningsbidrag under en månad. Lånet skall som regel återbetalas senast inom ett år.

3.2.10 Utbildningsbidrag — ersättning från arbetslöshetskassa

Medlem i arbetslöshetskassa kan välja att i stället för utbildningsbidrag uppbära kassaersättning under utbildning. Kassaersättning — som beslutas av vederbörande arbetslöshetskassa — utgår som regel inte vid utbildning av längre varaktighet än sex månader.

3.2.11 Utbildningsbidrag — studiemedel

Normalt utgår inte utbildningsbidrag för studier som kan finansieras med studiemedel. Utbildningsbidrag kan dock beviljas handikappad studerande som på grund av otillräckliga studieresultat erhållit avslag på ansökan om studiemedel och studerande som av åldersskäl inte erhåller studiemedel. Vidare kan handikappad studerande, jäm-

sides med studiemedel, erhålla ersättning för förhöjda kostnader som beror på handikappet. Ensamställd studerande med minderårigt barn kan få utbildningsbidrag i form av hyresbidrag för den del av hyreskostnaden som överstiger 200 kr. i månaden.

3.2.12 Studiehjälp enligt studiehjälpsreglementet

i form av bidrag och lån kan ej utgå jämsides med utbildningsbidrag.

3.2.13 Utbildningsbidrag — sjukpenning m. m.

Enligt AFL åligger det allmän försäkringskassa att så snart sjukpenning eller ersättning för sjukvård utgivits för 90 dagar i följd undersöka om skäl föreligger att vidta åtgärd som är ägnad att förkorta sjukdomstiden. Leder detta till utbildning kan den försäkrade, efter beslut av försäkringskassan, få ersättning från kassan under utbildningstiden. Under utbildningen kompletteras sjukpenningen med utbildningsbidrag. De reduceringsregler som härvid gäller har redovisats tidigare i detta kapitel. När utbildningen påbörjas resp. avslutas/avbryts skall länsarbetsnämnden i utbildningslänet lämna försäkringskassan meddelande härom. Rapport om frånvaro som inte föranletts av sjukdom och som medför avdrag på utbildningsbidrag lämnas till försäkringskassan utan tidsutdräkt.

Frågan om sjukpenning vid arbetsvård m. m. har utretts av en av chefen för socialdepartementet tillkallad sakkunnig som den 15 december 1971 överlämnat betänkandet Sjukpenning vid arbetsvård m. m. (Stencil S 1971:6).

3.2.14 Utbildningsbidrag vid företag

När utbildning sker vid företag uppbär den som utbildas i regel avtalsenlig lön från företaget, och detta får i sin tur utbildningsstöd från arbetsmarknadsverket med visst belopp per utbildningstimme.

Utbildningsbidrag direkt till eleven i samband med utbildning vid företag kan utgå vid

s. k. provanställning av äldre arbetskraft. Utbildningsbidrag kan vidare utgå vid utbildning av handikappade vid företag och vid viss lärlingsutbildning.

3.3 Handläggning av ärenden rörande utbildningsbidrag

3.3.1 Ansökan och beslutsfattandet

Ansökan om utbildningsbidrag ges som regel in till arbetsförmedlingen i den sökandes hemort. Före den 1 juli 1971 hade arbetsförmedlingen i de allra flesta fall att med eget yttrande vidarebefordra ansökningen till länsarbetsnämnden för beslut. Undantag gällde för sju större kontor som bemyndigats att själva besluta angående utbildningsbidrag.

Sedan ny kontorsorganisation för arbetsförmedlingen fastställts fr. o. m. den 1 juli 1971 har beslutanderätten i viss utsträckning delegerats till de 69 distriktskontor, som jämte ett antal lokalkontor ersatt de tidigare förmedlingskontoren. Chef för distriktskontor får sålunda numera bevilja utbildningsbidrag i samband med följande slag av kurser inom det egna länet:

- a) av skolöverstyrelsen anordnad omskolningskurs med kontinuerlig intagning,
- b) av skolöverstyrelsen anordnad fortbildningskurs,
- c) kurs inom kommunal hemservice (hemsamariter, barndagvårdare, barnavårdare),
- d) provanställning för äldre arbetstagare som utbildas för nya arbetsuppgifter.

Beslut av chef för distriktskontor i ärende rörande utbildningsbidrag avser ej bidragets storlek. Bidragets storlek fastställs alltså av länsarbetsnämnden.

Beslut rörande utbildningsbidrag i ärenden som gäller kurser av följande slag fattas alltså av länsarbetsnämnden:

- a) kurs utanför det egna länet,
- b) annan kurs än under a) med gemensam intagning (SÖ-kurs),
- c) kurs inom det reguljära utbildningsväsendet med undantag av kurs inom kommunal hemservice.

Ansökan som chef för distriktskontor äger

ta ställning till men som han inte anser sig kunna bifalla skall vidarebefordras till länsarbetsnämnden för beslut.

Beslutsfattandet vid länsarbetsnämnderna i ärenden som gäller arbetsmarknadsutbildning kan ske på olika nivåer. I allmänhet fattas besluten av utbildningsinspektören.

3.3.2 Beräkning av utbildningsbidragets storlek

Som framgår av avsnitt 3.2 krävs tillgång till en rad detaljuppgifter om den bidragssökande för att ställning skall kunna tas till med vilket belopp utbildningsbidraget skall utgå. Uppgifter behövs sålunda om civilstånd, antal barn under 16 år, eventuell underhållsskyldighet mot tidigare make, bostadsförhållande, bostadskostnader, resekostnader, egen inkomst, makes inkomst etc. Uppgifterna härom lämnas av den bidragssökande på särskild blankett.

Bidragets storlek räknas ut av länsarbetsnämnden. Uträkningen går till så, att på ansökningsblanketten noteras sökandens bidragsbehov med ledning av de uppgifter som han lämnat i ansökningen. Sålunda anges grundbidraget med sitt maximala belopp. Hyresbidraget noteras på samma sätt med beaktande av att eventuellt kommunalt bostadstillägg skall verka reducerande. För varje barn under 16 år uppförs 120 kr. eller i förekommande fall 150 kr. varefter de olika delposterna summeras. Summan utvisar sökandens bidragsbehov. Därefter noteras eventuella inkomster (efter skatteavdrag) av den art att de skall inverka reducerande på bidragsbehovet. För reduceringsreglerna har redogjorts under 3.2.7.

Skillnaden mellan bidragsbehovet och reducerande inkomster utgör det utbildningsbidrag som kan beviljas sökanden, varvid dock skall beaktas att bidragsbeloppet (= grundbidraget, hyresbidraget på hemorten och barntillägget) inte får överstiga 1 700 kr. per månad. Härvid bortses från bidrag som har samband med att utbildningen sker utom hemorten.

Utöver de angivna bidragen beviljas sökan-

den bidrag till dagliga resor och undervisningsmateriel och, i förekommande fall, till s. k. månadsresa samt ev. traktamente.

3.3.3 Registrering och utbetalning av utbildningsbidrag

När bidragsuträkningen skett överförs personuppgifter och uppgift om bidragsbelopp m. m. på en registerblankett som därefter stansas. Stansmaterialet sänds in till arbetsmarknadsstyrelsen, som ombesörjer utbetalning av bidraget via ADB. Utbetalning som äger rum en gång i månaden sker först sedan s. k. närvarouppgift inkommit. Sådan uppgift skall lämnas månatligen av bidragstagaren till utbildningslänets länsarbetsnämnd. Vid skolöverstyrelsens kurser ombesörjs närvarorapporteringen till länsarbetsnämnden av kursledningen. Uppgifterna överförs i båda fallen på underlag för optisk läsning som därefter sänds in till arbetsmarknadsstyrelsen.

4.1 Allmän kommunalskatt och statlig inkomstskatt

4.1.1 Allmänt

Skatt på inkomst betalas till kommunen och till staten. Den allmänna kommunalskatten är en repartitionsskatt som tas ut för att täcka kommunernas utgifter. Den är i princip proportionell och betalas i förhållande till det antal skattekoronor och skatteören som påförs varje skattskyldig (en skattekorona = 100 kr. beskattningsbar inkomst). Den statliga inkomstskatten är progressiv för fysiska personer, oskiftade dödsbon och familjestiftelser samt proportionell för övriga inkomsttagare.

Som underlag för beskattningen bestäms en beskattningsbar inkomst. Denna inkomst fastställs för kommunalbeskattningen och statsbeskattningen var för sig genom ett årligt taxeringsförfarande.

De huvudsakliga bestämmelserna finns i fråga om kommunalbeskattningen i kommunalskattelagen (1928:370, KL) och beträffande statsbeskattningen i förordningen (1947:576) om statlig inkomstskatt, Sl. Förordningen om statlig inkomstskatt hänvisar emellertid i väsentliga hänseenden till kommunalskattelagen.

4.1.2 Allmän kommunalskatt

Allmän kommunalskatt beräknas för varje skattskyldig på grundval av inkomst och av

garantibelopp för fastighet (2 § KL). Garantibeloppet beräknas till 2 % av fastighetens taxeringsvärde (47 §).

Skatteplikt föreligger för inkomst av jordbruksfastighet, annan fastighet, rörelse, tjänst, tillfällig förvärvsverksamhet och kapital. För vart och ett av dessa inkomstslag skall inkomsten av varje särskild förvärvskälla uppskattas för sig (17 §). Särskild förvärvskälla utgör exempelvis, i fråga om rörelse, varje förvärvsverksamhet som är att anse som självständig rörelse och, i fråga om tjänst, all till tjänst hänförlig förvärvsverksamhet, som skattskyldig utövat ävensom alla honom tillkommande, till tjänst hänförliga inkomstgivande rättigheter (18 §). Intäkt, som inte kan hänföras till någon av de i KL angivna förvärvskällorna, är skattefri.

Vid beräkningen av inkomsten från särskild förvärvskälla får den skattskyldige från de skattepliktiga intäkterna räkna av alla omkostnader som är nödvändiga för intäkternas förvärvande och bibehållande (20 §). I lagen redovisas en utförlig exemplifiering för varje inkomstslag av kostnader som är avdragsgilla i förvärvskällan.

Från de sammanräknade inkomstbeloppen för olika förvärvskällor får avdrag ske för vissa allmänna avdrag. Till dessa räknas underskott i förvärvskälla, periodiskt understöd, olika pensions- och försäkringsavgifter samt förvärvsavgiften. För en del av de allmänna avdragen gäller viss maximering (46 §).

Förhållandena under beskattningsåret bildar regelmässigt grundval för beräkningen av beskattningsunderlaget. Möjlighet finns dock att enligt särskilda bestämmelser reducera ett års inkomster med förlust som är att hänföra till tidigare beskattningsår.

Beskattningsåret skall för huvuddelen av de skattskyldiga utgöra kalenderåret. Vissa skattskyldiga har emellertid rätt att använda räkenskapsår, som inte sammanfaller med kalenderår (s. k. brutet räkenskapsår), som beskattningsår. Rätt att använda brutet räkenskapsår som beskattningsår har bl. a. rörelseidkare, som är bokföringskyldiga enligt bokföringslagen (1929:117), och jordbrukare som redovisar sin inkomst efter bokföringsmässiga grunder.

Vid beräkningen av inkomsten för de olika förvärvskällorna gäller såsom huvudregel den s. k. kontantprincipen. Denna innebär att en inkomst skall beskattas det beskattningsår, under vilket den blivit för den skattskyldige "tillgänglig för lyftning", dvs. då den från den skattskyldiges synpunkt är att anse såsom verkligen förvärvad och till sitt belopp känd. En omkostnad anses enligt principen belöpa på det beskattningsår den betalats, även om den hänför sig till inkomst som tidigare förvärvats eller först senare beräknas inflyta. För bl. a. jordbrukare med bokföringsmässig redovisning och rörelseidkare sker såsom tidigare berörts inkomstberäkningen enligt bokföringsmässiga grunder (41 §).

De sammanlagda inkomsterna från de olika förvärvskällorna inom en viss kommun minskat med allmänna avdrag och förlustavdrag samt med tillägg för eventuellt garanti-belopp utgör taxerad inkomst inom kommunen (47 a §). För fysiska personer medges i hemortskommunen under vissa förutsättningar avdrag från den taxerade inkomsten med grundavdrag (48 §). Grundavdraget är 4 500 kr. för skattskyldig vars statligt taxerade inkomst inte överstiger 30 000 kr. Vid högre inkomst minskas grundavdraget med 20 % av överskjutande belopp. Vid statligt taxerad inkomst på 52 500 kr. och högre medges inte grundavdrag. Om en person varit

bosatt i Sverige endast en del av beskattningsåret reduceras grundavdraget. Fysiska skattskyldiga kan efter framställning erhålla extra avdrag på grund av nedsatt skatteförmåga med i regel högst 6 000 kr. Förutsättning härför är bl. a. långvarig sjukdom eller att inkomsten understiger existensminimum. Vad som återstår sedan grundavdrag och avdrag för nedsatt skatteförmåga frånräknats utgör beskattningsbar inkomst. Inkomstbeloppet avrundas nedåt till helt hundratal kronor (50 §). Den beskattningsbara inkomsten ligger till grund för skatteberäkningen.

Skattskyldigheten för fysiska personer är anknuten till personens vistelse här i riket. En fysisk person är med vissa undantag skattskyldig för all inkomst förvärvad här eller på utländsk ort under tid han varit att anse som bosatt här. För övriga fysiska personer — sådana som inte är här bosatta — är skattskyldigheten begränsad och omfattar inkomst som har direkt anknytning till Sverige (53 §).

I fråga om skattskyldighetens fördelning mellan olika kommuner gäller som huvudregel att inkomst av tjänst och kapital skall beskattas i hemortskommunen, dvs. den kommun där den skattskyldige skall vara mantalsskriven för året före taxeringsåret. Detsamma gäller om inkomst av tillfällig förvärvsverksamhet. Inkomst av realisationsvinst vid försäljning av fastighet beskattas dock i den kommun där fastigheten är belägen, liksom inkomst av jordbruksfastighet och annan fastighet. Inkomst av rörelse beskattas i den kommun där rörelsen utövas från fast driftställe (56 och 57 §§).

Den genomsnittliga kommunala utdebiteringen är för år 1972 ca 24 kr. per 100 kr. beskattningsbar inkomst, dvs. en skattesats på 24 %.

För skattskyldiga makar gäller i viss utsträckning särskilda bestämmelser. Makar som levtt tillsammans under beskattningsåret taxeras var och en för sin inkomst. Därvid har vardera maken rätt att tillgodogöra sig allmänna avdrag och förlustavdrag som andra maken inte kunnat utnyttja på grund av att

inkomsten varit för låg. Grundavdraget beräknas dock individuellt och någon rätt att utnyttja andra makens grundavdrag föreligger inte (52 §).

För inkomsttagare som gift sig under beskattningsåret skall de bestämmelser som gäller för makar i regel tillämpas först vid taxering för det därpå följande beskattningsåret (65 §).

De särskilda bestämmelser som gäller för makar tillämpas också för dem som lever tillsammans utan att vara gifta, om de tidigare varit gifta med varandra eller om de gemensamt har eller haft barn (65 §).

Fråga huruvida inkomsttagare haft barn eller inte liksom barnets ålder skall bedömas efter förhållandena den 1 november året före taxeringsåret. Med barn avses förutom eget barn även styvbarn och fosterbarn (65 §).

4.1.3 Statlig inkomstskatt

Förordningen om statlig inkomstskatt hänvisar som nämnts till KL i väsentliga hänseenden. De gemensamma bestämmelserna avser främst frågan om vad som är skattepliktig inkomst och hur inkomsten för olika förvärvskällor skall beräknas. Bl. a. garantibelopp beräknas dock inte vid statsbeskattningen. Skillnaderna hänför sig huvudsakligen till själva skatteberäkningen.

Vid beräkningen av statlig inkomstskatt gäller följande.

Skatten tas ut med ett visst grundbelopp av den till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomsten. Grundbeloppet beräknas med ledning av en skatteskala som gäller för alla fysiska personer, dödsbon och familjestiftelser (10 §). I tablan härnvid visas de skattesatser som gäller f. n. och de som enligt beslut av 1972 års värriksdag (prop. 1972:95, SkU 32, rskr 238) skall gälla fr. o. m. 1973 års inkomst.

För varje år bestäms i särskild ordning med vilken procent av grundbeloppet skatten skall utgå. Under senare år har regelmässigt tagits ut 100 % av grundbeloppet.

De särskilda bestämmelserna för makar är

Beskattningsbar inkomst kr./år	Skattesats inom skiktet i %	
	1972 års inkomst	1973 års inkomst
– 15 000	10	7
15 000– 20 000	16	13
20 000– 30 000	22	19
30 000– 52 500	28	28
52 500– 70 000	38	38
70 000–100 000	44	47
100 000–150 000	49	49
150 000–	54	54

mera omfattande vid statsbeskattningen än vid kommunalbeskattningen. Den statliga inkomstskatten för makar beräknas individuellt i fråga om arbetsinkomst, s. k. A-inkomst. Beträffande annan inkomst, s. k. B-inkomst, sker en form av sambeskattnings som innebär att makarnas sammanlagda B-inkomst beskattas ”på toppen” av den största A-inkomsten (9 § 3 mom.). Förfarandet är följande.

Med A-inkomst förstås inkomst av tjänst med några få undantag samt inkomst av jordbruksfastighet och rörelse om den skattskyldige varit verksam i förvärvskällan ”i ej blott ringa omfattning”. Med B-inkomst förstås övriga inkomster.

Beskattningsbar A-inkomst utgörs av de sammanlagda A-inkomsterna minskade med allmänna avdrag, förlustavdrag, grundavdrag och avdrag för nedsatt skatteförmåga. Beskattningsbar B-inkomst utgörs av skillnaden mellan den på sätt tidigare nämnts beräknade beskattningsbara inkomsten och den beskattningsbara A-inkomsten (9 §).

Beskattningsbar B-inkomster hos makar sker i huvudsak på följande sätt. Den taxerade inkomsten, som måste bestämmas för alla skattskyldiga med hänsyn till särskilda regler för avtrappning av grundavdraget, framräknas utan uppdelning på A- resp. B-inkomst. Sedan beräknas först beskattningsbar inkomst på vanligt sätt genom att grundavdraget och eventuellt avdrag för nedsatt skatteförmåga görs från den taxerade inkomsten. Den beskattningsbara inkomsten avrundas nedåt till helt hundratal kronor.

Härefter bestäms beskattningsbar A-inkomst genom att den sammanlagda A-inkomsten minskas med allmänna avdrag, förlustavdrag, grundavdrag och extra avdrag. Summan avrundas nedåt till helt hundratal kronor, och utgör efter avrundningen således beskattningsbar A-inkomst. Blir denna summa ett negativt tal eller efter avrundningen lika med noll är den beskattningsbara B-inkomsten lika med den beskattningsbara inkomsten. I annat fall framkommer den beskattningsbara B-inkomsten som skillnaden mellan den beskattningsbara inkomsten och den beskattningsbara A-inkomsten.

En uppdelning av inkomsten i A-inkomst och B-inkomst behöver göras bara i vissa fall. Har endast den ena maken beskattningsbar inkomst beräknas skatten på hans beskattningsbara inkomst utan uppdelning i beskattningsbar A- resp. B-inkomst. Har båda makarna beskattningsbar inkomst beräknas skatten på beskattningsbar A-inkomst individuellt, alltså för vardera maken för sig. Har makarna enbart beskattningsbar B-inkomst beräknas skatten på det sammanlagda beloppet av B-inkomsterna och fördelas för makarna efter förhållandet mellan de beskattningsbara inkomsterna. I andra fall läggs B-inkomst hos make som har den lägsta beskattningsbara A-inkomsten samman med den andra makens totala beskattningsbara inkomst. Summan skattläggs sedan såsom om den utgjort denna makes beskattningsbara inkomst. Det skattebelopp som därvid erhålls minskas med skatten på hans beskattningsbara A-inkomst. Skillnaden utgör makarnas sammanlagda skatt på B-inkomst. Denna skatt fördelas sedan mellan makarna efter förhållandet mellan deras beskattningsbara B-inkomster och avrundas enligt gällande regler. Härvid iakttas att B-inkomster till ett belopp som sammanlagt för makarna inte överstiger 2 000 kr. i nu förevarande hänseende behandlas som A-inkomst (11 §).

4.1.4 Närmare bestämmelser om skatteplikt och skattefrihet för socialförsäkringsförmåner m. m.

Skattefrihet föreligger enligt 19 § KL och 2 § SI för vissa utfallande försäkringsbelopp. Det gäller ersättning, som tillfallit försäkrad på grund av sjukförsäkring enligt AFL eller försäkring enligt YFL, vidare inbetalad ersättning enligt annan lag eller särskild författning som utgått annorledes än på grund av sjukförsäkring, som nyss sagts, till någon vid sjukdom eller olycksfall i arbete eller under militärtjänstgöring. Till skattepliktig inkomst räknas inte heller ersättning, som tillfallit någon vid sjukdom, olycksfall eller arbetslöshet på grund av annan försäkring, som inte tagits i samband med tjänst. Räckvidden av nu nämnda bestämmelser begränsas dock därav att till skattepliktig inkomst räknas ersättning, som utgått i form av pension eller annan livränta. Samma gäller ersättning som utgått på grund av trafikförsäkring eller annan ansvarighetsförsäkring och avsett förlorad inkomst av skattepliktig natur.

Skattefrihet gäller vidare för bl. a. vinstandel, återbäring eller premieåterbetalning, som utgått på grund av annan personförsäkring än pensionsförsäkring eller sådan sjuk- eller olycksfallsförsäkring som tagits i samband med tjänst och för ersättning som utgått enligt lagen om ersättning åt smittbärrare.

Som skattepliktig inkomst räknas inte heller allmänna barnbidrag, kontantunderstöd som utges av arbetslöshetsnämnd med bidrag av statsmedel, invaliditetstillägg eller invaliditetsersättning enligt 9 kap. AFL, hemsjukvårdsbidrag, som utgår av kommunala eller landstingskommunala medel till vårdbehövande, kommunalt bostadstillägg enligt lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension, statliga bostadstillägg till barnfamiljer enligt kungörelse (1968:425) samt kommunala bostadstillägg till barnfamiljer enligt kungörelse (1968:426).

Enligt anvisningarna till 19 § KL gäller

därutöver bl. a. att socialhjälp och underhåll, som lämnas fånge eller patient på hospital m. m. dyl., inte är skattepliktig inkomst.

Engångsbelopp vid utbyte av livränta eller del därav, som enligt vad nedan nämns utgör skattepliktig intäkt av tjänst, likställs i beskattningshänseende med livräntan. Engångsbelopp vid byte av annan livränta utgör däremot inte skattepliktig intäkt.

Den tidigare nämnda skattefriheten för ersättning som på grund av sjukförsäkring enligt AFL tillfallit försäkrad avser inte lön som utgår från arbetsgivare i det fall arbetsgivaren på grund av 3 kap. 16 § andra och tredje styckena AFL äger uppbära arbetstagnas ersättning från allmän försäkringskassa. I de fall arbetsgivarinträde tillämpas utgör uppburen sjukpenning skattepliktig inkomst för arbetsgivaren. Undantag gäller dock om den till den anställde utbetalade lönen inte utgör för arbetsgivaren avdragsgill utgift i förvärvskälla.

Yrkesskadeersättning som utbetalas av arbetsgivare i annan form än pension eller annan livränta, då arbetsgivaren enligt YFL står s. k. självrisk, räknas inte till skattepliktig inkomst i vidare mån än ersättningen överstiger vad som skulle ha utgått vid försäkring enligt nämnda lag.

Statligt eller kommunalt bidrag, som utgår enligt av Kungl. Maj:t eller av statlig myndighet meddelade bestämmelser i samband med utbildning eller omskolning till arbetslösa och partiellt arbetsföra samt med dem i fråga om sådant bidrag likställda, är undantagna från skatteplikt. Inte heller bidrag som utgår enligt förordningen (1960:603) om bidrag till vanföra ägare av motorfordon utgör skattepliktig intäkt.

Näringshjälp och bidrag enligt 57, 58 eller 62 § arbetsmarknadskungörelsen är inte skattepliktig intäkt i den mån hjälpen eller bidraget lämnats till bestridande av kostnader, för vilka avdragsrätt inte föreligger vare sig som omkostnad eller i form av värdeminskningsskatt. Omställningsbidrag enligt nämnda kungörelse är däremot skattepliktigt.

Vid beräkning av inkomst av jordbruks-

fastighet, annan fastighet och rörelse medges i princip avdrag för avlöning, pensionering och försäkring av arbetspersonal (22, 25 och 29 §§ KL).

Skattepliktig intäkt av tjänst är enligt 32 § KL bl. a. avlöning, arvode och annan förmån i penningar eller natura, som utgått för tjänsten. Till skattepliktig intäkt hänförs också pension och med visst undantag livränta som utgått på grund av sjuk-, olycksfalls- eller skadeförsäkring eller annorledes än på grund av försäkring. Även ersättning, som i annan form än livränta utgått på grund av sjuk- eller olycksfallsförsäkring, tagen i samband med tjänst, med undantag för ersättning för sjukvårds- eller läkar-kostnader, är skattepliktig. Detsamma gäller exempelvis belopp uppburet vid återköp av försäkring, om beloppet utgått på grund av pensionsförsäkring eller sådan sjuk- eller olycksfallsförsäkring som tas i samband med tjänst (32 § 1 mom.).

I fråga om livränta som utgått vid sjukdom eller olycksfall på grund av försäkring, som inte tagits i samband med tjänst och ej heller utgör trafikförsäkring eller annan ansvarighetsförsäkring eller obligatorisk försäkring enligt YFL, skall såsom skattepliktig intäkt räknas viss procent av livräntans belopp. Procentsatsen varierar från 80 % ned till 10 % beroende på livräntetagens ålder (32 § 2 mom.).

Från skatteplikt undantas förmån av fri sjukvård eller fri tandvård och av fri grupplivförsäkring. Skattefriheten gäller oavsett förmåner åtnjutits på grund av statlig, kommunal eller enskild tjänst. Beträffande enskild tjänst föreskrivs dock den begränsningen att om förmånen åtnjutits efter väsentligt förmånligare grunder än som gäller för befattningshavare i statens tjänst förmånen skall upptas som intäkt till den del den utgått efter förmånligare grunder än de som gäller för den statlige befattningshavaren. Förmån av fri gruppsjukförsäkring enligt grunder som fastställts i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer upptas under vissa förutsättningar ej som intäkt (32 § 3 mom.).

Vid beräkning av inkomst av tjänst medges avdrag för bl. a. avgifter som den skattskyldige erlagt för sådan pensionsförsäkring eller sjuk- eller olycksfallsförsäkring, som tagits i samband med tjänst (33 § KL).

Som intäkt av tillfällig förvärvsverksamhet räknas restituerad, avkortad eller avskriven folkpensionsavgift, tilläggsavgift, sjukförsäkringsavgift eller allmän arbetsgivaravgift, i den mån beloppet påverkat storleken av avdrag enligt 46 § 2 mom. (allmänna avdrag) som åtnjutits vid tidigare års taxering (35 § KL).

Allmänt avdrag medges för sådan tilläggsavgift, som påförts den skattskyldige under året näst före det taxeringsår det är fråga om. Vidare får avdrag ske för avgift till annan pensionsförsäkring än som tagits i samband med tjänst, under förutsättning att avgiften erlagts under beskattningsåret och gäller försäkring som ägs av den skattskyldige själv eller i förekommande fall hans make eller hans omyndiga barn (46 § 2 mom. KL).

Allmänt avdrag medges också för sjukförsäkringsavgift enligt 19 kap. 2 § AFL, som påförts den skattskyldige under året näst före det taxeringsår som det är fråga om. Dessutom medges avdrag för premier och andra avgifter, som skattskyldig erlagt för försäkringar av följande slag, vilka ägs av honom själv eller, i förekommande fall, hans make eller hans omyndiga barn, nämligen kapitalförsäkring, arbetslöshetsförsäkring samt sådan sjuk- eller olycksfallsförsäkring, därunder inbegripen avgift till sjukkassa för begravningshjälp, som inte är tagen i samband med tjänst och som inte utgör sjukförsäkring enligt 2—4 kap. AFL (46 § 2 mom. KL). Avdraget för kapitalförsäkringspremier m. m. får åtnjutas med högst 250 kr., eller, för gifta som levt tillsammans under beskattningsåret, med högst 500 kr. Det högre avdraget högst 500 kr. åtnjuts även av ogift skattskyldig (varmed jämställs änka, änking eller fränskild) om han haft hemmavarande barn under 18 år.

4.2 Taxering

4.2.1 Allmänt

Förfarandet vid fastställandet av beskattningsunderlaget för den statliga och kommunala inkomstskatten regleras i huvudsak i taxeringsförordningen (1956:623), TF. Den innehåller bestämmelser om bl. a. uppgiftsskyldighet, kontroll och det processuella förfarandet. Allmänna förfarandebestämmelser finns också i förvaltningslagen (1971:290) och förvaltningsprocesslagen (1971:291).

4.2.2 Uppgiftsskyldigheten

Den grundläggande principen i TF såvitt avser uppgiftsskyldigheten är att den skattskyldiges egna uppgifter om inkomstförhållanden i första hand skall läggas till grund för taxeringen. Den skattskyldige skall därför avlämna självdeklaration. Skyldighet att avlämna självdeklaration åligger bl. a. fysisk person, vilkens bruttointäkter av en eller flera förvärvskällor under beskattningsåret uppgått till minst 4 500 kr. Om den skattskyldige inte varit bosatt här i riket under hela beskattningsåret inträder deklara-tionsplikt då bruttointäkterna uppgått till minst 100 kr. För makar föreligger deklara-tionsplikt så snart de gemensamma brutto-intäkterna uppgått till de belopp som ovan nämnts (22 § 1 mom.). Självdeklaration lämnas i princip utan anmaning och avges på heder och samvete.

I hemortskommun, dvs. den kommun där den skattskyldige författningsenligt skall vara mantalsskriven för inkomståret, skall allmän självdeklaration avlämnas till ledning för taxering till statlig inkomstskatt och till kommunal inkomstskatt i samma kommun. Om skattskyldighet till kommunal inkomstskatt föreligger i annan kommun än hemortskommunen, skall särskild självdeklaration avlämnas till ledning vid taxering till sådan skatt (24 § 3 mom.).

Självdeklaration avlämnas i flertalet fall senast den 15 februari under taxeringsåret. Under särskilt angivna förutsättningar kan på ansökan av deklara-tions-skyldig utsättas an-

nan tid för avlämnande av självdeklaration. Ansökan görs hos skattechefen i det län där hemortskommunen är belägen (34 § 1 och 2 mom.).

4.2.3 Kontrollverksamheten

Ett väsentligt led i taxeringen utgör kontroll av att lämnade uppgifter är riktiga. Kontrollen sker bl. a. genom en taxeringsorganisation.

I varje län finns dels lokala, dels särskilda taxeringsdistrikt. För varje lokalt distrikt finns en lokal taxeringsnämnd som normalt verkställer alla taxeringar inom distriktet. Med hänsyn bl. a. till effektiviteten i kontrollen har dock föreskrivits att vissa deklara-tioner skall handläggas av särskilda nämnder (4 §). Även den lokala skattemyndigheten har betydande arbetsuppgifter beträffande taxeringsarbetet i första instans. Allt arbete med taxering i första instans skall vara avslutat före den 1 juli under taxeringsåret (71 §).

Enligt TF gäller utförliga föreskrifter om skyldighet såväl för den skattskyldige själv som för annan att lämna uppgifter — efter anmaning eller utan att sådan erhållits — för kontroll av avgivna självdeklarationer. Kontrolluppgift skall i princip lämnas av arbets-givare utvisande lön m. m. till arbetstagare. Försäkringsanstalt skall också lämna uppgift om utgiven försäkringsersättning, för vilken skatteplikt föreligger (37 §).

Skyldighet föreligger för deklara-tions- och uppgiftsskyldig att i skäligen omfattning genom räkenskaper, anteckningar eller på annat lämpligt sätt sörja för att underlag finns för deklara-tions- eller uppgiftsskyldighetens full-görande och för kontroll därav. Underlaget skall bevaras under sex år efter utgången av det kalenderår underlaget avser (20 §). Om-fattningen och beskaffenheten av det under-lag som i varje särskilt fall skall anses tillfredsställande får bedömas med hänsyn till hur komplicerade inkomstförhållandena är.

Taxeringsrevision får företas för kontroll av att deklara-tions- och uppgiftsskyldigheten

fullgjorts riktigt och fullständigt, men även för att bereda beskattningsmyndighet upp-lysning till ledning vid beslut om taxering eller eftertaxering (56 — 58 §§).

I anmaning att fullgöra deklara-tionsskyldighet eller att lämna uppgifter kan i de flesta fall vite föreläggas. Vite skall bestä-mas till lägst 100 kr. och högst 5 000 kr. (53 §).

4.2.4 Taxering i första instans

Taxering i första instans verkställs av taxeringsnämnd. Nämnden beslutar varje år för envar skattskyldig om och till vilket belopp taxering till kommunal inkomstskatt samt till statlig inkomstskatt och statlig förmögen-hetsskatt skall åsättas honom (66 §). Taxe-ringsnämndens beslut införs i taxeringslängd bestående av inkomstlängd och förmögen-hetslängd (68 §).

Om självdeklaration inte blivit följd vid taxeringen, skall deklara-tionen förses med uppgift om avvikelserna och skälen därför. Den skattskyldige skall underrättas om i vilka hänseenden deklara-tionen frångåtts samt om skälen härför (69 § 1 mom.).

Talan mot taxeringsnämnds beslut förs genom besvär hos läns-skatte-rätten. Om skattskyldig haft förvärvskälla, som enligt kommunalskattelagens bestämmelser om be-skattningsort är att hänföra till skilda län, skall besvären dock prövas av mellankom-munala skatte-rätten (73 §).

Talerätt tillkommer skattskyldig i sak som rör honom. Kommun får också anföra besvär i fråga om taxering till kommunal inkomst-skatt. Taxeringsintendent äger genom besvär hos läns-skatte-rätten framställa yrkande rörande taxeringsåtgärd, som av taxerings-nämnd vidtagits eller bort vidtagas. Han kan yrka ändring i taxeringsnämnds beslut även till den skattskyldiges förmån (74 §).

Besvär av skattskyldig skall ha inkommit senast den 15 augusti under taxeringsåret. Kommuns besvärstid utgår med utgången av september månad under taxeringsåret. Taxe-ringsintendent äger anföra besvär till ut-gången av april månad året efter taxerings-

året (76 §).

Utöver dessa bestämmelser om besvärstid finns bestämmelser om s. k. extraordinär besvärsrätt (99 och 100 §§).

Mot skatterätts beslut förs talan hos kammarrätt (33 § förvaltningsprocesslagen). Besvär över kammarrätts beslut i fråga som fullföljts till eller underställts kammarrätten prövas av regeringsrätten endast om regeringsrätten meddelat prövningstillstånd. Om prövningstillstånd inte meddelas, står kammarrätts beslut fast (35 § förvaltningsprocesslagen).

4.3 Debitering och uppbörd

Förfarandet vid uppbörd av skatt regleras i huvudsak i uppbördsförordningen (1953:272). Ett system med källskatt tillämpas. Systemet innebär att preliminär skatt erläggs i anslutning till eller — om så ej kan ske — i så nära anslutning till intäkternas förvärvande som möjligt.

Den preliminära skatten betalas i avräkning på slutlig skatt. Preliminär skatt utgår som preliminär A-skatt eller preliminär B-skatt. Preliminär skatt skall utgå med belopp, vilket så nära som möjligt kan antas motsvara den slutliga skatten.

4.3.1 Preliminär A-skatt

Preliminär A-skatt erläggs av skattskyldig som uppbär inkomst av tjänst om inkomsten helt eller delvis utgår i pengar. Vidare krävs att inkomsten skall hänföras till den skattskyldiges huvudsakliga arbetsanställning eller eljest utgöra hans huvudsakliga inkomst av tjänst. Om arbetstagare jämte sin huvudsyssla har en eller flera bisysslor skall skatteavdrag göras av den arbetsgivare, hos vilken arbetstagaren har sin huvudanställning.

Skatteavdrag skall i princip göras oavsett anställningens längd. Vid anställning hos fysisk person eller dödsbo, som är avsedd att vara kortare tid än en vecka (s. k. korttidsanställning), skall dock preliminär A-skatt erläggas endast om vad som utbetalats utgör utgift i en av arbetsgivaren bedriven rörelse.

Preliminär A-skatt skall normalt beräknas med ledning av skattetabell som fastställs av riksskatteverket för varje inkomstår och för olika kommunala utdebiteringar. Kungl. Maj:t kan dock föreskriva särskild beräkningsgrund. För enskilda fall kan lokala skattemyndigheten föreskriva särskild beräkningsgrund. Skatten kan i så fall beräknas bl. a. på viss del av inkomsten, på inkomsten minskad med visst belopp eller med särskilt angiven procent av inkomsten (3 § 2 mom. 1).

Vid utbetalning av s. k. engångsbelopp beräknas preliminär A-skatt efter 30 % av inkomsten. Om engångsbeloppet uppbärs vid sidan av regelbunden inkomst (månadslön, veckolön el. dyl.) beräknas preliminär A-skatt enligt grunder som fastställs av riksskatteverket (7 §).

4.3.2 Preliminär B-skatt

Preliminär B-skatt erläggs i hemortskommunen av skattskyldig, som inte har att erlagga preliminär A-skatt. Preliminär B-skatt utgår enligt särskild debitering (3 § 2 mom. 2).

B-skatt debiteras i princip med samma belopp som senast i kommunen påfordrad slutlig skatt. Som undantag från denna regel gäller att B-skatt debiteras med ledning av preliminär taxering. Sådan debitering sker om den skattskyldige inte påförts slutlig skatt i kommunen och det kan antas att han kommer att taxeras i kommunen året näst efter inkomståret. B-skatt debiteras vidare med ledning av preliminär taxering vid inkomstökning eller inkomstminskning av viss storlek (13 §).

4.3.3 Slutlig skatt

Med slutlig skatt förstås skatt som påförts vid den årliga debiteringen på grund av taxeringsnämnds beslut eller på grund av annat beslut som enligt gällande föreskrifter skall beaktas vid sådan debitering (2 § 2 mom.).

Debitering sker i debiteringslängd, som

underskrivs av lokal skattemyndighet senast den 5 december taxeringsåret. Sedan debiteringslängden upprättats sänder länsstyrelsen debetsedel på slutlig skatt till den skattskyldige senast den 15 december taxeringsåret (35 §).

Vid debitering av slutlig skatt avräknas dels debiterad preliminär skatt och dels annan skatt, som av den skattskyldige erlagts (27 § 2 mom.).

Skatt som återstår att erlägga, sedan preliminär skatt avräknats från slutlig skatt, uttas som kvarstående skatt. Om den kvarstående skatten är av viss storlek skall den skattskyldige erlägga ränta (2 § 2 mom., 27 § 3 mom.).

Kvarstående skatt (i förekommande fall jämte ränta) förfaller till betalning i regel med lika belopp under vardera av uppbördsterminerna i mars och maj månader året efter taxeringsåret (28 §). Kvarstående skatt under tio kr. uttas inte.

Om erlagd preliminär skatt överstiger motsvarande slutliga skatt återbetalas det överskjutande beloppet till den skattskyldige. Om beloppet uppgår till minst 1 100 kr. tillkommer ränta (69 § 1 mom.). Återbetalning sker vanligen med ett vid den slutliga debetsedeln fogat återbetalningskort, som kan inlösas på postanstalt inom riket senast den 31 januari året efter taxeringsåret (79 § uppbördskungörelsen, 1967:626).

4.3.4 Tillkommande skatt

Med tillkommande skatt förstås skatt som skall erläggas på grund av eftertaxering eller enligt beslut om debitering sedan påföringen av slutlig skatt avslutats (2 § 2 mom.). Debitering av skatteposter i samband med uträknan- de av tillkommande skatt sker i princip efter samma grunder, som gällt för debitering av motsvarande slutliga skatt. Tillkommande skatt förfaller till betalning under uppbördstermin eller uppbördsterminer, som lokal skattemyndighet bestämmer, dock högst under sex på varandra följande upp- bördsterminer, men bör fördelas på samma antal uppbördsterminer och efter samma grunder som kvarstående skatt (31 §).

4.3.5 Skattereduktion

Vid debitering av slutlig skatt, tillkommande skatt och preliminär B-skatt samt vid fastställande av preliminär A-skatt åtnjuts skattereduktion under vissa förutsättningar. Skattereduktionen är 1 800 kr. för ogift skattskyldig, som har hemmavarande barn under 18 år, och för gift skattskyldig, vars make saknar taxerad inkomst enligt SI. För gift skattskyldig, vars make har taxerad inkomst enligt SI understigande 4 500 kr. är skattereduktionen 40 % av skillnaden mellan 4 500 kr. och den taxerade inkomsten.

För att skattereduktion skall få åtnjutas krävs att den skattskyldige varit bosatt i riket någon del av beskattningsåret. För gift skattskyldig krävs även att maken är bosatt här i riket under någon del av beskattnings- året. Har maken varit bosatt här under mindre än hälften av beskattningsåret föreligger rätt till halv skattereduktion.

Vid beräkning av skattereduktion jämställs beskattningsbar inkomst enligt sjö- mansskatteförordningen med taxerad in- komst. För den som erlagt sjömansskatt minskas skattereduktionen med en tolfedel för varje period om 30 dagar, för vilken den skattskyldige uppburit beskattningsbar in- komst enligt sjömansskatteförordningen (2 § 4 mom.).

4.3.6 Skatteavdrag

Arbetsgivare är skyldig att göra skatteavdrag vid utbetalning av lön till arbetstagare. Med lön menas härvid inkomst av tjänst enligt KL med undantag för periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk utbetalning.

Avdragsskyldigheten gäller både prelimi- när A-skatt och kvarstående skatt. Avdrags- skyldigheten för kvarstående skatt gäller endast för arbetstagare som har att vidkän- nas skatteavdrag för preliminär A-skatt. Kvar- stående skatt skall dock ej avdras vid s. k. korttidsanställning. Kvarstående skatt som förfaller till betalning under viss uppbörd- termin avdras vid de utbetalningstillfällen som infaller under de två månader, som

närmast föregått uppbördsterminen (39 § 1 mom.).

Arbetstagare som skall vidkännas avdrag för preliminär A-skatt skall överlämna debetsedel på sådan skatt till arbetsgivaren omedelbart efter det han mottagit den (40 § 1 mom.). Omedelbart efter det han mottagit debetsedel på slutlig skatt skall han lämna arbetsgivaren uppgift angående kvarstående skatt (40 § 2 mom.).

Länsstyrelsen och den lokala skattemyndigheten äger på begäran av arbetsgivare lämna besked beträffande arbetstagares skatteavdrag. Sådant besked lämnas normalt med magnetband till sådana arbetsgivare, som erhållit tillstånd att vid särskilt på magnetband lagrat register (centrala skatteförfrågningsregistret) erhålla erforderliga uppgifter om arbetstagares skatteförhållanden för verkställande av skatteavdrag. Om så skett behöver arbetstagarna inte lämna uppgift beträffande vare sig preliminär eller kvarstående skatt (40 § 3 mom.).

Om arbetstagaren underlåter att överlämna debetsedel på preliminär A-skatt till arbetsgivaren eller visa att han inte har att erlagga sådan skatt, skall arbetsgivaren göra skatteavdrag enligt särskilda bestämmelser (40 § 1 mom.).

Om arbetstagaren underlåter att lämna uppgift beträffande kvarstående skatt skall arbetsgivaren under tiden januari – april göra skatteavdrag för kvarstående skatt med lika stort belopp som skall avdras för preliminär A-skatt (40 § 2 mom.).

4.3.7 Uppbörd av skatt

Arbetsgivare med en arbetstagare skall inbetala skatt för arbetstagaren senast under den uppbördstermin, då skatten förfaller till betalning. Inbetalning sker på post eller bank. Vid inbetalningen överlämnas skatteanvisning, av vilken framgår debetsedelsnummer m. m.

Arbetsgivare med minst två arbetstagare skall inbetala det belopp som innehållits på arbetstagares lön till länsstyrelsen i länet. Inbetalning skall ske senast den 18 i upp-

börds månaden. Redovisningshandlingar skall samtidigt insändas till länsstyrelsen. Handlingarna kan bestå av skatteanvisningar. Arbetsgivare kan dock i stället för skatteanvisningar sända förteckningar om debetsedelsnumren anges på förteckningarna med datamaskin, hålkortsmaskin, adresseringsmaskin eller på annat jämförligt sätt. Efter tillstånd av riksskatteverket får redovisning av skatt ske med magnetband. Skatteredovisningen kan förenklas genom användning av s. k. summarisk redovisning. Sådant redovisning får användas av bl. a. statlig och kommunal myndighet. Annan arbetsgivare, som har minst 50 arbetstagare, får efter tillstånd av länsstyrelsen tillämpa sådan redovisning (55 §).

4.3.8 Arbetsgivares ansvarighet för arbetstagares skatt

Arbetsgivare, som utan skälig anledning underlåter att göra skatteavdrag, är jämte arbetstagaren ansvarig för den skatt han skolat avdraga. Arbetsgivarens ansvarighet fastställs av den lokala skattemyndighet som utfärdat arbetstagarens debetsedel.

Sedan arbetsgivarens ansvarighet beslutats kan såväl arbetsgivaren som arbetstagaren krävas på skattebeloppet. Arbetstagaren skall krävas i första hand. Betalar arbetstagaren inte, kan beloppet indrivnas hos arbetsgivaren (75 §). Arbetsgivare, som efter beslut av lokal skattemyndighet erlagt arbetstagares skatt, har regressrätt mot arbetstagaren (76 §).

Har arbetsgivare verkställt skatteavdrag men underlåtit att inbetala det innehållna beloppet i vederbörlig tid och ordning, kan beloppet indrivnas hos arbetsgivaren i samma ordning som gäller för restförd skatt. Arbetstagaren är fri från betalningsansvar för motsvarande skattebelopp (77 §).

4.3.9 Användning av ADB-teknik inom skatteuppbörden

ADB-teknik med dator används vid debitering och uppbörd av skatt. Även arbets-

givare kan använda dator i källskattearbetet. Arbetsgivarnas användning av dator gäller huvudsakligen förfrågan hos det centrala skatteförfrågningsregistret rörande arbetstagens skatteförhållande, uträkning av preliminär och kvarstående skatt vid avlöningstillfällena och redovisning av skatt med magnetband.

Myndigheterna använder ett regionalt system. Datorer finns således vid 14 länsstyrelser. Varje sådan länsstyrelse betjänar det egna länet och i regel även annat län.

Länsstyrelserna använder dator vid debitering och uppbörd av skatt huvudsakligen vid utfärdande av debetsedel på preliminär och slutlig skatt, debitering av slutlig skatt i debiteringslängd, kreditering av preliminär och kvarstående skatt. Dessutom används dator vid arbetsgivarkontrollen.

4.4. Folkpensionsavgiften

Skyldighet att betala folkpensionsavgift regleras i lagen (1962:398) om finansiering av folkpensioneringen. Svensk medborgare skall erlägga folkpensionsavgift för varje år, då för honom beräknats till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst, under förutsättning att han vid utgången av året fyllt minst 18 och högst 66 år samt varit mantalsskriven i riket för året näst före taxeringsåret. Folkpensionsavgift erläggs även av utlänning som enligt konvention tillförsäkrats folkpensionsförmånen. Avgift påförs emellertid inte den som för december månad året näst före taxeringsåret åtnjutit folkpension i form av ålderspension eller förtidspension, liksom för den som avlidit före ingången av året näst före taxeringsåret.

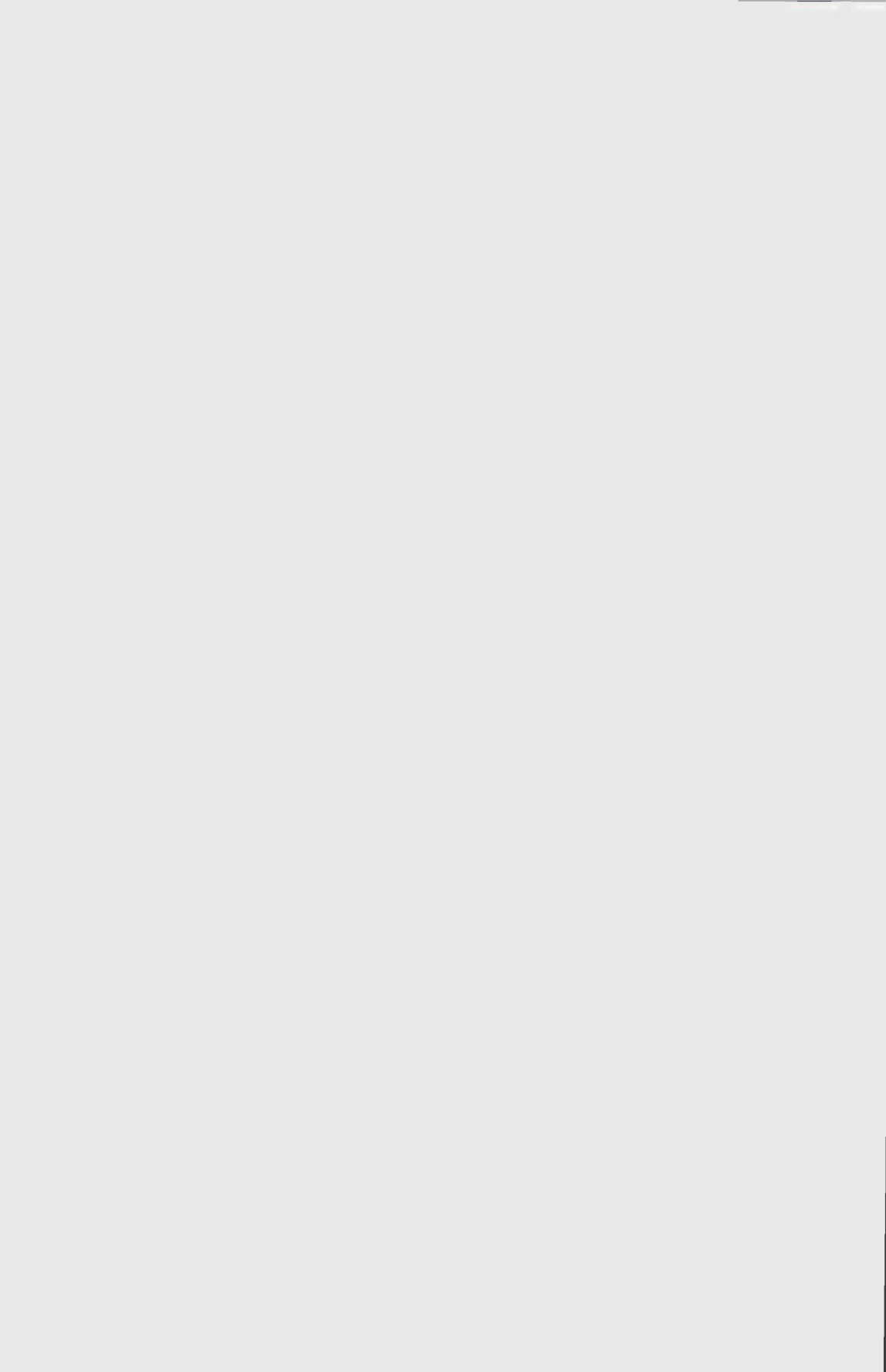
Folkpensionsavgiften är 5 % av den till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomsten, dock högst 1 500 kr. För gifta personer beräknas avgiften individuellt, dvs. vardera maken påförs avgift med hänsyn till sin inkomst. Det innebär att två maximiavgifter kan påföras i familjer där båda makarna har inkomst. Folkpensionsavgiften uppbärs tillsammans med de allmänna inkomstskatterna.

4.5 Sjömansskatt

Sjömansskatt är en skatt som uttas på vissa sjömans lön enligt bestämmelserna i förordningen (1958:295) om sjömansskatt. Skatten träder i stället för statlig och kommunal inkomstskatt, folkpensionsavgift och sjukförsäkringsavgift. Sjömansskatten är en definitiv källskatt.

Envar som är anställd i redares tjänst ombord på svenskt handelsfartyg med en bruttodräktighet av minst 100 registerton erlägger sjömansskatt om fartyget huvudsakligen används i närfart eller fjärfart. Förordningen är dock i regel inte tillämplig på fartyg i inre fart. Sjömansskatt utgår för inkomst ombord på fartyg (1 §). Med inkomst förstås lön och annan ersättning såsom naturaförmåner vilka enligt KL hänförs till tjänst. Den beskattningsbara inkomsten utgörs av inkomsten ombord minskad med eventuella avgifter som sjömannen på grund av tjänsten ombord har att erlägga för egen eller efterlevandes pensionering samt med vissa särskilt angivna avdragsbelopp (2 §).

Skatteavdraget verkställs av redaren med ledning av bl. a. särskilda sjömansskatttabeller (7–9 §§). Det åligger redaren att för varje redovisningsperiod omfattande två månader inbetala och redovisa under perioden innehållen sjömansskatt (14 § 1 mom.). Ärenden angående sjömansskatt handläggs av riksskatteverket (sjömansskattenämnden och sjömansskattekontoret). Har skatt inte erlagts i rätt tid framställer riksskatteverket s. k. revisionskrav mot redaren (17 § 2 mom.). Om redaren visar att underlåtenheten berott på oriktig uppgift från sjömannen riktas revisionskravet mot denne (17 § 3 mom.). Åtgärder för uttagande av sjömansskatt får inte vidtas senare än fem år efter utgången av det år, under vilket skatteavdrag verkställdes eller skulle ha verkställts (20 §). Besvär över riksskatteverkets beslut kan anföras hos kammarrätten och prövas i sista hand av regeringsrätten (31, 32 §§).

5 Sjukpenning m. m.

5.1 Danmark

Den nuvarande sjuk- och moderskapsförsäkringen i Danmark administreras av statligt erkända sjukförsäkringskassor, vilkas funktioner är reglerade i lagstiftning. Genom en förra året antagen "lov om offentlig sygesikring", som träder i kraft den 1 april 1973, skall dock administrationen av sjukförsäkringen övertas av kommunerna.

I det följande lämnas en kortfattad redogörelse för de nuvarande bestämmelserna om dagpenning (sjukpenning) vid sjukdom, moderskap och yrkesskada. Dessa bestämmelser kommer att ändras väsentligt genom en nyligen antagen "dagpengelov", som träder i kraft den 1 april 1973. Därför redovisas också huvudinnehållet i den nya lagen.

5.1.1 Nuvarande ordning

F. n. utgår dagpenningen enligt två skilda system, dagpenning till löntagare och dagpenning från den frivilliga försäkringen.

Dagpenning till löntagare

Personer, som utfört avlönat arbete för andra i minst 40 timmar under de senaste fyra veckorna, är i princip garanterade dagpenning. Flera stora grupper av löntagare, som enligt särskild lagstiftning har rätt till sjuklön, är emellertid undantagna, t. ex. tjänstemän och sjömän.

Dagpenning utgår vid arbetsoförmåga som

förorsakats av sjukdom samt vid moderskap. Den utbetalas för sex dagar per vecka och fastställs till visst belopp med hänsyn till försörjningsplikt och ålder samt i förhållande till arbetsinkomst. För de första sex dagarna av varje sjukperiod utgår inte dagpenning (karenstid). Är emellertid sjukperioden längre än tre veckor utges dagpenning även för karenstiden.

Dagpenningbeloppet utgör fr. o. m. den 1 april 1972 högst 106 Dkr. per dag för familjeförsörjare och högst 86 Dkr. för annan person över 18 år. Det får dock ej överstiga 90 % av den försäkrades arbetsinkomst och utgår för sammanlagt 312 dagar under en 24-månadersperiod.

Frivillig försäkring

Självständiga företagare och husmödrar har möjlighet att frivilligt försäkra sig för dagpenning, som för företagarnas del kan uppgå till högst samma belopp som för arbetstagare. Husmödrar kan teckna försäkring för högst 40 Dkr. för dag.

Dagpenning vid havandeskap och barnsbörd

Vid havandeskap och barnsbörd utbetalas dagpenning till anställd i 14 veckor. Dagpenningen är lika stor som till familjeförsörjare vid sjukdom.

Husmödrar, som har frivillig försäkring, får dagpenning i fyra veckor.

Dagpenning varom här är fråga administreras av kommunerna, som dock kan överlåta utbetalningen till sjukkassan.

Yrkesskadeförsäkring

Yrkesskadeförsäkringen, som omfattar olycksfall i arbete och yrkessjukdomar, är obligatorisk för arbetstagare och självständiga fiskare. Försäkringen handhas av privata försäkringsbolag. Dagpenningen utgår fr. o. m. fjärde dagen efter skadedagen, dock fr. o. m. första dagen om sjukdomen varat minst tio dagar. I sådant fall betalas dagpenning för karensdagarna, i likhet med vad som gäller för sjukförsäkringen, i efterskott ("efterbetalning").

Beskattning av dagpenning

Dagpenningen vid sjukdom, barnsbröd och yrkesskada – både obligatorisk och frivillig – är skattepliktig inkomst. Sjukkassorna innehåller källskatt för utbetald dagpenning till arbetstagare. Källskatten dras efter en schablonmässig skala, som är fastställd av finansministeriet.

5.1.2 Den nya "dagpengeloven"

I regeringens i mars 1972 framlagda, av folketinget numera antagna förslag har bestämmelserna om dagpenning vid sjukdom, olycksfall och barnsbröd samlats i en lag. Dagpenningförsäkringen blir obligatorisk både för anställda och egna företagare. Rätten till dagpenning är beroende av att den förvärvsinkomst som dagpenningen ersätter beskattas i Danmark. Dagpenning till anställd vid sjukdom och olycksfall skall utges av arbetsgivaren för de första fem veckorna (arbetsgivarperioden), därefter av kommunens sociala nämnd. I övriga fall skall dagpenning utges av den sociala nämnden. För egna företagare gäller försäkringen med fem veckors karenstid. En frivillig försäkring anordnas för dessa under den nu nämnda karenstiden samt för personer med husligt arbete (hemmakar), vilka senare över huvud taget

inte omfattas av den obligatoriska försäkringen.

En "sikringsstyrelse" (en central försäkringsmyndighet) upprättas som skall bistå kommunerna vid administrationen av lagen. "Sikringsstyrelsen" skall överta de arbetsuppgifter som nu åvilar "direktoratet för sygekassevaesenet" och "direktoratet för ulykkesförsikringen".

Dagpenning under arbetsgivarperioden

Arbetstagare, som vid sjukdomens inträffande har haft sysselsättning hos arbetsgivaren minst 40 timmar under de senaste fyra veckorna och som inte enligt annan lagstiftning har rätt till full lön vid sjukdom, får vid varje sjukperiod rätt till dagpenning från arbetsgivaren i fem veckor fr. o. m. den första hela frånvarodagen, dock tidigast från den dag då sjukanmälan gjorts hos arbetsgivaren, såvida hinder för anmälan ej förelegat. Rätten till dagpenning kvarstår även om anställningen upphör under de fem veckorna. Arbetsgivaren har rätt att kräva att sjukdomen styrks med läkarintyg, som bekostas av den anställde. Varar sjukdomen mer än två veckor kan arbetsgivaren påfordra att den anställde från läkare som den anställde själv väljer skaffar fram upplysningar om sjukdomens varaktighet. Sådant intyg betalas av arbetsgivaren.

Dagpenning som arbetsgivaren svarar för skall beräknas på arbetstagarens genomsnittliga arbetsinkomst hos arbetsgivaren under de senaste fyra veckorna före sjukfallets inträffande eller, om arbetstagaren varit sysselsatt kortare tid än fyra veckor, på denna tid. Dagpenningen skall utgöra 90 % av den på nyss angivet sätt beräknade arbetsinkomsten och beräknas för en vecka åt gången. Ett generellt maximibelopp för dagpenning per vecka fastställs dock med verkan för ett år från den 1 april varje år. Detta maximum motsvarar 90 % av den genomsnittliga veckoförtjänsten för samtliga arbetare i industri och hantverk för andra kvartalet närmast föregående år. Med nuvarande inkomstläge utgör detta maximum 636 Dkr. per vecka.

Ingen lägsta gräns finns för dagpenning under arbetsgivarperioden.

Dagpenning under arbetsgivarperioden utges vid fullständig arbetsoförmåga. Vid partiell arbetsoförmåga kan reducerad dagpenning utges efter regler som fastställs av chefen för "sikringsstyrelsen".

I "däpengeloven" ges möjlighet för arbetsgivare att, enligt de närmare bestämmelser härom som fastställs av socialministern, frigöra sig från att utbetala dagpenning till samtliga sina anställda genom att erlagga en avgift till en dagpenningfond. Arbetsgivarens skyldighet att utge dagpenning övertas då av sociala nämnden i kommunen. Denna undantagsbestämmelse är närmast avsedd för mindre arbetsgivare och för arbetsgivare med speciella risker samt för arbetsgivare som har behov av att bli befriade från de administrativa problem som dagpenningutbetalningen kan komma att förorsaka. För att inte, på grund av lagens regler om arbetsgivarperiod, försvåra för bl. a. handikappade att erhålla och behålla anställning finns en bestämmelse om att arbetsgivaren och arbetstagaren kan avtala om att göra undantag från arbetsgivarens skyldighet att utge dagpenning. Bestämmelserna härom fastställs också av socialministern.

Chefen för "sikringsstyrelsen" kan fastställa regler om att arbetsgivare inte skall vara skyldig att utbetala dagpenning till arbetstagare med kortvariga eller tillfälliga anställningar och om betalning av ett särskilt bidrag till dagpenningfonden från arbetsgivare som sysselsätter arbetstagare under sådana förhållanden.

Uppstår tvist om rätten till dagpenning från arbetsgivare, kan besvär anföras hos ett av socialministern tillsatt dagpenningutskott. Utskottet består av tre medlemmar, av vilka arbetsgivarföreningen och landsorganisationen vardera får föreslå en ledamot. Utskottets avgörande kan överklagas hos "den sociale ankestyrelse", som är högsta besvärinstans.

Dagpenning i övrigt

Kommunens sociala nämnd skall svara för dagpenningutbetalningen till arbetstagare efter arbetsgivarperiodens utgång, till arbetstagare som inte har rätt till dagpenning från arbetsgivaren, till egna företagare samt till andra som har rätt till dagpenning (t. ex. dagpenning till arbetslös som blir sjuk).

Dagpenning enligt den obligatoriska försäkringen till arbetstagare som har rätt till dagpenning från arbetsgivaren samt till egen företagare, skall utges sedan sjukdomen varat fem veckor. Till arbetstagare, som inte har rätt till dagpenning från arbetsgivaren skall dagpenning utges fr. o. m. första frånvarodagen. En förutsättning för att dagpenning skall kunna utges till arbetstagare fr. o. m. arbetsgivarperiodens utgång är att anmälan inges till sociala nämnden inom en vecka efter periodens utgång. För egna företagare och hemmakar skall anmälan inges den första frånvarodag som medför rätt till dagpenning. Om anmälan inges senare än här nämnts, utges dagpenning först fr. o. m. anmälningsdagen. Chefen för "sikringsstyrelsen" skall dock kunna fastställa regler om dispens för fall då anmälan kommit in för sent.

Dagpenning som utges av sociala nämnden skall beräknas på den försäkrades årsinkomst. I de fall arbetsgivaren frigjort sig från att utbetala dagpenning under arbetsgivarperioden skall dock sociala nämnden beräkna dagpenningen för ifrågavarande anställda på den genomsnittliga arbetsinkomsten under de senaste fyra veckorna.

Den dagpenninggrundande årsinkomsten som avser föregående år och varom uppgift erhålls från skattemyndigheterna omkring den 1 april, registreras för varje försäkrad i dagpenningförsäkringens ADB-system. Den höjs i förhållande till den generella inkomstutvecklingen dels i samband med registreringen den 1 april och dels den 1 oktober. Skulle för en försäkrad det aktuella inkomståget avvika väsentligt, uppåt eller nedåt, från den registrerade inkomsten, kan den aktuella arbetsinkomsten fastställas som in-

komstunderlag.

Dagpenning från sociala nämnden skall utgöra högst 90 % av den på angivet sätt beräknade årsinkomsten och beräknas för en vecka åt gången. Den får dock inte uppgå till högre belopp än 90 % av den genomsnittliga veckoförtjänsten för danska arbetare enligt vad förut sagts för dagpenning under arbetsgivarperioden. Beloppet avrundas till närmaste hela kronotal. Som förut nämnts utgör detta maximum vid nuvarande inkomstläge 636 Dkr. I motsats till vad som gäller för dagpenning under arbetsgivarperioden finns här en lägsta gräns för dagpenning. Om årsinkomsten nämligen skulle ge en dagpenning, som är mindre än 10 % av nyssnämnda maximibelopp, utgår inte dagpenning. Detta motiveras med att man, bl. a. av administrativa skäl, har ansett sig från rätt till dagpenning böra utesluta personer med så låga årsinkomster, därför att de inte kan anses ha en reell anknytning till arbetsmarknaden.

Om dagpenningen tillsammans med annan dagsersättning vid sjukdom, bortsett från offentlig hjälp, skulle överstiga den dagpenninggrundande inkomsten, nedsätts dagpenningen med det överskjutande beloppet.

Dagpenningen skall i princip utgå under obegränsad tid. Den sociala nämnden skall dock ha skyldighet att pröva om den sjuke kan rehabiliteras. Nämnden kan också föranstalta om pension åt den som uppbär dagpenning utan att den försäkrade själv ansökt härom.

För personer, som har pension, skall dagpenningstiden vara begränsad till tretton veckor. Detsamma gäller den som inte har pension, men på grund av sviktande hälsa hade kunnat få pension om inte allmänna förutsättningar för pension såsom medborgarskap och bosättning lagt hinder i vägen eller som fyllt 67 år.

Arbetsgivare som utger lön under sjukdom får rätt till den försäkrades dagpenning, dock högst med belopp motsvarande 90 % av utbetald lön.

Egna företagare ges rätt att teckna frivillig försäkring upp till 90 % av förvärvsinkomsten för de fem första veckorna av varje

sjukperiod. Sådan dagpenning kan utgå från första sjukdagen.

Den som utför husligt arbete i eget hem för minst en person (hemmamake) får också rätt att teckna frivillig försäkring till högst hälften av maximibeloppet för obligatorisk dagpenning. Sådan dagpenning kan utgå tidigast efter en veckas sjukdom.

I samband med havandeskap och barns-börd kan under vissa förutsättningar dagpenning utges till kvinna i fjorton veckor.

Beslut av sociala nämnden i frågor om dagpenning kan överklagas hos "sikringsstyrelsen". Styrelsens beslut kan överklagas hos "den sociale ankestyrelse".

Finansiering

Utgifterna för dagpenningen i arbetsgivarperioden skall arbetsgivaren svara för. De arbetsgivare, som frigör sig från sina förpliktelser att utge dagpenning under arbetsgivarperioden, skall erlägga så stor avgift att den täcker sociala nämndens utgifter i dessa fall.

För dagpenningen i övrigt skall den försäkrade erlägga en egenavgift av en procent av det belopp varpå statlig inkomstskatt beräknas. Utgifterna för den frivilliga försäkringen skall till tre fjärdedelar täckas av egenavgifter. De övriga utgifterna för dagpenningen skall täckas genom anslag från den kommun där den försäkrade är bosatt samt av statsbidrag.

Beskattning av dagpenning

Dagpenningen skall vara skattepliktig inkomst och arbetsgivaren och den sociala nämnden skall innehålla källskatt på dagpenningen efter arbetstagarens skattekort, dvs. på samma sätt som sker för anställda vid löneutbetalning.

5.2 Finland

Den finska sjukförsäkringen är obligatorisk. Försäkrade är alla i Finland bosatta personer. Såsom i Finland bosatta anses även personer som tjänstgör ombord på finskt fartyg och finska medborgare som tjänstgör i

Finlands utrikesrepresentation eller har anställning hos FN.

Vid arbetsoförmåga på grund av sjukdom utbetalas dagpenning och vid havandeskap och barnsörd moderskapspenning.

Den finska yrkesskadeförsäkringen, som omfattar olycksfall i arbete och yrkessjukdomar, är också obligatorisk. Försäkrade är som regel alla arbetstagare, oavsett medborgarskap. Vid arbetsoförmåga på grund av sjukdom utgår dagpenning.

5.2.1 Dagpenning och moderskapspenning inom sjukförsäkringen

Sjukförsäkringen administreras centralt av Folkpensionsanstalten. För den lokala administrationen är landet indelat i 5 sjukförsäkringskretsar och 204 sjukförsäkringsdistrikt. Dessutom finns 123 arbetsplatskassor.

Dagpenning

Rätten till dagpenning inträder när försäkrad fyller 16 år och upphör med utgången av den månad varunder han fyller 65 år. Dagpenning utbetalas vid arbetsoförmåga, som förorsakats av sjukdom. Arbetsoförmögen anses den som på grund av sjukdom är oförmögen att utföra sitt sedvanliga eller därmed nära jämförligt arbete. För att ha rätt till dagpenning måste dock den försäkrade ha utfört arbete för egen eller annans räkning under de tre månader, som närmast föregick arbetsoförmågan. För den som utan egen förskylan varit arbetslös under dessa tre månader går dagpenningrätten likväl inte förlorad.

Såsom till dagpenning berättigande eget arbete anses arbete i egen eller familjemedlems förvärvsverksamhet, som arbetstagare i lant-, skogs-, hem- eller annan hushållning, självständigt vetenskapligt arbete samt studier vid läroanstalt eller på yrkeskurser med karaktär av huvudsyssla. Rätt till dagpenning har alltså bl.a. folkskoleelever, läroverks- elever och personer som sköter eget hushåll.

I fråga om dagpenning är sjukförsäkringslagen subsidiär. Detta innebär att, om försäkrad har rätt till motsvarande ersättning enligt

annan lag, dagpenning utgår endast med det belopp varmed dagpenningen eventuellt överstiger ersättning enligt den andra lagen.

Dagpenning utgår först efter en karenstid, som omfattar insjuknandedagen och de sju därpå följande vardagarna. För den som regelbundet arbetar även söndagar, räknas till karenstiden även arbetsskift, som infaller på söndag. Om samma sjukdom ger upphov till förnyad arbetsoförmåga inom 30 dagar från det dagpenning utgick eller sjukhusvård avslutades, utgår dagpenning fr. o. m. den första vardagen efter insjuknandedagen. Dagpenning utgår endast för vardagar.

Dagpenningen beräknas på den arbetsinkomst, som fastställts vid beskattningen för året före arbetsoförmågans inträde. Var inkomsten strax före insjuknandet väsentligt större, kan efter ansökan dagpenningen beräknas på den inkomst, som uppbars under de sex månader som närmast föregick arbetsoförmågan. Är denna inkomst, multiplicerad med två, 20 % större än den vid beskattningen konstaterade arbetsinkomsten, tas den förra som underlag för dagpenningen.

Den som till följd av arbetslöshet, värpplikt, sjukdom eller annan liknande omständighet varit frånvarande från arbetet under de senaste sex månaderna har rätt att såsom arbetsinkomst, på vilken dagpenning skall uträknas, uppge arbetsinkomsten för en sexmånadersperiod närmast före arbetsoförmågans inträde, under vilken arbete utförts minst fyra månader. Såsom underlag för dagpenning får dock inte räknas arbetsinkomst för längre tid tillbaka än det kalenderår som närmast föregick arbetsoförmågan.

Dagpenningen utgår per vardag med $1,5\%$ av årsarbetsinkomsten. Minimidagpenningen är dock f. n. 10 Fmk och utgår till den som helt saknar arbetsinkomst eller vars arbetsinkomst understiger 6 700 Fmk per år. För arbetsinkomst överstigande 25 500 Fmk utgår ingen dagpenning. Den högsta dagpenningen är sålunda 38,25 Fmk.

Utöver dagpenningen utgår försörjartillägg med 15 % av dagpenningen för make och med 10 % för varje barn under 16 år. Sammanlagt kan försörjartillägget utgöra

högst 50 % av dagpenningbeloppet.

För en och samma sjukdom utgår dagpenning längst till utgången av kalendermånaden före den då antalet dagar, för vilka dagpenning utbetalas, kommer att uppgå till 300. Om arbetsoförmågan härefter fortgår, har den försäkrade i allmänhet rätt till invalidpension enligt folkpensionslagen. Har dagpenning utgått för en sjukdom under den maximala tiden, kan för denna sjukdom dagpenning ånyo utgå först när den försäkrade i två år utan hinder av sjukdomen varit i stånd att utföra arbete.

Moderskapspenning

Varje barnaföderska har rätt till moderskapspenning från sjukförsäkringen för 72 dagar. Moderskapspenningen beräknas på arbetsinkomsten på samma sätt som dagpenningen. Lägsta moderskapspenning är sålunda 720 Fmk. Är modern familjeförsörjare, har hon rätt till försörjartillägg för såväl make som varje barn under 16 år utöver den nyfödde.

Utbetalning av dag- och moderskapspenning till arbetsgivare

Dag- och moderskapspenning kan utbetalas till arbetsgivare, om denne betalar arbetstagaren lön eller motsvarande ersättning under sjuk- eller barnsördsledighet.

Om försäkrad har enligt lag grundad rätt till lön för den tid sjukledighet varar, utgår i dag- eller moderskapspenning endast det belopp, varmed förmånen kan överstiga den försäkrades lön under sjukledigheten.

Utgår eljest lön under sjukledighet efter karenstidens slut eller under barnsördsledighet, betalas dagpenningen till den försäkrade. Arbetsgivare och arbetstagare eller organisationer företrädande dessa kan emellertid då sluta avtal om att dag- eller moderskapspenningen utbetalas till arbetsgivaren. Bestämmelse härom kan även ingå i tjänstestadga. För att erhålla dag- eller moderskapspenning måste arbetsgivaren tillställa sjukförsäkringsbyrån för den försäkrades hemort eller vederbörande arbetsplatskassa en dag-

eller moderskapspenningansökan, vilken antingen arbetsgivaren eller arbetstagaren undertecknar.

Besvär

Beslut i frågor om dag- och moderskapspenning kan överklagas hos vederbörande sjukförsäkringsnämnd; det finns en sådan i varje sjukförsäkringskrets. Sjukförsäkringsnämndens beslut kan överklagas hos prövningsnämnden.

Finansiering

I sjukförsäkringens finansiering deltar de försäkrade, arbetsgivarna och staten.

Försäkrads avgift motsvarar 1,25 % av den inkomst som är underkastad kommunal beskattning. Arbetsgivares avgift utgår med 1,5 % av lönesumman. Resten av kostnader-na svarar staten för.

Beskattning av dag- och moderskapspenning

Enligt gällande skattelagar är dag- och moderskapspenning som utgivits till försäkrad eller dennes rättsinnehavare skattefri inkomst. Skattskyldig som uppburit lön under sjuk- eller barnsördsledighet har rätt att från löneinkomsterna dra av det belopp som betalats ut till arbetsgivaren.

5.2.2 Dagpenning inom yrkesskadeförsäkringen

Yrkesskadeförsäkringen handhas av försäkringsbolag som erhållit koncession för bedrivande av försäkringen.

Vid arbetsoförmåga på grund av yrkesskada utgår dagpenning till försäkrad som inte har anhöriga med 1/600 av årsinkomsten. Till försäkrad som har anhöriga utgår dagpenningen med 1/450 av årsinkomsten.

Dagpenningen utgår fr. o. m. dagen efter insjuknandet och utbetalas i längst tolv månader.

Försäkringsbolags beslut i yrkesskadeförskade ärende kan överklagas hos försäkringsdom-

stolen. Över försäkringsdomstolens beslut kan, såvitt fråga är om skadestånd för olycksfall, besvär anföras hos högsta domstolen.

För finansiering av yrkesskadeförsäkringen svarar arbetsgivarna med riskgraderade avgifter. Staten subventionerar vissa arbetsgivaravgifter.

Dagpenning inom yrkesskadeförsäkringen är, i likhet med sjukförsäkringens dagpenning, skattefri inkomst.

5.3 Norge

I Norge ingår sjuk- och moderskapsförsäkringen samt yrkesskadeförsäkringen i "folketrygden", som är en obligatorisk försäkring. Försäkrade enligt folketrygden är (med få undantag) alla som är bosatta i Norge, oavsett medborgarskap. Dessutom är vissa personer som inte är bosatta i Norge försäkrade. Som exempel kan nämnas person som, utan att vara bosatt, utför avlönat arbete i Norge eller som är norsk medborgare och antingen anställd på norskt fartyg eller anställd hos staten men bosatt utomlands.

Folketrygden administreras centralt av Rikstrygdeverket och lokalt av trygdekontoren.

Sjukpenning vid sjukdom och yrkesskada

Som yrkesskada räknas i huvudsak skada eller sjukdom, förorsakad av olycksfall i arbete, samt yrkessjukdomar. Olycksfall, som inträffar på väg till eller från arbetet, räknas normalt inte som yrkesskada.

Sjukpenning utgår vid sjukdom och yrkesskada, som medför arbetsförmåga. Vid fullständig arbetsförmåga utgår hel sjukpenning och vid nedsatt arbetsförmåga kan det utges partiell sjukpenning.

Vid sjukskrivning skall den försäkrade först besöka läkare. Arbetsförmågan anses vanligen ha inträtt tidigast den dag läkaren sökts. Denne sänder sjukanmälan till trygdekontoret, varpå kontoret beträffande arbetsgivare inforrdar uppgift om inkomstförhållandena m. m. från arbetsgivaren. Sjuk-

penning utgår i regel inte för de tre första dagarna, insjuknandedagen inräknad. I övrigt utgår sjukpenning för alla dagar utom söndagar.

Rätt till sjukpenning har försäkrad som har lön eller annan ersättning för arbete i allmän eller enskild tjänst. Detsamma gäller för försäkrad som, utan att vara anställd, uppbär ersättning i pengar eller naturaförmåner för arbete, som utförs för annans räkning, eller som har inkomst av annat förvärvsarbete än anställning. Försäkrad som är arbetslös har också rätt till sjukpenning om han blir arbetsförmögen under tid då han uppbär dagpenning för arbetslösheten. En förutsättning för rätt till sjukpenning är att den årliga arbetsinkomsten uppgår till 4 000 Nkr.

För anställda fastställs arbetsinkomsten på grundval av den anställdes inkomst omedelbart före arbetsförmågans inträffande. Uppgift om inkomsten inforrdas, som förut nämnts, från arbetsgivaren av trygdekontoret. Det är den anställdes bruttolön per timme, dag, vecka eller månad vid den tidpunkt, då arbetsförmågan inträdde, som skall uppges av arbetsgivaren. Tillfälliga avvikelser uppåt eller nedåt skall inte beaktas. Däremot skall inkomst från vanligen förekommande övertid tas med. Den av arbetsgivaren på nyss nämnt sätt uppgivna lönen räknas om till årslön.

För egna företagare fastställs årsinkomsten i regel enligt det för den försäkrade förmånligaste av följande två sätt, nämligen

1. folketrygdens grundbelopp (basbelopp, fr. o. m. januari 1972 = 7 900 Nkr.) + grundbeloppet gånger senast tillgängliga pensionspoäng eller
2. grundbeloppet + grundbeloppet gånger medeltalet av pensionspoängen för de tre senaste åren.

För vissa grupper fastställs av socialdepartementet en normalårsinkomst, som skall läggas till grund vid beräkning av sjukpenningens storlek. Så har exempelvis skett för sjömän på norska fartyg i utrikes fart.

För den som har inkomst av både anställning och annat förvärvsarbete beräknas sjukpenningen på den sammanlagda årsinkomsten.

Sjukpenning utgår inte vid arbetsoförmåga på grund av sjukdom, som inträffat innan anställningen eller förvärvsverksamheten varat i minst 14 dagar. Detta gäller dock inte den som haft rätt till sjukpenning i minst 14 dagar före arbetsoförmågan eller som blir arbetsoförmögen på grund av yrkesskada eller olycksfall.

Sjukpenningens storlek per dag utgör 4 Nkr. + 1 % av årsinkomsten, avrundad till närmaste tusental Nkr. Inkomst under 9 000 Nkr. avrundas dock alltid uppåt. För den del av årsinkomsten som överstiger 12 gånger grundbeloppet (f. n. 7 900 x 12 = 94 800 Nkr.) beräknas ingen sjukpenning och årsinkomst mellan 8 och 12 gånger grundbeloppet medräknas bara med 1/3. Den lägsta sjukpenningen blir således 8 Nkr. och den högsta 78 Nkr. med nuvarande grundbelopp. Försäkrad över 18 år, som blir arbetsoförmögen på grund av yrkesskada, skall oavsett årsinkomsten ha rätt till en sjukpenning av minst 7 Nkr. per dag.

För den som försörjer maka och barn under 18 år, som är försäkrade, ökas sjukpenningen med ett försörjartillägg av 4 Nkr. per dag för varje sådan person. Ensamstående som bor samman med barn får också detta tillägg.

Sjukpenning med tillägg får inte uppgå till mer än 90 % av den nettoarbetsinkomst som den försäkrade hade när arbetsoförmågan inträffade. Med nettoarbetsinkomst avses arbetsinkomsten minskad med skatt och avgift till folketrygden.

Vid sjukhusvård utgår sjukpenningen utan minskning. För den som inte har rätt till försörjartillägg minskas dock sjukpenningen med hälften fr. o. m. fjärde kalendermånaden efter den då han blev intagen på sjukhuset.

Sjukpenning utgår i 312 dagar för samma sjukdom. Om arbetsoförmågan kvarstår vid utgången av denna tid, har den försäkrade i regel rätt till antingen rehabiliteringsätt-

ning eller förtidspension. För den som uppbar ålderspension är sjukhjälpstiden begränsad till 90 dagar. Har den försäkrade varit arbetsför i minst ett år sedan han uppbar sjukpenning eller åtnjöt sjukhusvård, kan han få sjukpenning i ytterligare 312 dagar för samma sjukdom.

Sjukpenning vid havandeskap och barnsbörd

Kvinnlig försäkrad kan få sjukpenning i samband med havandeskap och barnsbörd. En förutsättning härför är att kvinnan har varit sjukpenningförsäkrad, dvs. utfört förvärvsarbete, under de tio månaderna närmast före barnsbörden. Under dessa tio månader får dock avbrott upp till åtta veckor i förvärvsarbetet ske, om hon under de två första månaderna har förvärvsarbetat oavbrutet. Slutar kvinnan förvärvsarbetet senare än fyra månader före nedkomsten, har hon likväl rätt till sjukpenning om hon utfört förvärvsarbete under de två första månaderna av tiomånadersperioden.

Sjukpenning som här avses är lika stor som sjukpenning vid sjukdom och beräknas på motsvarande sätt. Försörjartillägg utgår också på motsvarande villkor. Sjukpenningen utgår i sammanlagt 72 dagar (vardagar) varav minst 36 dagar räknas fr. o. m. nedkomsten. Kvinna, som inte uppfyller villkoren för rätt till sjukpenning vid barnsbörd, erhåller ett engångsbelopp, som utgör 6 % av grundbeloppet (dvs. f. n. 474 Nkr.).

Utbetalning av sjukpenning till arbetsgivare

De offentligt anställda har som regel rätt till full lön vid sjukdom och barnsbörd. För dessa utbetalas sjukpenningen till arbetsgivaren.

Vissa andra grupper av anställda kan också ha full lön vid sjukdom och barnsbörd. För dessa tillämpas följande ordning. På trygdekontorets förfrågan till arbetsgivaren om storleken av den anställdes lön vid sjukfalls inträffande uppger arbetsgivaren om

han utbetalar full lön till den anställde och om han önskar erhålla sjukpenningen eller om han inte vill ha sjukpenningen. Arbetsgivaren kan nämligen välja mellan att betala ut full lön och ta emot sjukpenningen eller att göra avdrag på lönen motsvarande sjukpenningen. I sistnämnda fall betalar trygdekontoret ut sjukpenningen till den anställde.

Besvär

Trygdekontors beslut kan överklagas hos Trygderetten. Beslutet blir i samband därmed prövat av Rikstrygdeverket.

Finansiering

Sjukpenningutgifterna finansieras genom arbetsgivarbidrag, som utgör ca 2 % av utbetald lön. Egna företagare betalar en avgift, som motsvarar 1,1 % av pensionsgrundande inkomst.

Tilläggsförsäkring för vissa arbets- tagare – sjuklöneordningen

Mellan landsorganisationen och arbetsgivarföreningen i Norge finns ett avtal om tilläggsförsäkring för sjukpenning till arbetstagare. Avtalet omfattar ca 350 000 personer. Administrationen av denna försäkring handhas av Rikstrygdeverket och trygdekontoren.

Enligt avtalet har en arbetsgivare på vissa villkor rätt att hos trygdekontoret i kommunen teckna tilläggsförsäkring för sjukpenning för grupper av arbetstagare (med undantag av lärlingar på kontrakt). Tilläggsförsäkringen täcker den övervägande delen av de arbetstagare som enligt avtalet skall ha ökad sjukpenning. Vid några företag är det dock egna sjukförsäkringar som omhänderhåller administrationen.

För att få rätt till sjukpenning enligt tilläggsförsäkringen skall arbetstagaren ha varit försäkrad i minst 14 dagar, såvida det inte är fråga om olycksfall i arbetet eller yrkesskada. Karenstiden, som tidigare varit sex dagar, är numera (sedan den 1 juli 1972) tre dagar i likhet med sjukförsäkringens

bestämmelser. Vid sjukhusvård utgår sjukpenningen fr. o. m. intagningsdagen.

Sjukpenning enligt tilläggsförsäkringen utgår i 312 dagar för samma sjukdom. Sjukpenningens storlek är avhängig arbetsinkomsten, men med begränsning för inkomster över 40 000 Nkr. Sjukpenningen skall vara lika med skillnaden mellan 90 % av arbetstagarens nettoarbetsinkomst (dvs. bruttoarbetsinkomsten minus skatter och avgift till folketrygden) och den sjukpenning som utgår enligt folketrygden. Försörjartillägg utgår inte.

Tilläggsförsäkringen finansieras genom avgifter från arbetsgivare och arbetstagare. Totalkostnaden utgör 2,5 % av den utbetalda bruttolönen, bortsett från lönedelar som överstiger 40 000 Nkr. Arbetstagarens avgift varierar mellan 0:50 och 1:60 Nkr. per vecka, beroende på arbetsinkomsten. Återstoden svarar arbetsgivaren för.

Beskattning av sjukpenning

Om den försäkrade under sjukdom uppbär lön från arbetsgivaren och sjukpenningen jämte denna lön inte överstiger 90 % av nettoarbetsinkomsten (dvs. bruttoarbetsinkomsten minus skatter och avgift till folketrygden), är såväl sjuklönen som sjukpenningen skattefria. I motsatt fall åligger det arbetsgivaren att innehålla skatt även för sjukpenningen. Något skatteavdrag sker inte hos trygdekontoren.

6.1 Danmark

Arbetslöshetsförsäkringen i Danmark är en frivillig statsunderstödd försäkring, som administreras i anknytning till de fackliga organisationerna. Kassorna är i princip självstyrande. De har upprättats av de fackliga organisationerna men är i ekonomiskt avseende skilda från förbunden. Kassorna står under tillsyn av Arbejdsdirektoratet, vilket sorterar under Arbejdsministeriet.

Försäkringsersättning utges i form av dagpenning. Det absoluta maximum är fastslaget till 90 % av den genomsnittliga förtjänsten för alla arbetstagare inom hantverk och industri i landet. Dagpenningen utgör skattepliktig inkomst. Den 1 april 1972 utgjorde högsta dagpenningbeloppet 106 Dkr. Varje kassa bestämmer själv inom tidigare nämnda maximumbelopp den eller de dagpenningar som kassan skall tillämpa för sina medlemmar. Om endast en dagpenning skall tillämpas utgår kassan vid beräkningen av denna dagpenning i regel från kassamedlemmarnas medelinkomst och fastställer dagpenningen till 80 % av denna inkomst. Skall kassan tillämpa två eller flera dagpenningar delas medlemmarnas inkomst upp i klasser och görs därefter motsvarande beräkning. Dagpenning utges för sex dagar i veckan.

Dagpenningens storlek är i princip lika för alla medlemmar i kassan eller, om kassan omfattar flera yrkesgrupper, lika för varje yrkesgrupps medlemmar, dock att dagpenningar till varje enskild medlem kan utbe-

talas med högst 90 % av medlemmens tidigare arbetsförtjänst per dag. Tidigare system med utbetalning av ersättning för hel dag har avlösts av ett system, där ersättning per vecka beräknas efter förlorad arbetstid med halvtimmesintervaller.

Den tidigare begränsningen av antalet ersättningsdagar per försäkringsår till 270 är borttagen. Numera hänger begränsningen av antalet ersättningsdagar samman endast med arbetsvillkoret. Detta innebär i princip, att ersättningsrätten upphör efter två och ett halvt år.

Av det totala antalet anställda (ca 1,6 milj.) är drygt 50 % arbetslöshetsförsäkrade (ca 810 000).

Endast arbetstagare (lönearbjdere), som har sin huvudsakliga inkomst av avlönat arbete, kan upptas som medlemmar i erkänd arbetslöshetskassa. Självständiga näringsidkare kan således inte upptas i försäkringen.

Arbetslöshetskontrollen sker genom att de medlemmar som är arbetslösa och söker ersättning genast vid arbetslöshetens början personligen skall anmäla sig på arbetsförmedlingen för att söka arbete. Kontrollen bygger i övrigt i stor utsträckning på stickprovsundersökningar av de uppgifter medlemmen lämnat kassan.

Försäkringen finansieras genom medlemsavgifter, statsbidrag och arbetsgivaravgifter. Ändringar i arbetslöshetslagen 1967 innebar en radikal ändring av principerna för kassornas finansiering. Ditintills hade det varit en

betydande skillnad på storleken av de avgifter, som den enskilda kassan krävde av sina medlemmar, genom att avgiften bl. a. var beroende av arbetslösheten inom kassans verksamhetsområde — vilket ofta innebar att medlemmar med förhållandevis låg lön var tvungna att betala en förhållandevis hög avgift. För att motverka detta fastslogs det nu i den nya lagen att medlemsavgiften endast skulle vara beroende av vilken dagpenningssats kassan önskar tillförsäkra sina medlemmar under arbetslöshet.

Kassorna kan ta ut en särskild medlemsavgift för att täcka administrationskostnaderna. Om en kassa har andra inkomster än medlemsavgifter eller om den har kapitalbehållning, är den berättigad att använda dessa inkomster samt upp till 10 % årligen av kapitalbehållningen.

Staten ersätter varje kassa de utgifter för ersättning som kassan har haft under det föregående räkenskapsåret och som ej täcks av influtna avgifter. Överskott på avgifterna inlevereras till statskassan.

För att nedbringa statens utgifter uttas en avgift av alla arbetsgivare, som är försäkringspliktiga enligt lagen om olycksfallsförsäkring. Arbetsgivaravgiften utgör normalt 45 Dkr. per år och försäkrad helårsarbetare.

6.2 Finland

Arbetslöshetsskyddet i Finland består av en frivillig statsunderstödd försäkring, kompletterad med arbetslöshetsunderstöd. Liksom i Sverige administreras kassorna i anknytning till de fackliga organisationerna. Kassornas verksamhet övervakas av Social- och hälsovårdsministeriet.

Eftersom arbetslösheten i Finland under de senaste åren antagit betydande proportioner, har frågan om införandet av obligatorisk arbetslöshetsförsäkring varit föremål för överväganden. Redan år 1959 avläts en proposition härom till riksdagen, men den lämnades dock vilande över nyval. Därefter avläts i början av år 1960 en ny proposition, vilken förkastades av riksdagen. Däremot godkände riksdagen ett förslag om ändring i

lagen angående riksomfattande arbetslöshetskassor, vilket innebar att också arbetsgivarna skulle erlägga avgifter till arbetslöshetskassorna. Varje arbetsgivare som enligt lagen om olycksfallsförsäkring är skyldig att försäkra sina arbetstagare är också förpliktad att erlägga en särskild arbetslöshetsförsäkringspremie, som bestäms för ett år i sänder.

Ersättning från försäkringen kan enligt lagen utges i form av dagunderstöd, hyresunderstöd, beklädnadsunderstöd, reseunderstöd och specialdagunderstöd.

Arbetslöshetskassorna utbetalar dock i enlighet med sina stadgar endast dag- och reseunderstöd. Största delen av kassorna utbetalar endast dagunderstöd.

Dagunderstödet utgår med högst 2/3 av den i vederbörande medlems yrke gängse dagslönen på orten, dock högst med 19 Fmk för den som har en eller flera anhöriga, och 15 Fmk för annan medlem. Understödet är inte skattepliktigt.

Dagunderstöd utges för maximalt 150 dagar under ett kalenderår. Det s. k. specialdagunderstödet kan utgå under högst 210 dagar. Förutsättningen är dock att den arbetslöse fyllt 50 år och att han varit anställd hos samma arbetsgivare under minst tre år innan företaget hade upphört eller inskränkt sin verksamhet.

Ca 46 % (dvs. ca 730 000 år 1970) av de förvärvsarbetande i Finland tillhör någon arbetslöshetskassa och är således arbetslöshetsförsäkrade.

För kontrollens skull skall den arbetslöse besöka arbetsförmedlingen vanligen en gång varannan vecka. Det ankommer i första hand på de enskilda arbetslöshetskassorna att se till att medlemmarna uppfyller villkoren för rätt till ersättning.

Till de utbetalade understöden erhåller kassorna 50 % av staten och 43 % av en av arbetsgivarna bildad centralkassa för arbetslöshetskassorna. Återstoden 7 % finansieras genom medlemsavgifter.

För bestridande av förvaltningskostnaderna erhåller kassorna ett statsbidrag av 50 penni per medlem och år. Dessutom erhåller kassorna i statsbidrag till förvalt-

ningskostnaderna 0,5 % av det av kassan under det senaste kalenderåret utbetalade arbetslöshetsunderstödet. Centralkassan för arbetslöshetskassorna erlägger till kassorna i s. k. stödavgift samma belopp i mark som staten. Statsbidraget och centralkassans stödavgift får dock inte sammanlagt utgöra mera än 4/5 av de av kassan erlagda skäligen förvaltningskostnaderna.

6.3 Norge

Sedan år 1939 har man i Norge haft en obligatorisk arbetslöshetsförsäkring. Detta gör att försäkringen i dag är fullständigt förenad med den offentliga arbetsmarknadsadministrationen. Således handhas arbetslöshetsförsäkringen både centralt och lokalt av samma myndigheter som sköter arbetsförmedlingen. Försäkringen ingår numera i folketrygden.

Försäkringen administreras centralt av Arbeidsdirektoratet, vilket lyder under Kommunal- och arbetsdepartementet. I fylkena handhas försäkringen av fylkets "arbeits- og tiltaksnemnd". I arbetsförmedlingsdistriktet har distriktets arbets- og tiltaksnemnd samma funktion. Denna nämnd förvaltar de lokala arbetslöshetsfonderna i distriktet och avgör de flesta frågor om ersättning. Utbetalning av ersättning sker via trygdekontoren, vilka också kräver in avgifter och kommunbidrag.

Ersättning utges i form av 1) dagpenger, 2) res- och flyttbidrag, 3) starthjelp, 4) familjebidrag, 5) utbildningsbidrag och 6) omskolningsbidrag.

Dagpenger utges endast till den som har tillhört arbetslöshetsförsäkringen. För att få de övriga ovan nämnda bidragen är det inte nödvändigt att ha tillhört försäkringen.

Ersättningens storlek varierar i enlighet med den inkomst vederbörande hade före arbetslösheten. Ersättningen (grunddel och tillägg) får dock inte utgöra mer än 90 % av den arbetslöses tidigare inkomst sedan skatt, försäkringspremier o. d. dragits av. Ersättningen uppgår till 4 Nkr. ökat med en promille av den försäkrades årsinkomst. Till

den som försörjer äkta make och barn under 18 år betalas dessutom ett s. k. försörjnings-tillägg på 4 Nkr. per dag och person. Ersättningen är inte skattepliktig.

Under ett försäkringsår (1.10–30.9) utges ersättning för så lång tid som svarar mot 1/3 av den försäkrades avgiftsveckor under de tre senaste försäkringsåren. Ersättning får dock inte utbetalas under längre tid än 21 veckor och inte kortare tid än 13 veckor. En arbetslös person som har fyllt 50 år men inte 70 kan dock få ersättning under längre tid. Är vederbörande mellan 50 och 65 år kan ersättning utges under upp till 30 veckor. Är personen i fråga mellan 65 och 70 år kan han få ersättning så länge han är arbetslös och uppfyller de vanliga villkoren för rätt till ersättning.

Som allmän regel gäller att alla löntagare under 70 år som har en arbetsinkomst på minst 2 000 Nkr. per år omfattas av försäkringen. Detta gäller även norska medborgare eller personer med fast bostad i Norge, som har anställning på norskt fartyg som huvudsakligen går i utrikes fart. Beträffande dem gäller dock vissa särbestämmelser.

För att vara berättigad till dagpenger måste den arbetslöse bl. a. ha haft arbete, som medfört skyldighet att tillhöra försäkringen, minst 30 veckor under det senaste försäkringsåret (1.10–30.9), eller 45 veckor under de tre senaste försäkringsåren. Normalt måste den försäkrade kunna antaga arbete med full arbetstid. Bara i speciella fall kan reducerad arbetstid (halvt arbetsutbud) godtas.

Den arbetslöse skall anmäla sig vid arbetsförmedlingen i den kommun där han vistas och ansöka om ersättning. Arbetsförmedlingen sänder ansökan till trygdekontoret i vistelsekommunen, vilken – ifall vistelsekommunen inte är den försäkrades hemkommun – i sin tur sänder ansökan till det behöriga kontoret. Arbetsförmedlingen och kontoret skall ge de upplysningar som är nödvändiga för att bedöma rätten till ersättning. Trygdekontoret sänder sedan ansökan till vederbörande "arbeits- og tiltaksnemnda", som avgör rätten till ersättning.

När arbetsförmedlingen har mottagit kravet underrättas den arbetslöses senaste arbetsgivare härom. Gör denne inga erinringar inom fem dagar, utgår nämnden ifrån att han icke har något emot att ersättning utges.

Därefter krävs att den arbetslöse skall besöka arbetsförmedlingen, vanligen en gång i veckan, och att han är villig att anta lämpligt arbete. I vissa fall kan anmälan ske skriftligen eller per telefon.

Arbetstagare som är arbetslöshetsförsäkrade kan bilda en s. k. hjälpekasse, som utger tilläggsersättning, sedan den arbetslöse utförsäkrats från vanlig ersättning.

Arbetslöshetsförsäkringen finansieras genom en gemensam avgift för samtliga försäkringar vilken uträknas och krävs in av skattemyndigheterna.

I detta kapitel lämnas en kort beskrivning av de närmaste motsvarigheterna till den svenska arbetsmarknadsutbildningen i Danmark, Finland och Norge. Verksamhetens omfattning är betydligt större i Sverige än i Finland och Norge. När det gäller Danmark är det svårt att göra några jämförelser eftersom aktuell utbildning inte enbart avser personer som är arbetslösa.

7.1 Danmark

7.1.1 Allmänt

I april 1971 infördes i Danmark en lag om utbildning av specialarbetare m.fl. Lagen avser utbildning för specialarbetare, yrkesutbildade, arbetsledare och i vissa fall också egna företagare samt reglerar även omskolning. Utbildningen står öppen såväl för arbetslösa som för personer som har anställning.

7.1.2 Bidrag under kurstiden

Den ersättning som utgår vid aktuell vuxenutbildning bygger på bestämmelserna om arbetslöshetsförsäkring och avser att täcka förlorad arbetsinkomst under utbildningstiden.

Dagersättningen svarar mot dagpenningssatsen i den erkända arbetslöshetskassa av vilken deltagaren är eller skulle kunna vara medlem. Även den som inte haft arbetsin-

komst eller haft endast ringa inkomst är alltså berättigad till ersättning som motsvarar kassans dagpenning. För personer under 18 år gäller dock att ersättningen inte får överstiga tidigare inkomst. Förhöjd ersättning kan utgå till den som under de senaste fyra veckorna före anmälan till kursen haft högre genomsnittlig inkomst per dag än dagpenningssatsen. Ersättningen är begränsad till högst 125 % av kassans dagpenning.

Dagpenningersättningen är skattepliktig inkomst. Det finns en särskild källskatteskala för omskolning och viss annan utbildning.

Ersättning per dag, Dkr.	Skatt, Dkr.
0- 39	0
40- 41	6
42- 44	7
45- 47	8
48- 49	9
50- 52	10
53- 55	11
56- 58	12
59- 61	13
62- 64	14
---	---
188-189	77

Vid dagersättning från 190 Dkr. beräknas skatten till 77 Dkr. på 190 Dkr. och 60 % på resten. Om kompletterande ersättning utges från fackförening eller annan organisation beräknas skatt på det sammanlagda beloppet.

Ersättning utbetalas normalt av vederbörande arbetslöshetskassas lokalavdelning och för icke försäkrad av arbetsförmedlingen.

85 % av kursanordnarens utgifter för utbildningen täcks av statsmedel.

7.2 Finland

7.2.1 Allmänt

För att främja sysselsättningen anordnar arbets- och yrkesutbildningsmyndigheterna i samråd yrkesutbildande grund-, kompletterings- och omskolningskurser som bekostas av staten. Arbetsförmedlingen anvisar elever till kurserna. Kurserna är avgiftsfria och mat och logi tillhandahålls gratis. Eleverna upp- bär vidare vissa bidrag. Kurstiden är mellan 2 och 12 månader.

Kurserna står öppna för personer som fyllt 17 år – som är arbetslösa eller under den närmaste tiden väntas bli arbetslösa och vilkas placering i varaktigt arbete kan främjas genom yrkesutbildning

– som i sitt arbete inte har tillräcklig eller fortgående utkomstmöjlighet

– för vilka kompletterande utbildning i yrket är nödvändig för att trygga utkomsten.

Den 17 mars 1972 deltog 8 200 personer i denna utbildning. Under kalenderåret 1971 deltog 12 000 personer. Närmare 72 % av dessa gick i kurser som klassificerats som tillverkningsarbete, maskinskötsel m. m.

7.2.2 Bidrag under kurstiden

Dagpenning utgår med 10 Fmk till familjeförsörjare och envar som fyllt 20 år samt med 5 Fmk till övriga. Om familjens utkomst försämras på grund av att familjeförsörjare deltar i kurs kan arbetsförmedlingen betala viss hyreskostnad och särskilt familjeunderstöd. Till kursdeltagarens familj kan familjeunderstöd med 150 Fmk per månad utgå för en försörjningstagare och med 50 Fmk per månad till varje ytterligare försörjningstagare. Familjeförsörjare kan vidare få ersättning för hyreskostnad som motsvarar en bostadsyta av högst 50 m² om en försörj-

ningstagare bor i bostaden. Därutöver kan utgå ersättning som motsvarar kostnaden för 7 m² för varje ytterligare försörjningstagare.

Annan än familjeförsörjare som har kostnad för bostad på hemorten kan om särskilda skäl föreligger få ersättning för faktisk hyra intill ett belopp som motsvarar en bostadsyta av högst 35 m².

För egen fastighet kan ersättning med upp till 100 Fmk per månad utgå för såväl familjeförsörjare som andra. Arbetskraftsministeriet kan i särskilda fall besluta om högre hyresersättning.

Eleverna får fria resor från hemorten till kursplatsen och efter avslutad kurs åter hem. Fria resor beviljas också i samband med ledighet och sjukdomsfall.

Elev som är bosatt i närheten av kursorten får, om han intar måltid i eget hem, 1,50 Fmk per måltid, dock högst 4,15 Fmk per dag.

Bidraget är skattefritt.

7.3 Norge

7.3.1 Allmänt

Yrkesutbildning för vuxna (över 20 år) finansieras med anslag över statsbudgeten och genom arbetslöshetsförsäkringen. Kursverksamheten tar sikte på arbetslösa, under- sysselsatta och personer som har små möjligheter till rationell och stadigvarande sysselsättning i sitt yrke. Verksamheten startade 1958. Läsåret 1970–71 genomfördes 690 kurser med 8 541 deltagare, varav 2 345 var kvinnor. 68 kurstyper var representerade med tyngdpunkten på kurser inom järn- och metallområdet, byggnads- och anläggningsarbete, sjöfart samt handel och kontor. Kurstiden, som varierar mellan 3 veckor och 10 månader, var i allmänhet 3 à 5 månader.

Till yrkesutbildning för vuxna utnyttjades under läsåret 1970–71 27,2 milj. Nkr. av medel som anslagits i statsbudgeten. Merparten av detta belopp avsåg driftkostnader. Vidare användes 28,2 milj. Nkr. av arbetslöshetsförsäkringens medel till kursstöd till eleverna.

För läsåret 1971-72 beräknas deltagarantalet överstiga 10 000 personer.

7.3.2 Bidrag under kurstiden

Grundbidrag utgår med 34 Nkr. per kursdag till kursdeltagare, som under de senaste 12 månaderna före kursen haft inkomst av arbete på minst 4 000 Nkr. och till den som under kurstiden inte kan bo hemma. Övriga kursdeltagare får 16 Nkr. per kursdag. Det högre beloppet utgår dock alltid till änkor/änklingar, hemskilda och fränskilda.

Försörjningstillägg utgår med 4 Nkr. per kursdag för make och barn under 18 år om de inte har egen inkomst som uppgår till 4 000 Nkr. eller mer per år. Extra försörjningstillägg med 19 Nkr. per kursdag utbetalas till kursdeltagare som inte kan bo hemma under kurstiden och som tidigare bidragit med minst en tredjedel av familjens samlade kontantinkomst.

Barnpassningstillägg, som utgår för styrkta nödvändiga utgifter för tillsyn av barn under 10 år, kan täckas med högst 15 Nkr. per kursdag för första barnet och högst 10 Nkr. per kursdag för vart och ett av övriga barn. Sammanlagt utgår dock högst 35 Nkr. per kursdag för barntillsynskostnader.

Logitillägg med 6 Nkr. per kursdag utgår till kursdeltagare som inte kan bo i hemmet under kurstiden och som själv måste skaffa sig inkvartering på kursorten.

Hyrestillskott utbetalas efter särskilda regler till kursdeltagare som kan styrka att de har högre hyra på hemorten än 200 Nkr. per månad.

Bidrag utgår till kostnader för resa till och från kursorten samt för besök hos make och/eller barn om kurstiden är minst 6 månader.

Grundbidrag och försörjningstillägg reduceras för den som har lön under kurstiden.

Kursstödet är skattefritt.

8.1 Sjukpenning enligt AFL och YFL

Obligatorisk sjukförsäkring genomfördes år 1955. I samband därmed togs i prop. 1954:64 upp frågan om den skattemässiga behandlingen av sjukpenning från sjukförsäringen och yrkesskadeförsäkringen. Beträffande sjukförsäkringen framhöll departementschefen i propositionen (s. 21) att de olägenheter som i vissa fall kunde uppkomma genom skattefrihet för ersättningsbeloppen i varje fall i då rådande läge var mindre tungt vägande än de olägenheter som skulle bli följderna om ersättningarna gjordes skattepliktiga. I fråga om yrkesskadeförsäkringen uttalade departementschefen (s. 45 f) att det måhända skulle vara riktigast att beskatta utfallande belopp. Emellertid skulle, framhöll departementschefen, en beskattad sjukpenning vid yrkesskada bli av lägre värde än den obeskattade sjukpenningen enligt sjukförsäkringslagen. Med hänsyn till samordningen mellan de nämnda ersättningsformerna ansåg sig departementschefen kunna föreslå att inte heller sjukpenning inom yrkesskadeförsäkringen skulle beskattas hos mottagaren. Propositionen bifölls av riksdagen.

Frågan om skatteplikten för angivna förmåner har under tiden efter 1955 tagits upp i olika sammanhang.

År 1959 yrkades i motioner att riksdagen skulle begära utredning av frågan om de sociala förmånernas beskattning i hela dess vidd. Bevillningsutskottet (BeU 1959:57)

ville inte bestrida att en samlad översyn av gällande beskattningsregler på detta område ur vissa synpunkter kunde vara motiverad. Emellertid utgick utskottet från att Kungl. Maj:t hade uppmärksamheten riktad på frågan och att åtgärder för att åstadkomma största möjliga likformighet i fråga om de sociala understödens och bidragens beskattning efter hand skulle bli vidtagna. Utskottet ansåg därför anledning inte föreligga att begära särskild utredning.

I sitt betänkande Förtdispensionering och sjukpenningförsäkring m. m. (SOU 1961:29) föreslog 1958 års socialförsäkringskommitté att skattefrihet för sjukpenning skulle behållas. Kommittén framhöll att, om skatteplikt infördes, frågan uppkom huruvida skattskyldighet borde föreligga för samtliga utbetalade sjukpenningbelopp oavsett deras storlek eller huruvida förmåner understigande visst belopp per år eller belöpande på viss kortare tid borde undantas från beskattning. En begränsning på ena eller andra sättet skulle enligt kommittén säkerligen bli nödvändig. Skulle sjukpenningen bli skattepliktig, måste sjukförsäkrarna bli skyldiga att åtminstone i viss omfattning göra avdrag för källskatt och att lämna taxeringsmyndigheterna uppgift om utgivna belopp. Sådan skyldighet skulle medföra avsevärt merarbete för sjukförsäkrarna. Praktiska skäl talade således enligt kommittén mot beskattning. Vidare skulle det bli erforderligt att väsentligt höja beloppen i sjukpenningsskalan. En sådan

höjning skulle såväl öka de försäkrades avgifter till försäkringen som kräva en höjning av arbetsgivarnas bidrag till denna, framhöll kommittén.

Betänkandet låg till grund för prop. 1962:90 med förslag till lag om allmän försäkring, m. m. I propositionen (s. 275) anförde departementschefen att, vilken uppfattning i saken som än kunde vara den principiellt riktiga eller den mest konsekventa, han ansåg att det av uppördstekniska och andra praktiska skäl inte då var möjligt att göra sjukpenningen skattepliktig.

Vid 1966 års riksdag diskuterades ånyo frågan om beskattning av sjukpenning i samband med förslag om utökning av antalet sjukpenningklasser och höjning av sjukpenningens kompensationsgrad. Dessa åtgärder skedde under förutsättningen att sjukpenningen liksom dittills skulle vara skattefri. Detta medförde att kompensationsgraden kunde variera beroende på bl. a. inkomstläge och beskattningsförhållanden, t. ex. om sambeskattnings tillämpades eller inte. Chefen för socialdepartementet framhöll (prop. 1966:113 s. 31) att en annan ordning torde förutsätta beskattad sjukpenning, varigenom sjukpenningen skulle bli mer jämförbar med sjuklön i fråga om anpassning till individuella förhållanden. Departementschefen uttalade avslutningsvis att han hade för avsikt att pröva hithörande frågor i ett annat sammanhang. Andra lagutskottet (2LU 1966:47 s. 42) förordade att verkningarna av reformen skulle följas och att, om erfarenheterna gav anledning därtill, den översyn av reglerna som visade sig påkallad skulle verkställas. Utskottet anslöt sig alltså till propositionen i denna del.

Frågan om beskattning av samtliga socialförsäkringar har diskuterats även vid 1968 års riksdag. I en motion (I:682) hade yrkats att riksdagen måtte anhålla om prövning och förslag rörande höjning av dagpenning från arbetslöshetsförsäkringen och sjukpenning samt införande av beskattning av dessa i syfte att göra dem ATP-grundande. Andra lagutskottet (2LU 1968:65) ansåg att det för flertalet försäkrade inte skulle vara några

väsentliga fördelar att vinna genom en beskattning. Därtill kom att det förelåg administrativa skäl som talade mot en så väsentlig omläggning av systemet. Det sagda hindrade dock inte att det kunde finnas anledning att, när de administrativa förutsättningarna bedömdes föreligga, frågan upptogs till prövning. Utskottet konstaterade att Kungl. Maj:t hade sin uppmärksamhet riktad på frågan. Något riksdagens initiativ i anledning av motionen ansåg utskottet inte erforderligt.

Vidare har socialförsäkringsersättningsansettning diskuterats vid 1969 års riksdag. Liksom vid föregående riksdag hade i en motion (II:872) yrkats, att dagpenning från arbetslöshetsförsäkringen samt sjukpenning från den allmänna sjukförsäkringen och från yrkesskadeförsäkringen skulle höjas och göras skattepliktig. Andra lagutskottet (2LU 1969:76) inhämtade att en utredning skulle tillsättas om inordnande av sjukpenningen i skattesystemet. Det kunde enligt utskottet förutsättas att även andra skattefria socialförsäkringsförmåner, såsom ersättning från arbetslöshetsförsäkringen, aktualiserades under utredningsarbetet. Motionen skulle härigenom komma att bli tillgodosedd. Någon åtgärd från riksdagens sida ansåg utskottet därför inte erforderlig.

8.2 Arbetslöshetsersättning m. m.

Ersättning från arbetslöshetsförsäkringen är i likhet med vad gäller sjuk- och olycksfallsförsäkring skattefri. 1944 års allmänna skattekommitté föreslog emellertid i sitt betänkande med förslag till ändrade bestämmelser angående beskattning av livförsäkringsanstalter och livförsäkringstagare m. m. (SOU 1948:22), att avdragsrätten för premier skulle utvidgas att gälla hela beloppet av erlagda premier utan någon begränsning. I anslutning härtill föreslog kommittén att ersättning på grund av arbetslöshetsförsäkring samt sjuk- och olycksfallsförsäkring skulle utgöra skattepliktig intäkt, dock inte i den mån ersättningen vid sjuk- och olycksfallsförsäkring avsåg sjukvårds- eller läkar-

kostnad. Som skäl för skatteplikt åberopade kommittén att dessa försäkringsformer stod pensionsförsäkringen synnerligen nära och att sjuklön var skattepliktig. Vidare föreslog kommittén att den som betalt ut ersättning skulle bli uppgiftsskyldig för belopp som sammanlagt uppgick till 300 kr. per år. Ledamoten av kommittén Axel Strand hade avvikande mening och förordade att den dittillsvarande begränsade rätten till avdrag för premier skulle bibehållas och att som följd härav utfallande ersättning inte skulle beskattas. Till stöd härför åberopade Strand bl. a. praktiska synpunkter. Han framhöll därvid följande:

Varje deklaration kommer att innehålla yrkande om avdrag för premier av något slag. Detta förekommer emellertid redan nu, varför utvidgningen icke blir så betungande i detta avseende. Däremot måste skatteplikten för understöd förmodligen föranleda uppgiftsskyldighet från försäkringsorganet beträffande utanordnat understöd. Då det rör sig om hundratusentals understödsfall per år med för de flesta obetydliga understödsbelopp, erfordras en stor apparat för att få till stånd en tillfredsställande kontroll. Denna fråga kompliceras ytterligare genom källskatten. Enligt kommittéförslaget skall nämligen försäkringsorganet icke verkställa källskatteavdrag under de tre första månaderna försäkrad åtnjuter understöd. Härav följer att det övervägande antalet av dem, som uppburit understöd får, i den mån skatteplikt inträder, betala skatten i efterskott.

Vid remissbehandlingen blev kommittéförslaget avstyrkt eller starkt kritiserat i ett stort antal yttranden. Därvid framhölls i regel att förslaget visserligen innebar en i princip riktig lösning men att en anordning med avdrag för erlagda premier och beskattning av utfallande belopp av sociala skäl var otillfredsställande och skulle minska de utgående förmånerna. Vidare ansågs förslaget medföra ett betungande merarbete för försäkringsanstalterna och taxeringsmyndigheterna.

Pensionsstyrelsen framhöll att, eftersom flertalet av försäkringstagarna inte skulle kunna utnyttja avdraget för försäkringspremier, dessa skulle i beskattningshänseende få en sämre ställning än tidigare. Arbetsmarknadsstyrelsen uttalade att, om det ändå skulle anses lämpligt att införa beskattning

av ersättningarna, detta under inga omständigheter kunde ske förrän ingående utredningar verkstälts beträffande den inverkan beskattningen skulle få på arbetslöshetsförsäkringen. Länsstyrelsen i Jämtlands län uttalade att beskattning av ersättningen inte syntes böra komma i fråga, om inte avdrag för fackföreningsavgifter medgavs.

I den proposition (1950:93) som lades fram på grundval av skattekommitténs betänkande konstaterade chefen för finansdepartementet att kommittéförslaget om skatteplikt visserligen skulle medföra vissa fördelar. Enhetliga beskattningsregler skulle nämligen komma att gälla beträffande ersättning vid sjukdom, olycksfall och arbetslöshet vare sig ersättningen utgick direkt från arbetsgivare eller på grund av försäkring i samband med tjänst eller annan försäkring. Emellertid skulle ett genomförande av kommittéförslaget enligt departementschefens mening föranleda betydande olägenheter. Om de utfallande beloppen skulle beskattas, kom de då utgående förmånerna att minskas, vilket givetvis var otillfredsställande. Härav torde följa att i varje fall vissa av ersättningsbeloppen måste omräknas till högre belopp. För försäkringsanstalter och beskattningsmyndigheter skulle uppstå ett betungande merarbete. Med hänsyn till dessa olägenheter var departementschefen inte beredd att förorda ett genomförande av kommittéförslaget. Frågan om beskattning av alla de ifrågakvarande försäkringarna ansåg departementschefen emellertid böra i annat sammanhang tas upp till ytterligare överväganden. I stället föreslog departementschefen en utvidgning av skattefriheten att gälla även vissa tidigare beskattade olycksfallsersättningar. Bevilningsutskottet (BeU 1950:49) tillstyrkte i huvudsak propositionen och riksdagen beslöt i enlighet med utskottets förslag.

Svenska industritjänstemannaförbundet berörde skattefrågan i skrivelse år 1968 till riksskattenämnden. Förbundet hemställde om uttalande angående beskattningen av extra bidrag under arbetslöshet till vissa medlemmar. Förbundet framhöll därvid

bl. a. följande. Ersättning enligt de två lägsta klasserna, 25 resp. 40 kr., kunde höjas inom ramen för gällande förordning. Däremot kunde en dagpenning om 50 kr. inte höjas trots att den gav en dålig kompensation. Förbundet avsåg därför att till medlemmar med lön överstigande 2 500 kr. utbetala 10 kr. extra utöver dagpenningen på 50 kr. Finansieringen av denna extra ersättning skulle ske genom medlemsavgifterna och ett visst belopp skulle avsättas härför i årsbudgeten. Utbetalningen skulle följa samma bestämmelser som för dagpenning.

Riksskattenämnden anförde i yttrande över framställningen att medlemsavgifterna inte är avdragsgilla vid taxeringen och att skatteplikt härför inte bör föreligga, när medlemsavgifterna återbetalas till vissa medlemmar i förbundet i form av extra bidrag vid arbetslöshet.

Socialhjälp kan utgå till arbetslösa om förutsättningarna i övrigt är uppfyllda för erhållande av sådan hjälp. Enligt särskilt stadgande i anvisningarna till 19 § KL är socialhjälp helt undantagen från skatteplikt. Såsom motivering för skattefriheten har, förutom sociala skäl, anförts att viss återbetalningsskyldighet föreligger för erhållen socialhjälp.

Kontantunderstöd som utges av arbetslöshetsnämnd med bidrag av statsmedel är sedan år 1959 (prop. 1959:153) undantaget från skatteplikt. Dessförinnan saknades uttryckligt stadgande om skattefrihet och i praxis ansågs dessa understöd hänförliga till skattepliktig inkomst. Eftersom preliminär skatt inte togs ut blev beskattningen av understöden aktuell först vid taxeringen.

Konfliktunderstöd till arbetstagare är skattefritt medan motsvarande ersättning till arbetsgivare är skattepliktig. Skälet beträffande arbetstagare är att understödet utgått av förut erlagda avgifter till organisationer, för vilka avdrag inte medgetts vid inkomstberäkningen.

Utbildnings- och omskolningsbidrag är skattefria sedan år 1959. Sälunda stadgas i anvisningarna till 19 § KL att skatteplikt inte föreligger för bidrag från stat eller

kommun, vilka utgår enligt av Kungl. Maj:t eller av statlig myndighet meddelade bestämmelser till arbetslösa och partiellt arbetslösa samt med dem i fråga om sådana bidrag likställda.

1959 års lagstiftning tillkom på grund av olika tolkning av den sedan KL:s antagande år 1928 gällande bestämmelsen om skattefrihet för stipendier till studerande vid undervisningsanstalter eller som eljest var avsedda för mottagarens utbildning. Som skäl för skattefrihet för omskolningsbidragen anfördes (prop. 1959:153) att vissa däri ingående förmåner — främst hyresbidrag, resekostnadsersättning och traktamente — hade till syfte att täcka sådana utgifter som direkt sammanhänge med utbildningen och således hade sådan karaktär att de var att anse som skattefritt stipendium. Beträffande övriga förmåner — dvs. de som utgör bidrag främst till familjens försörjning under utbildningstiden — anfördes en rent social motive-ring, nämligen att dessa förmåner behövdes för att undvika att familjen måste anlita socialhjälp under utbildningstiden. Därvid erinrades om de väsentliga undantag från skatteplikt som genom särskild lagstiftning redan då förelåg i fråga om bidrag av social natur. Vidare framhölls att bidragsmottagaren ofta har en arbetslöshetsperiod bakom sig, när han undergår utbildningen, och på grund därav saknar skatteförmåga. Slutligen anfördes som skäl för skattefrihet för familjetilläggen, att dessa i åtskilliga hänseenden kan jämföras med socialhjälp och därför i beskattningshänseende bör vara likställda med sådan hjälp.

Näringshjälp samt bidrag enligt 57, 58 och 62 §§ arbetsmarknadskungörelsen är enligt anvisningarna till 19 § KL inte att hänföra till skattepliktig inkomst, i den mån näringshjälpen eller bidraget lämnats till bestridande av kostnader, för vilka rätt till avdrag inte föreligger vare sig direkt såsom omkostnad eller i form av årliga värdeminskningsavdrag.

När skattefriheten för näringshjälp infördes år 1963 på förslag av bevillningsutskottet (BeU 1963:43), framhölls att denna hjälp utgjorde en del av arbetsmarknadsstyrelsens

sysselsättningspolitiska åtgärder och att beskattningen försvårade rehabiliteringen av de handikappade. Eftersom näringshjälpen är att betrakta som ett av sociala skäl lämnat bidrag till försörjningen av mindre bemedlade personer ansåg utskottet att hjälpen borde vara skattefri i den utsträckning som nyss angivits.

Genom 1966 års arbetsmarknadskungörelse erhöll begreppet näringshjälp en mer begränsad innebörd än tidigare. Eftersom någon motsvarande begränsning av skattefriheten för den gamla näringshjälpen inte avsågs, infördes år 1967 (prop. 130, BeU 53) uttryckligt stadgande om skattefrihet även för vissa bidrag som då inte längre betecknades som näringshjälp, nämligen sådana som avses i 57, 58 och 62 §§ arbetsmarknadskungörelsen.

Omställningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen är alltsedan bidragets införande år 1968 skattepliktig intäkt enligt uttrycklig bestämmelse i anvisningarna till 19 § KL.

Som skäl för att göra omställningsbidraget skattepliktigt anfördes följande (prop. 1968:29 och 81). En förutsättning för bidrag är att bidragstagaren haft förvärvsarbete före arbetslöshetens början och att han skall kunna ställas om till nytt arbete som bereder honom inkomst. Departementschefen räknade därför med att åtskilliga av dem som fick omställningsbidrag skulle ha inkomstskatt att betala för samma år som det då bidrag utgick. Detta ansågs utgöra skäl för att bidraget skulle bli skattepliktigt, eftersom orättvisor mellan olika grupper därigenom kunde minskas avsevärt. Det erinrades också om att folkpension och tilläggs pension enligt AFL är skattepliktiga. Eftersom det var troligt att omställningsbidrag för en del äldre följts direkt av pension, ansågs skatteplikten för pensionen vara ytterligare ett skäl att göra också omställningsbidraget skattepliktigt.

Avgångsbidrag (AGB), dvs. ersättning på grund av kollektiv avgångsbidragsförsäkring som tecknats av arbetsgivare till förmån för arbetstagare, enligt central avtalsuppgörelse år 1964 mellan Svenska arbetsgivareföreningen och Landsorganisationen i Sverige,

räknas enligt 32 § 1 mom. KL endast delvis som intäkt av tjänst. Som intäkt av tjänst räknas sålunda enligt punkt 11 av anvisningarna till 32 § KL i första hand ersättnings A-belopp, som bestäms med hänsyn endast till den försäkrades levnadsålder och anställningstid. I fråga om B-belopp, som bestäms med hänsyn även till övriga omständigheter i det enskilda fallet, skall såsom skattepliktig inkomst räknas den del av B-beloppet som överstiger ett belopp motsvarande två gånger det basbelopp som fastställts för januari månad under taxeringsåret med stöd av 1 kap. 6 § AFL. Hittills utgående B-belopp har fyllt förutsättningarna för skattefrihet.

Som skäl för att avgångsbidrag i princip skulle beskattas anfördes (prop. 1967:39 s. 17) att, eftersom arbetsgivaren betalar premien till förmån för arbetstagaren, avgångsbidragsförsäkringen enligt KL:s bestämmelser måste hänföras till sådan försäkring som är tagen i samband med tjänst. Ersättningen utgör då skattepliktig inkomst för mottagaren. Detta gäller även i fråga om ersättning på grund av arbetslöshetsförsäkring i den mån sådan tecknas och vidmakthålls av arbetsgivare till förmån för arbetstagare. I praktiken är arbetslöshetsförsäkring emellertid, påpekades det vidare, regelmässigt tecknad och vidmakthållen av arbetstagaren själv och på grund härav i regel skattefri. Bidrag från de stora fonderna för avgångsbidrag ansågs självfallet inte utgöra ersättning på grund av försäkring, men eftersom arbetsgivarna tillskjutit fondkapitalet ansågs det råda sådant samband mellan bidraget och den avskedades tidigare anställning hos företaget att bidraget borde utgöra skattepliktig inkomst av tjänst.

När det gällde B-beloppet ansåg departementschefen dock ömmande omständigheter föreligga som motiverade en skattelättnad, eftersom B-beloppet utgår endast till arbetstagare med lång tjänst och som på grund av ålder o. dyl. kan förutsättas ha särskilt små möjligheter att få nytt arbete. Enligt bevillningsutskottets mening (BeU 1967:28) hade det varit förenat med vissa fördelar om B-beloppet hade kunnat göras helt skatte-

fritt. Utskottet konstaterade att utgående B-belopp genom förslaget blev obeskattat, eftersom skattefriheten maximerades till ett belopp som då blev 11 000 kr. Med hänsyn till att B-beloppet i framtiden kunde komma att väsentligt höjas, ville utskottet emellertid inte motsätta sig den föreslagna begränsningen av skattefriheten för B-beloppet.

Vid 1970 års riksdag (prop. 1970:111, BeU 38) beslöts att vissa ytterligare avgångsbidrag till friställda skulle vara delvis skattefria, nämligen sådana som utbetalas av staten efter liknande grunder som bidrag enligt AGB-försäkring. Skattefriheten gäller fr. o. m. 1970 års taxering och har givits retroaktiv tillämpning även i fråga om 1967–1969 års taxeringar.

Avgångsersättning (AGE) är ersättning till tjänstemän och arbetsledare, som har uppnått 40 års ålder samt uppsagts och lämnat företag på grund av personalinskränkningar och inte av orsak som hänför sig till deras person. Sådan ersättning utgår enligt avtal som med verkan från den 1 april 1970 träffats mellan Svenska arbetsgivareföreningen, Svenska industritjänstemannaförbundet, Sveriges arbetsledareförbund och Sveriges civilingenjörsförbund. Ersättningen betalas helt av arbetsgivaren. Enligt överenskommelse mellan parterna sker avsättning till en AGE-fond fr. o. m. oktober 1969. Ersättningsbeloppen bestäms på grundval av en värdering av olika faktorer med hänsyn till deras relativa inverkan på arbetslöshets-situationen och i förhållande till den anställdes aktuella månadsinkomst. Det synes ha förutsatts att ersättningsbeloppen i sin helhet skall utgöra skattepliktig inkomst av tjänst för mottagaren. En motsvarande överenskommelse med verkan från den 1 januari 1971 har träffats på handelstjänstemannaområdet. Avtalsparter är Svenska arbetsgivareföreningen samt för arbetstagarna Handelstjänstemannaförbundet och Sveriges arbetsledareförbund.

9.1 Inledning

Sjukpenningutredningens uppgift är enligt dess direktiv att utreda de tekniska förutsättningarna för att inordna sjukpenning vid sjukdom och yrkesskada, kontant stöd vid arbetslöshet och utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning i beskattningssystemet. Särskild uppmärksamhet bör enligt direktiven ägnas åt frågor om sammanträffande av olika förmåner och överkompensation. För uppdragets fullgörande krävs en analys av vad den nuvarande skattefriheten för berörda förmåner innebär.

Förmånerna syftar till att ekonomiskt stödja den som är sjuk, skadad eller arbetslös eller genomgår arbetsmarknadsutbildning. De är avsedda att lösa tillfälliga ekonomiska problem för den som eljest har sin utkomst genom förvärsarbete. Det är kombinationen av beskattad arbetsinkomst och skattefri ersättning vid bortfall av denna inkomst som vållar ett av de centrala problemen i detta sammanhang.

En bärande tanke vid utformningen av här avsedda förmåner har varit att på något sätt anknyta förmånens storlek till det beräknade individuella inkomstbortfallet. Den som drabbas av sjukdom eller arbetslöshet har utgifter, som regelmässigt är anpassade efter arbetsinkomstens storlek. En hastig och drastisk omläggning av ekonomin genom nedskärning av utgifterna exempelvis i samband med en sjukdomsperiod är i flertalet fall knappast möjlig.

Inkomstbortfallsprincipen har i olika hög

grad dominerat vid förmånernas utformning. Vid utformningen av sjukpenningförsäkringen har den intagit en central plats på så sätt att ersättningen inom klassplacerings-systemets ram individuellt anpassats till beräknat inkomstbortfall. När det gäller arbetslöshetsförsäkringen har den haft en mindre framträdande roll. Ersättningen från försäkringen har nämligen bestämts med hänsyn till olika yrkesgruppers särskilda inkomstförhållanden. Vad angår övriga ersättningar vid arbetslöshet kan dessa ses som schablonmässigt anpassade till en viss inkomstnivå med möjlighet till individuell variation. Det samma gäller utbildningsbidraget.

Med hänsyn till att sjukpenningen beloppsmässigt direkt anknytits till ett beräknat inkomstbortfall har det befunnits lämpligt att för en belysning av de effekter som skattefriheten har i första hand inrikta analysen på denna förmån. Resultaten av analysen har emellertid en direkt betydelse för forståelsen av skattefrihetens innebörd oavsett vilken förmån det är fråga om. Analysen har av praktiska skäl skett med utgångspunkt i beräkningar av vad dagens skattefria sjukpenning skulle motsvara vid en omräkning till skattepliktiga belopp.

9.2 Analys av skatteeffekten inom sjukpenningförsäkringen

9.2.1 Förutsättningar

I direktiven sägs att vid en beskattning av sjukpenningen de nuvarande beloppen måste

räknas upp till en sådan nivå att de efter skatt ger minst samma kompensationsgrad som f. n. Den tekniska lösning av utredningsuppdraget, som i och för sig kunde tyckas ligga närmast till hands, vore att höja nuvarande sjukpenning med ett belopp, som skulle täcka skatten. Problemet skulle då gälla att beräkna hur stor en skattepliktig sjukpenning måste vara för att efter skatt ge den försäkrade ett behållt belopp som motsvarar minst nuvarande sjukpenning.

Med hänsyn till inkomstbeskattnings utformning kan inledningsvis konstateras att en generell uppräknings, som i varje enskilt fall skulle ge en sjukpenning efter skatt motsvarande den nuvarande, inte är möjlig. Här skall endast erinras om några faktorer, som har betydelse i det enskilda fallet, nämligen rätten i vissa fall till förvärvsavdrag och till avdrag för underhållsbidrag, avdragsrätten för individuella kostnader för intäkternas förvärvande samt reglerna om sär- och sambeskattnings av olika förvärvsinkomster.

Mot bakgrunden av det anförda har det varit nödvändigt att utgå från vissa grundläggande förutsättningar angående inkomstens art och avdragens storlek samt skattens beräkning. Analysen avser en skattskyldig med enbart inkomst av anställning (A-inkomst) med schablonavdrag (100 kr.) i förvärvskällan tjänst, med sjukförsäkringsavdrag men utan förvärvsavdrag och andra allmänna avdrag samt utan skattereduktion. Till grund för analysen har dessutom legat en kommunal utdebitering motsvarande medelutdebiteringen i rikets kommuner. Förutsättningarna har valts så för att få en inkomstsituation som skattemässigt så nära som möjligt ansluter sig till de grunder som torde ha tillämpats vid bestämmandet av den nuvarande sjukpenningen enligt 1966 års reform. Reglerna i 1970 års skattesystem och de kommunala utdebiteringarna för 1972 års taxering har dock använts.

Till grund för analysen har legat nuvarande klassplaceringssystem. Analysmetoden kan i korthet beskrivas så att – med tillämpning av gällande regler för beräkning av skatt – det bruttobelopp framräknats som skatt-

skyldig med årsinkomst i klassmitten måste ha för att efter skatt få kvar ett belopp motsvarande den för klassen nu gällande sjukpenningen.

Analysen har verkställts för sjukperioder av olika längd, nämligen för 6, 10, 20, 30 och 90 dagar. Den försäkrades inkomst för återstående del av beskattningsåret har antagits utgöra inkomsten i klassmitten minskad med inkomstbortfallet för sjukperioden. Några av de beräkningar som utredningen gjort som grund för analysen redovisas i bilaga 1.

9.2.2 Preliminär och slutlig skatt

Som framgår av kap. 4 är skatteuppbörden så ordnad att den skattskyldige med jämna mellanrum under den tid han förvärvat skattepliktig inkomst har att erlægga preliminär skatt. Summan av preliminärskattebeloppen avräknas mot den skatt som slutligen debiteras efter det taxering skett. Är summan högre än den slutliga skatten återbetalas skillnaden i form av överskjutande preliminär skatt. I motsatt fall skall den skattskyldige inbetala resterande belopp i form av kvarstående skatt.

Preliminär A-skatt beräknas med ledning av centralt utfärdade tabeller. Dessa tabeller är utformade med den målsättningen, att den preliminära skatten skall motsvara den slutliga. Målsättningen uppfylls i det enskilda fallet då inkomsten är jämnt fördelad under året. Genom speciella regler, bl. a. om jämkning av preliminär skatt, har skapats vissa författningsenliga möjligheter att med frångående av tabellerna anpassa den preliminära skatten i de fall där större avvikelser från den slutliga skatten kan förutses.

Variationer i inkomsterna under ett beskattningsår medför som regel avvikelser mellan preliminär och slutlig skatt. Denna skillnad är bl. a. en följd av att den statliga inkomstskatten är progressiv. Progressiviteten gör att det vid en månadsinkomst som är högre än medelinkomsten under året uttas en preliminär skatt som är för hög i för-

hållande till den slutliga skatten. Understiger inkomsten en månad avsevärt den genomsnittliga inkomsten övriga månader av året, kan den preliminärskatt som inbetalts dessa övriga månader på motsvarande sätt bli för hög och leda till skatteåterbäring. Att märka är här att en skattefri förmån överhuvudtaget inte kommer i betraktande som inkomst i skattehänseende. Ersätts den skattepliktiga arbetsinkomsten under en del av året med en skattefri förmån, exempelvis sjukpenning, blir således följden att preliminärskatten som betalats in under arbetsperioden blir för hög i förhållande till den slutliga skatten. I värdet av att en förmån är skattefri ligger därigenom också att den förmånsberättigade får en återbäring som han eljest inte skulle ha fått på den preliminärskatt han betalt in på sin skattepliktiga inkomst.

För att ytterligare åskådliggöra den ovan nämnda skatteeffekten då skattefri förmån ersätter skattepliktig inkomst under en del av beskattningsåret lämnas här ett schematiskt exempel. Det antas för enkelhetens skull att vid en årsinkomst av 24 000 kr. (2 000 kr./månad) den slutliga skatten uppgår till 30 %, alltså 7 200 (600 x 12) kr. och att skatten vid en årsinkomst av 20 000 kr. (1 666 kr./månad) utgör 27 % av inkomsten eller 5 400 (450 x 12) kr. Den preliminära skatten vid den högre årsinkomsten är 600 kr./månad och vid den lägre 450 kr./månad. Om en skattskyldig, som vid arbete hela året har en årsinkomst på 24 000 kr., på grund av sjukdom förlorar sin arbetsinkomst under två månader, blir hans skattesituation i exemplet följande. Den preliminära skatt som inbetalas för en var av de tio månaderna han arbetar uppgår till (10 x 600) 6 000 kr. På grund av inkomstbortfallet under två månader blir hans skattepliktiga årsinkomst (24 000 - 2 000 - 2 000) 20 000 kr. och hans slutliga skatt 5 400 kr. Resultatet blir en överskjutande preliminär skatt på 600 kr. Den sjukpenning som uppburits under sjuktiden påverkar inte beräkningen eftersom sjukpenningen är skattefri.

Exemplet visar att den skattskyldige av sin arbetsinkomst netto efter skatt på

grund av sjukdomen förlorar, sett från preliminärskattesynpunkt, 1 400 kr./månad (= 2 000 - 600) eller ca 46 kr./dag (lönekuverteffekten). Uppbär han under sjuktiden en skattefri sjukpenning enligt sjukpenningklass nr 16 med 37 kr./dag blir resultatet att han under sjuktiden genom sjukpenningen erhåller en kompensation för inkomstbortfallet, som uppgår till ca 80 %. Dessutom får han som förut angivits - i samband med den slutliga skatteregleringen - ett ytterligare belopp i form av skatteåterbäring. Vad han på detta sätt sammanlagt får blir över 100 %, således en överkompensation.

9.2.3 Beräkningar

Exemplet ovan antyder att en uppräknig av sjukpenningen skulle ge olika resultat beroende på om den sker med hänsyn till *lönekuverteffekten* eller *slutskatteeffekten*.

Beräkning med hänsyn till lönekuverteffekten

Som i annat sammanhang nämnts var målsättningen vid sjukpenningreformen år 1966 att omkring 80 % av den förlorade inkomsten efter avdrag för preliminär skatt skulle kompenseras genom sjukpenningen. Liksom tidigare utgick man således från lönekuverteffekten. Till grund för beräkningarna låg vidare då gällande progressionskala och en kommunal medelutdebitering av 17 kr.

En omräkning med hänsyn till nuvarande skattebestämmelser och de förutsättningar som analysen bygger på visar att kompensationsgraden i procent av inkomstbortfallet för flertalet försäkrade med förvärsarbete f. n. ligger vid drygt 80 %. Emellertid föreligger i flertalet klasser en viss spridning i kompensationsnivå mellan inkomsttagare i klassbotten (lägsta inkomst som berättigar till sjukpenning enligt klassen) och inkomsttagare i klasstoppen (högsta inkomst som berättigar till sjukpenning enligt klassen). I varje klass är kompensationsnivån högst i

klassbotten och lägst i klasstoppen.

En uppräknig av de gällande sjukpenningbeloppen i de olika sjukpenningklasserna i samband med beskattning, så att de efter preliminärskatteavdrag ger försäkrade med kommunal medelutdebitering i stort samma ersättning som i dag, visar att sjukpenningen i de olika klasserna skulle behöva höjas till följande belopp. (Preliminärskattetablell 24 kr., som ligger närmast gällande medelutdebitering, har tillämpats).

1 Sjukpenningklass, nr.	2 Nuvarande skattefria sjukpenning		3 Uppräknad skattepliktig sjukpenning, kr./dag
	Belopp, kr./dag	Kompensationsnivå i klassmitten, %	
2	6	100	6
3	7	85	7
4	8	77	8
5	9	74	9
6	10	75	10
7	12	82	12
8	14	85	16
9	16	82	20
10	19	86	25
11	22	88	30
12	25	88	35
13	28	88	40
14	31	87	45
15	34	85	50
16	37	83	55
17	40	83	61
18	43	85	66
19	46	84	72
20	49	87	78
21	52	86 ^x	86

^x Som klassmitten har här räknats med 40 500 kr.

En uppräknig ger i stort samma resultat oberoende av vilken sjuktid man väljer.

En försäkrad, som är bosatt på en ort där skattetablell med lägre utdebitering än 24 kr. tillämpas, får netto efter skatt i princip kvar ett högre belopp än ovan anges i tabellens kolumn 2. För den som är bosatt på en ort med högre utdebitering blir resultatet det

motsatta. Som exempel på skillnaderna i nettobelopp/dag kan nämnas, att den beräknade sjukpenningen i klass nr 21, alltså 86 kr., som efter preliminärskatteavdrag ger ett behållet belopp av 52 kr. vid utdebitering enligt skattetablell 24, ger netto ca 56 kr. enligt tabell 19 (lägsta tabellen) och ca 48 kr. enligt tabell 30 (högsta tabellen).

Beräkning med hänsyn till slutskatteeffekten

Som komplettering till beräkningarna i föregående avsnitt har beräkningar gjorts även från slutskattesynpunkt. De i första hand redovisade beräkningarna har grundats på en sjukperiod av 30 dagar och den kommunala medelutdebiteringen 1972 (23:79 kr.). Resultatet av beräkningarna kan sammanfattas enligt följande.

Den nuvarande skattefria sjukpenningens kompensationsgrad är sedd från slutskattesynpunkt genomgående högre än den som framkommer vid en beräkning från preliminärskattesynpunkt. Från sjukpenningklass nr 10 upp till klass nr 17 ligger nivån i klassbotten något över 100 % och i klasstoppen något under 100 %. Från klass nr 18 (motsvarande inkomster mellan 30 000 och 33 000 kr.) upp till inkomster något under 50 000 kr. i klass nr 21 ligger kompensationsgraden genomgående över 100 %. I vissa inkomstlägen – 33 000, 36 000 och 39 000 kr. – stiger kompensationsnivån upp mot 130 % (se bilaga 1, diagram 2).

Kompensationsgraden varierar avsevärt såväl inom varje klass som mellan de olika klasserna. Spridningen i kompensationsgrad mellan klassbotten och klasstoppen är något större än som gäller för lönekuverteffekten och utgör omkring 15 % i flertalet klasser. Språnget i kompensationsgrad vid övergång från en klass till en annan uppgår i några fall till över 20 %, från klass 18 till klass 19 inemot 30 %.

Beräkningarna ger vidare vid handen att, för att ge samma kompensation från slutskattesynpunkt som f. n., nuvarande sjukpenningbelopp vid en sjukperiod av 30 dagar skulle behöva höjas till följande belopp.

1 Sjukpenningklass, nr.	2 Nuvarande skattefria sjukpenning		3 Uppräknad skattepliktig sjukpenning, kr./dag
	Belopp, kr./dag	Kompensationsnivå i klassmitten, %	
2	6	100	6
3	7	85	7
4	8	77	8
5	9	71	9
6	10	132	20
7	12	136	23
8	14	130	26
9	16	103	26
10	19	102	31
11	22	101	36
12	25	99	41
13	28	98	46
14	31	95	51
15	34	100	62
16	37	98	68
17	40	104	81
18	43	109	95
19	46	125	119
20	49	126	129
21	52	124 ^x	137

^x Som klassmitten har här räknats med 40 500 kr.

En uppräknad ger inte väsentligt ändrat resultat om den avser 6, 10 eller 20 dagars sjuktid. Först vid längre sjukperioder börjar beloppen i kolumn 3 från klass nr 6 och uppåt att långsamt bli lägre. Som exempel kan nämnas att beloppet 137 kr./dag i klass nr 21 vid en beräkning avseende en sjukperiod av 90 dagar skulle bli 135 kr. per dag. Beloppen sjunker sedan allteftersom sjukperioden blir längre. Vid sjukperiod som sträcker sig över ett helt beskattningsår kommer beloppen i princip att överensstämma med de som redovisats för lönekuvert-effekten.

I likhet med vad i föregående avsnitt sagts visar beräkningarna att beloppen i kolumn 2 varierar med hänsyn till storleken av den kommunala utdebiteringen. Variationerna här är något större än den som där angivits. Som exempel på skillnaderna i nettobe-

lopp/dag kan nämnas att den beräknade sjukpenningen i klass nr 21, alltså 137 kr., som från slutskattesynpunkt ger ett behållet belopp av 52 kr./dag vid den genomsnittliga kommunala utdebiteringen 23:79 kr., vid den lägsta utdebiteringen (19:31 kr.) ger ca 59 kr./dag och vid den högsta (29:90 kr.) ca 42 kr./dag.

9.3 Några kompletterande uppgifter beträffande arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag

Den tidigare redovisade analysen i fråga om sjukpenningen gäller i princip varje form av skattefri ersättning. Den kan, som inledningsvis nämnts, användas för att i stort belysa skattefrihetens effekter beträffande arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag. Härvid bör dock i fråga om arbetslöshetsförsäkringen erinras om att vissa skillnader uppstår genom att spännvidden mellan klassbotten och klasstoppen är större än beträffande sjukförsäkringen samt att överförsäkringsavdrag görs inom arbetslöshetsförsäkringen. Dessutom kan anmärkas att arbetslöshetsförsäkringen har fem karensdagar. Effekten av nämnda skillnader framgår närmare av de beräkningar som redovisas i bilaga 1 tabellerna 3–10.

En analys av skattefrihetens effekter liknande den som ovan redovisats beträffande sjukpenningen och dagpenningen är inte möjlig såvitt avser utbildningsbidraget. Detta bidrag har inte någon direkt anknytning till mottagarens tidigare inkomstsituation. Beräkningen av skattefrihetens värde är därför alltid betingad av den enskildes förhållanden i det individuella fallet.

Utöver dessa anmärkningar i fråga om arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag lämnar utredningen här några exempel som visar skillnaden mellan preliminär- och slutskatteeffekter i vissa typsituationer. Som framgår av redogörelsen under avsnitt 9.2.2 leder skattefriheten genomgående till återbäring av erlagd preliminärskatt.

1 Ogift person utan barn		
Inkomster under år 1972		
a 1.1	-31.7	Anställning Lön 2 700 kr./mån. 18 900 kr.
1.8	-31.8	Dagpenning från arbetslöshetskassa 50 kr. x 22 dagar 1 100 kr.
1.9	-30.11	Utbildningsbidrag 807 kr./mån. 2 421 kr.
1.12	-31.12	Anställning Lön 3 000 kr./mån. 3 000 kr.
		S:a 25 421 kr.

Preliminärskatt beräknas endast för anställningsinkomsten 21 900 kr. Enligt tabell 24 kolumn 1 blir det månatliga skatteavdraget 1 071 kr. under tiden 1.1.-31.7. och 1 264 kr. för december. Den totala preliminära skatten blir således 8 761 kr. Endast anställningsinkomsten är skattepliktig inkomst. Den slutliga skatten beräknas till 7 386 kr., dvs. en återbäring av 1 375 kr.

b 1.1	-30.4	Anställning Lön 3 300 kr./mån. 13 200 kr.
1.5	-31.5	Dagpenning från arbetslöshetskassa 55 kr. x 22 dagar 1 210 kr.
1.6	-31.12	Utbildningsbidrag 1 175 kr./mån. 8 225 kr.
		S:a 22 635 kr.

Preliminärskatt beräknas endast för anställningsinkomsten. Enligt tabell 24 kolumn 1 blir det månatliga skatteavdraget 1 452 kr. under tiden 1.1.-30.4. Den totala preliminära skatten blir således 5 808 kr. Endast anställningsinkomsten är skattepliktig inkomst. Den slutliga skatten beräknas till 3 765 kr., dvs. en återbäring av 2 043 kr.

2 Gift man med hemmafru och två barn under 16 år.
Inkomster under år 1972

1.1	-31.3	Dagpenning och barn- tillägg från arbets- löshetskassa 59 kr./ dag (66 dagar) 3 894 kr.
-----	-------	--

1.4	-30.6	Utbildningsbidrag 1 453 kr./mån. 4 359 kr.
1.7	-31.8	Dagpenning och barn- tillägg från arbets- löshetskassa 59 kr./ dag (44 dagar) 2 596 kr.
1.9	-31.12	Anställning Lön 3 500 kr./mån. 14 000 kr.
		S:a 24 849 kr.

Preliminärskatt beräknas endast för löneinkomsten 14 000 kr. Enligt tabell 24 kolumn 2 blir det månatliga skatteavdraget 1 428 kr. Detta belopp dras under fyra månader och den totala preliminära skatten blir således 5 712 kr. Endast anställningsinkomsten är skattepliktig inkomst. Den slutliga skatten beräknas till 2 298 kr., dvs. en återbäring av 3 414 kr.

3 Gift man, tre barn under 16 år, makes årsinkomst 15 544 kr.
Inkomster under år 1972

1.1	-29.2	Anställning Lön 4 000 kr./mån. 8 000 kr.
1.3	-31.3	Socialhjälp 1 000 kr./mån. 1 000 kr.
1.4	-30.6	Utbildningsbidrag 1 500 kr./mån. 4 500 kr.
1.7	-31.12	Anställning Lön 3 600 kr./mån. 21 600 kr.
		S:a 35 100 kr.

Preliminärskatt beräknas endast för anställningsinkomsten 29 600 kr. Enligt tabell 24 kolumn 1 blir det månatliga skatteavdraget 1 890 kr. under tiden 1.1.-29.2 och 1 639 kr. under tiden 1.7.-31.12. Den totala preliminära skatten blir således 13 614 kr. Endast anställningsinkomsten är skattepliktig inkomst. Den slutliga skatten beräknas till 11 199 kr., dvs. en återbäring av 2 415 kr.

9.4 Några ytterligare synpunkter

Vad som redovisats i föregående avsnitt beträffande sjukpenningen visar bl. a., att det till följd av skattesystemets konstruktion

f. n. föreligger ett betydande överkompensationsproblem. Överkompensation förekommer genomgående för alla sjukpenningklasser såvitt gäller försäkrade med årsinkomster som ligger i nedre delen av klassen. I klasserna nr 18—20 (30 000—39 000 kr.) överkompenseras samtliga försäkrade och i klass nr 21 försäkrade med inkomster upp till något under 50 000 kr. Utredningen vill framhålla att den överkompensation som här beskrivits i huvudsak kommer de korttidssjuka till del. För de som är sjuka under längre tid uppkommer inte någon överkompensation av betydelse på grund av skattereglerna.

I fråga om arbetslöshetsförsäkringen skall här endast nämnas att dess utformning genom överförsäkringstabellen medför, att någon betydande överkompensation liknande den som f. n. föreligger i vissa sjukpenningklasser knappast förekommer. Kompensationsgraden i procent av normal inkomst är i stället ofta låg i de högre inkomstlägena.

Utöver vad nu sagts bör nämnas effekten av skattefriheten för här avsedda förmåner när det gäller rätt till andra sociala förmåner som är inkomstprövade. Utbetalda förmåner i form av sjukpenning, dagpenning och utbildningsbidrag representerar en inte oväsentlig ersättning för bortfallen inkomst vid sjukdom, arbetslöshet och arbetsmarknadsutbildning. Genom att förmånerna inte är skattepliktiga kommer emellertid inte de genom beskattningen redovisade inkomsterna att utvisa de verkliga inkomsterna för den som råkat ut för sjukdom eller arbetslöshet eller för den som genomgår arbetsmarknadsutbildning. Detta leder bl. a. till att, i de fall rätten till annan social förmån är knuten till exempelvis storleken av den beskattningsbara inkomsten, den som uppburit sjukpenning, dagpenning eller utbildningsbidrag kan erhålla sådan förmån även om hans faktiska inkomstnivå egentligen inte skulle motivera det. Ett nära till hands liggande exempel är bostadstillägget till barnfamiljer, vilket reduceras med hänsyn till storleken av den beskattningsbara inkomsten. Vid en beskattning av förmånerna kan en mera rättvis jäm-

förelse mellan olika personers inkomstförhållanden härvidlag åstadkommas. Genom att förmånerna är skattefria beaktas vidare dessa inte f. n. vid bestämmande av pensionsgrundande inkomst inom tilläggs pensioneringen. Den negativa effekten härav mildras dock av de s. k. 15- och 30-årsreglerna samt, för äldre försäkrade, de särskilda reglerna i 15 kap. 2 § AFL.

Resonemanget som förts om preliminärcontra slutskatteeffekt visar också att man med skattefria förmåner inte utan ett särskilt förfarande för jämkning av preliminärskatteuttaget kan undvika att en avsevärd del av den totala kompensationen kommer den som uppbär förmånen till godo först efter den slutliga skatteavräkningen. Denna del av kompensationen kan man — med hänsyn till att förmånen skall ge stöd under den tid då inkomstbortfallet föreligger — inte räkna med när man fastställer regler om förmåner vid olika former av inkomstbortfall. Följden blir, som analysen beträffande sjukpenningen och exemplen avseende dagpenning och utbildningsbidrag visar, antingen överkompensationseffekter eller en låg förmånsnivå under stödtiden. Vare sig följden blir den ena eller andra finns fog för omdömet att de insatser som görs för att trygga försörjningen under tid då den ordinarie inkomsten bortfallit inte kommer till optimal nytta.

Som framgår av ett tidigare kapitel har beskattning av sjukpenning diskuterats i olika sammanhang. Med hänsyn till bl. a. administrativa svårigheter, framför allt i fråga om källskatteavdrag och taxeringskontroll, har man hittills avstått från att göra sjukpenningen skattepliktig. I föregående kapitel har beskrivits de effekter skattefriheten för sjukpenningen medför.

I ett inledande avsnitt av detta kapitel skisseras en teknisk lösning av de frågor som är förknippade med sjukpenningens beskattning och framläggs förslag om hur administrationen kan ordnas för en skattepliktig sjukpenning. I detta sammanhang tar utredningen upp frågorna om obligatorisk sjuklön under en första sjukvecka och om arbetsgivarinträde — åtgärder som avsevärt skulle underlätta administrationen vid beskattad sjukpenning. Förslag redovisas till ett sjukpenningssystem med beskattad sjukpenning inom AFL, YFL och närstående ersättningsformer även som förslag om kompensationsnivå för sjukpenningen. Dessutom behandlas frågan om sammanträffande av olika förmåner vid sjukdom.

De förslag som framförs har, beträffande den tekniska utformningen, utarbetats i samråd med RAFA-utredningen.

10.1 Administrationen av beskattad sjukpenning

För att visa omfattningen av de nya arbetsuppgifter som skulle kunna komma att åvila försäkringskassorna vid utbetalning av beskattad sjukpenning med tillämpning av reglerna för huvudarbetsgivare kan nämnas, att under år 1970 sjukpenning utbetalades till 2,5 milj. försäkrade för ca 5,3 milj. sjukfall i ca 9 milj. poster. Kravet på att kontrolluppgifter avseende utbetald sjukpenning måste tillställas skattemyndigheterna och de försäkrade under januari månad för föregående kalenderår medför att kassorna måste registrera de utbetalda sjukpenningsbeloppen för varje försäkrad och ackumulera uppgifterna så att totalsumman blir tillgänglig omedelbart efter årsskiftet. Med den omfattning sjukpenningutbetalningarna har, torde det få anses alltför betungande att i ett manuellt system klara denna arbetsuppgift.

Inom RAFA-utredningen, med vilken sjukpenningutredningen som förut nämnts samrätt, utarbetas f. n. systemförslag som inom ett år torde komma att medföra att avancerad ADB-teknik tas i anspråk i stor omfattning för bl. a. pensioneringen inom den allmänna försäkringen. Sälunda kommer

en ADB-anläggning för administrationen av den allmänna försäkringen att stationeras i Sundsvall i slutet av år 1972.

Det pågår vidare inom RAFA-utredningen försöksverksamhet inom sjukförsäkringen för att automatisera en betydande del av nuvarande manuellt förda register, bl. a. försäkringsregistret. Även aviseringsförfarandena mellan den allmänna försäkringens register och i första hand folkbokföringens och uppbördsväsendets register avses bli automatiserade. Både central- och lokalkontor avses bli utrustade med bildskärmsterminaler, i regel med därtill kopplade skrivare. ADB-anläggningen förutsätts då vara försedd med s. k. direktåtkomstminne. Ett genomförande av automatiserade register inom sjukförsäkringen kräver emellertid Kungl. Maj:ts beslut. Enligt en preliminär tidsplan beräknas genomförandet kunna ske något av åren 1976–1977.

Beskattad sjukpenning i ADB-system

I ett färdigutvecklat ADB-system för sjukförsäkringen bör flertalet av försäkringskassornas arbetsuppgifter med skatteavdrag kunna utföras utan att den manuella hanteringen av skatteavdragen i kassorna behöver bli så omfattande. Följande arbetsordning bör kunna tillämpas.

I ADB-anläggningen förutsätts sjukförsäkringens försäkringsregister lagrat för hela landet. Terminaler anslutna till datorn skall finnas vid varje central- och lokalkontor. Uppgifter om de försäkrades preliminärskatteförhållanden (tabell och kolumn) överförs vid varje årsskifte datatekniskt från skattemyndigheterna till datorn. Förändringar i dessa förhållanden registreras veckovis i ADB-systemet. Har beslut om jämkning eller existensminimum fattats gäller dock – precis som vid ett vanligt arbetsgivarförhållande – att den försäkrade måste meddela detta till försäkringskassan, varefter kassan via terminal överför dessa uppgifter till datorn.

När sjukanmälan för sjukpenningförsäkrad inkommer till lokalkontor, utskrivs enligt nuvarande ordning blankett för Försäkran

för sjukpenning S 1, i regel manuellt, och tillställs den försäkrade. Före utbetalning av sjukpenning skall försäkran vederbörligen ifyllt inlämnas till lokalkontoret. I det automatiserade systemet kommer sjukanmälningar att via terminalen matas in i datorn som skriver ut blankett för försäkran S 1. Blanketten tillställs därefter den försäkrade direkt från dataanläggningen. Före utsändandet anger datorn på blanketten med ledning av registrerade uppgifter dels den sjukpenning som skall utges, dels det preliminära A-skatteavdrag som skall göras, båda beloppen angivna per dag. Innan preliminärskatteavdraget anges, har av datorn beaktats tillämplig skattetablell och -kolumn samt eventuellt jämningsbeslut och beslut om existensminimum.

Efter en veckas sjukskrivning eller vid friskanmälan dessförinnan skall den försäkrade lämna in försäkran S 1 ifyllt till lokalkontoret. När sjukpenning utbetalas, innehålls A-skatt med det belopp per dag som angivits på denna försäkran. Försäkringskassan kommer sålunda att kunna göra avdrag för preliminär A-skatt på samma sätt som en arbetsgivare men utan att den försäkrade behöver visa upp debetsedel på preliminär A-skatt för kassan. Genom att tillämplig sjukpenning och tillämpligt skatteavdrag anges på den utsända blanketten erhåller den försäkrade full inblick i förfarandet och får tillfälle att anmäla eventuella felaktigheter i de registrerade uppgifterna.

Efter varje utbetalning av sjukpenning inrapporteras utbetalt bruttobelopp och innehållen A-skatt via terminal till datorn, där beloppen ackumuleras för varje försäkrad. I det slutgiltiga ADB-systemet kan utskrift av utbetalningshandling ske automatiskt så snart erforderliga uppgifter rapporterats in. Skatteredovisning sker därefter under resp. uppbörds månader genom s. k. summarisk redovisning. Detta innebär, att under de fem första uppbördsterminerna innehållen preliminär A-skatt, som dragits under närmast föregående tvåmånadersperiod, inbetalas i klumpsumma. Vid den sjätte uppbördsterminen inbetalas de belopp som avdragits under

november-december och samtidigt lämnas redovisning utvisande den A-skatt som under uppbyggda året dragits för varje försäkrad som erhållit sjukpenning.

För försäkrad med B-skatt sker utbetalning utan skatteavdrag. Det utbetalda sjukpenningbeloppet registreras dock även i detta fall i datorn för att beaktas vid framställning av kontrolluppgift.

Datorn framställer vid årets utgång kontrolluppgifter, som utsänds till de försäkrade. Kontrolluppgift till skattemyndigheterna blir överflödigt genom att uppgift om utbetald bruttosjukpenning och innehållen A-skatt datatekniskt överförs till taxeringsavin.

I fråga om kvarstående skatt uppkommer särskilda problem. Det övervägande antalet sjukpenningfall är av kort varaktighet. Ca 65 % av samtliga sjukfall varar högst sju dagar. I dessa fall torde det inte finnas någon anledning att göra avdrag för kvarstående skatt. Om man i de återstående, mera långvariga fallen skall göra sådant avdrag uppkommer svårbemästrade kommunikationsproblem. Innan sådant avdrag kunde verkställas torde kassan ofta behöva inhämta uppgifter från den försäkrades arbetsgivare om vilket avdrag för kvarstående skatt denne gjort. Omvänt måste arbetsgivaren underrättas om vilket avdrag kassan verkställt. Detta skulle föra med sig att hjälpregister över de försäkrades arbetsgivare behövde upprättas. Den försäkrade kan vidare själv ha betalt in kvarstående skatt, ett förhållande som kassorna kommer att sakna kännedom om.

De problem som skulle uppkomma för försäkringskassorna i samband med uppbyggda av kvarstående skatt torde bli så svårbemästrade att kassorna, för att undvika en allt för betungande administration, bör befrias från att obligatoriskt innehålla sådan skatt även med ett fullt utbyggt ADB-system. Man bör i detta sammanhang också hålla i minnet att det är sjukskrivna personer det är fråga om, alltså sådana som kan få anstånd med inbetalning av kvarstående skatt. Detta behöver inte hindra att försäkringskassorna i särskilda fall, t. ex. vid lång sjukfrånvaro, kan göra avdrag för kvarstående skatt efter särskild

anmodan av den försäkrade eller lokal skattemyndighet.

Provisoriskt system för beskattad sjukpenning

Det system för skatteavdrag på sjukpenning som i det föregående beskrivits avser ett fullt utbyggt ADB-system för sjukförsäkring, som visserligen är planerat att vara i funktion år 1976 eller 1977 men varom slutgiltigt beslut ännu inte har fattats. Utredningen har inhämtat att det skulle vara möjligt att påskynda denna utbyggnad så att systemet skulle kunna vara i funktion den 1 januari 1975. En förutsättning är att beslut om utbyggnaden fattas innevarande år.

Den fråga man i sammanhanget måste ställa sig är, om försäkringskassorna kan verkställa skatteavdrag på sjukpenning innan ett fullt utbyggt ADB-system har kommit till stånd och i så fall från vilken tidpunkt. De arbetsuppgifter som i samband med skatteavdrag på sjukpenning oundgängligen kräver medverkan av ett ADB-system avser registrering av utbetald sjukpenning och innehållen skatt, skatteredovisning och framställning av kontrolluppgifter. För att kunna lösa dessa och de ändrade arbetsuppgifter inom sjukpenningssystemet i övrigt, som utredningen i avsnitt 10.4 föreslår som en förutsättning för att kunna göra sjukpenningen skattepliktig, krävs att sjukförsäkringens försäkringsregister förs in i ADB-systemet. Fördenskull behöver, utöver tidigare beslutade och beställda terminaler för pensioneringen, ytterligare ca 50 terminaler installeras på centralkontoren. Övriga arbetsmoment bör övergångsvis kunna utföras manuellt.

Det nyss sagda innebär, att automatiseringen av sjukförsäkringen delvis skulle behöva tidigareläggas. Men vid ett införande av beskattad sjukpenning torde också den fullständiga utbyggnaden av ADB-systemet för sjukförsäkringen behöva påskyndas. Detta torde bli nödvändigt eftersom man som framgår av det följande, trots de åtgärder som föreslås bli genomförda i en första etapp, ändå i viss utsträckning måste till-

gripa provisoriska lösningar av skattefrågorna innan ADB-systemet är fullt utbyggt.

De anordningar, som enligt vad nyss sagts skulle behöva åstadkommas för att provisoriskt lösa problemen vid ett införande av beskattad sjukpenning, torde tidigast kunna genomföras under andra halvåret 1973. En förutsättning är att beslut härom fattas under år 1972. Därigenom skulle tekniska förutsättningar föreligga att kunna inordna sjukpenningen i beskattningssystemet redan fr. o. m. år 1974. Utredningen vill emellertid framhålla att ett provisoriskt genomförande av beskattad sjukpenning som ovan sagts från ingången av år 1974 kommer att kräva tillfälliga personalförstärkningar vid försäkringskassornas lokalkontor på grund av att dessa inte hinner utrustas med terminaler.

Även om, som ovan förutsatts, försäkringsregistret förs in i ADB-systemet och terminaler för sjukförsäkringens behov installeras vid centralkontoren, kan vid sjuknämälans utskrift av blankett för försäkrans S 1 ej ske genom datasystemets försorg, eftersom terminaler för inmatning av sjuknämälan ej finns vid varje kontor. Denna utskrift måste liksom f. n. ombesörjas av lokalkontoren. En konsekvens av detta är att kontoren ej kan automatiskt genom notering på blankett för försäkrans S 1 få uppgift om vilket skatteavdrag som skall tillämpas. Detta avdrag kan dock för provisorietiden anordnas enligt ettdera av följande två alternativ.

Det ena alternativet förutsätter att A-skatt dras i enlighet med den skattetablell och -kolumn som gäller för varje enskild försäkrad. För detta ändamål skulle krävas, att skattemyndigheternas uppgifter om preliminärskattetablell och -kolumn överfördes till sjukförsäkringens ADB-system. Från ADB-systemet kunde därefter dessa uppgifter överföras till kassorna på något sätt, t. ex. på listor, kort eller liknande. Överföringen till ADB-systemet förutsätts då ske så snart uppgifterna om skattetablell och -kolumn fastställts av skattemyndigheterna. Av praktiska skäl torde man behöva inskränka sig till en överföring per år. Detta i sin tur skulle medföra att, i de fall jämkning av preliminär-

skatt eller byte av kolumn beslöts under året, den försäkrade själv måste lämna meddelande härom till kassan för att det skulle kunna beaktas. Ur nyssnämnda listor eller kort kunde vid utskrift av blankett för försäkrans S 1 vid varje sjukfall hämtas uppgift om skatteavdragets storlek.

Det andra alternativet innebär, att skatteavdrag under övergångstiden fram till dess ADB-systemet är fullt utbyggt görs efter en schablonatabell. Tabellen skulle uppta en enda avdragskolumn, upprättad som ett genomsnitt av preliminärskattetablerna för hela landet. Ett motsvarande förfarande föreslås i kap. 11 gälla för skatteavdrag på dagpenning från arbetslöshetsförsäkringen. Schabloniseringen medför givetvis en särskild risk för kvarstående eller överskjutande skatt. Denna nackdel bör dock inte överdrivas. Det kan återigen erinras om att ca 65 % av alla sjukfall varar högst sju dagar. I fråga om det stora flertalet sjukfall kan således antas att skatteavdrag enligt schablonatabell inte vållar några större problem. Intet hindrar att man i mera långvariga sjukfall baserar avdraget på den i det särskilda fallet tillämpliga skattetablellen.

Enligt sjukpenningutredningen bör alternativet med skatteavdrag enligt schablon, vilket synes smidigare att tillämpa, kunna komma till användning till dess ADB-systemet är fullt utbyggt.

I fråga om sjukpenning enligt YFL och närstående ersättningssystem, som betalas ut av riks-försäkringsverket, bör skatteavdrag regelmässigt ske enligt tillämplig skattetablell och -kolumn.

För försäkrad som har B-skatt skall skatteavdrag ej verkställas hos försäkringskassan. För att kassan skall få kännedom om vilka som har sådan preliminär skatt bör den försäkrade ange detta på försäkrans S 1. Kassan bör, när skäl föreligger, kontrollera uppgiften. Den som erhållit beslut om jämkning eller existensminimum får själv förete beslutet för kassan för att det skall kunna beaktas.

När en utbetalning verkställts eller ett sjukpenningfall avslutats måste uppgift om

utbetalt sjukpenningbelopp och innehållen skatt rapporteras till ADB-systemet för att redovisning av innehållen preliminär A-skatt skall kunna ske. Även utbetald sjukpenning för den som har B-skatt måste inrapporteras, eftersom utskrift av kontrolluppgifter skall göras vid årets slut för samtliga som erhållit skattepliktig sjukpenning under året. Detta förutsätter att uppgifter för samtliga avslutade sjukfall som alltså finns på ett antal lokalkontor inom varje försäkringskassoområde, manuellt insamlas till centralkontoret för att därifrån rapporteras in till ADB-systemet.

Sjukpenning enligt AFL kan enligt nu gällande regler grundas antingen på inkomst av anställning eller på inkomst av annat förvärvsarbete än anställning. Fall kan också förekomma då försäkrad har inkomster av bägge dessa slag, blandad inkomst. I fall av sistnämnda art utgår en sjukpenning som till en del täcker inkomstförlusten i anställning och till återstående del täcker annat bortfall av förvärvsinkomst. I och med att sjukpenningen görs skattepliktig bör den i taxeringshänseende hänföras till den förvärvskälla, vari det inkomstbortfall sjukpenningen skall kompensera har inträffat. För den som har sjukpenning grundad på blandad inkomst bör sjukpenningen schablonmässigt uppdelas på de olika förvärvskällorna i enlighet med de inkomstuppgifter som ligger till grund för sjukpenningen, varvid anställningsinkomsten läggs i botten. I de kontrolluppgifter försäkringskassorna utfärdar måste anges till vilket slag av inkomst sjukpenningen hänför sig. I fall av blandad inkomst får utbetald sjukpenning i kontrolluppgiften uppdelas i enlighet med den förut antydda schablonen. Detta berör ca 60 000 försäkrade.

Obligatorisk sjukpenning enligt YFL bör i taxeringshänseende hänföras till förvärvskällan tjänst medan sjukpenning från den frivilliga försäkringen avses hänföras till vederbörlig förvärvskälla.

Sammanfattning

Sammanfattningsvis vill sjukpenningutredningen framhålla, att de tekniska förutsättningarna torde föreligga att införa skatteplikt för sjukpenning fr. o. m. år 1974. För den skull föreslår utredningen att det planerade ADB-systemet för sjukförsäkringen tidigareläggs enligt vad ovan sagts och att det uppdras åt RAFA-utredningen att utarbeta de närmare detaljerna för de tekniska lösningarna i samband med beskattningen. Innan ett fullt utbyggt ADB-system föreligger, bör skatteavdrag på sjukpenningen i normalfallen göras enligt schablontabell, utarbetad av riksskatteverket. Därefter bör skatteavdrag kunna ske enligt för varje försäkrad gällande skattetablell och -kolumn. Förslaget förutsätter att s. k. summarisk skatteredovisning sker samt att avdrag för kvarstående skatt normalt inte verkställs av kassorna.

Det system för skattepliktig sjukpenning som här skisserats är som angivits med ADB-metod fullt möjligt att tekniskt genomföra. Otivelaktigt kommer dock systemet att medföra att administrationen blir vidlyftigare än nu. För kassorna tillkommer enligt vad förut sagts att registrera de försäkrades skatteförhållanden, vid sjukfall räkna ut och verkställa skatteavdrag, redovisa och inbetala innehållen skatt och årligen sända ut kontrolluppgifter, förutom att besvara förfrågningar från försäkrade och andra, som har avseende på skattefrågorna. För skattemyndigheterna och de försäkrade tillkommer ytterligare inkomstposter, som skall tas upp i deklarationerna. I sammanhanget bör erinras om att försäkringskassorna, såvitt man kan bedöma, under de närmaste åren även i övrigt kommer att åläggas omfattande arbetsuppgifter, bl. a. om familjepolitiska kommitténs förslag i betänkandet Familjestöd (SOU 1972:34) genomförs.

I utredningens direktiv framhålls som en viktig uppgift för utredningen att åstadkomma regler som så långt möjligt förenklar administrationen i kassorna då det gäller skatteavdragen. Med bl. a. det syftet tas i följande avsnitt (10.2) upp frågorna om sjuk-

lön och arbetsgivarinträde i försäkringsersättningen.

10.2 Frågan om sjuklön

I föregående avsnitt har bl. a. angivits vilka olika anordningar som bör tillskapas för att försäkringskassorna skall kunna betala ut skattepliktig sjukpenning. Även om ett utbyggt ADB-system gör det möjligt att bemästra de administrativa problemen kommer försäkringskassorna att få omfattande arbetsuppgifter. Det behöver bara erinras om att samtliga sjukpenningutbetalningar i kassorna måste ackumuleras under året för att erforderliga kontrolluppgifter skall kunna framställas vid årets slut. Antalsmässigt kommer kontrolluppgifterna årligen att uppgå till två à tre milj. Samtidigt är det att märka att inemot hälften av de försäkrade som varit sjuka under året drabbats av endast ett sjukfall och att omkring 65 % av de under året inträffade sjukfallen varat högst en vecka. De registrerade ersättningarna har således i de flesta fallen varit av begränsad ekonomisk betydelse för de ersättningsberättigade.

Det föreligger sålunda behov att så långt möjligt begränsa de administrativa bestyren med den beskattade sjukpenningen inom försäkringskassorna. En lösning härvidlag kan, som också framhålls i direktiven, vara att ersättningen vid sjukdom i fråga om anställda betalas ut av arbetsgivaren. Härvid är flera former tänkbara. En form är att man, som skett i 3 kap. 16 § AFL, anknyter till avtal om sjuklön och ersätter arbetsgivaren med den sjukpenning som eljest skulle ha tillkommit den anställde. Man kan också tänka sig att arbetsgivaren i lag åläggs skyldighet att obligatoriskt utge sjuklön med rätt att uppbära den anställdes sjukpenning. En tredje form är att arbetsgivaren under viss tid utger sjuklön utan att sjukförsäkringen lämnar honom någon direkt gottgörelse. Sistnämnda lösning har valts i Västtyskland och skall tillämpas också i Danmark. I föreliggande avsnitt tar utredningen upp dessa frågor.

10.2.1 Sjuklön med arbetsgivarinträde

I nu gällande lagstiftning finns i 3 kap. 16 § AFL bestämmelser om arbetsgivarinträde, vilka innebär att arbetsgivare, som vid arbetstagares sjukdom eller barnsbörd utger sjuklön till denne, inträder i arbetstagarens rätt till sjukpenning. Detta betyder inte att den av arbetsgivaren utgivna sjuklönen måste stå i en viss relation till den sjukpenning som kassan tillhandahåller arbetsgivaren. Sjuklönens storlek är sålunda i princip oberoende av sjukpenningens storlek.

Andra stycket i 16 § avser fall då arbetstagare enligt statliga föreskrifter eller på grund av bestämmelse, som beslutats av kommun eller landstingskommun, är berättigad att uppbära lön vid sjukdom eller barnsbörd. Sedan statstjänstemännens sjuklöneförmåner numera, efter införandet av förhandlingsrätt, blivit baserade på kollektivavtal, omfattar andra styckets bestämmelser endast särskilda grupper arbetstagare, främst sjömän som enligt sjömanslagens bestämmelser är tillförsäkrade sjuklön under viss tid.

Tredje stycket i 16 § avser andra fall, då arbetstagare på grund av avtal är berättigad att vid sjukdom eller barnsbörd uppbära lön. För arbetsgivarinträde i sådant fall krävs att överenskommelse har träffats i form av kollektivavtal och på arbetstagarsidan slutits eller godkänts av organisation som enligt lagen om förenings- och förhandlingsrätt är att anse såsom huvudorganisation.

De ovan nämnda bestämmelserna om arbetsgivarinträde avser numera i huvudsak frivilligt sådant, grundat på avtal om sjuklön. Som nämnts omfattar det de statsanställda. Även anställda hos försäkringskassorna har arbetsgivarinträde. Att arbetsgivarinträde inte fått någon anslutning i övrigt torde hänga samman med att arbetsgivarens kompensation för utgiven sjuklön blir låg, beroende på att sjukpenningens storlek är bestämd med hänsyn till skattefriheten. I samband med att sjukpenningen görs skattepliktig och beloppen därmed höjs ändras detta förhållande radikalt. Därigenom skapas förutsättningar för en utvidgad användning av institutet ar-

betsgivarinträde.

Det statliga arbetsgivarinträdet har i betydande grad underlättat försäkringskassornas hantering av sjukfallen för statsanställda. Antalet utbetalningar från kassorna till respektive myndigheter har kunnat minskas betydligt genom att beloppen slagits samman till kvartalsutbetalningar. Detta faktum har haft inte oväsentlig betydelse för arbetsituationen hos kassorna. Eftersom handläggningen av ärendena ej varit kundstyrd, har arbetet kunnat förläggas till veckodagar och tider under dagen då den kundstyrda delen av arbetet varit liten. Härigenom har administrationskostnaderna kunnat begränsas.

Systemet har dock även medfört vissa problem. Sälunda har arbetsgivaren i viss utsträckning vållats förluster genom att den anställde underlåtit att anmäla ändrad arbetsinkomst för ändring av klassplaceringen. På grund av rätten till sjuklön saknar nämligen den anställde eget ekonomiskt intresse av klassplaceringen. I vissa fall kan förklaringen vara att den försäkrade haft intresse av att stå i låg sjukpenningklass för att därigenom få lägre sjukförsäkringsavgift.

Därutöver har det i vissa fall uppstått svårigheter för kassan att förebygga missbruk av försäkringen. Oklarhet har vidare ibland uppkommit om vem som borde ta initiativet att beivra fall av misstänkt bedrägligt förfarande m. m.

Dessa erfarenheter kan tjäna till ledning när man har att bedöma arbetsgivarnas förutsättningar att medverka i en vidgad användning av institutet arbetsgivarinträde. Eftersom det är ofrånkomligt att arbetsgivaren i flera avseenden måste iaktta försäkringens intresse vid kontakten med den försäkrade, är kännedom om sjukförsäkringsbestämmelserna en förutsättning för att ett system med arbetsgivarinträde skall kunna fungera. Hos arbetsgivare med ett fåtal anställda har den som driver företaget oftast att själv ta hand om frågor rörande skatteavdrag, redovisning o. dyl. Man kan rimligen inte i sådana fall begära att han vid ett obligatoriskt arbetsgivarinträde dessutom skall kunna sätta sig in i sjukförsäkringsbestämmelserna på det sätt

som det faktiskt krävs för att handlägga dessa frågor. Förhållandena blir annorlunda i företag med ett större antal anställda. Där finns i regel särskilt avdelad personal, som kan ges tillfälle att sätta sig in i bestämmelserna. Erfarenheterna från bl. a. redovisningen av preliminärskatt och arbetsgivaravgifter synes styrka denna bedömning.

Det är tydligt att arbetsgivarinträde under vissa förutsättningar kan underlätta försäkringskassornas arbetsuppgifter i avsevärd omfattning. Vid en skattepliktig sjukpenning ökar fördelarna med arbetsgivarinträde. Självfallet innebär arbetsgivarens åtagande en viss överflyttning av arbetsuppgifter från försäkringskassan till arbetsgivaren. Eftersom arbetsgivaren redan har underlag för beräkning av skatteavdrag på utbetalda ersättningar begränsas det administrativa merarbetet för arbetsgivaren. Försäkringskassan skulle slippa att vid sjukdom för samma personer också vidta skatteavdrag som enbart avser sjukersättningen. För den försäkrade skulle det kunna innebära en lättnad att vid sjukdomsfall behöva göra anmälan endast hos arbetsgivaren, inte dessutom till försäkringskassan. Glömska i sistnämnda avseende har ej sällan vållat rättsförlust.

Ett generellt arbetsgivarinträde knutet till en lagbestämmelse att obligatoriskt utge ersättning vid anställds sjukdom, vilket alltså skulle omfatta även de mindre arbetsgivarna, är emellertid utredningen mot bakgrunden av ovan åberopade erfarenheter inte beredd att föreslå. Arbetsgivarinträdet bör därför liksom hittills vara beroende av att kollektivavtalad sjuklön föreligger. Genom arbetsmarknadsparternas medverkan skapas en viss garanti för att denna form av sjuklön förbehålls fall där en godtagbar tillämpning kan påräknas. För att underlätta ett sådant arbetsgivarinträde torde det vara nödvändigt att försäkringskassorna medger arbetsgivare å kontoutbetalning på sjukpenning i erforderlig omfattning.

Som förut sagts torde genom införande av skattepliktig sjukpenning förutsättningar ha skapats för en vidgad användning av kollektivavtalad sjuklön innefattande arbetsgivarin-

träde. Härvidlag måste emellertid beaktas den utformning av sjukförmåner som AGS utgör. I förhandlingsprotokollet mellan SAF och LO rörande AGS har dock antecknats att avtalet kan bringas till upphörande eller ändras före avtalstidens utgång till följd av förändringar i sociallagstiftningen, såsom exempelvis införande av skatteplikt för sjukpenning enligt AFL.

10.2.2 Obligatorisk sjuklön utan arbetsgivarinträde

I närmast föregående avsnitt har utredningen förklarat sig inte vara beredd att föreslå en obligatorisk sjuklön med arbetsgivarinträde. Utredningen har dock mot bakgrunden av direktivens önskemål att så långt möjligt förenkla administrationen övervägt frågan om inte arbetsgivaren skulle kunna svara för utbetalning av sjuklön vid varje sjukfall under en kortare tid om försäkringskassan inte behövde registrera sjukfallet och ej heller betala ut sjukpenning till arbetsgivaren. Det sagda innebär att arbetsgivare skulle åläggas att obligatoriskt och utan återkravs rätt mot sjukförsäkringen utge sjuklön under begränsad tid när en anställd blir sjuk. Förslaget om obligatorisk sjuklön har inte utformats i alla detaljer men framförs som ett alternativ för ytterligare bearbetning.

Som framgår av tillgängliga statistiska uppgifter är ca 65 % av alla sjukfall för försäkrade med anställningsinkomst avvecklade efter sju dagar. Av de f. n. drygt 4,8 milj. försäkrade, som är sjukpenningklassplacerade, är ca 3,6 milj. försäkrade med enbart anställningsinkomst. Om en obligatorisk sjuklöneperiod vid sjukdom sattes till sju dagar, skulle det innebära att mer än hälften av samtliga sjukfall reglerades utan att sjukförsäkringen behövde träda in. Med en skattepliktig sjukpenning skulle det, totalt sett, innebära betydande förenklingar. Arbetsgivaren har ju anordningar för att innehålla preliminär A-skatt och kassorna slapp hanteringen. Dubbelarbetet i skattehänseende kunde därmed avsevärt nedbringas.

I sammanhanget bör erinras om att kost-

naderna för korttidsfrånvaron genom arbetsgivarnas skyldighet att svara för ersättningen vid sjukdom utan rätt till återbäring från sjukförsäkringen kommer att i särskilt hög grad drabba arbetsgivare med hög sjukfrånvaro bland de anställda. Härigenom bör sjuklöneförpliktelsen leda till att arbetsgivaren i större utsträckning beaktar arbetsmiljöns problem, där sådana kan ha medverkat till sjukdomsfallet och frånvaron från arbetet.

Mot förslaget om en obligatorisk sjuklönevecka skulle kunna resas den invändningen att det skulle åsamka personer med olika slags handikapp svårigheter att få anställning. Det är givetvis angeläget att man inte försvårar för arbetsmarknadsmyndigheterna att bereda dessa grupper anställning i den öppna marknaden. Utredningen anser sig emellertid kunna förutsätta att arbetsgivarnas ansvar för dessa grupper inte minskar om det införs en förpliktelse att utge obligatorisk sjuklön vid korttidsfrånvaro. Det kan anmärkas att arbetsmarknadsmyndigheterna f. n. har vissa möjligheter att stimulera arbetsgivare att anställa handikappade. Till arbetsgivare som har handikappad anställd kan således utges bidrag till lönen med upp till 40 %.

Sjuklönen från arbetsgivaren skulle i princip utgöra ersättning för det inkomstbortfall, som genom sjukdomen drabbat arbetstagar. I sjukpenningförsäkringen finns schablonregler, som inte kan undvaras i en allmän försäkring, men som i det särskilda fallet kan få mindre lämpliga konsekvenser. En sådan schablonregel är fridagsregeln. Enligt vad sjukpenningutredningen erfarit förekommer på vissa håll vid skiftarbete att försäkrad arbetar längre skift under en kortare tid och därefter är ledig flera dagar i följd. Det förekommer också att arbetet utförs oavbrutet i skift under en eller två veckor och att därefter ledighet tar vid under motsvarande tid. Den kompensation som erhålls genom sjukförsäkringen kan då inte alltid bli rättvisande. Liknande problem kan vållas av den schablonisering som följer av att sjukpenningen betalas ut enbart som hel eller halv och av att en nedsättning av arbetsförmågan understigande 50 % ej berättigar till

sjukpenning. Med en obligatorisk sjuklön skulle ersättningen av arbetsgivaren kunna anpassas till inkomstbortfallet på ett mera individuellt sätt.

Självfallet måste en bestämmelse för arbetsgivare att vid arbetstagares sjukdom utge sjuklön vara villkorad av att anställningen varit viss tidrymd. I Danmark gäller ett villkor om sysselsättning hos arbetsgivaren minst 40 timmar under de senaste fyra veckorna. En annan utgångspunkt kunde vara den tid som KSA-utredningen föreslog för att en månad skulle vara tillgodoräkningsbar inom arbetslöshetsförsäkringen, nämligen 70 timmars arbetad tid under månaden. Utredningen har inte ansett det möjligt att på detta stadium närmare precisera tidskravet.

Med arbetstagarbegreppet här det civilrättsliga arbetstagarbegreppet med den innebörd det har i semesterlagen. Den som inte uppfyller detta krav eller är arbetslös avses vid sjukdom få sjukpenning från försäkringskassan enligt vanliga regler.

För arbetstagare som avlönas uteslutande genom andel i vinst eller omfattas av sjömanslagen bör bestämmelserna om sjuklön ej gälla. Den som avlönas genom andel i vinst torde få anses stå i ett sådant förhållande till arbetsgivaren att sjuklön ej bör föreskrivas i sådant fall. I sjömanslagen finns bestämmelser om sjuklön som gör det överflödigt att ta med den som omfattas av nämnda lag.

Sjuklönen skall enligt vad utredningen tänkt sig utgå under de sju första dagarna av varje sjukperiod. En förutsättning för att arbetstagaren skall erhålla sjuklön bör givetvis vara att han anmält sjukfallet till arbetsgivaren. Före anmälan torde arbetsgivare inte böra åläggas skyldighet att utge sjuklön, såvida inte arbetstagaren påvisar att han på grund av sjukdomen eller av annan godtagbar orsak varit förhindrad att omedelbart anmäla sjukfallet. Rätten till sjuklön bör gälla även om anställningen upphör före utgången av de sju dagarna.

Sjuklönen bör utgå i relation till inkomstbortfallet i det särskilda fallet. Kompensationsnivån bör lämpligen vara densamma som i det följande föreslås för sjukpenning.

Sjuklöneunderlaget kan bestämmas på olika sätt. Det är därvidlag angeläget att det för arbetsgivaren fastställs en beräkningsmetod som är enkel att tillämpa. Liksom i fråga om arbetstagarbegreppets innebörd synes man här kunna knyta an till semesterlagens bestämmelser. Har arbetstagaren inte varit anställd så lång tid att det är möjligt att beräkna sjuklöneunderlaget på sätt nu antytts, kunde man med ledning av inkomstläget för andra jämförliga arbetstagare på arbetsplatsen göra en beräkning av vad vederbörande skulle ha tjänat om han hade haft sin anställning under hela kvalifikationsåret.

Beräkningen för semesterlön är såväl arbetsgivare som arbetstagare väl förtrogn med. En anknytning till denna beräkningsmetod bör därför underlätta tillämpningen av sjuklönebestämmelserna och motverka uppkomsten av tolkningstvister. Om parterna finner annan beräkningsgrund lämpligare, bör det finnas möjlighet att i kollektivavtal föreskriva sådan annan grund.

Den obligatoriska sjuklönen är tänkt att i princip ersätta den inkomstförlust som genom sjukdomen drabbat arbetstagaren. Detta innebär att arbetstagaren erhåller sjuklön under hela frånvaron, således även under insjuknandedagen. Med denna princip behövs ingen särskild regel för det fall att arbetstagaren enbart är delvis arbetsoförmögen på grund av sjukdomen utan sjuklön utgår även i detta fall i förhållande till det faktiska inkomstbortfallet. Om arbetsgivaren finner skäl därtill, bör han kunna påfordra att arbetstagaren styrker arbetsoförmågan med läkarintyg. Denna möjlighet bör dock tillämpas med viss restriktivitet. Enligt utredningens mening skulle det vara värdefullt om arbetsmarknadens parter kunde enas om riktlinjer härvidlag.

Om arbetstagare som har mer än en anställning inte uppfyller villkoren för sjuklön från sina arbetsgivare bör han, om han är tillförsäkrad en sjukpenning som är högre än den sjuklön han kan få, erhålla mellanskillnaden från försäkringskassan. Detsamma bör gälla när någon eljest är sjukpenningförsäkrad för högre inkomst än som svarar mot

inkomsten i den aktuella anställningen. Med den metod för sjuklöneberäkningen som här angivits bör den ersättning som arbetsgivaren har att betala ut överensstamma med vad sjukförsäkringen skulle ge i de fall det rör sig om arbetstagare med inte allt för oregelbunden arbetsförhållanden.

Vid arbetskonflikt torde arbetsgivaren inte böra anses skyldig att utge sjuklön. Även i sådant fall skulle alltså den försäkrade vid sjukdom få vända sig till försäkringskassan.

Uppkommer tvist om tillämpningen av bestämmelser om obligatorisk sjuklön, bör en sådan tvist kunna prövas av arbetsdomstolen eller allmän domstol. Om så i kollektivavtal föreskrivs, bör dock tvisten i stället kunna hänskjutas till avgörande av skiljemän. Underlåter arbetsgivare att efter ett för arbetstagaren positivt avgörande betala ut sjuklön, bör efter hänvändelse till försäkringskassan sjukpenning betalas ut av kassan som därigenom inträder som fordringsägare i förhållande till arbetsgivaren.

De kostnader som arbetsgivarna skulle åläggas genom en förpliktelse att utge sjuklön och konsekvenserna för sjukförsäkringens vidkommande återkommer utredningen till i kap. 14.

10.3 Skattepliktens omfattning

Sjukpenningförsäkringen för förvärvsarbete är uppbyggd på inkomstbortfallsprincipen. Denna princip ligger däremot inte till grund för hemmamekeförsäkringen och den frivilliga försäkringen för hemmamekar och studerande. Hemmamekeförsäkringen har motiverats främst med de ökade kostnader, som i regel uppkommer för familjen när hemmavarande make blir sjuk.

I direktiven för sjukpenningutredningen sägs bl. a. följande i fråga om skattepliktens omfattning.

Om sjukpenningförmånerna blir skattepliktiga inkomst, innebär detta att också sådan ersättning, som inte baserar sig på arbetsinkomst blir skattepliktig inkomst, såvida inte vissa förmånsformer undantas från skatteplikt. Utredningsmannen bör övervä-

ga den lämpliga lösningen med utgångspunkt i ett så långt möjligt konsekvent genomförande av principen om skatteplikt för sjukpenningförmånerna.

Den nuvarande lägsta inkomstgränsen för tillhörighet till sjukpenningförsäkringen för förvärvsarbete är 1 800 kr. Deklarationsplikt inträder efter 1970 års skattereform som regel vid en årsinkomst av 4 500 kr. Gränsdragningen anknyter till grundavdraget vid taxeringen, vilket medför att det inte blir någon skatt för inkomster som inte överstiger 4 500 kr. Även om sjukpenning som grundas på lägre inkomst skulle göras skattepliktig borde utbetalning av sådan förmån inte medföra något skatteavdrag, då den ju inte heller föranleder någon slutlig beskattning, om inte den försäkrade har andra skattepliktiga inkomster. Försäkringskassorna skulle ändå få ackumulera under året utbetald sjukpenning och framställa kontrolluppgifter för sådana försäkrade. Det sagda leder till ståndpunkten att endast sjukpenning som grundas på förvärvsinkomst av minst 4 500 kr. per år bör bli skattepliktig.

I enlighet med vad nyss sagts torde sjukpenning inom hemmamekeförsäkringen och den frivilliga sjukpenningförsäkringen också böra undantas från beskattning. Även för dessa förmånsformer gäller, att det vid beskattning inte skulle bli något skatteavdrag, om inte beloppen höjdes avsevärt. En sådan förändring av dessa försäkringsformer ingår inte i utredningens uppdrag. När det gäller hemmamekeförsäkringen bör det i sammanhanget erinras om att dess inordnande i skattesystemet skulle leda till det resultatet att den förvärvsarbete makens skattereduktion minskade med 40 % av hemmamekesjukpenningens belopp. Ett införande av beskattad hemmamekesjukpenning medför alltså att sjukpenning till hemmavarande make i många fall ökar skattebelastningen för andra maken. En reell förbättring ur familjesynpunkt av denna sjukpenningförsäkring ernåddes därför först vid en ganska väsentlig höjning. Å andra sidan kommer den rätt till schablonavdrag från intäkt av tjänst och till förvärvsavdrag som kan tillkomma

den hemmavarande maken till följd av att sjukpenning har uppburits att minska skatteeffekten för den förvärvsarbetande maken. En beskattning av hemmamakesjukpenningen skulle således leda till resultat som varierar betydligt i de enskilda fallen.

Med hänsyn till att utredningen i det följande föreslår att barn tillägget avskaffas, uppkommer emellertid i detta sammanhang behov av en uppräknig av sjukpenningen till hemmamake. Barn tillägg utgår f. n. i drygt hälften av sjukfallen i hemmamakeförsäkringen. På grund av garantireglerna uppgår barn tillägget vanligen till 2 kr. Med bortseende från att inte alla hemmamakar f. n. är berättigade till barn tillägg finner utredningen det av administrativa skäl mest lämpligt att generellt räkna upp hemmamakesjukpenningen till 8 kr., skattefritt.

En annan fråga är att hemmamakens sjukpenning gällt oförändrad sedan år 1967, och att det därför med hänsyn till penningvärdets förändring och den allmänna kostnadsutvecklingen kan vara aktuellt att pröva frågan om uppräknig av en icke skattepliktig sjukpenning för hemmamakar.

Som framgår av specialmotiveringen föreslår utredningen en höjning av det belopp för vilket frivilligt sjukpenningstillägg skall kunna tecknas så att de totala sjukpenningförmånerna kan uppgå till högst 20 kr.

Enligt utredningens direktiv skall moderskapspenningen, som vid barnsbörd utgår med ett engångsbelopp av 1 080 kr. vid enkelbörd, lämnas utanför beskattning. Ändrade förutsättningar torde dock uppkomma vid ett genomförande av familjepolitiska kommitténs förslag om föräldrapenning i kommitténs förut nämnda betänkande Familjestöd (SOU 1972:34). Enligt förslaget skall moderskapspenningen och den tilläggsjukpenning vid havandeskap och barnsbörd som utgår till förvärvsarbetande ersättas med en föräldrapenning. Föräldrapenningen skall, oavsett förvärvsinkomst, utgå med lägst 20 kr. per dag i längst 240 dagar. För den som enligt nuvarande bestämmelser har en högre sjukpenning än 20 kr. per dag skall föräldrapenningen vara lika stor som sjukpenningen.

Familjepolitiska kommittén har överlåtit till sjukpenningutredningen att överväga frågan om uppräknig och beskattning av föräldrapenningen. Enligt sjukpenningutredningens mening bör, vid ett genomförande av familjepolitiska kommitténs förslag, även föräldrapenningen, som med tillämpning av nuvarande sjukpenningstabeller skulle motsvara en förvärvsinkomst av ca 12 000 kr. per år, göras skattepliktig.

Familjepolitiska kommittén har utöver vad nu sagts föreslagit införande av rätt till sjukpenning vid vård av sjukt barn. Om en sådan förmån införs bör den beskattas i likhet med vad ovan föreslagits i fråga om sjukpenning vid försäkrads egen sjukdom.

Sjukpenningutredningen föreslår sammanfattningsvis att, om sjukpenningen skall beskattas, sådan sjukpenning enligt AFL, YFL och närstående ersättningssystem (se kap. 1, avsnitten 1.1.4 och 1.2.3), som grundas på förvärvsinkomst av minst 4 500 kr. för år görs skattepliktig. Om föräldrapenning och sjukpenning vid vård av sjukt barn införs i enlighet med familjepolitiska kommitténs förslag bör också dessa förmåner beskattas. Övrig sjukpenning — alltså hemmamakesjukpenning, sjukpenning från frivillig försäkring enligt AFL samt (övergångsvis) sjukpenning från obligatorisk försäkring enligt AFL som grundas på förvärvsinkomst understigande 4 500 kr., om året — bör liksom f. n. vara skattefri.

10.4 Sjukpenningens utformning

Om sjukpenningen görs skattepliktig och i samband därmed beloppen höjs, kan sjukpenningen bli mera jämförbar med sjuklön. I ett sådant system är det riktigast, att sjukpenningen kompenserar bortfall av förvärvsinkomst med en för samtliga sjukpenningberättigade lika stor andel av den bortfallna inkomsten. Detta innebär att den nuvarande metoden att bestämma den försäkrades ersättning vid sjukdomsfall på grundval av en inplacering i viss sjukpenningklass sätts i fråga. I förevarande avsnitt behandlas detta spörsmål. Utredningen börjar därvid med

synpunkter på det nuvarande klassplaceringssystemet inom sjukpenningförsäkringen och redovisar vidare andra sätt att beräkna sjukpenning. Därefter går utredningen in på förslag om sjukpenninggrundande inkomst, sjukpenningens kompensationsnivå och de övriga frågor som har samband med sjukpenningens utformning.

10.4.1 Synpunkter på det nuvarande klassplaceringssystemet

En fördel med klassplaceringssystemet är, att den försäkrade i förväg vet vilken sjukpenning han kan påräkna vid sjukdom. Genom att den försäkrade på förhand erhåller under rättelse om sin klassplacering, kan vidare sjukpenningen som regel utbetalas vid inträffat sjukdomsfall utan föregående utredning om den försäkrades ekonomiska förhållanden. Härmed undviks dröjsmål vid utbetalningen och man undgår att tvist uppstår mellan den försäkrade och kassan om beräkningen av inkomstunderlaget för sjukpenningen i ett läge då den försäkrade har akut behov av att få sjukpenningen utbetald. En annan fördel med klassplaceringssystemet är att – som en följd av att den inkomst som ligger till grund för klassplaceringen är en framtida beräknad årsinkomst – sjukpenningens storlek inte påverkas av perioder av sjukdom, arbetslöshet eller kortvarigt inkomstbortfall av annan anledning. Den utformning som klassplaceringssystemet har med ett begränsat antal klasser och därmed stora intervaller mellan klassbotten och klasstoppen medför att inte varje inkomständring behöver föranleda beslut om ändrad klassplacering. Denna administrativa fördel var en bidragande orsak till införandet av

klassplaceringssystemet år 1955. De stora intervallen mellan klassbotten och klasstoppen framstår emellertid numera som en påtaglig nackdel. Genom att försäkrade med upp till 3 000 kronors skillnad i årsinkomst sammanförs till en och samma sjukpenningklass, är i systemet inbyggt ett moment som motverkar en från kompensationssynpunkt likformig sjukersättning. Som framgår av föregående kapitel kan skillnaderna i kompensationsgrad bli betydande.

Klassplaceringssystemet kräver vidare att den försäkrade är aktiv för att han skall komma i åtnjutande av rätt sjukpenning. Denne måste underrätta försäkringskassan om inkomständringar för eventuell klassändring. Försummas detta, riskerar han att vid sjukdom få en sjukpenning som inte svarar mot den aktuella inkomstsituationen. Klassändring får nämligen som regel inte ske under pågående sjukperiod. Den ekonomiska följden av felaktig klassplacering slår i dessa fall ofta hårt, särskilt vid långvarig sjukdom.

Genom att de försäkrades avgifter till sjukförsäkringen debiteras på grundval av klassplaceringen, har det ansetts nödvändigt att upprätthålla kravet på att klassändring inte får ske under sjukdom. I annat fall skulle det ges möjlighet till spekulation. Om ändring av sjukpenningklass finge ske vid insjuknandet, skulle det nämligen kunna bli en strävan att anmäla en låg inkomst och därmed bli placerad i en låg sjukpenningklass i syfte att hålla egenavgiften nere. Skulle man bli sjuk kunde man i samband därmed anmäla ökad inkomst och få den högre sjukpenningen.

För att ge en allmän uppfattning om den av klassplaceringssystemet föranledda administrationens omfattning lämnas i det följande

Enbart sjukvårdsförsäkrade		1 460 000
Sjukpenningförsäkrade		4 840 000
Därav		
enbart grundsjukpenningförsäkrade med förvärvsinkomst	130 000	
med enbart anställningsinkomst över 2 600 kr. för år	3 600 000	
med inkomst av annat förvärvsarbete än anställning		
över 2 600 kr. för år	260 000	
med blandad inkomst över 2 600 kr. för år	60 000	
hemmakeförsäkrade	790 000	

de några data härom.

Vid 1972 års början hade försäkringskassorna sammanlagt ca 6,3 milj. inskrivna försäkrade, vilka fördelade sig enligt sammanställning på föregående sida.

Klassplaceringssystemets funktion bygger, såsom förut nämnts, främst på de försäkrades skyldighet att till försäkringskassan anmäla sådana ändringar i inkomstförhållandena som påverkar placeringen i sjukpenningklass. Kassorna har emellertid också skyldighet att utöva kontroll över de försäkrades klassplacering. Klassplaceringskontroll fullgörs genom att de försäkrade tillställs förfrågningar beträffande inkomstförhållandena fortlöpande, månatligen och årligen så snart anledning förekommer. Följande av kassorna utifrån erhållna uppgifter jämte interna meddelanden utgör exempel på impulser, som kan utlösa förfrågan till den försäkrade, nämligen anställningskort om anställning eller anställnings upphörande, personavi om ingånget äktenskap, äktenskapsskillnad eller makes frånfälle, personavi om flyttning, meddelande om beviljad eller upphörd förtidspension (sjukbidrag), meddelande om förtida eller uppskjutet uttag av ålderspension, meddelande om undantagande från tilläggs pensioneringen eller om återkallelse av sådan anmälan, meddelande om utskrivning eller försökspermittering från allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare, kompletteringsuppgift vid yrkesskada, avisering om upphörd arbetsvård samt uppgift om att enbart sjukvårdsförsäkrad kvinna fött barn.

Utöver nyss nämnda åtgärder genomförs i regel en årlig klassplaceringskontroll. Vid denna kontroll jämförs datamässigt registrerade uppgifter om pensionsgrundande inkomst och tilläggs sjukpenningavgift. I fall av påtagligt bristande överensstämmelse mellan dessa data — motsvarande två sjukpenningklasser eller mera — utreds anledningen härtill.

De totala kostnaderna för klassplaceringsarbetet och närallgande arbetsuppgifter beräknades av RAFA-utredningen för år 1968 till 23,4 milj. kr. I 1972 års lönenivå torde detta motsvara ca 30 milj. kr. Även vid ett genomförande av de rationaliseringsåtgärder

som RAFA-utredningen avser att föreslå, torde kostnaderna komma att uppgå till ca 16 milj. kr. i 1972 års löneläge.

I syfte att utröna om sjukpenningklassplaceringen vid sjukdom ger den försäkrade den kompensation för inkomstbortfall som avsetts i lagstiftningen — dvs. om klassplaceringarna är riktiga — har sjukpenningutredningen låtit utföra två undersökningar, som redovisas i bilagorna 2 och 3.

Av bilaga 2 som avser en undersökning av den faktiska klassplaceringen i inträffade yrkesskadefall framgår att, av uttagna 386 försäkrade, 37,6 % var rätt klassplacerade, 18,9 % för högt placerade och 43,5 % för lågt placerade. I den andra undersökningen, som bl. a. avsåg klassplaceringen för sjukpenningförsäkrade som efter sjukfall friskänmt sig under tiden 19–25 november 1971 och som redovisas i bilaga 3, framkom att av 5 586 försäkrade (i detta sammanhang bortses från 29 försäkrade som var arbetslösa) 46,3 % var rätt placerade, 10,5 % för högt och 43,2 % för lågt placerade.

Den relativa andelen försäkrade i de båda undersökningarna med för låg klassplacering (ca 43 %) överensstämmer väl. Undersökningarna ger otvivelaktigt vid handen att de försäkrades klassplaceringar i stor utsträckning inte svarar mot de verkliga inkomstförhållandena. Anledningen härtill torde vara, att klassplaceringssystemet för sin funktion i så hög grad är beroende av inkomstanmälan från den enskilde.

En annan nackdel med klassplaceringssystemet är, som förut sagts, den varierande kompensationsgraden inom ett och samma inkomstintervall i sjukpenningsskalan och en sprängvis förändring av kompensationsgraden vid intervallgränserna. Dessa effekter var efter införandet av den allmänna sjukförsäkringens till en början av underordnad betydelse.

De reformer av socialförsäkringen, som genomförts sedan klassplaceringssystemet infördes, bl. a. den successiva utbyggnaden av sjukpenningsskalan med allt större sjukpenningbelopp och högre kompensationsnivå, har förändrat de ursprungliga förutsätt-

ningarna för systemet. En inte oväsentlig faktor, som i detta sammanhang måste beaktas mot bakgrunden av att sjukpenningen är skattefri, är att skattens andel av förvärvsinkomsten blivit större, som en följd av inkomstutvecklingen och i fråga om kommunalskatten på grund av inträffade höjningar av de kommunala utdebiteringarna. Dessa höjningar och den statliga inkomstskattens progressivitet har kommit att accentuera svagheterna i klassplaceringssystemet. Den ojämnhet i kompensationsgraden mellan olika inkomster i samma sjukpenningklass och närliggande inkomster i olika klasser, som är en del av konstruktionen i det schabloniserade klassplaceringssystemet, har sålunda skärpts särskilt i de högre sjukpenningklasserna.

10.4.2 Andra sätt att beräkna sjukpenning

Den arbetsinkomst, som bör ligga till grund för sjukpenningens storlek, kan i huvudsak beräknas enligt något av följande alternativ, nämligen på grundval av 1) förvärvsinkomsten under ett föregående kalenderår — dvs. i regel den inkomst som framkommer vid taxeringen —, 2) förvärvsinkomsten vid tiden för sjukfallets inträffande eller 3), såsom i det nuvarande klassplaceringssystemet, den förvärvsinkomst som den försäkrade kan antas komma att tills vidare åtnjuta.

Som framgår av kap. 5 tillämpas i Finland alternativ 1, vilket innebär att sjukpenningen grundas på den förvärvsinkomst som tas fram vid taxeringen och som avser föregående kalenderår. Det är ganska enkelt att härigenom få fram ett underlag för sjukpenningen. Beroende på att det genom taxeringsarbetet hinner förflyta en viss tid innan inkomstuppgifterna blir tillgängliga för försäkringsadministrationen kan underlaget för sjukpenningen emellertid lätt bli inaktuellt. Därigenom kommer sjukpenningen i många fall inte att ge åsyftad kompensation för inkomstbortfallet när ett sjukfall inträffar. I vårt land skulle det enligt vad utredningen inhämtat inte vara tekniskt möjligt att få fram inkomstuppgifterna från skattemyndig-

heterna för ett inkomstår förrän tidigast i september månad påföljande år. I Finland har man försökt komma tillrätta med detta problem genom att skapa regler som under vissa förutsättningar gör det möjligt att beräkna sjukpenningen på en i förhållande till sjukdomsfallet mera näraliggande inkomst (jfr. kap. 5). Måste man göra omprövningar av inkomstunderlaget när sjukfall inträffar, går å andra sidan den administrativa förenkling för sjukförsäkringen, som det innebär att erhålla sjukpenningunderlaget från skattemyndigheterna, förlorad.

Enligt den i Danmark nyligen antagna "daggengeloven" (se kap. 5) skall där användas en beräkningsgrund för dagpenning under den s. k. arbetsgivarperioden motsvarande alternativ 2.

För tiden efter utgången av arbetsgivarperioden, när sociala nämnden i kommunen skall svara för dagpenningutbetalningen, skall dagpenningen beräknas med ledning av uppgifter från skattemyndigheterna, dvs. i huvudsak enligt alternativ 1. Men även i Danmark har man måst skapa bestämmelser om undantag, så att inkomstunderlaget för sjukpenningen kan bli mera aktuellt.

Att beräkna sjukpenningens storlek enbart på uppgifterna från taxeringen kan sålunda ge en sjukpenning som mången gång inte ger en riktig kompensation vid sjukfall. För att rätta till dessa förhållanden måste sjukförsäkringsorganen ges möjligheter att göra avsteg från den taxerade inkomsten. Detta kan med nuvarande löneutveckling beräknas medföra ett betydande merarbete om man skall kunna tillgodose den försäkrades intresse att få sjukpenningen beräknad efter den verkliga arbetsinkomsten vid sjukfallet.

Det andra alternativet att beräkna sjukpenningens storlek innebär, som förut nämnts, att låta förvärvsinkomsten vid tiden för sjukfallets inträffande vara sjukpenninggrundande. I praktiken torde detta alternativ kunna tillämpas i stort sett endast för arbetstagare. För egna företagare måste i regel annan beräkningsgrund användas. För tillämpningen krävs att i samband med sjukfallets inträffande uppgifter kan inhämtas

från arbetsgivaren om arbetsinkomstens storlek. Den tid som krävs för att i samband med inträffat sjukfall fastställa den årsinkomst som skall ligga till grund för sjukpenningens storlek gör att utbetalningen kan försenas avsevärt.

Inom yrkesskadeförsäkringen används en sådan beräkningsgrund för sjukpenningen efter samordningstidens utgång och för förmåner från denna försäkring i övrigt. Under samordningstiden (de 90 första dagarna) utgår däremot sjukpenning enligt sjukförsäkringens regler. Sjukpenning enligt yrkesskadeförsäkringslagens regler behöver således inte utbetalas omedelbart efter skadefallets inträffande.

Inom den norska socialförsäkringen beräknar man sjukpenningens storlek på arbetsinkomsten vid tiden omedelbart före insjuknandet såvitt avser arbetstagare, medan man för egna företagare som huvudregel går ut från registrerad pensionspoäng för ATP (jfr. kap. 5).

Vid besök i Norge har utredningen tagit del av erfarenheterna av detta system. För tillämpningen krävs att försäkringsadministrationen från arbetsgivaren kan inhämta uppgifter om den aktuella arbetsinkomsten. Först när dessa uppgifter erhållits, kan sjukpenningen bestämmas och betalas ut. Tillvägagångssättet i Norge förutsätter läkarbesök eller annan kontakt med läkare före sjukanmälan. Läkaren sänder därefter sjukanmälan till trygdekontoret med uppgift om sjukdomens art och den försäkrades arbetsgivare. På begäran av trygdekontoret lämnar arbetsgivaren sedan uppgift om arbetsinkomstens storlek. Om sådan uppgift inte inkommer eller om lämnade uppgifter är ofullständiga eller uppenbart oriktiga, kan trygdekontoret fastställa arbetsinkomsten skönsmässigt och därvid bygga på bl. a. tidigare årsinkomst eller eventuellt på upplysning om pensionspoäng.

Utredningen, som vid sitt besök i Norge sammanträffat med företrädare för rikstrygdeverket, trygdekontor, arbetsgivare och läkare, har kunnat konstatera, att erforderliga uppgifter i stort sett kommer trygdekonto-

ren tillhanda utan längre dröjsmål. Däremot saknas det väl inte exempel på att det vid utfärdandet av intyget om arbetsinkomstens storlek kan uppkomma en situation som leder till press på arbetsgivaren från den försäkrades sida att få arbetsinkomsten beräknad så fördelaktigt som möjligt, eftersom det är denna som skall utgöra grunden för sjukpenningen. Detta kan också understundom föranleda att förhandlingsliknande diskussioner förs mellan arbetsgivare och arbetstagare om vilken inkomst som skall tas med och hur långt tillbaka i tiden arbetsgivaren skall gå i fråga om arbetsinkomsten, när trygdekontorets förfrågan om arbetsinkomstens storlek besvaras. Utredningen är inte beredd att föreslå införandet av en sådan ordning som huvudregel i den svenska sjukförsäkringen, ehuru det norska förfarandet syftar till att fastställa ett så rättvisande aktuellt inkomstunderlag som möjligt. Måhända kan det bli lättare att genomföra ett sådant system om fastare löneformer, t. ex. månadslön, kommer till större användning.

I sammanhanget bör erinras om att rikstrygdeverket tillsatt en arbetsgrupp, bestående av företrädare för trygdekontoren, med uppgift att bl. a. se över gällande bestämmelser för beräkning av den sjukpenninggrundande inkomsten. Denna arbetsgrupp har, efter att ha framfört kritiska synpunkter mot de nuvarande reglerna, också avlämnat förslag till ändringar genom vilket med frångående av det nuvarande systemet den registrerade pensionsgrundande inkomsten för tidigare år skall utgöra underlaget för sjukpenningberäkningen även för anställda. Förslaget har ännu inte föranlett någon åtgärd från rikstrygdeverket.

Mot bakgrunden av det anförda kan således, enligt sjukpenningutredningens uppfattning, resas invändningar mot att beräkna sjukpenninggrundande inkomst enligt något av de nämnda alternativen 1 och 2, och en övergång till något av dessa beräkningsätt synes därför inte motiverad i samband med att skatteplikt för sjukpenning införs.

I vårt land har, alltsedan den allmänna sjukförsäkringen trädde i kraft år 1955, den

årsinkomst som den försäkrade kan antas komma att tills vidare åtnjuta, alltså en beräknad framtida inkomst, varit sjukpenninggrundande. Beräkningen som sådan torde ge ett godtagbart underlag för sjukpenningen och det torde inte i förevarande sammanhang finnas anledning att överge denna metod. I det nuvarande klassplaceringssystemet, med vilket denna beräkningsprincip kombinerats, har man emellertid låtit inkomsterna inom vissa intervaller motsvaras av en för hela intervallet gällande sjukpenning, vilket har medverkat till att vissa ogynnsamma effekter uppkommit. Frågan är då närmast vilka förändringar som i samband med beskattning av sjukpenningen är påkallade för att undanröja dessa ogynnsamma effekter.

10.4.3 Förslag i fråga om sjukpenninggrundande inkomst

Av vad förut sagts torde framgå att för beräkning av den arbetsinkomst, som skall ligga till grund för sjukpenningens storlek, alternativ 1 och 2 inte bör komma i fråga i detta sammanhang, när sjukpenningen förs in i beskattningssystemet. Alternativ 3, enligt vilket till grund för sjukpenningens storlek skall läggas den förvärvsinkomst som den försäkrade kan antas komma att tills vidare åtnjuta, bör därför liksom f. n. också användas när sjukpenningen görs skattepliktig. De nu tillämpade principerna för att beräkna förvärvsinkomsten bör sålunda enligt utredningens mening vara oförändrade. Däremot synes det vara möjligt att utforma bestämmelserna i övrigt så att klassplaceringssystemets nyss påtalade nackdelar väsentligt mildras.

I föreliggande avsnitt tar utredningen upp förslag i fråga om sjukpenninggrundande inkomst, inkomstgränser och vissa övergångs-anordningar, som kan bli påkallade i samband med att sjukpenningen beskattas.

Fastställande av sjukpenninggrundande inkomst

I avsikt att komma till rätta med de förut påtalade felaktiga, oftast för låga klassplaceringarna föreslår utredningen en ny ordning att tillämpas vid fastställande av sjukpenninggrundande inkomst. Förslagen bygger på att sjukförsäkringens försäkringsregister är infört i ADB-systemet enligt vad sagts i avsnitt 10.1 och att ändringar av sjukpenninggrundande inkomst registreras i detta system.

Utredningens förslag innebär att den sjukpenning som skall utgå direkt anknys till den hos försäkringskassan registrerade årsinkomsten utan tillämpning av några sjukpenningklasser. Sjukpenningen skall utgå som en viss bestämd procentuell andel av den för dag bortfallna inkomsten. Härigenom undviks nuvarande varierande kompensationsgrader. För att den registrerade inkomst varpå sjukpenningen skall grundas skall bli så rättvisande som möjligt föreslås att försäkringskassan självmant i den utsträckning som skäligen påkallas genom förfrågningar hos de försäkrade och på annat lämpligt sätt införskaffar uppgifter om ändringar i inkomstförhållanden och andra omständigheter som har betydelse för sjukpenningförsäkringen. Tanken är att de försäkrade årligen efter förfrågan från försäkringskassan skall få tillfälle att lämna aktuella inkomstuppgifter. Det förutsätts att tillsynsmyndigheten lämnar närmare anvisningar om tillvägagångssättet och omfattningen av kontrollen. Utöver detta har den försäkrade, liksom hittills, rätt och skyldighet att till försäkringskassan löpande anmäla inkomständringar av betydelse i detta sammanhang.

Enligt nuvarande ordning bestämmer de lokala skattemyndigheterna pensionsgrundande inkomst för tilläggspension. Därvid beaktas inkomst av förvärvsarbete ned till ett belopp motsvarande det vid inkomstårets ingång gällande basbeloppet. Här föreslås att skattemyndigheterna i fortsättningen även tar med inkomst av förvärvsarbete ned till deklara-tionspliktsgränsen 4 500 kr., vilket i

princip endast innebär att den nedre inkomstgränsen flyttas vid beräkningen. Den av skattemyndigheterna sålunda bestämda årsinkomsten av anställning och av annat förvärvsarbete förs över till den allmänna försäkringens ADB-system. Vid beräkning av pensionspoäng lämnas inkomst under ett basbelopp åsido. Förutom att utnyttjas för den i det följande föreslagna kontrollen av försäkringsskyddet avses denna av skattemyndigheterna för den allmänna försäkringens behov bestämda årsinkomst av förvärvsarbete också komma till användning vid avgiftsdebiteringen, vilket utredningen återkommer till.

För varje inskriven försäkrad med förvärvsinkomst som berättigar till anslutning till sjukpenningförsäkringen skall försäkringskassan fastställa årsinkomsten, avrundad till närmaste hundratal kronor. Denna inkomst utgör den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst. Därvid skall man, liksom f. n., skilja på inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete. Fastställandet av den sjukpenninggrundande inkomsten bör tillgå så att, med ledning av skattemyndigheternas uppgifter och försäkringskassans ADB-registrerade uppgifter om sjukpenninggrundande inkomst, en förfrågan om framtida beräknad årsinkomst, försedd med vissa förtryckta uppgifter, datamässigt tas fram och tillställs den försäkrade. Förfrågningsblanketten bör sålunda innehålla uppgift om 1) den av skattemyndigheterna bestämda årsinkomsten av förvärvsarbete för föregående år, 2) den försäkrades senaste av kassan fastställda sjukpenninggrundande inkomst samt 3) uppmaning till den försäkrade att uppge den framtida beräknade inkomsten av förvärvsarbete.

Man skulle i och för sig kunna tänka sig att göra en årlig förfrågan till de försäkrade utan att lämna uppgift om föregående års arbetsinkomst. Men att genomföra en årlig kontroll av den sjukpenninggrundande inkomsten, som utgör underlaget för sjukpenningen, utan att samtidigt tillhandahålla den av skattemyndigheterna för föregående år bestämda årsinkomsten av förvärvsarbete ger

enligt utredningens uppfattning inte samma resultat. Många försäkrade, i synnerhet de som har ackordslön eller annan form av prestationslön, har nämligen svårt att utan tillgång till jämförelseunderlag göra en tillförlitlig bedömning av sina framtida inkomstförhållanden. Genom att de tillhandahålls uppgift om föregående års inkomst torde uppskattningen av den framtida årsinkomsten i betydande grad underlättas, varigenom också utsikterna att få in uppgifterna från de försäkrade torde förbättras.

Svaret bör av den försäkrade få sändas in i portofritt svarskuvert, liksom f. n. sker. I de fall svar ej inkommer från de försäkrade, bör den sjukpenninggrundande inkomsten kunna fastställas på grundval av för kassan kända förhållanden, om så erfordras efter särskild utredning av kassan.

Med här föreslagna anordningar torde man tillgodose rimliga krav på att den försäkrades sjukpenning grundas på en så aktuell årsinkomst som möjligt.

När försäkrad från försäkringskassan därefter genom översändande av försäkringsbesked underrättas om fastställd sjukpenninggrundande inkomst och om sjukpenningens storlek, bör också anges att, om den beräknade framtida årsinkomsten ändras uppåt eller nedåt, skyldighet föreligger att anmäla den nya årsinkomsten till försäkringskassan för att förändringen skall kunna beaktas. Till ledning för dessa löpande anmälningar, som med hänsyn till den nyssnämnda årliga genomgången torde bli av mindre omfattning, bör i försäkringsbeskedet datamässigt anges vilken förändring som i det särskilda fallet föranleder att sjukpenningen för den försäkrade skall ändras — ökas eller minskas — med minst en krona.

Inkomstgränser

I ett system, där både den allmänna pensionen och sjukpenningen är skattepliktig inkomst och där sjukpenningen, enligt vad i kap. 13 föreslås, avses bli pensionsgrundande för tilläggs pension, synes det vara naturligt att i vart fall den högsta årsinkomst, som

skall grunda rätt till sjukpenning, sätts vid samma nivå som motsvarande inkomst för tilläggspension. Eftersom sistnämnda inkomst är begränsad till 7 1/2 gånger basbeloppet per år, föreslår sjukpenningutredningen att den högsta årsinkomst av förvärvsarbete, som skall grunda rätt till sjukpenning, också skall vara högst 7 1/2 gånger basbeloppet. Det kan i detta sammanhang erinras om att nuvarande högsta inkomstgräns för sjukpenning, vilken fastställdes år 1966, bestämdes i anslutning till då gällande ATP-tak. Riktgivande för beräkningen av den övre inkomstgränsen bör vara det basbelopp som gäller vid ingången av året. På grundval av 1972 års förhållanden skulle högsta sjukpenninggrundande inkomst därigenom bli 53 200 kr. 7 1/2 gånger basbeloppet 7 100 kr. blir 53 250 kr. Avrundat till närmaste hundratal kronor skulle detta bli 53 300 kr. men eftersom den högsta årsinkomst som skall grunda rätt till sjukpenning inte får överstiga 7 1/2 gånger basbeloppet blir den högsta sjukpenninggrundande inkomsten vid nämnda basbelopp 53 200 kr.

Den nedre inkomstgränsen för skattepliktig sjukpenning bör, som framgår av avsnitt 10.3, ej vara lägre än inkomstgränsen för deklareringsplikt, vilken f. n. i regel är 4 500 kr. Fråga uppkommer emellertid då om tillhörigheten till sjukpenningförsäkringen för den som har lägre förvärvsinkomst än 4 500 kr.

Den nedre inkomstgränsen för tillhörighet till sjukpenningförsäkringen har genom åren tämligen nära följt deklareringspliktsgränsen. Den nuvarande gränsen 1 800 kr. bestämdes vid AFL:s tillkomst år 1962. Inkomstgränserna för tillhörighet till sjukpenningförsäkringen kan helt naturligt också ses i direkt anknytning till utvecklingen av de försäkrades förvärvsinkomster. Ser man på denna utveckling — oavsett om den är uttryckt i förändringar av medelpensionspoängen för tilläggspension eller i ett löneindex — torde den fr. o. m. år 1974 väl motivera en ökning av 1 800-kronorsgränsen till mer än det dubbla.

I sammanhanget bör också framhållas att

KSA-utredningen i betänkandet Försäkring och annat kontant stöd vid arbetslöshet (SOU 1971:42) bl. a. understrukit att den som skall erhålla ersättning från arbetslöshetsförsäkringen bör ha viss anknytning till arbetsmarknaden. Ett förvärvsarbete av 70 timmars omfattning per månad under fem månader ansågs i detta sammanhang normgivande. Om man överförde detta krav på förvärvsarbete till sjukförsäkringens område skulle, med tillämpning av sjukförsäkringens regler om årsinkomst och en timförtjänst av 10 kr., den lägsta inkomstgränsen för sjukpenning komma att bli betydligt högre än 4 500 kr.

Det kan också ifrågasättas om försäkrad med årsinkomst under 4 500 kr. kan anses ha en sådan varaktig inkomst av förvärvsarbete och därmed anknytning till förvärvslivet, som en obligatorisk sjukpenningförsäkring egentligen är avsedd för. Enligt utredningens mening bör försäkrad med årsinkomst under nämnda belopp inte på grund av förvärvsinkomsten omfattas av sjukpenningförsäkringen. Dock bör försäkrade, som vid tiden för lagändringens ikraftträdande tillhör sjukpenningförsäkringen, men vilkas inkomster ligger under den nya inkomstgränsen, övergångsvis få behålla sin sjukpenningförsäkring enligt nuvarande bestämmelser, så länge de har förvärvsinkomst uppgående till 1 800 kr. men ej 4 500 kr. per år. Eftersom sjukpenningen i dessa inkomstlägen inte föranleder skatt för den försäkrade finns ej grund för uppräknings av sjukpenningen för dem.

Antalet försäkrade som berörs av den ifrågasatta övergångsbestämmelsen har sjunkit kraftigt under senare år och uppgår f. n. till drygt 200 000. Med hänsyn till det påvisade stora antalet för lågt klassplacerade torde det vara realistiskt att räkna med att vid den första föreslagna årliga inkomstkontrollen, vilken som nedan beskrivs avses komma till stånd före omläggningen, en betydande del av de försäkrade som nu är placerade i här avsedda sjukpenningklasser kommer att noteras för högre årsinkomst än 4 500 kr.

Vissa övergångsanordningar

Om skatteplikt införs för sjukpenning fr. o. m. år 1974, bör den förut nämnda årliga kontrollen och fastställelsen av sjukpenninggrundande inkomst ske första gången under hösten 1973. Lokal skattemyndighet bör därför beräkna förut angiven årsinkomst första gången i samband med 1973 års taxering. Det bör dock erinras om att i denna inkomst något belopp svarande mot vad den försäkrade uppburit från sjukpenning- och arbetslöshetsförsäkringarna inte ingår under detta första år. Sådana belopp kan av skattemyndigheterna beaktas först vid 1975 års taxering.

Sjukpenning från hemmamakeförsäkringen, sjukpenning på grund av förvärvsinkomst mellan 1 800 och 4 500 kr. för år samt sjukpenning från den frivilliga försäkringen inom AFL blir enligt förslaget inte skattepliktiga förmåner. Däremot bör sättet för fastställande av sjukpenninggrundande inkomst och de i det följande föreslagna reglerna om tidpunkt för ändring av sådan inkomst gälla också här nämnda förmåner.

10.4.4 Sjukpenningens kompensationsnivå m. m.

I förarbetena till den lagstiftning genom vilken lagen om allmän sjukförsäkring inför ikraftträdandet fick sin definitiva utformning, anfördes i fråga om kompensationsnivån bl. a. att en ersättning motsvarande omkring två tredjedelar av inkomstbortfallet efter källskatteavdrag var lämplig i sjukpenningsskalans högre inkomstlägen. Det fastslogs dock att det inte var möjligt att konstruera en skala, som gav just denna kompensationsgrad i varje särskilt fall. Beskattningens variation med hänsyn till civilstånd och kommunal utdebitering utgjorde ett hinder därför. Karenstiden inverkar också på kompensationsgraden vid de vanliga, mera kortvariga sjukdomsfallen. I fråga om de lägsta och mellersta inkomstlägena ansågs skäl föreligga för en något högre kompensation än för de högre. För tiden efter ut-

gången av samordningstiden med yrkesskade-försäkringen ansågs en betydande begränsning i fråga om sjukpenningens storlek inom sjukförsäkringen vara motiverad. Tilläggs-sjukpenningen föreslogs därför vara lägre i de högsta sjukpenningklasserna efter den nit-tionde sjukhjälpdagen.

När karenstiden inom sjukpenningförsäkringen togs bort och sjukpenningsskalen byggdes ut fr. o. m. år 1967 höjdes också sjukpenningen överlag. Därvid fastslogs att sjukpenningen för dag räknat skulle ersätta i genomsnitt ungefär 80 % av den förlorade nettoinkomsten för dem som låg i klassmit-ten och med skattefrihetens värde beräknat med utgångspunkt i preliminärskatteavdraget, dvs. den s. k. lönekuverteffekten. Man räknade därvid med dåvarande skatteskalor och med en kommunal utdebitering av 17 kr. per skattekrona. Det framhölls att förstärkningen av sjukpenningen i viss mån borde få sin tyngdpunkt i de lägre sjukpenning-klasserna.

Frågor som är förknippade med kompensationsnivån är sammanträngande av olika förmåner vid sjukdom och risken för överkompensation i samband därmed. Enligt direktiven skall i anslutning därtill övervägas spörsmålet om lämpligheten av en viss från samhällsekonomiska synpunkter motiverad självrisk vid sjukdomsfall. Dessa frågor avser utredningen återkomma till i avsnitt 10.5.

Vid bedömningen av kompensationsnivån för en beskattad sjukpenning bör rimligtvis sjuklönenivån för de offentligt anställda vara till viss ledning. Vid avvägningen av den kompensationsgrad som förekommer för de i offentlig tjänst anställda, torde samhällsekononiska synpunkter ha påverkat ställningstagandet. För statligt anställda varierar sjuklönenivån mellan 89 och 92 % av bruttolö-
nen, medan den för kommunalanställda är 90 %.

Enligt den nyligen antagna danska "dag-pengeloven" får dagpenningen, som är beskattad, utgöra högst 90 % av bruttoinkoms-ten. I Norge är sjukpenningen jämte tillägg maximerad till 90 % av nettoinkomsten efter skatt. Sjukpenningen är där skattefri.

Utredningen vill erinra om svårigheterna att vid en skattefri sjukpenning erhålla en lika kompensation t. o. m. för försäkrade med lika stora arbetsinkomster. Man behöver bara peka på försäkrade som är bosatta i kommuner med skilda kommunala utdebiteringar. För försäkrad som är bosatt i kommun med hög kommunalskatt innebär givetvis den skattefria sjukpenningen en högre kompensation för inkomstbortfallet än för den som bor i en kommun med låg skatt. Med en beskattad sjukpenning som utgår med en viss procentuell andel av årsinkomsten blir kompensationsnivån före skatt lika för alla.

Sjukpenningen är det grundläggande ekonomiska skyddet vid sjukdom. Som riktpunkt för denna gäller f. n. att den skall ge omkring 80 % kompensation för inkomstbortfallet under sjuktiden. Genom skattesystemets konstruktion medför den nuvarande skattefriheten, som förut utvecklats, att den sjuke dessutom får en ytterligare kompensation i form av skatteåterbäring vid den slutliga skatteavräkningen. Vid ett införande av beskattad sjukpenning öppnas möjligheter att göra den totala kompensationen tillgänglig redan under sjuktiden. Med hänsyn härtill finner utredningen en förstärkning av kompensationsnivån inom sjukförsäkringen vara befogad. Utredningen har kommit fram till att en kompensationsnivå genom den allmänna sjukförsäkringen av 90 % av inkomstbortfallet torde vara försvarbar från samhällsekonomisk synpunkt.

Genom att låta sjukpenningen utgå med 90 % av varje försäkrads beräknade framtida årsinkomst har man undanröjt den påtalade nackdelen med varierande kompensationsgrader inom det nuvarande klassplaceringssystemet.

Om kompensationsnivån inom sjukförsäkringen fastställs till 90 %, bör sjukpenningen per dag utgöra 1/365 av 90 % av den enligt vad förut sagts fastställda sjukpenninggrundande inkomsten. Sjukpenningbeloppet avrundas alltid till helt kronor (50 öre och högre uppåt, 49 öre och lägre nedåt).

Då sjukpenningen utgår med 1/365 av

90 % av årsinkomsten, föreligger inte något behov av uppdelning av sjukpenningen i grundsjukpenning och tilläggsjukpenning. Bestämmelsen härom kan därför utgå. Nämnda uppdelning är visserligen f. n. på visst sätt knuten till finansieringsreglerna i kap. 14 föreslår utredningen härvidlag ändring, varför detta inte behöver utgöra hinder för att avskaffa uppdelningen. Karenstidsreglerna vid inkomst av annat förvärsarbete än anställning bör liksom reglerna om verkan av undantagande från tilläggs-pensioneringen i fortsättningen avse hela sjukpenningen (3 kap. 2 § första stycket och 11 § AFL).

I det föregående har föreslagits att föräldrapenningen vid ett genomförande av familjepolitiska kommitténs förslag skall göras skattepliktig. Den föreslagna garantinivån på 20 kr. motsvarar enligt nuvarande sjukpenningsskala en årsinkomst av ungefär 12 000 kr. Uttryckt som 90 % av denna årsinkomst blir föräldrapenningen beskattad genomsnittligen ca 30 kr. för dag. Härigenom blir föräldrapenningens nettobehållning efter skatt regelmässigt minst 20 kr. Utredningen föreslår en garantinivå av 30 kr. för dag för en skattepliktig föräldrapenning.

Vid framräkandet av sjukpenningens belopp skall försäkringskassan bestämma om sjukpenningen är grundad på anställningsinkomst eller på inkomst av annat förvärsarbete. Vid s. k. blandad inkomst har kassan att med ledning av tillgängliga uppgifter fördela sjukpenningen på de båda inkomstslagen. Nämnda åtgärder erfordras för att kassan skall kunna lämna kontrolluppgift på sätt som angetts i avsnitt 10.1. Utgiven föräldrapenning till försäkrad som saknar förvärsinkomst eller som har sådan inkomst understigande 4 500 kr. för år bör därvid hänföras till förvärvskällan tjänst.

10.5 Sammanträffande av förmåner vid sjukdom m. m.

Vad beträffar sammanträffande av förmåner vid sjukdom sägs i direktiven följande.

Risk för överkompensation kan uppkomma genom att den försäkrade under sjukdom uppbär sjuklön från arbetsgivare och försäkringsförmåner från annat håll eller genom att den försäkrade samtidigt uppbär förmåner från olika försäkringar. Utredningsmannen bör ägna särskild uppmärksamhet åt frågan om sammanträffande av olika förmåner vid sjukdom och överväga behovet av lagstiftning som syftar till att begränsa möjligheterna till överkompensation vid sjukdom. I detta sammanhang bör också övervägas spörsmålet om lämpligheten av en viss från samhällsekonomiska synpunkter motiverad självrisk vid sjukdomsfall. Under arbetet med hithörande frågor bör utredningsmannen samråda med 1966 års skadeståndskommitté som bl. a. överväger frågor rörande överkompensation i skadeståndsfall.

I syfte att få en uppfattning om i vilken utsträckning sjuklön från arbetsgivare eller försäkringsförmåner från annat håll utgår samtidigt med sjukpenning, har utredningen inhämtat uppgifter om dessa förhållanden i den förut åberopade undersökningen vars resultat redovisas i bilaga 3. Även om undersökningen, enligt vad som framgår av bilagan, endast kan sägas representera populationen förvärvsarbetande med sjukpenningförsäkring, som varit sjukskrivna och som under år 1971 lämnat in friskanmälan, torde den ändå kunna ge en bild av omfattningen av ifrågakvarande förmåner.

Av tabell 2 i bilaga 3 framgår att av 5 615 försäkrade endast drygt 6 % utöver sjukpenningen hade *försäkringsförmån* från annat håll. Ersättningens storlek varierade avsevärt. I det övervägande antalet fall var karenstiden kort och höll sig inom sju dagar (tabell 3).

Av tabell 4 i bilagan framgår att ca 7 % av de försäkrade förutom sjukpenning även hade *kompletterande sjuklön* från arbetsgivaren. Ungefär samma andel hade *enbart sjuklön*.

Av de som råkat ut för sjukdom under undersökningsperioden har sålunda en relativt begränsad andel antingen kompletterande sjuklön utöver sjukpenningen eller enbart sjuklön. De sistnämnda är huvudsakligen statsanställda, för vilka gäller s. k. arbetsgivarinträde i försäkringsersättningen. För

dem varierar sjuklönen mellan 89 och 92 % av den ordinarie lönen och är beskattad. I dessa fall kan det sålunda inte bli fråga om någon överkompensation.

Försäkrade, som utöver sjukpenningen har kompletterande sjuklön, är enligt undersökningen inte antalsmässigt större än de med enbart sjuklön. Avtalen med bestämmelser om sjuklön rör totalt ca 1,2 milj. anställda, varav ca 400 000 statsanställda. För en del av de anställda med sjuklön är emellertid, som framgår av redogörelsen i kap. 1, sjuklöneförmånerna begränsade. När sjuklön utgår som komplement till sjukpenningen kan naturligtvis överkompensation uppkomma. Såsom förut i olika sammanhang uttalats bör den allmänna försäkringen vara grunden för skyddet under sjukdom. Kompletterande hjälpformer, oavsett om det rör sig om sjuklöneförmåner eller ersättningar från privata försäkringar, bör anpassas efter denna försäkring. Med en skattefri sjukpenning kan det vara svårt att sätta den kompletterande förmånen så att det i det särskilda fallet totalt sett inte blir överkompensation. Som framgår av kap. 9 är nämligen sjukpenningens kompensationsgrad i det särskilda fallet svår att beräkna med hänsyn särskilt till att värdet av sjukpenningens skattefrihet växlar med de för den enskilde gällande skatteskalorna, tillämplig kommunal utdebitering etc. Vid en skattepliktig sjukpenning blir det väsentligt lättare att vid förhandlingar om kompletterande ersättningar under sjukdom bedöma den sammanlagda kompensationen och att lämpa kompletteringarna efter sjukpenningen.

Enligt den förut nämnda undersökningen uppgick de försäkrade som hade försäkringsförmåner utöver sjukpenningen till 6 % av de tillfrågade. Huvuddelen av de försäkringar som är aktuella torde vara sådana enskilda sjuk- och olycksfallsförsäkringar, som hänförs till kapitalförsäkringar, och vilkas utfallande förmåner sålunda inte är skattepliktiga. Procenttalet torde komma att stiga väsentligt genom tillkomsten av den s. k. AGS-försäkringen, som också tillhör sistnämnda grupp av försäkringar.

Genom kompletteringsförsäkringar av här nämnt slag kan givetvis risk för överkompensation uppkomma, i synnerhet om försäkringsförmånerna är skattefria. I den mån försäkringen tagits i samband med tjänst och anmälan härom gjorts till försäkringsanstalten, blir dock utgående ersättning skattepliktig.

När frågan om överkompensation och spörsmålet om lämpligheten av en från samhällsekonomiska synpunkter motiverad generell självrisk vid sjukdomsfall övervägs, kan det vara lämpligt med en kortfattad tillbakablick över behandlingen av dessa frågor i enskild sjuk- och olycksfallsförsäkring.

I förarbetena till lagen om allmän sjukförsäkring behandlades även frågan om överförsäkring. I prop 1953:178 anslöt sig departementschefen till principen att den försäkrade ej genom sjukpenningen får försättas i bättre ekonomiskt läge än då han är frisk. Han sade sig också kunna instämma i socialförsäkringsutredningens uttalande, att den obligatoriska sjukpenningförsäkringen bör vara den grund för medborgarnas skydd under sjukdom, efter vilken kompletterande hjälpformer bör anpassas.

Inom de enskilda försäkringsbolagen vidtogs olika åtgärder för att anpassa det på privat väg åstadkomna sjukförsäkringsskyddet till den nya obligatoriska sjukförsäkringens förmåner. En av dessa var att i sjukförsäkringsbolagens instruktioner till fältmännen ge uppgift om högsta tillåtna försäkringsbelopp i olika inkomstlägen vid försäljning av sjukförsäkringar. Under år 1955 kom efter samråd med socialdepartementet en överenskommelse i denna fråga till stånd inom försäkringsbranschen. Denna överenskommelse, som registrerades i försäkringsinspektionen, innebar att kompletteringsförsäkringar i enskild regi skulle så begränsas, att den totala kompensationen med hänsyn tagen till skatt uppgick till högst 80 å 90 %.

Sedan betydande utvidgningar av den allmänna försäkringen genomförts och kollektivavtalade tilläggsförmåner för anställda vid sjukdom vunnit ökad utbredning och om-

fattning, utfärdade försäkringsinspektionen år 1963 en rekommendation, som avlöste den tidigare ordningen och som accepterades av försäkringsbolagen. Rekommendationen innebar att förmånerna från frivillig sjuk- och olycksfallsförsäkring skulle så begränsas att de tillsammans med förmånerna från den allmänna försäkringen och eventuella kollektivavtalade eller andra tjänsteförmåner kompenserar högst 93 % av den försäkrades förlorade inkomst efter skatt. Den rekommendationen gäller i princip fortfarande.

Vid olycksfall kan utöver sjukpenningen tillkomma skadestånd för inkomstförlust. En huvudregel inom skadeståndsrätten är att den som uppsåtligen eller av vårdslöshet vållar annan person skada är skyldig att ersätta skadan (culperegeln). Med utgångspunkt i denna regel har utbildats ett system av skadeståndsrättsliga bestämmelser. I huvudsak innebär dessa att den skadelidande skall ha full ersättning för den förlust han har lidit. Det sagda innebär bl. a. att skadeståndet i princip skall täcka inkomstbortfallet helt och hållet. Vid beräkningen av skadeståndsbeloppet tar man dock hänsyn till bl. a. förmåner från den allmänna försäkringen (jfr. 20 kap. 7 § första stycket AFL).

I prop. 1972:5 med förslag till skadeståndslag, vilken nu godkänts av riksdagen, antydde departementschefen bl. a. att det kan vara en väg att lösa specifika ersättningsfrågor på olika samhällsområden genom försäkringsanordningar i stället för genom utbyggnad av skadeståndslagstiftningen.

Planer på olika anordningar av detta slag börjar nu också ta form hos försäkringsbolagen. I viss omfattning är de redan i praktisk funktion. De två viktigaste exemplen torde vara följande.

1) En form av trygghetsförsäkring är redan i funktion. Försäkringen ansluter till ett mellan Sveriges stuvareförbund och Svenska transportarbetareförbundet träffat avtal om ett utvidgat skadeståndsansvar för arbetsgivarna i samband med olycksfall i arbete och ger kompletterande ersättning utöver socialförsäkringen. Ett motsvarande avtal har träffats mellan Plåtslageriernas riksförbund

och Svenska bleck- och plåtslagareförbundet.

Ersättningen, som utgår oavsett vållande, bestäms i princip enligt skadestandsreglerna.

2) En försäkring mot skador som uppkommit i samband med medicinsk behandling är på planeringsstadiet. Den skall omfatta skador som åsamkas patienter inom sjukvården och skall alltså tecknas i första hand av sjukvårdshuvudmännen. Även privatpraktiserande läkare och tandläkare berörs emellertid. Ersättningen avses utgå oavsett vållande. Även här är det tänkt att skadestandsreglerna skall ligga till grund för bedömningen av ersättningens storlek.

Anknytningen till skadestandsreglerna i de nu angivna försäkringsformerna innebär bl. a. att i princip full ersättning för den lidna skadan skall utgå. Enligt skadestandsrättslig praxis beaktas emellertid inte vid prövning av ersättningsanspråk effekten av att ett ersättningsbelopp som utbetalats till den skadelidande från annat håll är skattefritt (NJA 1961 s. 215). Eftersom sjukpenningen f. n. är skattefri, har därför i försäkringsbestämmelserna sådana inskränkningar i hänvisningen till de allmänna skadestandsreglerna gjorts, att man inte av denna anledning får in överkompensationseffekter i försäkringsanordningarna.

När det gäller trygghetsförsäkringen, som vilar på kollektivavtal, har frågan lösts så att de som skyddas av försäkringen (dvs. de anställda) i avtalet har avstått från sin rätt att föra talan om ersättning utöver vad som följer av avtalet.

Sjukpenningutredningen har haft samråd med skadestandskommittén (Ju 1967:68), som f. n. utreder nya regler om skadestånd vid personskada. Därvid har bl. a. berörts frågan om den överkompensation som kan uppkomma därför att man vid bestämmande av skadestånd inte tar hänsyn till sjukpenningens skattefrihet, liksom frågan om behovet av självrisk i skadestandsfallen.

Skattefriheten för sjukpenning torde vara en av de vanligaste orsakerna till överkompensation i skadestandsfallen. Om sjukpenningen skattebeläggs kan man utgå från att det blir betydligt enklare att ge full täckning

för inkomstförlust utan risk för överkompensation. Skadestånd för inkomstförlust är nämligen, oavsett om det utgår i form av försäkringsersättning eller på annat sätt, skattepliktigt och därmed direkt jämförbart med sjukpenningen och med den inkomst som bortfallit och skall ersättas. Från skadeståndskommitténs sida har framhållits att de nuvarande problemen med överkompensation får en lämplig lösning genom skatteplikt för sjukpenningen.

Enligt sjukpenningutredningens mening kan det givetvis inte bli fråga om att göra gällande någon princip om självrisk när ersättning bestäms enligt skadestandsreglerna. Detta gäller oavsett om frågan om ersättning har reglerats via en särskild försäkringsanordning av trygghetsförsäkringens typ eller skall bedömas direkt enligt skadestandsreglerna. I de nu avsedda situationerna står ju skadefallets inträffande helt utanför den skadelidandes kontroll. I viss omfattning måste man t. o. m. kunna acceptera viss kompensation över 100-procentsnivån, nämligen när den skadelidande skyddas av egen sjuk- eller olycksfallsförsäkring och försäkringsersättningen håller sig inom måttliga gränser. Det bör anmärkas att försäkringsersättning av detta slag f. n. har s. k. summakarakter, vilket medför att den över huvud taget inte beaktas när skadestånd bestäms. Inom skadeståndskommittén övervägs nya regler som skulle innebära en ändring i dessa principer men som ändock även i fortsättningen skulle medföra att den skadelidande utan avräkning på skadeståndet får tillgodoräkna sig mera måttliga sjuk- och olycksfallsförsäkringsbelopp.

De övriga fall där utöver sjukpenningen annan ersättning kan ifrågakomma är dels när arbetsgivaren utger kompletterande sjuklön, dels när enskild sjuk- eller olycksfallsförsäkring har tecknats.

Det är en självklarhet att sjukfrånvaron totalt sett påverkar samhällsekonomin i väsentlig omfattning. Man behöver bara erinra om att sjukfrånvaron som regel medför produktionsbortfall, att den med nuvarande obeskattade sjukpenning betyder minskade

skatteintäkter för stat och kommun och att den innebär kostnader för sjukförsäkringen. Mot den bakgrunden är det enligt utredningens uppfattning motiverat att upprätthålla principen om en viss självrisk. I ett system med beskattad sjukpenning torde det heller inte medföra några svårigheter att tillämpa en sådan princip om självrisk, i vart fall inte när det gäller sjuklöneförmåner från arbetsgivare och ersättning från försäkring som tagits i samband med tjänst, vilka förmåner ju också är skattepliktiga. I båda dessa fall bör enligt utredningens mening självriskmomentet kunna av arbetsmarknadens parter anordnas antingen i form av en karenstid, varigenom man undviker att de kompletterande förmånerna utgår vid korttidsfrånvaro, eller, om förmånen utgår utan karenstid, genom att ersättningen tillsammans med sjukpenningen ej ger täckning för hela inkomstbortfallet.

Har sjukperioden pågått så lång tid som en månad torde inte några vägande skäl kunna framföras mot att den försäkrade genom försäkringsanordningar eller på annat sätt erhåller full kompensation för det fortsatta inkomstbortfallet. Om karenstiden sålunda fastställts till 30 dagar, synes därefter pågående sjukdom kunna kompenseras med full täckning för inkomstbortfallet. För sjukfall av kortare varaktighet bör försiktighet iakttas. Att i sådana fall ge högre sammanlagd kompensation än vad KSA-utredningen angav som överförsäkringsgräns (95 %) anser sjukpenningutredningen inte vara väl förenligt med samhällsekonomiska hänsyn.

Som förut i olika sammanhang antytts har man skäl anta att den problematik som sammanhänger med bestämmandet av kompensationsnivån vid sjukdom blir väsentligt förenklad vid en omläggning till skattepliktig sjukpenning. I avbidan på att erfarenheter vinnas av hur ett system med beskattad sjukpenning faller ut i tillämpningen, föreligger enligt utredningens mening inte anledning att på det här berörda området gå in med lagstiftningsåtgärder. Utgående förmåner från försäkringar av typen AGS, som kommit till stånd genom avtalsförhandlingar, bör

emellertid i fortsättningen inte kunna undantas från skatteplikt. 32 § KL bör därför enligt utredningens mening ändras i detta hänseende.

Övriga enskilda sjuk- och olycksfallsförsäkringar betraktas i skattehänseende regelmässigt som kapitalförsäkringar. Detta innebär att utgående ersättningar blir skattefria. Att skattebelägga sådana förmåner torde vara en alltför vidlyftig åtgärd med hänsyn till den begränsade omfattning de har. Med den förstärkning av den allmänna försäkringens skydd vid sjukdom som utredningen förordnat i det föregående lär omfattningen av sådana kompletterande försäkringar komma att ytterligare minska. I de fall kompletterande försäkring tecknas kan motivet för övrigt tänkas vara att täcka in en risk för förlust på grund av sjukdom som inte är av typen bortfall av inkomst.

På grund av skattefriheten kan emellertid risk för överkompensation uppkomma, om kompletteringsförsäkring tillåts utan inskränkningar. Enligt utredningen bör det ankomma på försäkringsinspektionen att i samband med sjukpenningens skattebeläggning och under hänsynstagande till vad här anförts utfärda sådana rekommendationer till försäkringsbolagen att en på det ena eller andra sättet utformad begränsning iakttas vid meddelande av kompletteringsförsäkringar. Man torde kunna utgå från att försäkringsinrättningarna i eget intresse tillser att en viss självrisk kommer att gälla.

11.1 Kontant arbetsmarknadsstöd m. m.

F. n. finns vid sidan om arbetslöshetsförsäkringen två former av kontant stöd vid arbetslöshet. Den ena är kommunalt kontantunderstöd och den andra är statligt omställningsbidrag.

Den kommunala kontantunderstödsverksamheten har haft en begränsad omfattning. Understödet, som är skattefritt, består av dagunderstöd och barn**t**illägg. Dagunderstödet får inte överstiga 24 kr. om dagen till ensamstående och 28 kr. om dagen till makar. Barn**t**illägget får inte överstiga 2 kr. om dagen för varje barn under 16 år. Understödet utgår för högst fem arbetsdagar under en kalendervecka. Statsbidrag utgår till kommunal kontantunderstödsverksamhet med 20 % av de kostnader som arbetsmarknadsstyrelsen godkänner.

Statligt omställningsbidrag är en stödform som infördes år 1968 för äldre arbetslösa. Bidraget utgår i princip till arbetslösa som är 60 år, i vissa fall 55 år gamla. Bidragsbeloppet är högst 800 kr. i månaden och får inte överstiga elva tolfedelar av tidigare normal månadsinkomst. I vissa fall utgår halvt bidrag. Omställningsbidraget utgör skattepliktig inkomst.

Sjukpenningutredningen har enligt sina direktiv att beakta resultatet av KSA-utredningens arbete. Denna utredning som under fjolåret lade fram sitt betänkande har funnit att försäkringen liksom hittills måste kompletteras med annan kontantunderstödsverk-

samhet. En särskild stödform är enligt utredningen den naturliga vägen att skydda olika kategorier nytillträdande på arbetsmarknaden. Stödformen bör emellertid stå öppen även för den som har en fastare anknytning till arbetsmarknaden men inte är ersättningsberättigad i arbetslöshetsförsäkringen eller inte tillhör denna försäkring. KSA-utredningen föreslår att stödet utformas som ett kontant arbetsmarknadsstöd helt finansierat av staten genom skattemedel och administrerat av arbetsmarknadsverket. Enligt förslaget skall stödet i avvaktan på resultatet av sjukpenningutredningens betänkande utgå med ett årligt skattefritt belopp motsvarande basbeloppet för maj månad föregående år. Med hänsyn till bl. a. beloppsnivån anser KSA-utredningen att regler om överkompensationsavdrag inte är erforderliga.

KSA-utredningen anser vidare att den år 1968 införda temporära stödformen för äldre arbetslösa, statligt omställningsbidrag, successivt bör avvecklas. Bidraget bör under en övergångstid utgå endast till den som före det nya stödsystemets ikraftträdande har beviljats sådant bidrag samt till den som inom ett år därefter har ansökt om bidraget. Efter genomförande av förslaget finns det enligt KSA-utredningen inte skäl att bibehålla arbetslöshetshjälp i form av kommunalt kontantunderstöd. Denna stödform bör därför avvecklas.

Eftersom det kommunala kontantunderstödet enligt förslaget skall avvecklas, lägger

sjukpenningutredningen inte fram något förslag om hur en beskattning av denna ersättning skulle se ut. Det statliga omställningsbidraget är f. n. skattepliktig inkomst. När storleken av det skattepliktiga beloppet räknades fram (prop. 1968:29 s. 67), beräknades skatten på en kommunal utdebitering av 19 kr. Den statliga inkomstskatten var vid detta tillfälle konstruerad på ett annat sätt än den är i dag. Mot denna bakgrund kan det ifrågasättas om inte bidraget borde räknas om till belopp som närmare anknyter till nu gällande skatter. Eftersom KSA-utredningen föreslår att bidraget endast skall gälla under en övergångstid, anser sjukpenningutredningen att bidraget under denna tid bör utgå med oförändrat belopp.

KSA-utredningen har som tidigare anförts föreslagit att det kontanta arbetsmarknadsstödet skall utgå med ett skattefritt belopp som för år motsvarar basbeloppet enligt AFL. Om det kontanta arbetsmarknadsstödet skall göras skattepliktigt måste stödets belopp räknas upp. Vid denna uppräknings syns det nödvändigt att använda sig av vissa schabloner. Det är nämligen så olika personer som kan komma i fråga för kontant arbetsmarknadsstöd. Det är personer som kommer från ungdomsutbildning, som genomgått arbetsmarknadsutbildning eller som haft förvärvsarbete före arbetslöshetens början.

Sjukpenningutredningen, som vid sina beräkningar utgått från ett basbelopp av 7 100 kr., ställer därför upp som förutsättning att den som får ersättning under helt år i princip skall ha kvar detta belopp sedan skatten är dragen. Utredningen utgår därvid från de belopp på preliminär skatt som är intagna i skatttabellets kolumn 1. Skatten beräknas på en kommunal utdebitering av 24 kr. (riksgenomsnittet) och på ett riksgenomsnitt för sjukförsäkringsavgift. Mot denna bakgrund motsvarar enligt utredningens beräkningar det av KSA-utredningen föreslagna kontanta arbetsmarknadsstödet ett årligt skattepliktigt belopp av 9 000 kr. Detta belopp bör för att få den anknytning till förändringar i det allmänna prisläget som

KSA-utredningen har föreslagit räknas om till procent av basbeloppet. Beloppet blir 127 % av basbeloppet. Vid sjukpenningutredningens beräkningar har avrundning skett till 130 %. Sjukpenningutredningen som vid utformningen av sina förslag i övrigt har försökt att få så aktuell anknytning som möjligt på ersättningsbeloppen vill framhålla att det torde vara lämpligt att bestämma en aktuell anknytning till prisnivån än basbeloppet för maj föregående år, förslagsvis november månad.

Vid beräkning av det dagbelopp som skall utgå kan antalet ersättningsdagar per år med utgångspunkt i att ersättning skall utgå fem dagar i veckan förutsättas vara 264. Dagbeloppet blir då $9 \frac{230}{264}$ eller 34:90 kr. Utjämnat till närmast högre kronbelopp i enlighet med KSA-utredningens förslag blir beloppet 35 kr. per ersättningsdag. Vid det fr. o. m. juli månad 1972 gällande basbeloppet, 7 300 kr., blir beloppet 36 kr. per ersättningsdag. Enligt sjukpenningutredningen bör utbetalningen av det kontanta arbetsmarknadsstödet kunna verkställas på samma sätt och vid samma tidpunkt som f. n. sker i fråga om omställningsbidraget. Länsarbetsnämnden bör alltså kunna betala ut stödet den 15 i månaden efter den bidraget avser.

För den som har att erlagga A-skatt bör länsarbetsnämnden i samband med utbetalningen av det kontanta stödet verkställa avdrag för preliminär skatt enligt för stödtagaren gällande skattetablell och fastställd kolumn. Erforderliga uppgifter bör kunna erhållas genom att stödtagaren företer sin debetsedel. Om stödtagaren även har påförts kvarstående skatt enligt av honom för länsarbetsnämnden uppvisad slutlig skattededel gällande föregående års taxering, bör nämnden liksom i fråga om omställningsbidraget vara skyldig att även innehålla medel för reglering av denna skatteskuld. Till länsstyrelsens skattepostgiro har länsarbetsnämnden att senast den 18:e i månaderna mars, maj, juli, september, november och januari betala in den innehållna skatten. Länsarbetsnämnden bör dessutom senast den 31 januari varje år efter inkomståret avge kontrolluppgift till

stödtagaren och den lokala skattemyndigheten. Kontrolluppgiften kommer liksom i fråga om omställningsbidraget att omfatta bidragen för månaderna december–november, eftersom bidraget för december månad inte betalas ut förrän omkring den 15 januari. I likhet med vad som gäller för omställningsbidraget bör det kontanta arbetsmarknadsstödet i taxeringshänseende hänföras till förvärvskällan tjänst.

11.2 Arbetslöshetsförsäkring

Arbetslöshetsförsäkringen handhas av arbetslöshetskassor, vilka är understödsföreningar som har antagits till erkända arbetslöshetskassor av arbetsmarknadsstyrelsen. En förutsättning för att kassorna skall erkännas av styrelsen och som en följd härav få statsbidrag till sin verksamhet är, att de tillämpar de bestämmelser om försäkringen som finns intagna i arbetslöshetskasseförordningen.

I förordningen finns bl. a. föreskrifter om ersättningsbelopp, överförsäkringsavdrag och pensionsavdrag. Enligt den nu gällande förordningen är ersättningsformerna dagpenning enligt fjorton klasser, den lägsta 18 kr. och den högsta 60 kr. samt barntillägg. Tillägget utgör 2 kr. om dagen för varje barn under 16 år. Det ankommer på kassorna att själva bestämma vilka klasser de skall tillämpa för sina medlemmar. Trots att det finns fjorton klasser att välja mellan använder flertalet arbetslöshetskassor endast en eller två av dessa klasser, och ingen kassa använder mer än fyra klasser. Det kan vidare anmärkas att tendensen när nya kassor bildas är att ha endast en eller högst två klasser. Detta system innebär att medlemmarna i en kassa ofta får samma ersättningsbelopp vid arbetslöshet. Eftersom medlemmarnas inkomster kan variera högst betydligt medför det nuvarande systemet att medlemmarna i en kassa har varierande kompensation för inkomstbortfall. De enda direkta bestämmelser om kompensationsnivå som finns inom arbetslöshetsförsäkringen är överförsäkringsregler, som i princip innebär att ingen är berättigad till högre ersättning vid arbetslös-

het än 91,7 % av lönen efter skatt. För pensionärer finns föreskrifter om avdrag av viss del av ålderspensionen från kassaersättningen. Dessa bestämmelser skall hindra alltför höga ersättningar vid arbetslöshet.

Även i fråga om arbetslöshetsförsäkringen har sjukpenningutredningens förslag om beskattning av dagpenningen byggts på KSA-utredningens förslag angående den framtida utformningen av försäkringen.

KSA-utredningen har också i fråga om arbetslöshetsförsäkringen föreslagit omfattande förändringar. Principen att kassorna själva skall bestämma vilka ersättningsbelopp som skall gälla för medlemmarna i kassan har emellertid lämnats oförändrad. Bestämmelserna om ersättningsbeloppen har ändrats så till vida, att lägsta ersättningsklassen har föreslagits till 30 kr. och att högsta statsbidragsgrundande ersättningsklassen har föreslagits till 75 kr. Mellan dessa belopp skall enligt KSA-utredningens förslag finnas klasser med 5 kr. intervall. Vidare skall det vara möjligt för arbetslöshetskassa att med arbetsmarknadsstyrelsens godkännande höja den högsta dagpenningen med inte statsbidragsgrundande dagpenningbelopp. KSA-utredningen har dessutom ansett att barntillägget bör slopas. I fråga om överförsäkringsbestämmelserna har utredningen föreslagit sådan ändring att det blir möjligt att få ersättning som motsvarar högst 95 % av lönen efter skatt. Vissa ändringar har föreslagits i fråga om pensionsavdragen.

Som nyss nämnts har KSA-utredningen ansett att den lägsta dagpenningklassen bör bestämmas till 30 kr. Detta förslag hänger delvis samman med att det kontanta arbetsmarknadsstödet sätts till 25 kr. Den lägsta klassen inom försäkringen borde enligt utredningen vara högre än detta belopp. Dessutom borde enligt KSA-utredningen basdelen i statsbidraget till försäkringen motsvara det kontanta arbetsmarknadsstödet. Arbetslöshetskassorna skulle härigenom få statsbidrag med 100 % för den del av utbetalda ersättningar som motsvarade

det kontanta arbetsmarknadsstödet.

Sjukpenningutredningen har i det föregående förslagit att det kontanta arbetsmarknadsstödet, om det blir skattepliktigt, skall utgå med 36 kr. per dag vid ett basbelopp av 7 300 kr. Mot denna bakgrund synes den lägsta dagpenningklassen inom arbetslöshetsförsäkringen böra bestämmas till 40 kr. om dagpenningen skall utgöra skattepliktig inkomst.

Det högsta statsbidragsgrundande dagpenningbeloppet har av KSA-utredningen föreslagits till 75 kr. per dag. Med hänsyn till bl. a. de varierande inkomstbortfall som med nuvarande system för fastställande av dagpenningklasser kommer att täckas av detta belopp, anser sjukpenningutredningen det nödvändigt att använda vissa schabloner vid bestämmande av det skattepliktiga belopp som skall motsvara det av KSA-utredningen föreslagna skattefria beloppet på 75 kr. per dag. Sålunda bör preliminärskattetablellerna kunna användas. I många fall kommer under året fasta inkomster att under en period — de arbetslösa är i genomsnitt arbetslösa ca 50 dagar per år — ersättas med en inkomst från arbetslöshetsförsäkringen som utgör ca 90 % av normal inkomst. Den preliminära skatten avviker i dessa situationer inte mer från den slutliga skatten än att den uppräknings det här är fråga om bör kunna göras med preliminärskattetablellen som grund. Därvid bör kolumn 1 i skattetablellerna användas. Detta innebär att beräkningen i princip görs med den förutsättningen att alla som är försäkrade i 75-kronorsklassen skall få ut 75 kr. per dag efter skatt. Sjukpenningutredningen anser även att den kommunala medelutdebiteringen i landet bör ligga till grund för beräkning av den preliminära skatteeffekten varför tabell 24 bör användas. Med dessa förutsättningar kommer den högsta statsbidragsgrundande dagpenningklassen på 75 kr. att vid skattepliktig dagpenning motsvaras av en klass på 130 kr.

Med hänsyn till att kassorna själva bestämmer vilken eller vilka klasser deras medlemmar skall tillhöra, finns det enligt sjukpenningutredningens mening ingen anledning att

göra några särskilda beräkningar för de klasser som skall ligga mellan lägsta och högsta klassen. Dessa klasser bör kunna bestämmas så att intervallen mellan dem är 10 kr. KSA-utredningens klasser på 30, 35, 40, 45, 50, 55, 60, 65, 70 och 75 kr. bör alltså, om dagpenningen skall vara skattepliktig inkomst, motsvaras av klasser på 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100, 110, 120 och 130 kr.

I fråga om kompensationsnivån inom arbetslöshetsförsäkringen har, som tidigare nämnts, KSA-utredningen föreslagit att ersättningen från arbetslöshetsförsäkringen skall kunna utgå med högst 95 % av inkomsten efter skatt. För sjukförsäkringen har i det föregående föreslagits en 90-procentig kompensationsnivå för i princip alla försäkrade. I fråga om arbetslöshetsförsäkringen bör emellertid framhållas att det endast är ett fåtal försäkrade som kommer upp till högsta kompensationsnivån. Detta beror på att kassorna bestämmer sina dagpenningklasser så att överförsäkringsavdrag i regel inte blir erforderligt. Det är således endast de medlemmar som har den lägsta lönen i klassen som kommer upp till den högsta kompensationsnivån. För att belysa detta framhöll KSA-utredningen att överförsäkringsavdraget under försäkringsåret 1967/68 endast utgjorde 0,5 % av bruttoersättningarna. Med hänsyn till de skillnader som föreligger mellan sjukförsäkringen och arbetslöshetsförsäkringen har sjukpenningutredningen från sina utgångspunkter ingen erinran mot KSA-utredningens förslag i denna del.

För att bestämma vilken ersättning som högst skall kunna utgå vid viss inkomst använder kassorna den s. k. överförsäkrings Tabellen. Vid framräkandet av den tabell som KSA-utredningen föreslog gjordes ett generellt avdrag från dagsinkomsten motsvarande en preliminärskatt som täcker statlig inkomstskatt, kommunal inkomstskatt, folkpensionsavgift och sjukförsäkringsavgift enligt skattetablell 22/1971. Detta avdrag måste göras, eftersom försäkringsersättningen föreslogs vara skattefri. På den sålunda erhållna nettoinkomsten beräknade KSA-utredningen den 95-procentiga kompensationsnivån. Ef-

tersom överförsäkringstabellen föreslogs gälla generellt, kunde emellertid kompensationsgraden komma att variera från fall till fall beroende på de skiftande förhållanden som förelåg i det enskilda fallet.

Om försäkringsersättningen blir skattepliktigt inkomst, är det möjligt att fastställa en överförsäkringstabell som innebär betydligt mindre variationer i kompensationsnivån i de enskilda fallen. Eftersom två skattepliktiga belopp skall jämföras kan som högsta ersättningsbelopp upptas 95 % av dagsinkomsten. En sådan tabell skulle kunna se ut på vidstående sätt. Tabellen bör givetvis krona för krona ange vilken ersättning som högst kan utgå vid viss dagsinkomst. Sjukpenningutredningen har emellertid förkortat tabellen något. Belopp på 50 öre och däröver har i tabellförslaget avrundats uppåt och belopp under 50 öre avrundats nedåt.

Kassaersättning till den som uppbär ålderspension nedsätts f. n. i viss relation till pensionens storlek. Dagersättningen minskas enligt avdragstabell som är konstruerad så att ersättningen minskas med $1/350$ av årspensionen. Pensionsavdraget beräknas av praktiska skäl på bruttopensionen, dvs. pensionen före avdrag av skatt, eftersom vid debitering av skatt även andra inkomster ofta påverkar debiteringens storlek. Arbetslöshetsersättningen är beräknad efter ca 260 arbetsdagar per år, men när avdragstabellen fastställdes togs bl. a. hänsyn till att pensionen i motsats till kassaersättningen är skattepliktig inkomst.

Enligt KSA-utredningen har den under år 1970 beslutade skattereformen med lättnader i den direkta beskattningen på de inkomstnivåer, där ålderspensionärerna vanligen befinner sig, medfört att skattemotiveringen för att hålla pensionsavdragen på så låg nivå som $1/350$ bortfaller. KSA-utredningens förslag till pensionsavdragstabell bygger på att ersättningen i de olika avdragsklasserna reduceras med belopp som motsvarar omkring $1/300$ av årspensionen. Om pensionen understiger 1 050 kr. skall avdrag inte göras. Lägsta avdrag blir härigenom 4 kr. per dag.

Förslag till överförsäkringstabell

Inkomst, kr. per dag	vecka	månad	Högsta ersättningsbelopp per dag, kr.
16	80	352	15
17	85	374	16
20	100	440	19
21	105	462	20
25	125	550	24
26	130	572	25
29	145	638	28
30	150	660	29
31	155	682	29
32	160	704	30
35	175	770	33
36	180	792	34
40	200	880	38
42	210	924	40
45	225	990	43
46	230	1 012	44
50	250	1 100	48
51	255	1 122	48
52	260	1 144	49
53	265	1 166	50
55	275	1 210	53
60	300	1 320	57
63	315	1 386	60
65	325	1 430	62
66	330	1 452	63
71	355	1 562	67
74	370	1 628	70
79	395	1 738	75
84	420	1 848	80
85	425	1 870	81
90	450	1 980	86
91	455	2 002	86
92	460	2 024	87
95	475	2 090	90
96	480	2 112	91
104	520	2 288	99
105	525	2 310	100
107	535	2 354	102
111	555	2 442	105
116	580	2 552	110
118	590	2 596	112
122	610	2 684	116
126	630	2 772	120
127	635	2 794	121
130	650	2 860	124
131	655	2 882	124
135	675	2 970	128
136	680	2 992	129
137	685	3 014	130
145	725	3 190	138
147	735	3 224	140
150	750	3 300	143
151	755	3 322	143
158	790	3 476	150

Kassaersättningens belopp bygger på inkomstbortfall under fem dagar per vecka. Pensionsbeloppet bör bygga på samma förutsättningar. Mot denna bakgrund bör avdragstabellen konstrueras så att ersättningen reduceras med belopp som motsvarar ca 1/260 av årspensionen.

För att lägsta avdrag i enlighet med KSA-utredningens förslag skall bli 4 kr. per dag bör om pensionen understiger 910 kr. per år avdrag inte göras. Under dessa förutsättningar bör pensionsavdragstabellen se ut på följande sätt. Tabellen bör krona för krona ange avdraget. Här har emellertid tabellen förkortats.

Förslag till pensionsavdragstabell

Pension		Avdrag kr.
för år kr.	för månad kr.	
— 910	— 75	0
911— 1 170	76— 97	4
1 171— 1 430	98— 118	5
1 431— 1 690	119— 140	6
1 691— 1 950	141— 162	7
1 951— 2 210	163— 183	8
2 211— 2 470	184— 205	9
2 471— 2 730	206— 227	10
5 071— 5 330	423— 443	20
7 671— 7 930	639— 660	30
10 271—10 530	855— 877	40
12 871—13 130	1 073—1 093	50
15 471—15 730	1 289—1 310	60
18 071—18 330	1 506—1 527	70

Om försäkringsersättningen blir skattepliktig inkomst måste preliminärt skatteavdrag verkställas av arbetslöshetskassorna för dem som har att erlagga A-skatt. Detta kommer givetvis att medföra ett inte obetydligt merarbete för kassorna, eftersom utbetalningarna i regel sker manuellt. I vissa kassor, t. ex. industritjänstemännens och byggnadsarbetarnas, görs utbetalningarna eller planeras de ske med hjälp av automatisk databe-

handling, och utvecklingen går mot allt större användning av sådan teknik. Innan denna utveckling har medfört att den huvudsakliga delen av utbetalningarna av kassaersättning sker på nämnda sätt, anser sjukpenningutredningen att ett administrativt hanterligt system förutsätter att vissa schabloner används vid fastställande av de preliminärskatteavdrag som skall göras av kassorna. Med hänsyn till att man i många kassor har att göra skatteavdrag för medlemmar i hela landet föreligger svårighet att göra avdrag med ledning av tillämplig skattetablell och -kolumn för envar av medlemmarna. I stället bör avdraget kunna schabloniseras.

Enligt sjukpenningutredningens mening synes det inte nödvändigt att här ta hänsyn till olikheter i den kommunala utdebiteringen. Skillnaden mellan preliminär och slutlig skatt blir vid arbetslöshet — som är att anse som normal — inte särskilt stor om medelutdebiteringen för landet används som schablon. Dessutom bör i detta sammanhang kunna bortses från de försäkrades individuella förhållanden. För samtliga försäkrade bör utan alltför stora olägenheter kolumn 1 i skattetablellerna kunna användas. Utredningen anser att riksskatteverket lämpligen med dessa förutsättningar bör konstruera en tabell som visar det preliminära skatteavdrag som kassorna skall verkställa. En tabell uträknad efter en kommunal utdebitering av 24 kr. och kolumn 1 kunde se ut sålunda (se nästa sida).

I fråga om kvarstående skatt bör samma bestämmelser gälla som föreslagits beträffande sjukförsäkringen, dvs. avdrag för sådan skatt skall normalt inte behöva verkställas. Dagpenningen bör i taxeringshänseende hänföras till förvärvskällan tjänst.

Inbetalningen av den skatt som arbetslöshetskassorna drar av på dagpenningen bör i enlighet med gällande bestämmelser av kassorna göras varannan månad. Därvid förutsätts s. k. summarisk redovisning kunna tillämpas. Detta innebär att vid de inbetalningar som verkställs i mars, maj, juli, september och november dessa görs utan särskild redovisning om vilka personer inbetal-

Tabell för beräkning av skatteavdrag för preliminär skatt på dagpenningen inom arbetslöshetsförsäkringen

Dagpenning, kr.	Skatteavdrag, kr.	Dagpenning, kr.	Skatteavdrag, kr.
18	0	74	24
19	1	75	24
20	1	76	25
21	2	77	25
22	3	78	25
23	3	79	26
24	3	80	27
25	4	81	27
26	4	82	27
27	5	83	28
28	5	84	28
29	6	85	29
30	6	86	29
31	6	87	30
32	7	88	30
33	7	89	31
34	8	90	31
35	8	91	32
36	9	92	32
37	9	93	33
38	9	94	33
39	10	95	33
40	10	96	34
41	11	97	35
42	11	98	35
43	11	99	36
44	12	100	36
45	12	101	36
46	13	102	37
47	13	103	38
48	13	104	38
49	14	105	39
50	14	106	39
51	15	107	40
52	15	108	40
53	15	109	41
54	16	110	41
55	16	111	42
56	17	112	42
57	17	113	43
58	17	114	43
59	18	115	44
60	18	116	45
61	19	117	45
62	19	118	46
63	19	119	47
64	20	120	47
65	20	121	48
66	21	122	48
67	21	123	49
68	21	124	49
69	22	125	50
70	22	126	51
71	23	127	51
72	23	128	52
73	23	129	53
		130	53

ningen avser. Vid inbetalningen i januari skall specifikation lämnas över samtliga personer för vilka preliminär A-skatt dragits under året. För försäkrad med B-skatt görs inget skatteavdrag.

Kravet på att kassorna skall lämna kontrolluppgift till skattemyndigheterna och den försäkrade under januari månad året efter inkomståret beträffande under föregående kalenderår utbetald dagpenning torde vara svårt att uppfylla för de flesta kassorna utan stora administrativa kostnader. Det är nämligen fråga om 150 000–200 000 uppgifter som skall lämnas vid den tid på året då kassorna har som mest att göra med att betala ut ersättningar. För att sprida ut arbetet över en något längre tid bör kassorna, i den mån ADB-teknik inte används, ha möjlighet att skicka ut kontrolluppgifter redan under december månad för de arbetstagar som fått ersättning under tiden 1 januari–30 november och som inte är arbetslösa vid sistnämnda tidpunkt. Under januari månad kan kassorna skicka ut kontrolluppgifter för dem som var arbetslösa den 30 november och för dem som i övrigt har fått ersättning under december månad. I några fall kommer både skattemyndigheten och den försäkrade att med detta system kunna få två kontrolluppgifter. Risk föreligger givetvis för att den försäkrade i sådant fall kan missuppfatta innehållet i uppgifterna och endast tar med i sin deklaration den inkomst som anges i det ena beskedet. Det är emellertid fråga om få fall, och riskerna för misstag bör kunna undanröjas genom tydliga uppgifter från kassorna i det besked som skickas ut i januari.

Sammanfattningsvis vill sjukpenningutredningen framhålla, att tekniska förutsättningar föreligger att införa skatteplikt för dagpenning och kontant arbetsmarknadsstöd. Eftersom en övergång till skatteplikt bör genomföras vid kalenderårsskifte, är en sådan reform möjlig tidigast fr. o. m. år 1974.

12.1 *Utbildningsbidragets beståndsdelar*

Som framgår av kap. 3 (avsnitt 3.2) består utbildningsbidrag av grundbidrag, hyresbidrag, traktamente vid utbildning utom hemorten, barntillägg och särskilt bidrag, vari bl. a. ingår traktamente vid resor till och från kursorten. Bidragen är beräknade på sådant sätt att de med hänsyn tagen till bidragstagarens egna och makes inkomster skall täcka nödvändiga levnadskostnader under utbildningstiden. Om man inför beskattning av utbildningsbidraget bör målsättningen vara att bidraget räknas upp så mycket att det behållna beloppet efter skatteavdrag motsvarar det belopp som utgår f. n.

Utbildningsbidragets särskilda bidrag avser huvudsakligen att täcka kostnader som är direkt föranledda av utbildningen, t. ex. traktamenten och kostnader för resor till och från utbildningsorten, dagliga resor på utbildningsorten mellan bostaden och utbildningsplatsen samt kursavgifter och undervisningsmateriel. Även traktamente vid utbildning utom hemorten utgår för att täcka merkostnader som föranleds av utbildningen. För den som har familj och utbildas på annan ort än där familjen bor avser traktamentet sålunda att täcka en del av merkostnader för hushåll på två orter och extra hyreskostnad. Traktamentet till den som inte har familj och utbildas på annan ort än hemorten utgör närmast gottgörelse för hyra av rum på kursorten. De bidrag som här nämnts avser således att täcka kostnader som bidragstagaren åsamkas på grund av utbild-

ningen. Enligt utredningens uppfattning är det inte befogat att beskatta dessa förmåner. Att undanta dessa delar av utbildningsbidraget från beskattning kan också sägas vara i överensstämmelse med de normer som gäller i övrigt, t. ex. för statstjänstemännens traktamente.

Då det från beskattningssynpunkt gäller att bedöma grundbidrag, hyresbidrag på hemorten och barntillägg, finns det däremot skäl som talar för en jämförelse med arbetsinkomst. Vid en eventuell beskattning av utbildningsbidrag bör enligt utredningens uppfattning dessa delar av bidraget därför betraktas som skattepliktig inkomst. Nu nämnda poster utgör tillsammans den ojämförligt största delen av utbildningsbidraget.

Utbildningsbidraget skulle enligt förslaget komma att bestå av en skattepliktig del och en skattefri del.

Den skattepliktiga delen skulle utgöra summan av de med hänsyn till skatten uppräknade beloppen som för närvarande utgår som grundbidrag, hyresbidrag på hemorten och barntillägg.

Den skattefria delen av utbildningsbidraget skulle komma att omfatta vad som enligt ovan hänförs till traktamente vid utbildning utom hemorten samt särskilt bidrag, såsom reseersättning, kursavgifter och undervisningsmateriel.

12.2 *Omräkning till skattepliktigt belopp*

Med hänsyn till att skatten på en viss inkomst kan variera betydligt beroende på

förhållandena i det enskilda fallet är det knappast en framkomlig väg att fastställa nya skattepliktiga belopp för grundbidrag och barmtillägg som gäller för alla, om man samtidigt vill tillgodose att bidraget i enlighet med hittills tillämpade principer skall täcka behovet i det individuella fallet. Det sagda framträder än tydligare i fråga om hyresbidraget. För att överföra hyresförmånen till skattepliktigt belopp skulle det bli nödvändigt att räkna upp hyreskostnaden så att hyresbidraget efter skatt motsvarar den faktiska hyreskostnaden.

Om utbildningsbidrag skall beskattas måste det anses önskvärt att detta medför minsta möjliga intrång i de nu gällande materiella reglerna för utbildningsbidrag. Utredningen förordar en lösning som innebär att man vid bestämmandet av utbildningsbidraget i det enskilda fallet utgår från nu gällande belopp och med hjälp av en för ändamålet konstruerad tabell räknar upp summan av grundbidraget, hyresbidraget och barmtillägget till ett bruttobelopp som bestäms med hänsyn till preliminärskatten enligt vederbörandes skattekolumn.

En tabell för omräkning av utbildningsbidragets nettobelopp avseende grundbidrag, hyresbidrag på hemorten och barmtillägg till skattepliktiga belopp bör baseras på en skattetabell för preliminär A-skatt. Skatt beräknas enligt 12 olika tabeller (tabell 19–30) med vardera fyra kolumner. Att beakta samtliga dessa varianter vid fastställande av utbildningsbidrag torde emellertid inte vara praktiskt genomförbart. Medelutdebiteringen i riket svarar f. n. ungefärligen mot tabell 24. Det stora flertalet skattebetalare betalar skatt enligt någon av tabellerna 23, 24 och 25. Förhållandevis få personer skattar enligt de allra högsta och allra lägsta tabellerna. Det förefaller därför rimligt att omräkningstabellen grundar sig på tabell 24. Utredningen förutsätter att ny omräkningstabell utfärdas när förhållandena så påkallar.

Det bidragsbehov som föreligger täcks av summan av grundbidrag, hyresbidrag på hemorten och barmtillägg minskat med bl. a. den del av bidragstagarens eller dennes ma-

kes inkomst som skall reducera utbildningsbidraget. Bidraget får uppgå till högst 1 700 kr. per månad. Preliminärskattetabellerna omfattar inte månadsbelopp under 400 kr. Anledningen härtill är att månadsinkomst under 400 kr. under ett helt år normalt inte medför skatt. Härav följer att de belopp som skall uppräknas kommer att ligga mellan 400 och 1 700 kr./månad.

Tabellen nedan är ett exempel på hur omräkningstabellen kan konstrueras. Obeskattat belopp upptas i exemplet med 50-kronorsintervaller. För att undvika tröskel-effekter kan den omvandlingstabell som fastställs vid ett eventuellt införande av beskattning av utbildningsbidrag ta upp varje belopp för obeskattat utbildningsbidrag krona för krona mellan 400 och 1 700 kr.

Tabell för omräkning av utbildningsbidragets grundbidrag, hyresbidrag på hemorten och barmtillägg till skattepliktiga belopp (kr. per månad)

Obeskattat	Beskattat			
	Kol 1	Kol 2	Kol 3	Kol 4
400	431	400	403	400
450	529	450	455	450
500	628	500	508	500
550	711	550	589	550
600	794	600	670	600
650	875	650	761	650
700	957	711	853	700
750	1 042	793	935	750
800	1 127	875	1 017	800
850	1 210	956	1 103	853
900	1 294	1 038	1 190	932
950	1 375	1 124	1 271	1 015
1 000	1 457	1 211	1 353	1 099
1 050	1 542	1 292	1 435	1 184
1 100	1 628	1 375	1 517	1 269
1 150	1 722	1 456	1 598	1 355
1 200	1 816	1 538	1 679	1 442
1 250	1 908	1 630	1 767	1 524
1 300	2 000	1 723	1 856	1 606
1 350	2 102	1 815	1 946	1 688
1 400	2 204	1 907	2 036	1 769
1 450	2 302	2 001	2 127	1 858
1 500	2 400	2 095	2 219	1 947
1 550	2 535	2 209	2 329	2 039
1 600	2 671	2 324	2 440	2 131
1 650	2 784	2 443	2 554	2 235
1 700	2 897	2 562	2 669	2 339

Kolumn i skattetabell	Skatteavdrag enligt tabell 24	Skillnad i skatteavdrag jämfört med tabell 24	
		Tabell 19	Tabell 30
<i>Bidrag 1 000 kr.</i>			
1	457	- 54	+ 65
2	211	- 42	+ 51
3	353	- 40	+ 49
4	99	- 28	+ 34
<i>Bidrag 1 500 kr.</i>			
1	900	- 102	+ 121
2	595	- 86	+ 103
3	719	- 83	+ 101
4	447	- 70	+ 85

I ovanstående tabell visas de skillnader som råder vid skatteavdrag enligt tabellerna 19 och 30 jämfört med tabell 24 (= omräkningstabellen) vid bidrag med 1 000 kr. resp. 1 500 kr./månad.

Som framgår av vad som sägs under avsnitt 12.3 nedan skall vid utbetalning av utbildningsbidraget skatteavdrag göras enligt den skattetabell och kolumn som gäller för den enskilde bidragstagaren. Vid bidragsberäkning uppstår enligt utredningens förslag till följd härav för bidragstagaren en "vinst" på omkring 100 kr. per månad om bidragsbehovet uppgår till 1 500 kr. och han skattar enligt tabell 19 kolumn 1. Motsvarande "förlust" för den som betalar skatt enligt tabell 30 uppgår till omkring 120 kr. eller 65 kr. vid den mer frekventa bidragsnivån 1 000 kr. Dessa skillnader gäller emellertid även vid skatteuttag för andra inkomster.

Spännvidden i skatteuttag mellan kolumnerna 1 och 4 är dock avsevärt större än skillnaden mellan de olika skattetabellerna. Vid ett bidrag av 1 000 kr. är skillnaden i skatteavdrag 358 kr. enligt tabell 24 mellan kolumn 1 och 4 och vid ett bidrag av 1 500 kr. uppgår den till 453 kr. Dessa skillnader är uppenbarligen så stora att man vid omräkning av utbildningsbidraget måste ta hänsyn till dem. Det bör observeras att de skillnader som redovisas beträffande skattetabellerna är extrema och att flertalet bidragstagare torde betala skatt enligt tabell 24 eller näraliggande tabeller (se exempel nedan).

I kap. 10 har utredningen föreslagit att avdrag för kvarstående skatt inte skall göras vid utbetalning av sjukpenning. Motsvarande bör gälla för utbildningsbidrag. Enligt utredningens uppfattning torde beskattning av utbildningsbidraget ej medföra kvarstående

Exempel på omräkning till skattepliktigt utbildningsbidrag och beskattning enligt tabellerna 22 och 26 jämfört med tabell 24

Bidrag	Kolumn i skattetabell	Bruttobelopp enligt omräkningstabell (tabell 24)	Skillnad i skatteavdrag jämfört med tabell 24	
			Tabell 22	Tabell 26
1 000	1	1 457	- 21	+ 22
1 000	2	1 211	- 16	+ 17
1 000	3	1 353	- 16	+ 17
1 000	4	1 099	- 11	+ 11
1 500	1	2 400	- 41	+ 40
1 500	2	2 095	- 35	+ 34
1 500	3	2 219	- 33	+ 34
1 500	4	1 947	- 28	+ 28

skatt i större utsträckning än som normalt gäller för löntagare under förutsättning att avdrag för preliminär skatt görs enligt tillämplig tabell och kolumn. Utbildningsbidrag bör hänföras till förvärvskällan tjänst.

12.3 Administration

Efter ett införande av beskattat utbildningsbidrag avses den administrativa rutinen bli ungefärligen följande. Länsarbetsnämnden beräknar det obeskattade utbildningsbidraget som skall beviljas per månad genom att först summera grundbidrag, hyresbidrag på hemorten och barntillägg. Från summan drar man bl. a. den del av bidragstagarens egen eller makes inkomst som skall reducera utbildningsbidraget. Om kvarstående belopp överstiger 1 700 kr./månad medräknas ej den överskjutande delen. I omräkningstabellen kan det skattepliktiga bruttobelopp som svarar mot det obeskattade bidraget avläsas. Därvid skall som ovan anförts beaktas bidragstagarens kolumn enligt debetsedeln för preliminär skatt. För bidragstagare som har preliminär B-skatt kan man inte av debetsedeln utläsa skattekolumn. Uppgift bör kunna inhämtas från lokala skattemyndigheten om i vilken kolumn han skulle varit placerad därest han haft A-skatt. Utbildningsbidraget uppräknas därefter enligt omräkningstabellen.

Övriga delar av utbildningsbidraget som vederbörande är berättigad till, och som enligt utredningens förslag inte skall beskattas, räknas härefter fram.

Bidragstagaren tillställs meddelande om beviljat skattepliktigt belopp och övriga bidragsposter.

För att göra avdrag för preliminär skatt måste länsarbetsnämnden ha kännedom om vilken skattetabell och kolumn som skall tillämpas. För ändamålet måste bidragstagarnas debetsedlar för preliminär skatt infordras. I en framtid kan detta förfarande komma att underlättas genom att möjlighet öppnas att göra förfrågningar på dataterminal till ett personregister. För den som har B-skatt görs inte skatteavdrag. Uppgifter om utbetal-

da skattepliktiga bidrag och gjorda skatteavdrag lagras i arbetsmarknadsverkets datasystem och kan utnyttjas vid utskrift av kontrolluppgift.

Det bör framhållas att beräkning och utbetalning av utbildningsbidrag redan i dag är mycket arbetskrävande och att bidragssystemet för den enskilde är svåröverskådligt. Arbetsmarknadsverkets tjänstemän kan ibland ha svårt att lämna en blivande kursdeltagare förhandsbesked om det bidrag som skall utgå under utbildningstiden. De problem som finns nu i dessa avseenden kommer att förstärkas om utbildningsbidraget beskattas.

Sammanfattningsvis vill sjukpenningutredningen framhålla att tekniska förutsättningar föreligger att införa skatteplikt för utbildningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen. Som ovan framhållits bör skatteplikten avse grundbidrag, hyresbidrag på hemorten och barntillägg. Eftersom en övergång till skatteplikt bör genomföras vid kalenderårsskifte, torde en sådan reform vara möjlig tidigast fr. o. m. år 1974.

I direktiven anges bl. a. att, om sjukpenningförmånerna blir skattepliktig inkomst, möjlighet öppnas att på ett enkelt sätt göra dem pensionsgrundande för tilläggspension. Utgångspunkten därvidlag bör enligt direktiven vara att sjukpenning skall vara pensionsgrundande i den mån den ersätter arbetsinkomst. Även om det ej är utsagt i direktiven torde vad nu sagts om sjukpenning under samma förutsättningar få anses gälla även andra förmåner som utredningen har att behandla.

I det föregående (kap. 10–12) har utredningen föreslagit att följande förmåner bör bli skattepliktiga, nämligen sådan sjukpenning enligt AFL, YFL och närstående ersättningssystem som grundas på förvärvsinkomst av minst 4 500 kr. för år, kontant arbetsmarknadsstöd, dagpenning från arbetslöshetsförsäkringen samt utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning i form av grundbidrag, hyresbidrag på hemorten och barn-tillägg. Om föräldrapenning och sjukpenning vid vård av sjukt barn införs enligt familjepolitiska kommitténs förslag bör även dessa förmåner göras skattepliktiga.

Med i direktiven angivna förutsättningar bör i första hand sjukpenning och dagpenning kunna hänföras till pensionsgrundande inkomst för tilläggspension. Dessa förmåner utgör ju ersättning för arbetsinkomst som bortfallit på grund av sjukdom eller arbetslöshet. De delar av utbildningsbidraget som föreslagits bli skattepliktiga kan enligt utredningens uppfattning i detta hänseende

jämställas med arbetsinkomst och bör därför kunna anses som pensionsgrundande inkomst.

Föräldrapenning som utgår till förvärvsarbetande bör självfallet betraktas som pensionsgrundande inkomst. Om föräldrapenning utgår till den som enbart är sjukvårdsförsäkrad eller till hemmamake skulle det kunna ifrågasättas om den inte borde betraktas på annat sätt av den anledningen att den inte skulle anses ersätta arbetsinkomst. Utredningen finner emellertid att föräldrapenningen även i detta fall i princip bör anses som pensionsgrundande inkomst. Det bör dock påpekas att den föreslagna garantinivån på 30 kr. på grund av basbeloppsavdraget inte föranleder pensionsgrundande inkomst för den som har enbart föräldrapenning av denna storlek. Föräldrapenningens garantinivå kan ge högst 7 200 kr., en nivå som basbeloppet nu passerat. Först när föräldrapenningen för år är större än basbeloppet kan pensionsgrundande inkomst uppkomma. Detta inträffar enbart för den som till följd av förvärvsinkomst har en föräldrapenning överstigande garantinivån. Av praktiska och administrativa skäl bör därför all föräldrapenning kunna hänföras till sådan inkomst som i princip grundar rätt till pensionsgrundande inkomst.

KSA-utredningen har, som tidigare anförts, föreslagit att det statliga omställningsbidraget skall utgå övergångsvis och att ett kontant arbetsmarknadsstöd skall införas.

Dessa förmåner utgör regelmässigt kompensation för inkomstbortfall och bör också anses som pensionsgrundande inkomst för tilläggspension.

På den kontrolluppgift som skall avlämnas bl. a. till den försäkrade bör, såsom angivits i kap. 10—12, utgiven skattepliktig förmån hänföras till anställningsinkomst resp. inkomst av annat förvärvsarbete än anställning. När självdeklarationen upprättas bör den försäkrade ta upp förmånen i den förvärvskälla till vilken den vid taxeringen är att hänföra.

Genom utredningens förslag ovan skulle förmånerna bli pensionsgrundande. Med hänsyn främst till att endast den del av den försäkrades årsinkomst som överstiger ett basbelopp grundar rätt till tilläggspension, kommer det sammanlagda beloppet av tillkommande pensionsgrundande inkomster i praktiken inte att överensstämma med totalbeloppet av utbetalda förmåner. Storleken av tillkommande pensionsgrundande inkomst synes kunna uppskattas enligt följande.

I bilaga 4 har tillkommande pensionsgrundande inkomst, härrörande från sjukpenning, uppskattats till 3 987 milj. kr. om sjukpenning utgår från försäkringen enligt nuvarande regler om karenstid och fridagsregel m. m. (alternativ 1). Om obligatorisk sjuklön införs under de sju första dagarna av varje sjukperiod (alternativ 2), skulle visserligen den pensionsgrundande inkomst som härleddes från sjukpenning uppgå till ett lägre belopp eller ca 2 977 milj. kr. Men även sjuklönen skulle komma att ingå i den pensionsgrundande inkomsten, varför ökningen av de pensionsgrundande inkomsterna sammantaget i stort sett skulle bli densamma som i alternativ 1. Om sjukpenning vid vård av sjukt barn och föräldrapenning införs i enlighet med familjepolitiska kommitténs förslag och görs skattepliktiga skulle pensionsgrundande inkomster på ca 731 milj. kr. tillkomma.

Vad beträffar ersättningen vid arbetslöshet beräknas enligt kap. 14 de totala utgifterna till nära 1 500 milj. kr., fördelade på 1 350 milj. kr. för dagpenning, 128 milj. kr.

för kontant arbetsmarknadsstöd samt 15 milj. kr. för kvarstående statligt omställningsbidrag. Det torde inte vara möjligt att mera exakt beräkna hur stor del av nämnda utgifter som kan komma att hänföras till pensionsgrundande inkomst. Med hänsyn till att många arbetslösa är över 65 år och till basbeloppsavdragets verkningar får man troligen vid beräkning av den pensionsgrundande inkomstens storlek för dagpenningens del kalkylera med att ca 150 milj. kr. bortfaller. Som pensionsgrundande inkomst skulle då kvarstå ca 1 200 milj. kr. För det kontanta arbetsmarknadsstödet och omställningsbidraget torde man få räkna med att vid beräkning av storleken av den tillkommande pensionsgrundande inkomsten minska utgiftsposten med ett belopp motsvarande ett basbeloppsavdrag per försäkrad. Då skulle återstå ca 30 % att hänföras till pensionsgrundande inkomst. Med denna uppskattning skulle av det kontanta arbetsmarknadsstödet och omställningsbidraget ca 33 milj. kr. komma att räknas till pensionsgrundande inkomst. Totalt skulle alltså pensionsgrundande inkomst som härrör från ersättning vid arbetslöshet kunna uppskattas till minst 1 233 milj. kr.

Utgifterna för det beskattade utbildningsbidraget har i kap. 14 uppskattats till drygt 500 milj. kr. För detta är det ännu svårare att uppskatta hur stor del som i det enskilda fallet blir pensionsgrundande för tilläggspension. Även här kommer basbeloppsavdraget att inverka. Under alla omständigheter torde återstå ca 475 milj. kr. som skulle komma att hänföras till pensionsgrundande inkomst.

Sammanlagt torde alltså ökningen av pensionsgrundande inkomst kunna beräknas uppgå till ca 6 400 milj. kr. De pensionsgrundande inkomster som tillkommer vid ett genomförande av utredningens förslag i det föregående kan med ledning härav uppskattas till drygt 8 % av de sammanlagda framtida pensionsgrundande inkomsterna. Det kan nämnas att riksförsäkringsverket beräknat summan av pensionsgrundande inkomster för åren 1972 och 1973 till 76 600 resp. 79 500 milj. kr.

I samband med att här avsedda ersättningar vid sjukdom och arbetslöshet, inräknat utbildningsbidrag, görs pensionsgrundande för tilläggspension, kan som närmare utvecklas i specialmotiveringen de särskilda bestämmelserna i 15 kap. 2 § AFL om förmånligare pensionsberäkning vid sjukdom och arbetslöshet för vissa äldre försäkrade utgå.

Sammanfattningsvis föreslår sålunda sjukpenningutredningen att skattepliktig sjukpenning enligt AFL, YFL och närstående ersättningssystem, kontant arbetsmarknadsstöd, statligt omställningsbidrag, dagpenning från arbetslöshetsförsäkringen samt utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning i form av grundbidrag, hyresbidrag på hemorten och barntillägg hänförs till pensionsgrundande inkomst för tilläggspension och att de nuvarande bestämmelserna i 15 kap. 2 § AFL utgår. Om föräldrapenning och sjukpenning vid vård av sjukt barn införs enligt familjepolitiska kommitténs förslag och görs skattepliktiga, bör också dessa förmåner hänföras till pensionsgrundande inkomst.

I detta kapitel tar sjukpenningutredningen upp frågor om kostnader för och finansiering av beskattade förmåner vid sjukdom, arbetslöshet och arbetsmarknadsutbildning. Vidare görs en uppskattning av det skatteutfall som införandet av beskattade förmåner medför. Dessutom behandlas frågan om hur den ökning av de pensionsgrundande inkomster som uppkommer vid genomförande av utredningens förslag påverkar kostnaderna för tilläggspensioneringen.

14.1 Sjukpenning och föräldrapenning

Kostnader

I bilaga 4 redovisas kostnadsberäkningar för en beskattad sjukpenning. Beräkningarna grundar sig på ett genomsnitt av sjukligheten under åren 1969 och 1970 och redovisar kostnaderna såväl med som utan sjukpenningavdrag vid sjukhusvård. Här anges endast utgifter som uppkommer vid ett förslaget avdrag på sjukpenning av 10 kr. under tid för sjukhusvård (se specialmotiveringen till 3 kap. 4 § AFL).

Alternativ 1 avser försäkringens utgifter om sjukpenning utgår enligt nuvarande försäkringsregler. I alternativ 2 har beräknats sjukpenningutgifterna om utredningens förslag om obligatorisk sjuklön under de första sju dagarna av varje sjukperiod genomförs. Vid beräkningen har samtliga anställda tagits med.

Utgifter för sjukpenning i milj. kr.

	Alt. 1	Alt. 2
Hemmamakeförsäkrade	85	85
Försäkrade i sjukpenningklasserna 2, 3 och 4	17	17
Övriga försäkrade med anställningsinkomst	4 038	2 890
Övriga försäkrade med inkomst av annat förvärsarbete än anställning	233	233
Summa	4 373	3 225

Tabellen visar att de nuvarande kostnaderna, ca 2 850 milj. kr., ökat till närmare 4 400 milj. kr. i alternativ 1 resp. 3 225 milj. kr. enligt alternativ 2.

Det bör anmärkas att försäkringens utgifter för sjukpenning till anställda enligt alternativ 2 torde bli större än vad som framgår av tabellen på grund av kravet på viss arbetad tid som förutsättning för rätt till sjuklön. Vid mycket kortvarig anställningstid föreligger således inte rätt till sjuklön. Man torde därvidlag få räkna med en ytterligare kostnad av minst 150 milj. kr. Försäkringens utgifter skulle då komma att uppgå till närmare 3 400 milj. kr.

I de nu angivna beloppen ingår kostnaderna för den föreslagna förstärkningen av sjukpenningsförsäkringens kompensationsnivå och för utvidningen av försäkringens omfång till att omfatta inkomster upp till 7,5 gånger basbeloppet.

Till dessa belopp får läggas ca 90 milj. kr.

vid ett genomförande av familjepolitiska kommitténs förslag om sjukpenning vid vård av sjukt barn.

Om familjepolitiska kommitténs förslag om föräldrapenning i betänkandet Familjestöd (SOU 1972:34) genomförs och föräldrapenningen därvid görs skattepliktig enligt vad som anförts i kap. 10, blir försäkringens utgifter för föräldrapenning före preliminär skatt följande.

Utgifter för föräldrapenning i milj. kr.

Enbart sjukvårdsförsäkrade, hemmakeförsäkrade och försäkrade i de nuvarande sjukpenningklasserna 2, 3 och 4	368
Övriga försäkrade med anställningsinkomst	658
Övriga försäkrade med inkomst av annat förvärsarbete än anställning	7
Summa	1 033

Till ovanstående belopp torde få läggas minst 50 milj. kr. beroende på att fadern enligt familjepolitiska kommitténs förslag kommer att omfattas av föräldraförsäkringen.

De nuvarande kostnaderna för motsvarande förmåner (moderskappenning och tilläggssjukpenning vid havandeskap och barns-börd) uppgick för år 1971 till 425 milj. kr. Familjepolitiska kommitténs förslag om föräldrapenning innebär enligt kommittén en kostnadsökning med ca 320 milj. kr. för en icke skattepliktig föräldrapenning.

Sjukpenning enligt YFL och närstående ersättningssystem föreslås också bli skattepliktig. De nuvarande kostnaderna för sådan sjukpenning torde för år kunna uppskattas till närmare 40 milj. kr. fördelat på ca 36 milj. kr. avseende yrkesskadeförsäkringen och ca 2,5 milj. kr. för de övriga ersättnings-systemen. Om denna sjukpenning görs skattepliktig, kan utgifterna beräknas stiga till drygt 60 milj. kr. för år.

Administration

Ett införande av beskattad sjukpenning innan ADB-systemet för den allmänna försäk-

ringen är fullt utbyggt medför under övergångstiden i viss utsträckning en manuell hantering, som kommer att kräva en ökning av expeditionspersonalen på försäkringskassorna. Det ökade personalbehovet är svårt att beräkna. Enligt RAFA-utredningen har personalbehovet inklusive vad som torde förändras av den föreslagna kontrollen av den sjukpenninggrundande inkomsten uppskattats motsvara ca 10 % av den nuvarande expeditionspersonalen i kassorna eller ca 360 anställda. Eftersom de här avsedda arbetsuppgifterna vid ett fullt utbyggt ADB-system automatiseras i mycket stor utsträckning torde man kunna utgå ifrån att uppgifterna knappast föranleder något varaktigt ökat personalbehov i förhållande till nuläget. Det etappvisa överförande av nya arbetsuppgifter till försäkringskassorna, som avses ske under de närmaste åren, föranleder emellertid ytterligare personalbehov. Detta i förening med den naturliga personalavgången i kassorna medför att man under alla förhållanden inte torde ha anledning räkna med att friställning av den personal det här gäller blir aktuell oavsett den nedgång i personalbehovet avseende arbetsuppgifter i samband med skattefrågorna som kan förutses.

Om obligatorisk sjuklön under de första sju dagarna av varje sjukperiod införs, skulle detta komma att innebära att över tre miljoner sjukfall undantogs från kassornas handläggning. Med ledning av tidsstudier rörande handläggning av sjukfall som verkstälts av RAFA-utredningen torde det bortfall av arbetsuppgifter som skulle uppkomma kunna beräknas motsvara drygt 400 anställda.

En vidgad användning av arbetsgivarinträde enligt 3 kap. 16 § AFL i samband med avtal om sjuklön för anställda i enlighet med vad utredningen förordat påverkar också kassornas administration. Enligt de beräkningar som gjorts av RAFA-utredningen skulle försäkringskassorna besparas arbetsuppgifter motsvarande en anställd per 10 000 arbetstagare med sjuklön som kombinerats med arbetsgivarinträde.

Finansiering av sjukpenningkostnaderna

Enligt nuvarande bestämmelser finansieras sjukpenningkostnaderna genom de försäkrades avgifter, arbetsgivaravgifter och statsbidrag. Principen för fördelningen av kostnaderna mellan dessa tre finansieringskällor är följande. Statsbidrag utgår med 55 % av utgifterna för grundsjukpenning (de första sex kronorna av sjukpenningen) samt barntillägg. Av utgifterna för tilläggssjukpenning (den del av sjukpenningen som överstiger sex kr.) bestrids ca 75 % med arbetsgivaravgifter såvitt gäller anställda. Resterande utgifter – 45 % av grundsjukpenning och barntillägg, 25 % av tilläggssjukpenningen för anställda och hela tilläggssjukpenningen för försäkrade med inkomst av annat förvärvsarbete – svarar de försäkrade för genom egenavgifter (sjukförsäkringsavgifterna).

Av bilaga 4 framgår att utgifterna för sjukpenningförsäkringen för år 1971 uppgick till 2 861 milj. kr. Till finansieringen av dessa kostnader bidrog arbetsgivarna med 1 605 milj. kr., staten med 320 milj. kr. och de försäkrade med 936 milj. kr.

Vid behandlingen av finansieringsfrågan i det följande utgår utredningen från det med sjukpenning enligt nuvarande regler närmast jämförliga alternativet, dvs. alternativ 1 i kostnadsredovisningen. Sjukpenningförsäkringens kostnader uppgår enligt detta alternativ till närmare 4 400 milj. kr. Därav belöper 233 milj. kr. på försäkrade med inkomst av annat förvärvsarbete än anställning och 102 milj. kr. på försäkrade med hemmakeförsäkring och förvärvsinkomst under 4 500 kr. för år. I beloppen har inte inräknats kostnad för genomförande av familjepolitiska kommitténs förslag om sjukpenning vid vård av sjukt barn.

Om de beräknade kostnaderna för den skattepliktiga sjukpenningen skulle finansieras på samma sätt som för närvarande och om man vidare antar att de första sex kronorna av den skattepliktiga sjukpenningen motsvarade den nuvarande grundsjukpenningen, skulle arbetsgivaravgiften till sjukpenningförsäkringen komma att stiga till

2 925 milj. kr., statsbidraget bli detsamma som det nuvarande eller 320 milj. kr. samt de försäkrades egenavgifter stiga till 1 155 milj. kr. Kostnadsökningen skulle medföra att uttagsprocenten för arbetsgivaravgiften till sjukpenningförsäkringen – inklusive arbetsgivaravgiften på 225 milj. kr. till nuvarande tilläggssjukpenning vid havandeskap m. m. – behöve höjas från 2,1 % till ca 3,6 % av lönesumman, vartill skall läggas 1 % för sjukvårdsförsäkringen, dvs. en total arbetsgivaravgift till sjukförsäkringen av 4,6 %. De egenavgifter de försäkrade i dag betalar för sin sjukpenningförsäkring skulle genomsnittligt behöva höjas med ca 23 %.

Ett annat sätt att finansiera de beräknade kostnaderna är att det allmänna, som på grund av att sjukpenningen görs skattepliktig får ökade skatteintäkter, svarar för de ökade kostnaderna. Det synes naturligt att de i anledning av skattebeläggningen ökade skatteintäkterna i första hand används för att finansiera kostnadsökningen. De ökade skatteintäkterna kommer att tillfalla både staten och primär- och sekundärkommunerna m. fl. Att införa kommunala bidrag som en finansieringskälla för sjukförsäkringen synes inte påkallat. Som utredningen återkommer till i avsnitt 14.4 synes man i skatteutjämnings-sammanhang kunna åstadkomma en avräkning av de uppkommande skatteintäkterna mellan staten och kommunerna. Vid oförändrade avgifter från de försäkrade och arbetsgivarna skulle med denna finansieringsmetod statsbidraget behöva höjas med ca 1 540 milj. kr. till ca 1 860 milj. kr.

Vid införande av den av utredningen föreslagna obligatoriska sjuklönen (alternativ 2), skulle sjukpenningförsäkringens kostnader komma att uppgå till närmare 3 400 milj. kr., alltså en minskning i förhållande till alternativ 1 med ca 1 000 milj. kr. Denna minskning hänger samman med att motsvarande utgifter överförs på arbetsgivarna genom sjuklöneförpliktelsen. Utgår man från att arbetsgivarna ges kollektiv kompensation för den ålagda sjuklöneförpliktelsen, skulle arbetsgivaravgiften till sjukpenningförsäkringen behöva sänkas med 1 000 milj. kr.

Med en finansieringsmetod motsvarande den nu gällande, skulle arbetsgivaravgifterna efter minskningen med 1 000 milj. kr. komma att uppgå till 1 925 milj. kr. Inräknat arbetsgivaravgiften till nuvarande tilläggssjukpenning vid havandeskap m. m. (225 milj. kr.) motsvarar detta 2,5 % på lönesumman, vartill skall läggas 1 % för sjukvårdsförsäkringen, dvs. en total arbetsgivaravgift till sjukförsäkringen av 3,5 %. Liksom i alternativ 1 skulle statsbidraget uppgå till 320 milj. kr. och de försäkrades avgifter till 1 155 milj. kr.

Med tillämpning på sjuklönealternativet av den förut angivna finansieringsmetoden som innebär att det allmänna svarar för kostnaderna för införande av skattepliktiga sjukförmåner skulle de försäkrades egenavgifter och statsbidraget liksom i alternativ 1 bli 936 resp. 1 859 milj. kr. medan arbetsgivaravgifterna skulle bli 605 milj. kr.

Vid ett genomförande av familjepolitiska kommitténs förslag om sjukpenning vid vård av sjukt barn ökar finansieringsbehovet i förhållande till förut angivna belopp med 90 milj. kr. Detta gäller oavsett vilket alternativ man väljer. Ledighet för vård av sjukt barn faller nämligen inte inom området för den föreslagna obligatoriska sjuklönen.

Uträkning och debitering av sjukförsäkringsavgifter

Sjukförsäkringsavgifterna uträknas f. n. av försäkringskassorna och debiteras av de lokala skattemyndigheterna. Enligt förslaget i kap. 10 kommer de lokala skattemyndigheterna att i samband med bestämmande av pensionsgrundande inkomst för tilläggspension beräkna årsinkomster ned till deklara- tionspliktsgränsen 4 500 kr., främst för försäkringskassornas kontroll av sjukpenning- grundande inkomst och sjukpenning. De lo- kala skattemyndigheterna får med detta till- vägagångssätt även underlag för att kunna beräkna de försäkrades avgifter, förutsatt att man anser att avgifterna kan beräknas på den förvärvsinkomst som framkommer vid taxer- ingen med bortseende från den inkomst som legat till grund för försäkringskyddet.

Med den i kap. 10 föreslagna regelbundna uppföljningen av registrerade sjukpenning- grundande inkomster och de i specialmotive- ringen till 3 kap. 5 § AFL närmare beskrivna ändrade reglerna för tidpunkt för ändring av sjukpenninggrundande inkomst bör spekulati- on i försäkringskyddet kunna undvikas.

Enligt utredningens mening bör med hän- syn till vad ovan sagts lokal skattemyndighet kunna räkna ut sjukförsäkringsavgifterna för försäkrade med anställningsinkomst på grundval av nyss nämnda, av myndigheten bestämd årsinkomst. Avgiften kan lämpligen fastställas till en viss procent av den av lokala skattemyndigheten fastställda årsinkomsten av anställning. Det föreslagna förfarandet förutsätter att skattemyndigheten liksom f. n. från försäkringskassorna erhåller uppgift om vilka som skall påföras avgift.

Den nyss beskrivna metoden att räkna ut sjukpenningavgiften ger för försäkrade i lägre inkomstlägen en lägre sammanlagd sjukförsäkringsavgift än den nuvarande metoden att beräkna, förutom avgift för sjukvårdsförmåner, särskilda avgiftsposter för grundsjukpenning och tilläggssjukpenning. Som utredningen återkommer till i specialmotiveringen till 19 kap. 6 § AFL föreslås dessutom att den nuvarande avtrappningsregeln som inne- bär att avgift för sjukvårdsförmåner och grundsjukpenning tillsammans inte får över- stiga en tiondel av den till statlig inkomst- skatt beskattningsbara inkomsten i fortsätt- ningen skall tillämpas på hela sjukförsäk- ringsavgiften, vilket verkar i samma riktning.

Försäkrad med inkomst av annat förvävs- arbete än anställning kan, på grund av ut- formningen av bestämmelserna i 3 kap. 2 § andra stycket AFL om beräkning av årsin- komst, bli tillförsäkrad en sjukpenning som i viss mån avviker från den sjukpenning som skulle ha föranletts av den sedermera taxera- de inkomsten. Bestämmelserna ger nämligen möjlighet att beräkna den sjukpenninggrun- dande inkomsten med ledning av inkomstlä- get för anställd arbetskraft med motsvarande arbetsuppgifter även med avvikelse från den behållna inkomst den egne företagaren har. Av den anledningen bör för dessa försäkrade

uträkningen av avgiften liksom f. n. ske hos försäkringskassan. Samma föreslås gälla för sjukpenningförsäkrad enligt övergångsregler-
na med årsinkomst understigande 4 500 kr.

Metoden att beräkna avgift för sjukpenningförsäkringen som en andel av förvärsin-
komsten är inte användbar såvitt gäller för-
säkrade tillhörande hemmamakeförsäkringen.
För dessa försäkrade avses liksom hittills en
enhetlig avgift tas ut. Till följd av avtrappnings-
regeln kommer i praktiken det övervägande
antalet av de hemmamakeförsäkrade liksom
f. n. inte att bli påförda avgift.

Det nuvarande statsbidraget utgår med
55 % av försäkringskassornas kostnader för
grundsjukpenning. Om utredningens i det
föregående framförda förslag genomförs för-
svinner uppdelningen i grundsjukpenning
och tilläggssjukpenning. Av den anledningen
torde statsbidraget i fortsättningen bära be-
räknas med en procentuell andel av hela
kostnaden för de delar av sjukförsäkringen
vartill statsbidrag är avsett att utgå, nämligen
sjukvårdersättning — fränsett ersättning för
sjukhusvård i riket — och sjukpenning inräk-
nat kontantförmåner vid havandeskap och
barnsbörd.

Finansiering av kostnaderna för föräldrapenning

Den nuvarande moderskapshjälpen, som be-
står av moderskapspenning och tilläggssjuk-
penning, föreslås av familjepolitiska kommit-
tén i det förut nämnda betänkandet Familje-
stöd bli ersatt av en föräldrapenning.

Som framgår av det föregående har kost-
naderna vid ett införande av beskattad för-
äldrapenning, i övrigt baserad på familjepoli-
tiska kommitténs förslag, beräknats till nära
1 100 milj. kr. för år.

Moderskapspenningen som under år 1971
drog en kostnad av 125 milj. kr. finansieras
f. n. genom statsbidrag till 55 % (ca 69 milj.
kr. för år 1971) och till 45 % (ca 56 milj. kr.
för år 1971) genom de försäkrades egna
avgifter. Tilläggssjukpenning vid barnsbörd
finansieras i fråga om anställda genom ar-

betsgivaravgifter, vilka liksom för tilläggss-
jukpenning vid sjukdom uppgår till ca 75 %
av kostnaderna. Återstoden av kostnaderna
täcks genom de försäkrades egna avgifter. De
egna företagarnas tilläggssjukpenning vid
barnsbörd finansieras helt genom egenavgif-
ter på samma sätt som tilläggssjukpenning
vid sjukdom. Utgifterna för här avsedd till-
läggssjukpenning för anställda uppgick under
år 1971 till ca 300 milj. kr. varav arbetsgiva-
ren alltså svarade för 225 milj. kr. och de
försäkrade för 75 milj. kr. Tilläggssjukpen-
ning vid barnsbörd till egna företagare upp-
gick för samma år till ca 3 milj. kr.

Familjepolitiska kommittén föreslår i sitt
betänkande att kostnadsökningen för den av
kommittén föreslagna, icke skattepliktiga
föräldrapenningen, vilken uppgår till 320
milj. kr., skall finansieras genom ökat stats-
bidrag med 100 milj. kr., ökade arbetsgivar-
avgifter med ca 100 milj. kr. och ökade egen-
avgifter med ca 120 milj. kr.

Sjukpenningutredningens förslag om be-
skattning av föräldrapenningen ökar kostna-
derna vid ett genomförande med ytterligare
ca 335 milj. kr.

Utgår man ifrån att de av beskattningen
föranledda ökade kostnaderna för föräldra-
penningen fördelas enligt den av familjepoli-
tiska kommittén föreslagna finansierings-
principen, skulle den härav orsakade ök-
ningen av statsbidraget och arbetsgivaravgif-
terna komma att uppgå till 105 milj. kr. för
vardera och ökningen av de försäkrades av-
gifter till ca 125 milj. kr. Den sammanlagda
arbetsgivaravgiften till föräldrapenningen
skulle då beräknas till 430 milj. kr., statsbi-
draget till 274 milj. kr. och de försäkrades
avgifter till 376 milj. kr.

Ett annat sätt att finansiera de beräknade
ökade kostnaderna är att det allmänna, lik-
som förut antytts beträffande den skatte-
pliktiga sjukpenningen, svarar för dem. Det
som talar härför är att de ökade kostnaderna
förorsakas av att föräldrapenningen blir skat-
tepliktig. Med en sådan finansieringsmetod
blir statsbidraget 504 milj. kr., arbetsgivarav-
giften 325 milj. kr. och de försäkrades avgif-
ter 251 milj. kr.

Finansiering av kostnaderna för sjukpenning enligt YFL och närstående ersättningssystem

I det föregående har angetts att kostnaderna för sjukpenning enligt YFL och närstående ersättningssystem vid beskattning kan beräknas stiga till drygt 60 milj. kr. för år. Med nuvarande finansieringsmetod skulle arbetsgivarna svara för de ökade kostnaderna inom yrkesskadeförsäkringen. De totala kostnaderna för sjukpenning från denna försäkring kan uppskattas till ca 55 milj. kr. Kostnaderna för sjukpenning från de övriga ersättningssystemen beräknas till ca 5 milj. kr. för vilka staten skulle svara. En annan lösning som det synes naturligt att välja är att det allmänna även beträffande YFL svarar för kostnadsökningen med hänsyn till att utgiftsökningen förorsakas av att sjukpenningen blir skattebelagd. De ökade kostnaderna för staten skulle då bli drygt 20 milj. kr.

14.2 Arbetslöshetsersättning

Kostnader

Utredningens kostnadsberäkningar i fråga om ersättningar vid arbetslöshet har skett med utgångspunkt i följande antaganden.

KSA-utredningens förslag genomförs. Antalet arbetslöshetsförsäkrade kommer det närmaste året efter genomförande av utredningens förslag att uppgå till 2,4 milj. Det genomsnittliga antalet ersättningsdagar per arbetslöshetsförsäkrad under året kommer att uppgå till 5,5. Vid sistnämnda antagande

har sjukpenningutredningen godtagit den av KSA-utredningen gjorda uppskattningen att de av KSA-utredningen föreslagna förbättringar som inte sammanhänger med den tillförsäkrade dagpenningens belopp medför en höjning av det genomsnittliga antalet ersättningsdagar med en dag. På grund av utvecklingen under senare år finner utredningen anledning utgå ifrån något högre genomsnittlig arbetslöshet än KSA-utredningen gjorde.

Sjukpenningutredningen vill i detta sammanhang erinra om KSA-utredningens reservation att det belopp som framräknas med dessa antaganden kan bli lägre genom förändringar i efterfrågan på arbetskraft, effektivisering av arbetsmarknadsåtgärderna och förändringar av försäkringskollektivets sammansättning.

Genomsnittligt ersättningsbelopp per dag kan det närmaste året efter genomförande av utredningens förslag beräknas uppgå till 100 kr. för arbetslöshetsförsäkringen och 32 kr. för kontant arbetsmarknadsstöd. Detta antagande bygger såvitt angår försäkringen på att 100-kronorsklassen ungefärligen kommer att motsvara nuvarande 60-kronorsklass. Härvid har hänsyn tagits till att kassorna erfarenhetsmässigt relativt snabbt anpassar sig till nya högre dagpenningklasser.

I fråga om administrationskostnaderna för arbetslöshetsförsäkringen vill sjukpenningutredningen understryka att dessa torde öka avsevärt om dagpenningen görs skattepliktig. Kostnadsökningarna kan uppskattas till 5 à 10 milj. kr. Sammanställningen nedan bygger emellertid enbart på de av KSA-utredningen

Kostnader enligt sjukpenningutredningens förslag År 1974	Milj. kr.	Härav prel. skatt
<i>Arbetslöshetsförsäkringen</i> kostnadsberäknad med 2,4 milj. försäkrade och efter en arbetslöshet motsvarande genomsnittligt 5,5 ersättningsdagar per år och försäkrad samt en genomsnittlig dagpenning av 100 kr. jämte en av KSA-utredningen beräknad administrationskostnad av 30 milj. kr.	1 350	475
<i>Kontant arbetsmarknadsstöd</i>	128	30
<i>Kvarstående statligt omställningsbidrag</i>	15	
Summa milj. kr. ca	1 493	505

Arbetslöshetsförsäkringen

Genomsnittligt antal ersättningsdagar per medlem under året	Antal försäkrade (tusen)	Genomsnittlig ersättning (utredningens beräkning) kr.	
4,5	x 2 400	x 50 = 540	
Tillkommer försäkringens administrationskostnad ca			25
Summa för arbetslöshetsförsäkringen			565
<i>Statligt omställningsbidrag</i> beräknad årskostnad ca			27
<i>Kommunalt kontantunderstöd</i> beräknad årskostnad ca			5
Summa milj. kr. ca			597

beräknade administrationskostnaderna, 30 milj. kr.

Finansiering

För det kontanta arbetsmarknadsunderstödet anser KSA-utredningen inte att det finns anledning att överväga annan finansieringsväg än den som nu gäller för statligt omställningsbidrag. Stödet bör således helt finansieras med statliga skattemedel. Sjukpenningutredningen har inte anledning att göra något annat övervägande på grund av att stödet görs skattepliktigt.

KSA-utredningen föreslår att en särskild arbetsgivaravgift till arbetslöshetsförsäkringen skall utgå och temporärt – i avvaktan på resultatet av pågående utredning om företagsbeskattning – beräknas på underlaget för arbetsgivaravgiften till sjukförsäkringen enligt AFL. Något preciserat förslag om avgiftens storlek avges ej. Som riktpunkt för beräkningen av avgiften – i förväg bestämd för en femårsperiod i sänder – anges dock en andel av arbetslöshetsförsäkringens inkomster som i hela tiondels procent av avgiftsunderlaget kan beräknas komma att motsvara de försäkrades avgifter jämte avkastningen från arbetslöshetskassornas fonder under perioden. Med denna riktpunkt torde avgiften bli 0,2 % av avgiftsunderlaget, dvs. ca 200 milj. kr. per år, under den första femårs-

perioden. Skatteplikt för dagpenningen ändrar enligt sjukpenningutredningens mening inte grunden för dessa uttalanden.

Statsbidragen till arbetslöshetsförsäkringen koncentreras i KSA-utredningens förslag till tre bidragsformer, nämligen grundbidrag, progressivt bidrag och förvaltningsbidrag. Grundbidraget ligger genom sin konstruktion på betydligt högre nivå än nuvarande grundstatsbidrag. Det progressiva bidraget är så utformat att det bl. a. möjliggör större avgiftsutjämning mellan de olika arbetslöshetskassorna än nuvarande statsbidragssystem. Även förslaget till förvaltningsbidrag bygger på att bidraget skall stegras under år då antalet ersättningsdagar i kassan ökar. De av KSA-utredningen föreslagna statsbidragen bör, om skatteplikt införs, för dagpenningen beräknas på utbetalda ersättningsbelopp. Vid bestämmande av förvaltningsbidraget bör enligt sjukpenningutredningen hänsyn tas till de ökade administrationskostnader som blir en följd om skatteplikt införs för dagpenningen.

Här bör erinras om KSA-utredningens uttalande att de av sistnämnda utredning föreslagna förbättringarna av försäkringsförmåner bör kunna genomföras utan någon höjning av medlemsavgifterna. De höjningar av försäkringens kostnader som kommer att bli en följd av att dagpenningen beskattas bör enligt sjukpenningutredningens mening

inte heller föranleda höjda medlemsavgifter. Ett särskilt statsbidrag som motsvarar de belopp som kassorna har betalt in i preliminär skatt bör därför införas.

Med bortseende från skattedelen skulle de av KSA-utredningen föreslagna statsbidragen till arbetslöshetsförsäkringen utgöra omkring 80 % av försäkringens totala kostnader eller ca 690 milj. kr. I detta belopp ingår det av KSA-utredningen föreslagna arbetsgivarbidraget som enligt vad förut nämnts kan beräknas till ca 200 milj. kr. Resterande kostnader enligt KSA-utredningens förslag, ca 185 milj. kr., skulle täckas av de försäkrades avgifter och fondavkastning. Om dagpenningen görs skattepliktig tillkommer skattedelen som utgör ca 475 milj. kr. och som bör finansieras genom statsbidrag. Det kontanta arbetsmarknadsstödet och kvarstående statligt omställningsbidrag, tillsammans ca 143 milj. kr., bör som förut nämnts finansieras av statliga medel.

Om skatteplikt införs för dagpenningen inom arbetslöshetsförsäkringen, bör vissa ändringar övervägas i det system för utbetalning av statsbidrag som KSA-utredningen föreslagit. Enligt nuvarande bestämmelser betalas statsbidraget ut till arbetslöshetskassorna i efterskott för varje försäkringsår. Under försäkringsåret får, när skäl därtill föreligger, efter arbetsmarknadsstyrelsens prövning till kassa betalas ut statsbidrag. KSA-utredningen har föreslagit att statsbidraget liksom hittills betalas ut i efterskott per verksamhetsår. En fast ordning för a konto-utbetalning av statsbidraget bör dock införas. Sådan utbetalning bör kunna ske två gånger om året, dels den 31 december för tiden 1 september—31 december, dels den 30 april för tiden 1 januari—30 april. Per den 31 augusti skall det definitiva statsbidraget bestämmas.

För att underlätta administrationen bör enligt KSA-utredningen vid avräkningen en förenklad metod för beräkning av statsbidraget tillämpas vid a konto-utbetalningar. 90 % av ett på förenklat sätt framräknat bidragsbelopp skall betalas ut till kassan a konto. Skulle någon kassa vara i behov av statsbi-

drag vid annat tillfälle bör arbetsmarknadsstyrelsen kunna medge a konto-utbetalning vid annan tidpunkt.

De förutsättningar som KSA-utredningens förslag i fråga om statsbidragets utbetalning bygger på kommer delvis att förändras om dagpenningen görs skattepliktig. För ersättningar som betalas ut i januari och februari skall kassan betala in preliminär skatt i mars månad. För att kassan skall ha möjlighet att verkställa denna inbetalning, som kommer att vara nästan lika stor som utbetalade ersättningsbelopp under de två föregående månaderna är det enligt sjukpenningutredningens mening nödvändigt att kassan får statsbidrag i förskott vid flera tillfällen än vad KSA-utredningen föreslagit. Inbetalningarna av preliminär skatt skall verkställas varannan månad. Sjukpenningutredningen anser det därför lämpligt att kassorna varannan månad får statsbidrag för föregående tvåmånadersperiod beräknat enligt den schablonmetod som KSA-utredningen har föreslagit.

14.3 Utbildningsbidrag

Utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning finansieras sedan 1962 helt med statsmedel. Förslagsanslaget Arbetsmarknadsutbildning m. m. uppgick för budgetåret 1971/72 till 600 milj. kr. Av anslaget, som disponeras av skolöverstyrelsen och arbetsmarknadsstyrelsen gemensamt, faller omkring 400 milj. kr. på arbetsmarknadsstyrelsens del av verksamheten. Ca 90 % av sistnämnda belopp avser utbildningsbidragets grundbidrag, hyresbidrag och barntillägg, dvs. de bidragsposter som i kap. 12 föreslås bli skattepliktiga vid ett eventuellt införande av beskattning av utbildningsbidrag.

Före år 1959 utgjorde utbildningsbidragets grundbidrag, hyresbidrag och familjetillägg skattepliktig inkomst. De särskilda bidragen, dvs. bidragen till kostnader för resor, undervisningsmateriel, arbetskläder m. m., var däremot ej skattepliktig inkomst.

T. o. m. den 30 juni 1962 svarade kommunerna för en del av kostnaderna för ut-

bildningsbidrag. Det ålåg då länsarbetsnämnden att innan utbildningsbidrag beviljades från vederbörande kommun införskaffa en skriftlig förbindelse på att kommunen skulle svara för 25 % av utbildningsbidragets grundbidrag, hyresbidrag och familjetillägg.

Nedanstående tabell avser att visa hur mycket anslaget för arbetsmarknadsutbildning behöver räknas upp om utbildningsbidragen beskattas i enlighet med utredningens förslag i kap. 12. I tabellen redovisas antal personer som påbörjat utbildning under en tolv månadersperiod (april 1971–mars 1972). Eftersom genomsnittlig utbildningstid är ca sex månader har utbildningsbidragens månadsbelopp multiplicerats med sex vid framräkningen av kostnaderna för det obeskattade utbildningsbidraget under ett år.

Uppgifterna beträffande det skattepliktiga utbildningsbidraget grundar sig på en beräkning enligt en genomsnittsskattekolumn. Beräkningarna visar att införande av beskattning vid oförändrad utbildningsvolym skulle medföra ett ökat medelsbehov för utbildningsbidrag av omkring 115 milj. kr. per år.

Enligt det föreslagna systemet för införande av beskattning av utbildningsbidrag kommer de ökade kostnaderna för utbildningsbidrag att helt motsvaras av en ökning av preliminärskatteintäkterna.

Vare sig infordrande av uppgift om skattetablell och kolumn sker manuellt eller över data medför det vissa merkostnader. Det blir nödvändigt att bygga ut dataregistret för utbildningsbidrag och införa nya program för att sammanställa kontrolluppgifter och

Kostnadsökning vid beskattning av utbildningsbidrag

1 Bidragsnivå, kr. per månad	2 Antal elever 16.4.1971– 15.4.1972	3 Ej skatteplik- tigt utbild- ningsbidrag, 6 mån.	4 Skatteplik- tigt utbild- ningsbidrag, 6 mån.	5 Ökning på grund av skatt (4–3)
– 399	11 883	14 331 930	14 331 930	–
400– 425	747	1 792 800	1 860 030	67 230
426– 475	2 601	7 022 700	7 678 152	655 452
476– 525	1 519	4 557 000	5 158 524	601 524
526– 575	6 980	23 034 000	26 091 240	3 057 240
576– 625	1 934	6 962 400	8 227 236	1 264 836
626– 675	4 501	17 553 900	21 118 692	3 564 792
676– 725	8 172	34 322 400	41 824 296	7 501 896
726– 775	5 534	24 903 000	30 580 884	5 677 884
776– 825	4 803	23 054 400	28 846 818	5 792 418
826– 875	4 647	23 699 700	28 802 106	5 102 480
876– 925	3 436	18 544 400	24 038 256	5 483 856
926– 975	3 186	18 160 200	23 875 884	5 715 684
976–1 025	2 992	17 952 000	23 947 968	5 995 968
1 026–1 075	2 776	17 488 000	23 601 552	6 112 752
1 076–1 125	2 755	18 183 000	24 811 530	6 628 530
1 126–1 175	2 602	17 953 800	24 807 468	6 853 668
1 176–1 225	2 243	16 149 600	22 569 066	6 419 466
1 226–1 275	2 065	15 487 500	21 917 910	6 430 410
1 276–1 325	1 913	14 921 400	21 360 558	6 439 158
1 326–1 375	1 641	13 291 890	19 278 468	5 986 578
1 376–1 425	1 203	10 105 200	14 832 990	4 727 790
1 426–1 475	909	7 908 300	11 731 544	3 823 254
1 476–1 525	657	5 913 000	8 857 674	2 944 674
1 526–1 575	460	4 278 000	6 546 720	2 268 720
1 576–1 625	344	3 302 400	5 153 808	1 851 408
1 626–1 675	249	2 465 100	3 903 822	1 438 722
1 676–1 700	73	744 600	1 195 302	405 702
1 701–	434	4 426 800	7 106 316	2 679 516
Summa	83 259	388 520 220	504 056 754	115 536 534

betala skattemedel m. m. Ökade driftskostnader uppstår varje månad på grund av större register och längre bearbetningstid och också genom ökat manuellt arbete med anledning av skatteavdrag, uppbörd, kontrolluppgifter m. m. En viss begränsad personalökning torde bli erforderlig på flertalet länsarbetsnämnder och möjligen också centralt.

14.4 Skattefrågor m. m.

Av i bilaga 4 redovisade beräkningar framgår att preliminärskatteavdraget på skattepliktig sjukpenning beräknas uppgå till ca 1 440 milj. kr. eller, om obligatorisk sjuklön införs, till ca 976 milj. kr. för år. I praktiken är de bägge alternativen ur skattesynpunkt likvärdiga eftersom skillnaden mellan de angivna beloppen kommer att inflyta i form av skatt på utgiven sjuklön. Införs sjukpenning vid vård av sjukt barn och föräldrapenning enligt familjepolitiska kommitténs förslag, kan ytterligare ca 30 milj. kr. tillkomma i preliminärskatt avseende sjukpenningen och ca 216 milj. kr. i fråga om föräldrapenningen.

I det föregående har angetts att preliminärskatteavdraget för ersättningen vid arbetslöshet beräknas uppgå till ca 505 milj. kr. för år. Motsvarande avdrag på utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning uppskattas till 115 milj. kr. för år.

Den nuvarande skattefriheten för förmåner vid sjukdom, arbetslöshet och arbetsmarknadsutbildning leder, som visats i kap. 9, genom skattesystemets konstruktion till att en del av den preliminärskatt som betalts in för den försäkrades skattepliktiga inkomster under resten av året betalas tillbaka — en skatteåterbäring som skulle ha uteblivit om de nu nämnda förmånerna varit skattepliktiga. Om sjukpenning, dagpenning m. fl. förmåner görs skattepliktiga, kommer de att beaktas vid taxeringen på samma sätt som arbetsinkomster. Den på grund av de tidigare skattefria förmånerna uppkomna skatteåterbäringen kommer då i stort sett att försvinna.

Det ställer sig svårt att beräkna storleken av det slutliga skatteutfallet, inklusive verkan av denna minskade skatteåterbäring. För att

få en uppfattning om skatteutfallet har utredningen räknat med marginalskatteuttaget på de arbetsinkomster som bortfallit på grund av sjukdom, arbetslöshet och andra här avsedda förhållanden. Därvid har utredningen utgått från de marginalskatteuttag som angetts i prop. 1972:95 med förslag till ändring i förordningen om statlig inkomstskatt vilken i förevarande avseende oförändrad godtagits av riksdagen. Dessa är följande.

Arsinkomst, kr.	Total marginals katt i %
— 20 100	36,0
20 100— 25 100	42,0
25 100— 30 700	48,0
30 700— 34 400	57,6
34 400— 53 200	62,4
53 200— 70 700	62,0
70 700—100 700	71,0
100 700—150 700	73,0
150 700—	78,0

Med utgångspunkt i inkomstfördelningen enligt klassplaceringen för de sjukpenningförsäkrade och den arbetsinkomst som enligt sjukalet (= genomsnittliga antalet sjukdagar per år för försäkrade i sjukpenningklassen) bör ha bortfallit har marginals katten på den till följd av sjukdom bortfallna inkomsten beräknats. Det genomsnittliga vägda procenttalet för marginals katteuttaget blir ca 48 %. Ett på motsvarande sätt framräknat genomsnittligt vägt procenttal såvitt angår havandeskap och barnsbörd uppgår till 40 %.

För inkomst som bortfallit av annan anledning än sjukdom, havandeskap och barnsbörd går det ej att göra en fristående beräkning av marginals katteuttaget, eftersom någon fördelning på inkomstklasser motsvarande den inom sjukförsäkringen inte finns. Utredningen har därför fått utgå från de nys nämnda genomsnittliga procenttalen för sjukdom, havandeskap och barnsbörd. För sjukdom som föranleder sjukpenning enligt YFL har samma procenttal som för sjukdom som täcks av AFL använts, nämligen 48 %. För arbetslöshet och arbetsmarknadsutbildning har lägre procenttal använts, nämligen 46 resp. 43 %.

	Beräknade utgifter	Ökad slutlig skatteintäkt	Därav ökad prel. skatt	Minskad skatte- återbäring
Sjukpenning enligt AFL	4 373	2 108	1 520 ¹	588
Föräldrapenning	1 080	432	216	216
Sjukpenning enligt YFL	60	29	20	9
Arbetslöshetsersättning	1 493	687	505	182
Utbildningsbidrag	504	217	115	102
	7 510	3 473	2 376	1 097

¹ Inklusive ett för egna företagare uppskattat B-skattebelopp på 80 milj. kr.

Med den beräkningsmetod som nyss angivits torde man kunna få en uppfattning om den ökning i total slutlig skatteintäkt som uppkommer i samband med att skatteplikt införs för här avsedda förmåner. Utgår man från att den preliminärskatt som dragits på förmånerna i stort sett motsvarar den slutliga skatten på dessa, bör skillnaden mellan preliminärskattebeloppet och beloppet för den beräknade totala ökade slutliga skatten till stat och kommun i huvudsak motsvara den skatteåterbäring som enligt vad förut sagts f. n. utgår till följd av systemet med skattefria förmåner. Ovan angivna belopp erhålls (i milj. kr.).²

Det totala skatteutfallet av en beskattning av förmåner vid sjukdom, arbetslöshet och arbetsmarknadsutbildning enligt nu framlagda förslag kan således beräknas till ca 3 500 milj. kr. Dessa skatteintäkter torde uppskattningsvis komma att fördela sig med ca 1 700 milj. kr. på staten och ca 1 800 milj. kr. på primär- och sekundärkommuner m. fl.

Införande av skatteplikt för förmåner vid sjukdom, arbetslöshet och arbetsmarknadsutbildning ökar således skatteintäkterna för såväl staten som kommunerna. Som utredningen anfört i avsnitt 14.1 synes det naturligt att de i anledning av skattebeläggningen ökade skatteintäkterna används för att finansiera ökningen av kostnaderna för förmånerna. Utredningen har inte ansett det påkallat att införa kommunala bidrag som en finansieringskälla utan förordat att man i skatteutjämnings-sammanhang skall kunna åstadkomma en avräkning mellan staten och kommunerna. Därigenom kan staten, som avses svara för finansieringen av kostnads-

ökningen, tillgodoföras dessa skatteintäkter. I sammanhanget vill utredningen erinra om den kompensation som staten utger till kommuner m. fl. i anledning av 1970 års skatte-reform samt om de förslag till nya bestämmelser om skatteutjämning som nyligen lagts fram av skatteutjämningsrevisionen i betänkandet Reformerad skatteutjämning (SOU 1972:44). Avräkningen bör kunna ske inom denna ram. Utredningen har emellertid inte ansett sig böra gå in på den tekniska utformningen av avräkningssystemet utan förutsätter att denna fråga tas upp i annat sammanhang.

En beskattning av dagpenning från arbetslöshetsförsäkringen aktualiserar frågan om rätten till avdrag för avgift till denna försäkring. Avdragsrätt föreligger f. n. enligt 46 § 2 mom. KL inom ramen för det s. k. sociala försäkringsavdraget på högst 250 kr. för ensamstående resp. 500 kr. för makar.

Uppgifter om utnyttjandet av avdragsrätten har lämnats av utredningen om definitiv källskatt i betänkandet Förenklad löntagarbekattning (SOU 1972:11). Nämnda utredning anger att förevarande avdrag tillgodo-förs ca 2,8 milj. inkomsttagare med en sammanlagd avdragssumma av 600 milj. kr. Härav torde ca 100 milj. kr. belöpa på avgift till arbetslöshetsförsäkringen. Antalet inkomsttagare med sådant avdrag torde vara omkring 2,2 milj. Det genomsnittliga avdragsbeloppet är alltså under 50 kr.

I praktiken erhålls redan nu avdrag för utgiven avgift till försäkringen inom ramen

² I uträkningen har inte tagits hänsyn till sjukpenning vid vård av sjukt barn.

för gällande beloppsgräns. Sjukpenningutredningen har därför inte funnit anledning att föreslå ändrade regler i förevarande hänseende. Det kan emellertid i sammanhanget nämnas att avdrag för påfordrad avgift till den allmänna sjukförsäkringen sedan några år faller utanför det sociala försäkringsavdraget.

14.5 *Pensionsgrundande inkomst för tilläggs pension*

I kap. 13 har utredningen föreslagit att, i samband med att skatteplikt införs för förmåner vid sjukdom, arbetslöshet m. m., förmånerna bör utgöra pensionsgrundande inkomst för tilläggs pension. De pensionsgrundande inkomster som därigenom skulle tillkomma kan uppskattas till ca 8 % av de sammanlagda framtida pensionsgrundande inkomsterna för år eller vid alternativet med obligatorisk sjuklön ca 7 %¹. Härvid uppkommer frågan hur denna ökning påverkar finansieringen av tilläggs pensioneringen.

En grundläggande princip inom alla försäkringar är att ett kollektiv av personer samverkar för att gemensamt betala de kostnader som uppstår när försäkringsfall inträffar. Försäkringspremierna eller avgifterna fastställs så att de med rimlig säkerhet täcker kostnaderna för försäkringsfallen. Inom försäkringen för tilläggs pension skall de löpande utgifterna täckas av inflytande avgifter förutom av avkastning på allmänna pensionsfondens tillgångar. Avgifterna för löntagarnas pensionering betalas av arbetsgivarna och beräknas som viss procent av den del av utbetald lön som ligger mellan en och sju och en halv gånger basbeloppet. För egna företagare beräknas avgiften på motsvarande sätt på den taxerade förvärvsinkomsten.

Vad först gäller anställningsinkomster har utredningen fört följande resonemang. Om hela det tillkommande beloppet av pensionsgrundande inkomster slog igenom på förmånssidan skulle det innebära att man fick göra ett schablonmässigt påslag på det verkliga avgiftsunderlaget med ca 8 % alternativt ca 7 % eftersom de tillkommande pensionsgrundande inkomster det här är fråga om

inte ingår i den lönesumma arbetsgivaravgiften beräknas på. Det bör anmärkas att skillnaden mellan de bägge alternativen, ca en procentenhet, svarar mot den föreslagna obligatoriska sjuklönen. Införs obligatorisk sjuklön blir uppbyggnaden av sjuklönen inräknad i den lönesumma för vilken arbetsgivaravgift uttas i likhet med vad som gäller för övriga löneförmåner. Det hittills sagda har emellertid enbart gällt storleken av de pensionsgrundande inkomsterna. Man torde kunna utgå från att ett genomslag på förmånssidan svarande mot hela ökningen i de pensionsgrundande inkomsterna inte kommer att inträffa. Femton- och trettioårsreglerna samt specialreglerna i 15 kap. 2 § AFL motverkar redan nu att de från den försäkrades synpunkt sämre åren drar ned pensionsförmånerna. Med hänsyn härtill finns anledning anta att ökningen av utgående förmåner kommer att bli mera begränsad än de i det föregående angivna procenttalen kunde synas ge vid handen.

Enligt utredningens mening bör utgångspunkten för avgiftsuttaget till ATP även i fråga om den rätt till tilläggs pension som blir följden av att sjukpenning m. fl. här avsedda förmåner görs pensionsgrundande vara den att det skall vara de aktiva som svarar för avgifterna. Arbetsgivaravgifterna liksom egenavgifterna till tilläggs pensioneringen bör således avpassas så att de täcker även här avsedda pensionskostnader. På grund av att, som nyss anförts, ökningen av ATP-förpliktelse torde bli begränsad, synes emellertid något särskilt beslut avseende avgifterna till ATP med anledning av utredningens förslag tills vidare inte vara påkallat. Avgifterna till ATP läggs enligt allmänna regler fast för en femårsperiod åt gången efter förslag av riks försäkringsverket. Om utredningens förslag genomförs, kommer kostnadsutvecklingen i anledning därav att ingå bland de faktorer som riks försäkringsverket har att beakta vid framläggande av förslag rörande arbetsgivaravgiftens storlek

¹ Utöver den ökning i pensionsgrundande inkomst som blir en följd av sjuklöneförpliktelsen.

under en kommande femårsperiod. Först när de nya bestämmelserna tillämpats under några år kan man bedöma deras inverkan på kostnaderna för tilläggs pensioneringen.

Beträffande arbetsgivarinträde som grundar sig på avtal om sjuklön enligt bestämmelserna i 3 kap. 16 § AFL uppkommer särskilda problem i samband med att sjukpenningen görs pensionsgrundande. Om inga särskilda anordningar vidtas får arbetsgivaren erlagga avgift till ATP för hela sjuklönen, alltså även den del som motsvarar den sjukpenning försäkringskassan betalar till arbetsgivaren. För att inte arbetsgivare som träffat avtal om sjuklön med arbetsgivarinträde skall belastas med en arbetsgivaravgift till ATP även för denna del av sjuklönen, bör gälla att vid bestämningen av avgiftsunderlaget för ATP den från försäkringskassan till arbetsgivaren utbetalda sjukpenningen avräknas. Detta torde enklast kunna ske genom att arbetsgivaren i arbetsgivaravgiften gör avdrag från lönesumman för sjukpenning som erhållits från försäkringskassan. Motsvarande bör gälla även beträffande avgiftsunderlagen för sjuk- och yrkesskadeförsäkringen, även om för allmän arbetsgivaravgift, lönegarantiavgift, arbetarskyddsavgift och byggnadsforskningsavgift samt för redareavgift för sjöfolks pensionering och redares avgifter i vissa fall enligt AFL.

För den som har inkomst av annat förvärvsarbete än anställning, dvs. i stort sett egna företagare, skulle pensionsgrundande inkomst som grundas på sjukpenning enligt de principer som hittills tillämpats komma att föranleda egenavgift för den försäkrade på samma sätt som för övriga inkomster. Egenavgiften till tilläggs pensioneringen som den kategori försäkrade det här är fråga om har att erlagga baseras nämligen på den pensionsgrundande inkomst som i samband med taxeringen beräknas för den försäkrade. Med hänsyn till att man vid bestämmandet av uttagsprocenten för ATP-avgifterna inte gör skillnad mellan arbetsgivaravgiften och egenavgiften och alltså kostnaderna för tilläggs pensioneringen påverkar uttagsprocenten för egenavgiften på samma sätt som för arbets-

givaravgiften, skulle uttag av egenavgift för sjukpenningen i princip innebära att de egna företagen får betala de ökade kostnaderna två gånger. För att undvika denna konsekvens bör — i likhet med vad nyss sagts om arbetsgivaravgiften vid arbetsgivarinträde — egenavgift för tilläggs pension m. m. ej debiteras för inkomst som grundas på sjukpenning härrörande från annat förvärvsarbete än anställning. Därigenom undviker man också att en försäkrad med inkomst av annat förvärvsarbete, som drabbas av inkomstbortfall på grund av sjukdom, personligen belastas med ATP-avgift för erhållna förmåner. Vad gäller övriga här avsedda förmåner uppkommer inte motsvarande problem. Som framgår av kap. 11 och 12 föreslås nämligen dessa förmåner alltid bli hänförliga till inkomst av anställning och föranleder inte egenavgift.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring

Härigenom förordnas i fråga om lagen (1962:381) om allmän försäkring,

dels att 3 kap. 9 och 15 §§ samt 15 kap. 2 § skall upphöra att gälla,

dels att 3 kap. 1–7, 10, 11, 16–18 §§, 4 kap. 3 §, 11 kap. 2 och 3 §§, 13 kap. 2 §, 17 kap. 1 §, 19 kap. 1–3, 6 och 7 §§, 20 kap. 2 och 3 § samt 21 kap. 1 § skall ha nedan angivna lydelse.

3 kap.

Nuvarande lydelse

Försäkrad äger enligt vad nedan sägs rätt till sjukpenning på grundval av placering i sjukpenningklass.

Föreslagen lydelse

1 §

Hos allmän försäkringskassa inskriven försäkrad äger enligt vad nedan sägs rätt till sjukpenning, därest hans sjukpenninggrundande inkomst för år räknat uppgår till minst fyratusenfemhundra kronor.

Försäkrad, som är inskriven i allmän försäkringskassa men vars sjukpenninggrundande inkomst för år räknat icke uppgår till fyratusenfemhundra kronor, skall likväl vara berättigad till sjukpenning enligt vad nedan sägs, såframt han är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller, i annat fall, stadigvarande sammanbor med barn under sexton år till honom eller hans make eller med någon, med vilken han varit gift eller har eller har haft barn.

2 §

Hos allmän försäkringskassa inskriven försäkrad, vars inkomst av

Sjukpenninggrundande inkomst är den inkomst i

Nuvarande lydelse

förförvarrsarbete för år räknat uppgår till minst ettusenåttahundra kronor, skall med hänsyn till sagda inkomst vara placerad i sjukpenningklass. Har den försäkrade inkomst såväl av anställning som av annat förförvarrsarbete, skall placeringen anses grundad på inkomsten av anställning såvitt avser den sjukpenningklass, i vilken den försäkrade skulle hava placerats med hänsyn enbart till sagda inkomst, samt i övrigt på inkomsten av annat förförvarrsarbete. För tid då undantagande från försäkringen för tilläggspension enligt 11 kap. 7 § äger giltighet för den försäkrade skall för placering i högre sjukpenningklass enligt 4 § än klassen nr 2 hänsyn icke tagas till inkomst av annat förförvarrsarbete än anställning.

Med inkomst av förförvarrsarbete avses den inkomst i penningar eller naturaförförmaner i form av kost eller bostad, som försäkrad kan antagas komma att tills vidare åtnjuta av eget arbete, antingen såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst (inkomst av anställning) eller ock eljest (inkomst av annat förförvarrsarbete). Ersättning i penningar eller naturaförförmaner som nyss sagts för arbete som försäkrad utför för annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst anses såsom inkomst av anställning, såvida den försäkrade och den som utgivit ersättningen äro ense därom samt överenskomelse tillika träffas enligt 11 kap. 2 § andra stycket; och skall i dylikt fall den förre anses såsom arbetstagare och den senare såsom arbetsgivare.

Beräkning av inkomst av för-

Föreslagen lydelse

penningar eller naturaförförmaner i form av kost eller bostad, som försäkrad kan antagas komma att tills vidare åtnjuta av eget arbete, antingen såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst (inkomst av anställning) eller ock eljest (inkomst av annat förförvarrsarbete). Sjukpenninggrundande inkomst fastställes av försäkringskassan. Inkomst av anställning och inkomst av annat förförvarrsarbete skola därvid var för sig avrundas till närmaste hundratals kronor. För tid då undantagande från försäkringen för tilläggspension enligt 11 kap. 7 § äger giltighet för den försäkrade må dock inkomst av annat förförvarrsarbete icke tagas i beaktande.

Vid beräkning av sjukpenninggrundande inkomst bortses från inkomst av anställning och annat förförvarrsarbete i vad summan därav överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet. Belopp, från vilket sålunda skall bortses, avräknas i första hand å inkomst av annat förförvarrsarbete. Ersättning i penningar eller naturaförförmaner som i första stycket sagts för arbete som försäkrad utför för annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst anses såsom inkomst av anställning, såvida den försäkrade och den som utgivit ersättningen äro ense därom samt överenskomelse tillika träffas enligt 11 kap. 2 § andra stycket; och skall i dylikt fall den förre anses såsom arbetstagare och den senare såsom arbetsgivare.

Beräkning av sjukpenninggrund-

Nuvarande lydelse

värvsarbete skall, där förhållandena ej eljest äro kända för försäkringskassan, grundas på de upplysningar, som kassan kan inhämta av den försäkrade eller dennes arbetsgivare eller som må kunna framgå av den uppskattning, som vid taxering gjorts av den försäkrades inkomst. Inkomst av arbete för egen räkning må ej beräknas högre än som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning. Utgöres inkomst helt eller delvis av naturaförmåner, skola dessa uppskattas efter de regler, som tillämpas vid taxering till kommunal inkomstskatt.

Försäkrad, som är inskriven hos allmän försäkringskassa men vars inkomst av förvärsarbete icke uppgår till ettusenåttahundra kronor för år, skall likväl vara placerad i sjukpenningklass, såframt han är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller, i annat fall, stadigvarande sammanbor med barn under sexton år till honom eller hans make eller med någon, med vilken han varit gift eller har eller har haft barn.

3 §

Försäkrad, som åtnjuter hel förtidspension enligt denna lag eller under månaden närmast före den, varunder han uppnått sextiosju års ålder, åtnjutit sådan pension eller på grund av vad i 4 kap. 3 § stadgas icke vidare äger komma i åtnjutande av sjukpenning, må ej vara placerad i sjukpenningklass. Ej heller må försäkrad på grund av vad i 2 § sista stycket stadgas vara placerad i sjukpenningklass för tid efter

Föreslagen lydelse

dande inkomst skall, där förhållandena ej eljest äro kända för försäkringskassan, grundas på de upplysningar, som kassan kan inhämta av den försäkrade eller dennes arbetsgivare eller som må kunna framgå av den uppskattning, som vid taxering gjorts av den försäkrades inkomst. Inkomst av arbete för egen räkning må ej beräknas högre än som motsvarar skälig avlöning för liknande arbete för annans räkning. Utgöres inkomst helt eller delvis av naturaförmåner, skola dessa uppskattas efter de regler, som tillämpas vid beräkning av preliminär skatt.

Försäkrad, som åtnjuter hel förtidspension enligt denna lag eller under månaden närmast före den, varunder han uppnått sextiosju års ålder, åtnjutit sådan pension, har ej rätt till sjukpenning. För tid efter ingången av den månad, varunder försäkrad fyllt sextiosju år eller dessförrinnan börjat åtnjuta ålderspension enligt denna lag, må sjukpenning utgå för högst etthundraåttio dagar.

Ej må försäkrad på grund av

Nuvarande lydelse

den månad, varunder han fyller sextiosju år.

Föreslagen lydelse

vad i 1 § andra stycket stadgas uppbära sjukpenning för tid efter den månad, varunder han fyller sextiosju år.

4 §

Försäkrad som avses i 2 § sista stycket skall tillhöra sjukpenningklass nr 1. Hel sjukpenning i denna klass utgör sex kronor för dag. Övriga sjukpenningklasser och beloppet av hel sjukpenning för dag i varje klass framgår av följande tabell:

Sjukpenningklass nr	Inkomsten av förvärvsarbete uppgår för år		Sjukpenning kr.
	till kr.	men ej till kr.	
2	1 800	2 600	6
3	2 600	3 400	7
4	3 400	4 200	8
5	4 200	5 000	9
6	5 000	5 800	10
7	5 800	6 800	12
8	6 800	8 400	14
9	8 400	10 200	16
10	10 200	12 000	19
11	12 000	14 000	22
12	14 000	16 000	25
13	16 000	18 000	28
14	18 000	21 000	31
15	21 000	24 000	34
16	24 000	27 000	37
17	27 000	30 000	40
18	30 000	33 000	43
19	33 000	36 000	46
20	36 000	39 000	49
21	39 000	—	52

Hel sjukpenning utgör för dag nittio procent av den fastställda sjukpenninggrundande inkomsten, delad med trehundraextiofem. Sjukpenningen avrundas till närmaste hela kronor. För försäkrad som avses i 1 § andra stycket utgör hel sjukpenning åtta kronor för dag.

Av sjukpenningbeloppet i varje klass utgöra sex kronor grundsjukpenning och återstoden tilläggsjukpenning.

För dag då försäkrad åtnjuter sjukhusvård skall sjukpenning minska med fem kronor, dock med högst hälften av sjukpenningens belopp. Minskningen skall intill ett belopp av tre kronor

För dag då försäkrad åtnjuter sjukhusvård skall sjukpenning minska med tio kronor, dock med högst en tredjedel av sjukpenningens belopp. Utan hinder av vad nyss sagts utgör sjukpen-

Nuvarande lydelse

anses belöpa på grundsjukpenning. I övrigt skall minskningen i första hand anses belöpa på sådan del av tilläggsjukpenning, som svarar mot inkomst av anställning.

Utan hinder av vad i tredje stycket stadgas utgör sjukpenningen vid sjukhusvård lägst sex kronor för försäkrad som stadigvarande sammanbor med barn under tio år till honom eller hans make eller till någon, med vilken han stadigvarande sammanbor och med vilken han varit gift eller har eller har haft barn.

Föreslagen lydelse

ningen vid sjukhusvård lägst *åtta* kronor för försäkrad som stadigvarande sammanbor med barn under tio år till honom eller hans make eller till någon, med vilken han stadigvarande sammanbor och med vilken han varit gift eller har eller har haft barn.

5 §

Allmän försäkringskassa skall i samband med inskrivning av försäkrad besluta angående den försäkrades placering i sjukpenningklass. Av beslutet skall framgå i vad mån placeringen grundas på inkomst av anställning eller på inkomst av annat förvärvsarbete. Den försäkrades placering i sjukpenningklass skall omprövas

a) när till kassans kännedom kommit att försäkrads inkomstförhållanden undergått ändring av betydelse för placeringen i sjukpenningklass,

b) när undantagande som avses i 2 § första stycket sista punkten blir giltigt eller upphör att äga giltighet, samt

c) när förtidspension enligt denna lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring av den försäkrades arbetsförmåga.

Allmän försäkringskassa skall i samband med inskrivning av försäkrad besluta angående den försäkrades tillhörighet till sjukpenningförsäkringen och därvid, i annat fall än som avses i 1 § andra stycket, fastställa den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst. Av beslutet skall framgå i vad mån sjukpenninggrundande inkomst är att hänföra till anställning och till annat förvärvsarbete. Beslut om tillhörighet till sjukpenningförsäkringen skall omprövas

a) när till kassans kännedom kommit att försäkrads inkomstförhållanden undergått ändring av betydelse för rätten till sjukpenning eller för sjukpenningens storlek,

b) när undantagande som avses i 2 § första stycket sista punkten blir giltigt eller upphör att äga giltighet, samt

c) när förtidspension enligt denna lag beviljas den försäkrade eller redan utgående sådan pension ändras med hänsyn till ändring i den försäkrades förmåga eller

Ändring av försäkrads placering i sjukpenningklass i fall som avses under a), b) och c) här ovan må ej ske förrän vid det månadsskifte som inträffar närmast efter det beslutet härom fattats. Ändring av försäkrads placering i sjukpenningklass i annat fall skall ske vid månadsskiftet närmast efter det anledning till ändringen uppkommit eller, i fall då försäkrads placering i sjukpenningklass enligt 2 § sista stycket skall upphöra på grund av att hans make eller någon med vilken han varit gift eller har eller har haft barn avlider, vid fjärde månadsskiftet efter dödsfallet.

Under tid då försäkrad lider av sjukdom som avses i 7 § må hans placering i sjukpenningklass icke ändras, med mindre sådant fall är för handen som avses under b) och c) här ovan eller rätt till sjukpenning upphör till följd av vad i 4 kap. 3 eller 5 § stadgas.

Under tid då försäkrad efter förmedling av arbetsmarknadsmyndighet eller arbetsvårdsorgan hos kommun eller landstingskommun undergår arbetsprövning, yrkesutbildning eller arbetsträning må han ej placeras i lägre sjukpenningklass än den han närmast dessförinnan tillhörde, med mindre sådant fall är för handen som avses under b) och c) här ovan eller, vad angår arbetsträning, denna pågått sex månader.

Försäkrad är skyldig att så snart ske kan och senast inom två veckor till den allmänna försäk-

möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete.

Ändring må i fall som avses i första stycket a) ej ske förrän femton dagar efter det försäkringskassan fått kännedom om inkomständringen. Ändring skall i annat fall ske så snart anledning till ändringen uppkommit eller, i fall då sjukpenningförsäkring enligt 1 § andra stycket skall upphöra på grund av att den försäkrades make eller någon med vilken den försäkrade varit gift eller har eller har haft barn avlider, när fyra månader förflutit efter dödsfallet.

Under tid då försäkrad efter förmedling av arbetsmarknadsmyndighet eller arbetsvårdsorgan hos kommun eller landstingskommun undergår arbetsprövning, yrkesutbildning eller arbetsträning må fastställd sjukpenninggrundande inkomst ej sänkas, med mindre sådant fall är för handen som avses i första stycket b) eller c) eller, vad angår arbetsträning, denna pågått sex månader.

6 §

Försäkrad är skyldig att så snart ske kan och senast inom två veckor till den allmänna försäk-

Nuvarande lydelse

ringskassan anmäla sådan stadigvarande ändring i sina inkomstförhållanden, som är av betydelse för placeringen i sjukpenningklass.

Föreslagen lydelse

ringskassan anmäla sådan ändring i sina inkomstförhållanden, som är av beskaffenhet att påverka rätten till sjukpenning eller sjukpenningens storlek.

Allmän försäkringskassa skall självant i den utsträckning det skäligen påkallas genom förfrågningar hos de försäkrade eller på annat lämpligt sätt införskaffa uppgifter om ändringar i inkomstförhållanden och andra omständigheter som ha betydelse för sjukpenningförsäkringen.

7 §

Sjukpenning utgår vid sjukdom, som förorsakar nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften. Såsom sjukdom anses jämväl sådant tillstånd av nedsatt arbetsförmåga, som förorsakats av sjukdom för vilken sjukpenning utgivits och som alltjämt kvarstår efter sjukdomens upphörande.

Sjukpenning utgår vid sjukdom, som förorsakar nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften *och därigenom ger upphov till bortfall av förvärvsinkomst eller, beträffande försäkrad som avses i 1 § andra stycket, avbräck i möjligheterna att sköta sysslorna i hemmet.* Såsom sjukdom anses jämväl sådant tillstånd av nedsatt arbetsförmåga, som förorsakats av sjukdom för vilken sjukpenning utgivits och som alltjämt kvarstår efter sjukdomens upphörande.

Vid fullständig nedsättning av arbetsförmågan utgives hel sjukpenning. I annat fall utgår halv sjukpenning.

Allmän försäkringskassa må, när skäl äro därtill, påfordra att nedsättning av arbetsförmågan styrkes genom intyg av läkare.

9 §

Till sjukpenning utgives barn tillägg för den försäkrades eller hans makes barn under sexton år, med vilket den försäkrade stadigvarande sammanbor. Detsamma gäller där den försäkrade är underhållsskyldig beträffande barn under sexton år, med

vilket han icke stadigvarande sammanbor, såframt han på sätt riks-försäkringsverket föreskriver styrker att underhållsskyldigheten fullgöres.

Barntillägg till hel sjukpenning utgör en krona för ett eller två barn, två kronor för tre eller fyra barn samt tre kronor för fem eller flera barn, allt för dag. Till sjukpenning, som tillkommer försäkrad vilken stadigvarande sammanbor med barn under tio år, utgör dock barntillägg lägst två kronor för dag.

Barntillägg till halv sjukpenning utgör hälften av belopp som i föregående stycke sägs.

Vid tillämpning av denna paragraf skall med make jämställas den, med vilken den försäkrade stadigvarande sammanbor och med vilken han varit gift eller har eller har haft barn.

10 §

För den dag då sjukdomsfallet inträffade utgår sjukpenning endast om den försäkrade på grund av sjukdomen gått miste om dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa eller sjukperioden börjar inom tjugu dagar efter föregående sjukperiods slut.

Varar sjukperioden högst sex dagar utöver den dag då sjukdomsfallet inträffade, utgår sjukpenning för dag, då den försäkrade icke skulle hava utfört förvärvsarbete i sin huvudsakliga sysselsättning, endast i den mån antalet sådana dagar, den dag då sjukdomsfallet inträffade oräknad, överstiger två.

Utan hinder av andra stycket utgår

- a) sjukpenning för semesterdag;
- b) sjukpenning till försäkrad som vid sjukperiodens början äger uppbära dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa;

c) sjukpenning till försäkrad som är placerad i sjukpenningklass nr 1 eller är placerad i sjukpenningklass nr 2 och skulle hava varit placerad i sjukpenningklass nr 1 om hans inkomst av förvärvsarbete icke uppgått till ettusen-

c) sjukpenning till försäkrad, som avses i 1 § andra stycket.

åttahundra kronor för år.

Sjukpenning må ej utgivas för tid, innan anmälan om sjukdomsfallet gjorts hos den allmänna försäkringskassan, där ej hinder mött för sådan anmälan eller eljest särskilda skäl föranleda att sjukpenning bör utgå.

Såsom sjukperiod anses tid, varunder försäkrad i oavbruten följd lider av sjukdom som avses i 7 §.

11 §

Därest försäkrad gör anmälan därom till den allmänna försäkringskassan, skall i fråga om sjukperiod, som börjar efter nästa månadsskifte, tilläggssjukpenning som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete icke utgå för de första tre, trettio eller nittio dagar av varje sjukperiod, den dag då sjukdomsfallet inträffade inräknad (karenstid). Därvid äga 10 § första—tredje styckena icke tillämpning i fråga om sådan sjukpenning. Vid beräkning av karenstid skola, därest sjukperiod börjar inom tjugo dagar efter föregående sjukperiods slut, de båda perioderna anses såsom en sjukperiod.

Försäkrad, som gjort anmälan enligt första stycket, må övergå till försäkring med kortare karenstid eller utan karenstid, om han ej fyllt femtiofem år samt har god hälsa. Sådan ändring skall gälla från och med månaden närmast efter den, då framställning härom gjordes hos kassan, men må ej äga tillämpning vid sjukdom, som inträffat innan ändringen blivit gällande.

I fråga om försäkring med karenstid skall vid tillämpning av 5 § andra stycket första punkten den i sagda punkt angivna tiden femton dagar ökas med det antal dagar som svarar mot den valda karenstiden.

Upphör undantagande som avses i 2 § första stycket sista punkten att äga giltighet, skall beträffande tilläggssjukpenning, som svarar mot inkomst av annat förvärvsarbete, gälla en karenstid av nittio dagar. Den försäkrade må dock under de förutsättningar som angivas i andra stycket välja försäkring med kortare karenstid eller utan karenstid; och skall därvid jämväl i övrigt tillämpas vad i andra stycket är stadgat.

Ej må i något fall sjukpenning som avses i denna paragraf utgivas vid sjukdom, som inträffat medan undantagande ägde giltighet.

15 §

Sjukpenning utgår ej för tid då försäkrad

a) fullgör värnpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst;

b) är intagen i annat barnhem än mödrahem eller i ungdomsvårdsskola;

c) är häktad eller intagen i fångvårds- eller tvångsarbetsanstalt;

d) är intagen i allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare;

e) i annat fall än ovan sagts av annan orsak än sjukdom tagits i förvar på det allmännas bekostnad.

16 §

Beträffande arbetstagare, som enligt statliga föreskrifter eller på grund av bestämmelse, som beslutats av kommun eller landstingskommun, är berättigad att uppbära lön vid sjukdom eller barnsörd, äger Konungen föreskriva undantag helt eller delvis från vad som är stadgat om *placering i sjukpenningklass*.

Har undantag som i första stycket sägs icke föreskrivits eller gäller det endast delvis, äger arbetsgivaren i den ordning Konungen bestämmer från allmän försäkringskassa erhålla arbetstagaren tillkommande sjukpenning jämte *barntillägg*, i den mån nämnda förmåner icke överstiger den utbetalda lönen.

Överenskommelse att arbetsgivare, som vid arbetstagares sjukdom eller barnsörd utgivit lön till arbetstagaren, skall hos allmän försäkringskassa äga uppbära arbetstagaren tillkommande sjukpenning *jämte barntillägg* är bindande för kassan, endast såframt överenskommelsen har form av kollektivavtal och å arbetstagarsidan slutits eller godkänts av organisation, som enligt lagen om

Beträffande arbetstagare, som enligt statliga föreskrifter eller på grund av bestämmelse, som beslutats av kommun eller landstingskommun, är berättigad att uppbära lön vid sjukdom eller barnsörd, äger Konungen föreskriva undantag helt eller delvis från vad som är stadgat om *rätt till sjukpenning vid sjukdom*.

Har undantag som i första stycket sägs icke föreskrivits eller gäller det endast delvis, äger arbetsgivaren i den ordning Konungen bestämmer från allmän försäkringskassa erhålla arbetstagaren tillkommande sjukpenning, i den mån *sjukpenningen icke överstiger* den utbetalda lönen.

Överenskommelse att arbetsgivare, som vid arbetstagares sjukdom eller barnsörd utgivit lön till arbetstagaren, skall hos allmän försäkringskassa äga uppbära arbetstagaren tillkommande sjukpenning är bindande för kassan, endast såframt överenskommelsen har form av kollektivavtal och å arbetstagarsidan slutits eller godkänts av organisation, som enligt lagen om förenings- och förhand-

Nuvarande lydelse

förenings- och förhandlingsrätt är att anse såsom huvudorganisation. Föreligger dylikt kollektivavtal, må det av arbetsgivare, som är bunden av avtalet, efter överenskommelse åberopas jämväl beträffande arbetstagare, vilken icke omfattas av avtalet men sysselsättes i sådant arbete för vilket avtalet gäller.

Har försäkrad, som drabbats av sjukdom utom riket, därvid erhållit underhåll genom utrikesförvaltningens försorg, äger förvaltningen i den ordning Konungen bestämmer från allmän försäkringskassa erhålla den försäkrade tillkommande sjukpenning *jämte barn-tillägg*, i den mån *nämnda förmåner icke överstiga* utgivet underhåll.

Föreslagen lydelse

lingsrätt är att anse såsom huvudorganisation. Föreligger dylikt kollektivavtal, må det av arbetsgivare, som är bunden av avtalet, efter överenskommelse åberopas jämväl beträffande arbetstagare, vilken icke omfattas av avtalet men sysselsättes i sådant arbete för vilket avtalet gäller.

Har försäkrad, som drabbats av sjukdom utom riket, därvid erhållit underhåll genom utrikesförvaltningens försorg, äger förvaltningen i den ordning Konungen bestämmer från allmän försäkringskassa erhålla den försäkrade tillkommande sjukpenning, i den mån sjukpenningen icke *överstiger* utgivet underhåll.

17 §

Sjukpenning *jämte barn-tillägg* må indragas eller skäligen nedsätts, om försäkrad

a) vägrar att mottaga besök av person, som av den allmänna försäkringskassan erhållit uppdrag att verkställa sjukkontroll;

b) under sjukdom ändrar vistelseort utan att underrätta den allmänna försäkringskassan därom eller avreser till utlandet, där ej kassan medgivit att sjukpenning må utgå under vistelse därstädes;

c) utan giltigt skäl underlåter att på sätt stadgas i 6 § första stycket anmäla sådan ändring i sina inkomstförhållanden, som är av betydelse för *placeringen i sjukpenningklass*.

Sjukpenning må indragas eller skäligen nedsättas, om försäkrad

c) utan giltigt skäl underlåter att på sätt stadgas i 6 § första stycket, anmäla sådan ändring i sina inkomstförhållanden, som är av betydelse för *rätten till sjukpenning eller för sjukpenningens storlek*.

Angående nedsättning eller indragning av sjukpenning i andra fall stadgas i 20 kap. 3 §.

18 §

På framställning av nykterhetsnämnd äger allmän försäkringskas-

På framställning av nykterhetsnämnd äger allmän försäkringskas-

Nuvarande lydelse

sa besluta, att sjukpenning *jämte barn tillägg* samt moderskapspenning tillkommande försäkrad, som är hemfallen åt alkoholmissbruk och beträffande vilken föreligger omständighet i övrigt som i 15 § första stycket lagen om nykterhetsvård sägs, helt eller delvis skall utbetalas till kommunal myndighet eller den försäkrades make eller annan person att användas till den försäkrades samt, vad angår sjukpenning *jämte barn tillägg*, hans familjs och, i fråga om moderskapspenning, barnets nytta.

Beträffande moderskapspenning, som tillkommer kvinna vilken ej uppnått tjugu års ålder, må försäkringskassan på framställning av barnavårdsnämnd besluta om utbetalning till annan enligt vad i första stycket sägs.

Är kvinna vid tiden för nedkomsten intagen i barnhem, ungdomsvårds-skola, fångvårds- eller tvångsarbetsanstalt eller allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare, må försäkringskassan på framställning av föreståndare för inrättningen besluta, att moderskapspenningen skall utbetalas till honom att användas till kvinnans och barnets nytta.

4 kap.

3 §

För tid efter ingången av den månad, varunder försäkrad fyllt sextiosju år eller dessförinnan börjat åtnjuta ålderspension enligt denna lag, må ersättning för sjukhusvård utgå för högst trehundra sextiofem dagar *och sjukpenning för högst etthundra ttio dagar*. För tid, varunder den försäkrade åtnjuter hel förtidspension, må ersättning för sjukhusvård utgå för högst trehundra sextiofem dagar; och skall med sådan tid jämföras efterföljande tid, därest förtidspensionen upphört att utgå med månaden näst före den, varunder den försäkrade fyller sextiosju år.

För tid efter ingången av den månad, varunder försäkrad fyllt sextiosju år eller dessförinnan börjat åtnjuta ålderspension enligt denna lag, må ersättning för sjukhusvård utgå för högst trehundra sextiofem dagar. För tid, varunder den försäkrade åtnjuter hel förtidspension, må ersättning för sjukhusvård utgå för högst trehundra sextiofem dagar; och skall med sådan tid jämföras efterföljande tid, därest förtidspensionen upphört att utgå med månaden näst före den, varunder den försäkrade fyller sextiosju år.

11 kap.

2 §

Med inkomst av anställning avses den lön i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad, som försäkrad åtnjutit såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst. Till sådan inkomst hänföres dock icke från en och samme arbetsgivare åtnjuten lön, som under ett år ej uppgått till trehundra kronor.

Med inkomst av anställning avses den lön i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad, som försäkrad åtnjutit såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst. Till sådan inkomst hänföres dock icke från en och samme arbetsgivare åtnjuten lön, som under ett år ej uppgått till trehundra kronor. *Såsom inkomst av anställning anses även sjukpenning i den mån sjukpenningen träder i stället för försäkrads inkomst såsom arbetstagare i allmän eller enskild tjänst, kontant stöd vid arbetslöshet samt utbildningsbidrag enligt arbetsmarknadskungörelsen (1966:368).*

Ersättning i penningar eller naturaförmåner som i första stycket sägs för arbete som försäkrad utfört för annans räkning utan att vara anställd i dennes tjänst skall, om ersättningen under ett år uppgått till minst trehundra kronor, anses såsom inkomst av anställning, såvida den försäkrade och den som utgivit ersättningen varit ense därom; och skall i dylikt fall den förre anses såsom arbetstagare och den senare såsom arbetsgivare.

Vid beräkning av inkomst av anställning skall hänsyn icke tagas till lön eller annan ersättning, som försäkrad åtnjutit från arbetsgivare, vilken är bosatt utom riket eller är utländsk juridisk person, i annat fall än då den försäkrade sysselsatts vid skotseln av här i riket belägen fastighet eller i rörelse som bedrivs från här beläget fast driftställe. Vad i detta stycke sägs skall icke gälla beträffande lön till svensk medborgare, såframt svenska staten eller, där lönen härrör från utländsk juridisk person, svensk juridisk person, som äger ett bestämmande inflytande över den utländska juridiska personen, enligt av riksförsäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för avgift till försäkringen för tilläggspension enligt 19 kap. 1 §.

Hänsyn skall ej heller tagas till lön eller annan ersättning från främmande makts härvarande beskickning eller lönade konsulat eller från arbetsgivare, vilken tillhör beskickning eller konsulat som nu sagts och icke är svensk medborgare. Vad i detta stycke sägs skall icke gälla beträffande lön till svensk medborgare eller den som utan att vara svensk medborgare är bosatt i riket, såframt utländsk beskickning här i riket enligt av riksförsäkringsverket godtagen förbindelse har att svara för

avgift till försäkringen för tilläggspension enligt 19 kap. 1 §.

Den som åtagit sig förbindelse enligt tredje eller fjärde stycket skall anses såsom arbetsgivare.

3 §

Med inkomst av annat förvärvsarbete avses

a) inkomst av här i riket bedriven rörelse;	b) inkomst av här belägen jordbruksfastighet, som brukas av den försäkrade; <i>samt</i>
c) ersättning i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad för arbete för annans räkning;	c) ersättning i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad för arbete för annans räkning; <i>samt</i>
	d) sjukpenning vilken trätt i stället för inkomst som ovan nämnts

allt i den mån inkomsten icke enligt 2 § är att hänföra till inkomst av anställning.

Har inkomst som avses i första stycket a), b) eller c) icke uppgått till femhundra kronor för år, tages den ej i beräkning.

13 kap.

2 §

Är den försäkrade vid tidpunkten för pensionsfallet *placerad lägst i den sjukpenningklass, som svarar mot en årsinkomst av förvärvsarbete uppgående till det vid årets ingång gällande basbeloppet, eller har pensionspoäng tillgodoräknats honom för minst tre av de fyra år, som närmast föregått det år då pensionsfallet inträffar, skall förtidspension utgå med tillämpning av bestämmelserna i andra stycket. Detsamma skall gälla för det fall den försäkrade icke är placerad i sjukpenningklass som nu sagts men skulle hava varit placerad i sådan klass, därest den allmänna försäkringskassan haft kännedom om samtliga de förhållanden som skola ligga till grund för placeringen i sjukpenningklass.*

Uppgår den sjukpenninggrundande inkomst, som fastställts för den försäkrade, vid tidpunkten för pensionsfallet lägst till ett belopp motsvarande det vid årets ingång gällande basbeloppet, eller har pensionspoäng tillgodoräknats honom för minst tre av de fyra år, som närmast föregått det år då pensionsfallet inträffar, skall förtidspension utgå med tillämpning av bestämmelserna i andra stycket. Detsamma skall gälla då vid tidpunkten för pensionsfallet sjukpenninggrundande inkomst uppgående till belopp som nyss sagts icke fastställts för den försäkrade, men skulle ha fastställts, därest den allmänna försäkringskassan haft kännedom om samtliga på beslutet inverkan förhållanden.

Hel förtidspension motsvarar den tilläggs pension i form av ålderspension, som skulle tillkomma den försäkrade, därest sådan pension skulle börja utgå från och med den månad varunder han fyller sextiosju år. Härvid skall ålderspensionen beräknas under antagande att den försäkrade för varje år från och med det då förtidspensionen börjar utgå till och med det då han uppnår sextiofem års ålder tillgodoräknats pensionspoäng motsvarande medeltalet av de pensionspoängtal, vilka tillgodoräknats honom under de fyra år som närmast föregått det år då pensionsfallet inträffade eller, om pensionen därigenom blir större, under samtliga år från och med det då han fyllt sexton år till och med det som närmast föregått pensionsfallet. Vid beräkningen av nämnda medeltal bortses från de år intill ett antal av hälften, för vilka pensionspoäng ej tillgodoräknats den försäkrade eller för vilka poängtalet är lägst.

Pension enligt denna paragraf må ej utgå, om undantagande enligt 11 kap. 7 § ägde giltighet för den försäkrade då pensionsfallet inträffade samt undantagandet tillika föranlett, att den försäkrade för något av de fyra närmast föregående åren gått förlustig mer än en pensionspoäng. Ej heller må pension som nu sagts utgå, om den försäkrade vid sextiosju års ålder icke kan komma i åtnjutande av ålderspension enligt 12 kap.

15 kap.

2 §

Har försäkrad, som är född år 1927 eller tidigare, visst år under mer än nittio dagar uppburit sjukpenning enligt denna lag eller lagen om yrkesskadeförsäkring eller motsvarande ersättning enligt lagen om ersättning åt smittbärare och har han därvid varit placerad lägst i den sjukpenningklass, vilken han skulle hava tillhört om hans årsinkomst av förtidspension uppgått till det vid årets ingång gällande basbeloppet, skall vid beräkning av det i 12 kap. 2 § första stycket angivna medeltalet av pensionspoäng bortses från nämnda år, därest medeltalet därigenom höjes, samt vid tillämpningen i övrigt av 12 kap. anses som om pensionspoäng tillgodoräknats den försäkrade för det året. Vad nu sagts skall icke avse år, då den försäkrade åtnjuter ålderspension eller förtidspension

enligt denna lag eller då undantagande enligt 11 kap. 7 § varit gällande för honom och må ej tillämpas med avseende å mer än tre år.

Vad i första stycket stadgas skall äga motsvarande tillämpning, då försäkrad, som är född år 1927 eller tidigare, visst år under mer än sextio dagar uppburit dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa eller då han för jämförlig tid uppburit utbildningsbidrag, därest han var berättigad till dagpenning när bidraget började utgå, eller omställningsbidrag. Utbildningsbidrag eller omställningsbidrag för hel månad motsvarar härvid dagpenning under tjugutvå dagar. Bidrag för del av månad motsvarar dagpenning under det antal dagar som erhålles, om det tal, som anger förhållandet mellan det uppburna beloppet och beloppet för hel månad multipliceras med tjugutvå. Brutet dagantal avrundas till närmast högre tal.

17 kap.

1 §

Det pensionsbelopp, som först förfaller till betalning efter beviljande av förtidspension, skall minskas med den försäkrade tillkommande sjukpenning jämte *barntillägg* enligt denna lag i den mån pension och *sjukförsäkringsförmåner* belöpa på samma månad. Beviljas förtidspensionen att utgå i omedelbar anslutning till sjukbidrag, skall minskning dock göras endast å belopp, varmed pensionen i anledning av ytterligare nedsättning av *arbetsförmågan* överstiger sjukbidraget. I första hand minskas folkpension.

Det pensionsbelopp, som först förfaller till betalning efter beviljande av förtidspension, skall minskas med den försäkrade tillkommande sjukpenning enligt denna lag i den mån pension och *sjukpenning* belöpa på samma månad. Beviljas förtidspensionen att utgå i omedelbar anslutning till sjukbidrag, skall minskning dock göras endast å belopp, varmed pensionen i anledning av ytterligare nedsättning av *den försäkrades förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom arbete* överstiger sjukbidraget. I första hand

Nuvarande lydelse

Har vid omprövning jämlikt 3 kap. 5 § första stycket c) den försäkrade *placerats i sjukpenningklass* för tid efter det pensionen beviljats, skall för dag, då hel sjukpenning utgivits, *sjukförsäkringsförmånerna* föranleda minskning av pensionen endast i den mån *de* överstiga vad som skulle hava utgått *enligt den sjukpenningklass, i vilken den försäkrade är placerad* efter det pensionen beviljats.

Vad i första och andra styckena sägs skall äga motsvarande tillämpning beträffande belopp, varmed förtidspension ökas i anledning av ytterligare nedsättning *av arbetsförmågan*.

Föreslagen lydelse

minkas folkpension.

Har vid omprövning jämlikt 3 kap. 5 § första stycket c) *befunnits att den försäkrade även efter det pensionen beviljats är berättigad att vid sjukdom uppbära sjukpenning*, skall för dag, då hel sjukpenning utgivits, *sjukpenningen* föranleda minskning av pensionen endast i den mån *den* överstiger vad som skulle hava utgått *därest sjukdomsfallet inträffat* efter det pensionen beviljats.

Vad i första och andra styckena sägs skall äga motsvarande tillämpning beträffande belopp, varmed förtidspension ökas i anledning av ytterligare nedsättning *i den försäkrades förmåga eller möjlighet att bereda sig inkomst genom förvävsarbete*.

19 kap.

1 §

Arbetsgivare skall enligt vad nedan sägs för varje år erlægga avgift dels till sjukförsäkringen, dels till försäkringen för tilläggspension.

Avgift till sjukförsäkringen utgår å summan av vad arbetsgivaren under året till arbetstagare hos honom i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad utgivit såsom lön eller, där fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten är för handen, annan ersättning för utfört arbete.

Avgift till försäkringen för tilläggspension utgår å summan av vad arbetsgivaren under året till arbetstagare hos honom i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad utgivit såsom lön eller, där fall som avses i 11 kap. 2 § andra stycket är för handen, annan ersättning för utfört arbete, sedan från nämnda summa dragits ett belopp motsvarande det vid årets ingång gällande basbeloppet multiplicerat med det beräknade genomsnittliga antalet arbetstagare hos arbetsgivaren under året. Härvid skall arbetstagare, som under hela året varit anställd med full arbetstid, räknas såsom en arbetstagare och arbetstagare, som under året varit anställd i mindre omfattning, medräknas i motsvarande mån. Genomsnittliga antalet arbetstagare beräknas med en decimal. Om särskilda skäl föranleda därtill, må avgift beräknas på sätt som avviker från vad nu stadgats men som giver i huvudsak samma resultat.

Vid beräkning av avgift enligt denna paragraf skall hänsyn icke tagas

till arbetstagare, vars lön under året ej uppgått till trehundra kronor, och ej heller till arbetstagares lön eller ersättning i vad den för år räknat överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet. Vad gäller sjukförsäkringen skall vidare, där ej fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten är för handen, vid beräkning av avgift bortses från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen om yrkesskadeförsäkring. Såvitt angår försäkringen för tilläggspension skall bortses från arbetstagare, som vid årets ingång uppnått sextiofem års ålder, så ock från arbetstagare i fall då lön eller annan ersättning till honom antingen enligt 11 kap. 2 § tredje eller fjärde stycket icke räknas såsom inkomst av anställning eller, om arbetstagaren icke är svensk medborgare och ej heller är bosatt härstädes, avser arbete utom riket.

Avgift erlägges icke för arbetstagares lön vid sjukdom eller barnsbörd till den del lönen motsvarar sjukpenning som arbetsgivare äger uppbära enligt bestämmelserna i 3 kap. 16 §.

Om redares avgift för lön till vissa sjömän stadgas särskilt.

2 §

Försäkrad, som visst år är inskriven hos allmän försäkringskassa, skall för nämnda år till kassan erlägga sjukförsäkringsavgift, som enligt vad nedan sägs avser kassans utgifter för sjukvårdsersättning, *grundsjukpenning och tilläggsjukpenning.*

Avgift avseende utgifter för sjukvårdsersättning, vari inbegripas de utgifter för läkemedel som åvila de allmänna försäkringskassorna, *skall erläggas under förutsättning att vid taxering året närmast efter det år avgiften avser till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst beräknats för den försäkrade. Sådan avgift skall dock icke erläggas, om den försäk-*

Försäkrad, som visst år är inskriven hos allmän försäkringskassa, skall för nämnda år till kassan erlägga sjukförsäkringsavgift, som enligt vad nedan sägs avser kassans utgifter för sjukvårdsersättning *och sjukpenning, under förutsättning att vid taxering året närmast efter det år avgiften avser till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst beräknats för den försäkrade.*

Avgift avseende utgifter för sjukvårdsersättning, vari inbegripas de utgifter för läkemedel som åvila de allmänna försäkringskassorna, *erlägges av den som vid utgången av det år avgiften avser är inskriven hos allmän försäkringskassa, såvida han ej fyllt sextiosju år eller för december månad samma år åtnjutit ålderspension eller förtidspension enligt*

Nuvarande lydelse

rade vid utgången av det år avgiften avser upphört att vara inskriven hos allmän försäkringskassa eller fyllt sextiosju år eller för december månad samma år åtnjutit ålderspension eller förtidspension enligt denna lag.

Avgift avseende utgifter för grundsjukpenning, vari inbegripas utgifterna för barntillägg och moderskapspenning, skall erläggas under förutsättning dels att den försäkrade under det år avgiften avser varit placerad i sjukpenningklass, dels att vid taxering året närmast efter det år avgiften avser till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst beräknats för den försäkrade.

Avgift avseende utgifter för tilläggsjukpenning skall erläggas under förutsättning att den försäkrade under det år avgiften avser varit placerad i sjukpenningklass nr 3 eller högre sjukpenningklass.

Föreslagen lydelse

denna lag.

Avgift avseende utgifter för sjukpenning, vari inbegripas utgifterna för moderskapspenning, erlägges av den som det år avgiften avser varit berättigad att vid sjukdom uppbära sjukpenning.

3 §

Försäkrad, för vilken för visst år fastställts pensionsgrundande inkomst på grundval av inkomst av annat förvärvsarbete, skall för nämnda år erlägga tilläggs pensionsavgift å den pensionsgrundande inkomsten, i vad denna härrör från inkomst av annat förvärvsarbete.

Avgift erlägges dock icke för sjukpenning, som avses i 11 kap. 3 § första stycket d).

6 §

Sjukförsäkringsavgift fastställs av riksförsäkringsverket efter den allmänna försäkringskassans hörande. Sådan avgift utgår för varje avgiftspliktig med visst belopp i hela kronor, varvid öretal bortfaller.

Avgift avseende utgifter för sjukvårdersättning beräknas för hela året, avgift avseende utgifter

Sjukförsäkringsavgift fastställs av riksförsäkringsverket efter den allmänna försäkringskassans hörande. Sådan avgift *beräknas för helt år och* utgår för varje avgiftspliktig med visst belopp i hela kronor, varvid öretal bortfaller.

för *grundsjukpenning* för varje månad under vilken den försäkrade varit placerad i sjukpenningklass och avgift avseende utgifter för *tillägssjukpenning* för varje månad under vilken den försäkrade varit placerad i sjukpenningklass nr 3 eller högre sjukpenningklass.

Avgifterna avseende utgifter för sjukvårdsersättning, *grundsjukpenning* och *tillägssjukpenning* skola var för sig vara avvägda så, att de i förening med andra medel som äro tillgängliga för motsvarande del av försäkringen förslå till bestridande av den allmänna försäkringskassans utgifter för den delen samt till förvaltningskostnader och erforderlig fondering.

Avgifterna avseende utgifter för sjukvårdsersättning och *grundsjukpenning* skola var för sig vara lika stora för samtliga avgiftspliktiga försäkrade i den allmänna försäkringskassan. Försäkrads avgifter för dessa ändamål må för år räknat tillsammans icke överstiga ett belopp motsvarande en tiondel av hans till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst vid taxering året närmast efter det år *sjukförsäkringsavgiften* avser. I första hand nedsättes avgiften avseende utgifter för sjukvårdsersättning.

Avgifterna avseende utgifter för *tillägssjukpenning* skola, till den del sådan sjukpenning svarar mot inkomst av anställning, vara lika stora för alla försäkrade i den allmänna försäkringskassan, som med avseende på sådan inkomst tillhöra samma sjukpenningklass. Till den del *tillägssjukpenning* svarar mot inkomst av annat förvärsarbete skola avgifterna va-

Avgifterna avseende utgifter för sjukvårdsersättning och *sjukpenning* skola var för sig vara avvägda så, att de i förening med andra medel som äro tillgängliga för motsvarande del av försäkringen förslå till bestridande av den allmänna försäkringskassans utgifter för den delen samt till förvaltningskostnader och erforderlig fondering.

Avgiften avseende utgifter för sjukvårdsersättning skall vara lika stor för samtliga avgiftspliktiga försäkrade i den allmänna försäkringskassan.

Avgiften avseende utgifter för sjukpenning skall för försäkrad som avses i 3 kap. 1 § första stycket utgöra en andel av den försäkrades inkomst av förvärsarbete det år avgiften avser, fastställd med hänsyn till i vad mån inkomsten härrör från anställning och från annat förvärsarbete samt, i sistnämnda fall, om karenstid gäller för sjukpenningförsäkringen. I fråga om beräkning av inkomst som här avses skola bestämmelserna i 3 kap. 2 § i tillämpliga delar äga motsvarande tillämpning. Hänsyn tages ej till lön eller annan gottgörelse som utgör beskattningsbar inkomst enligt förordningen (1958:295) om sjömansskatt. Såvitt gäller försäkrade som avses i 3 kap. 1 § andra stycket skall avgiften avseende ut-

Nuvarande lydelse

ra lika stora för samtliga försäkrade i kassan, för vilka den nämnda delen av sjukpenningen är lika stor och för vilka försäkringen är lika i fråga om karenstid.

Är försäkrad på grund av vad i 4 kap. 3 § stadgas vid ingången av månad, för vilken avgift avseende utgifter för grundsjukpenning eller tillägssjukpenning skall utgå, icke berättigad till sjukpenning för minst nittio dagar, nedsättes avgiften till hälften av det belopp, vartill den eljest skolat uppgå. Har försäkrad under visst år uppburit lön eller annan gottgörelse som utgör beskattningsbar inkomst enligt förordningen (1958:295) om sjömansskatt, skall sådan avgift avseende utgifter för grundsjukpenning eller tillägssjukpenning, som hänför sig till samma år, nedsättas med en tolftedel för varje period om trettio dagar, för vilken sådan lön eller gottgörelse uppburits. Avgift avseende utgifter för tillägssjukpenning skall icke erläggas av den som uppburit sådan lön eller gottgörelse om vid taxering året närmast efter det år avgiften avser icke för honom beräknats till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst.

Den som fullgör värnplikts-tjänstgöring eller vapenfri tjänst är befriad från avgift avseende utgifter för grundsjukpenning eller tillägssjukpenning för varje hel månad av tjänstgöringstiden.

Föreslagen lydelse

gifter för sjukpenning vara enhetlig för samtliga försäkrade i den allmänna försäkringskassan som tillhör denna grupp.

Försäkrads sjukförsäkringsavgift må icke överstiga ett belopp motsvarande en tiondel av hans till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomst vid taxering året närmast efter det år avgiften avser. I första hand nedsättes avgiften avseende utgifter för sjukvårdsersättning.

Är försäkrad på grund av vad i 3 kap. 3 § första stycket andra punkten stadgas vid ingången av det år, för vilket avgift för sjukpenning skall utgå, icke berättigad till sjukpenning för minst nittio dagar, nedsättes avgiften till hälften av det belopp, vartill den eljest skolat uppgå. Har i sådant fall all rätt till sjukpenning upphört vid årets utgång, skall den försäkrade dock vara befriad från avgift.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

7 §

Till allmän försäkringskassa utgår för varje år statsbidrag med femtiofem procent av kassans utgifter för

- a) sjukvårdersättning, dock ej ersättning för sjukhusvård i riket;
- b) *grundsjukpenning*;
- c) *barntillägg*;
- d) moderskapspenning.

Till allmän försäkringskassa utgår för varje år statsbidrag med 00 procent av kassans utgifter för

- b) *sjukpenning*;
- c) moderskapspenning.

20 kap.

2 §

Vid tillämpning av bestämmelse i 3 kap. 2, 4 och 9 §§ samt 21 kap. 1 § om försäkrad, som sammanbor med barn, skall med barn som där sägs likställas fosterbarn.

Vid tillämpning av bestämmelse i 3 kap. 2 och 4 §§ samt 21 kap. 1 § om försäkrad, som sammanbor med barn, skall med barn som där sägs likställas fosterbarn.

3 §

Ersättning enligt denna lag må indragas eller skäligen nedsättas, om den som är berättigad till ersättningen

- a) uppsåtligen åsamkat sig sjukdom eller skada, som orsakat den utgift eller nedsättning av arbetsförmågan, för vilken ersättning begäres;
- b) ådragit sig sjukdomen eller skadan vid förövandandet av handling, för vilken ansvar genom lagakraftäggande dom ådömts honom;
- c) vägrar att underkasta sig undersökning av läkare eller att följa läkares föreskrifter eller eljest gör sig skyldig till grov ovarsamhet ur hälsosynpunkt;
- d) medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till ersättning.

Vägrar försäkrad utan giltig anledning att underkasta sig åtgärd av beskaffenhet som avses i 4 kap. 2 §, må sjukpenning *jämte barntillägg* eller förtidspension helt eller delvis tills vidare förvägras honom, under förutsättning att han erinrats om denna påföljd.

Vägrar försäkrad utan giltig anledning att underkasta sig åtgärd av beskaffenhet som avses i 4 kap. 2 §, må sjukpenning eller förtidspension helt eller delvis tills vidare förvägras honom, under förutsättning att han erinrats om denna påföljd.

21 kap.

1 §

Försäkrad, som är placerad i sjukpenningklass och som ej åtnjuter förtidspension enligt denna lag, skall, såframt han är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller, i annat fall, stadigvarande sammanbor med barn under sexton år till honom eller hans make eller med någon, med vilken han varit gift eller har eller har haft barn, genom frivilliga avgifter kunna hos den allmänna försäkringskassa, hos vilken han är inskriven, försäkra sig för erhållande av visst sjukpenningtillägg.

Genom frivilliga avgifter skall ock hos allmän försäkringskassa inskriven försäkrad, vilken till följd av studier eller annan utbildning, som beräknas pågå minst ett halvt år, icke eller endast i ringa utsträckning ägnar sig åt förvärvsarbete, kunna hos kassan försäkra sig för erhållande av viss sjukpenning jämte barntillägg eller av visst tillägg till den sjukpenning, vartill han är berättigad enligt 3 kap.

Sjukpenning som avses i denna paragraf må ej uppgå till högre belopp än femton kronor för dag. Ej heller må sjukpenningtillägg uppgå till högre belopp än som motsvarar skillnaden mellan femton kronor och den sjukpenning, vartill den försäkrade är berättigad enligt 3 kap.

Vid tillämpning av 16 kap. 1 § andra stycket och 17 kap. 1 § skall med sjukpenning som där sägs likställas sjukpenning och sjukpenningtillägg på grund av försäkring som avses i denna paragraf.

Försäkrad, som enligt bestämmelserna i 3 kap. är berättigad att vid sjukdom uppbära sjukpenning och som ej åtnjuter förtidspension enligt denna lag, skall, såframt han är gift och stadigvarande sammanbor med sin make eller, i annat fall, stadigvarande sammanbor med barn under sexton år till honom eller hans make eller med någon, med vilken han varit gift eller har eller har haft barn, genom frivilliga avgifter kunna hos den allmänna försäkringskassa, hos vilken han är inskriven, försäkra sig för erhållande av visst sjukpenningtillägg.

Genom frivilliga avgifter skall ock hos allmän försäkringskassa inskriven försäkrad, vilken till följd av studier eller annan utbildning, som beräknas pågå minst ett halvt år, icke eller endast i ringa utsträckning ägnar sig åt förvärvsarbete, kunna hos kassan försäkra sig för erhållande av viss sjukpenning eller av visst tillägg till den sjukpenning, vartill han är berättigad enligt 3 kap.

Sjukpenning som avses i denna paragraf må ej uppgå till högre belopp än tjugu kronor för dag. Ej heller må sjukpenningtillägg uppgå till högre belopp än som motsvarar skillnaden mellan tjugu kronor och den sjukpenning, vartill den försäkrade är berättigad enligt 3 kap.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Äldre bestämmelser gäller alltså i fråga om avgift och statsbidrag för tid före ikraftträdandet.

Den som är inskriven hos allmän försäkringskassa och vid utgången av år 1973 placerad i sjukpenningklass men som inte skulle bli sjukpenningförsäkrad enligt de nya bestämmelserna skall kvarstå i sjukpenningklass enligt nu gällande bestämmelser så länge hans inkomst av förvärvsarbete uppgår till ettusenåttahundra kronor men ej till fyratusenfemhundra kronor. För försäkrad som här avses skall äldre bestämmelser alltså gälla. I fråga om ändring av sjukpenningklass skall dock de nya bestämmelserna i 3 kap. 5 § äga motsvarande tillämpning. Avgift för sjukpenningförsäkringen beräknas med tillämpning av bestämmelserna i 19 kap. 6 § rörande avgift för försäkrad som avses i 3 kap. 1 § första stycket.

Bestämmelserna i 15 kap. 2 § skall fortfarande gälla såvitt avser tid före ikraftträdandet.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring

Häri genom förordnas i fråga om lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring,

dels att 14 och 15 §§ skall upphöra att gälla,

dels att 9, 11, 13, 28, 30, 37, 38 och 47 §§ skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

9 §

Med årlig arbetsförtjänst avses, där ej annat följer av vad nedan sägs, det belopp, vartill försäkrads inkomst av förvärvsarbete, utan hänsyn till övergående sjukdom, tillfälligt overtidsarbete eller annan särskild omständighet, vid tid då skada inträffar kan antagas uppgå för år räknat.

Har hushållsarbete i hemmet hindrat försäkrad att utföra förvärvsarbete i full utsträckning, skall efter vad som prövas skäligt hushållsarbetet likställas med förvärvsarbete. Värdet av hushållsarbete i hemmet ävensom inkomst av förvärvsarbete för egen räkning må ej beräknas högre än som motsvarar i orten gängse avlöning för liknande arbete för annans räkning. Utgöres inkomst helt eller delvis av naturaförmåner, skola dessa uppskattas efter de regler, som tillämpas vid taxering till kommunal inkomstskatt.

För försäkrad, som vid tiden för skadans inträffande ej fyllt tjugufem år, skall den årliga arbetsförtjänsten vid bestämmande av ersättning för tid efter det han uppnår nämnda ålder eller av livränta till efterlevande beräknas till det belopp, vartill hans inkomst av förvärvsarbete skäligen kan, med hänsyn till arten av hans sysselsättning vid tiden för skadans inträffande, antagas hava kommit att uppgå vid denna ålder, därest skadan ej inträffat. På motsvarande sätt skall, om den försäkrade ej fyllt tjuguetta år, hans sannolika inkomst vid tjuguetta års ålder läggas till grund för bestämmande av ersättning till honom för tid mellan tjuguetta och tjugufem års ålder och, om den försäkrade ej fyllt aderton år, hans sannolika inkomst vid aderton års ålder läggas till grund för bestämmande av ersättning till honom för tid mellan aderton och tjuguetta års ålder.

Undergår försäkrad vid tiden för skadans inträffande yrkesutbildning, må den årliga arbetsförtjänsten icke bestämmas till lägre belopp än det, vartill hans inkomst av förvärvsarbete skäligen kan antagas hava uppgått, om han, därest skadan ej inträffat, vid denna tidpunkt avbrutit yrkesutbildningen och i stället ägnat sig åt dylikt arbete. Vad nu sagts skall äga

motsvarande tillämpning därest den försäkrade vid den senare tidpunkt, som enligt tredje stycket skall vara avgörande för arbetsförtjänstens beräkning, skulle hava ägnat sig åt yrkesutbildning, om skadan ej inträffat.

Åtnjöt försäkrad i anledning av tidigare skada pension, livränta eller annan ersättning, skall efter vad som finnes skäligt sådan ersättning anses såsom inkomst av förvärvsarbete vid bestämmande av livränta till efterlevande.

Har försäkrad, som ådragit sig skada genom långvarig inverkan av sådan beskaffenhet som avses i 6 § första stycket b) eller c), först avsevärd tid efter skadans yppande varaktigt upphört att arbeta i verksamhet, i vilken fara föreligger för dylik skada, må den årliga arbetsförtjänsten vid bestämmande av ersättning för tid efter arbetsavbrottet icke beräknas till lägre belopp än som skolat fastställas, om skadan yppats vid tiden för arbetsavbrottet.

Uppgår den årliga arbetsförtjänsten icke till *ettusenåttahundra* kronor, skall den beräknas till detta belopp. Överstiger den årliga arbetsförtjänsten ett belopp motsvarande fem gånger det basbelopp enligt 1 kap. 6 § lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring som gällde vid ingången av det år då skadan inträffade, tagges överskjutande belopp icke i beräkning.

Uppgår den årliga arbetsförtjänsten icke till *fyratusenfemhundra* kronor, skall den beräknas till detta belopp. Överstiger den årliga arbetsförtjänsten ett belopp motsvarande fem gånger det basbelopp enligt 1 kap. 6 § lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring som gällde vid ingången av det år då skadan inträffade, tagges överskjutande belopp icke i beräkning.

11 §

Drabbas någon, som är omfattad av sjukförsäkringen enligt lagen om allmän försäkring, av yrkesskada, äger han för tid till och med nittionde dagen efter den då skadan inträffade, dock längst till den dag skadan medför rätt till livränta eller till och med den dag rätten till sjukpenning upphör enligt 4 kap. 3 § nämnda lag (s a m o r d n i n g s t i d) rätt att från allmän försäkringskassa erhålla ersättning enligt samma grunder som vid annan sjukdom.

Är skadad, som avses i första

Drabbas någon, som är omfattad av sjukförsäkringen enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, av yrkesskada, äger han för tid till och med nittionde dagen efter den då skadan inträffade, dock längst till den dag skadan medför rätt till livränta eller till och med den dag rätten till sjukpenning upphör enligt 3 kap. 3 § första stycket andra punkten nämnda lag (s a m o r d n i n g s t i d) rätt att från allmän försäkringskassa erhålla ersättning enligt samma grunder som vid annan sjukdom.

Är skadad, som avses i första

Nuvarande lydelse

stycket, under samordningstiden eller del därav ej berättigad till sjukpenning från allmän försäkringskassa, skall för sådan tid till honom utgivas sjukpenning enligt denna lag med belopp motsvarande vad han skulle hava ägt uppbära från försäkringskassan, därest han varit *placerad i sjukpenningklass enligt lagen om allmän försäkring*. Vad nu sagts skall icke gälla försäkrad, som avses i 3 § andra stycket denna lag, och ej heller arbetstagare, som enligt 3 kap. 16 § första stycket lagen om allmän försäkring undantagits från *placering i sjukpenningklass*.

Är den, som drabbas av yrkesskada, under samordningstiden eller del därav ej omfattad av sjukförsäkringen enligt lagen om allmän försäkring, skall för sådan tid till honom utgivas ersättning enligt denna lag med belopp, som han skulle hava ägt uppbära, därest 2 och 3 kap. lagen om allmän försäkring varit tillämpliga å honom.

Medför yrkesskada under samordningstiden behov av sjukvård utom riket eller tandläkarvård eller sådana särskilda hjälpmedel, som avses i 12 §, skola *erforderliga* kostnader härför, utgifter för nödiga resor inräknade, ersättas enligt denna lag, i den mån ersättning icke utgår enligt lagen om allmän försäkring. Vad nu sagts skall ock gälla i fråga om kostnader för särskild vård, som på riks-försäkringsverkets begäran lämnas den skadade.

13 §

Försakar olycksfall eller inverkan, som avses i 6 §, efter samordningstidens utgång sjukdom, äger den skadade uppbära *hel sjukpenning* för varje dag, sjukdomen medför förlust av arbetsförmågan, och *halv sjukpenning* för varje dag, arbetsförmågan till följd av sjukdomen är nedsatt med minst hälften.

Sjukpenningens storlek bestämes, där ej annat följer av vad i fjärde stycket sägs, av den sjukpenningklass, till vilken den skadade med hänsyn till sin årliga arbetsförtjänst är att hänföra.

Sjukpenningklasserna och beloppet av hel sjukpenning inom

Föreslagen lydelse

stycket, under samordningstiden eller del därav ej berättigad till sjukpenning från allmän försäkringskassa, skall för sådan tid till honom utgivas sjukpenning enligt denna lag med belopp motsvarande vad han skulle hava ägt uppbära från försäkringskassan, därest han varit *sjukpenningförsäkrad jämlikt 3 kap. lagen om allmän försäkring*. Vad nu sagts skall icke gälla försäkrad, som avses i 3 § *andra* stycket denna lag, och ej heller arbetstagare, som enligt 3 kap. 16 § första stycket lagen om allmän försäkring undantagits från *rätt till sjukpenning vid sjukdom*.

I fråga om sjukpenningens storlek och avdrag på sjukpenning för dag då yrkesskada föranleder sjukhusvård äga bestämmelserna i 3 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring motsvarande tillämpning. Med sjukpenninggrundande inkomst avses därvid

Nuvarande lydelse

varje klass bestämmas med ledning av tabellen i 3 kap. 4 § lagen om allmän försäkring. Med inkomst av förvärvsarbete för år avses därvid den skadades årliga arbetsförtjänst beräknad enligt 9 §.

Sjukpenning må ej i något fall utgå med lägre belopp än som skolat utgå i sjukpenning från allmän försäkringskassa, därest skadan ej utgjort yrkesskada. För tid, beträffande vilken livränta, som tillerkänts den skadade, enligt 16 § första stycket andra punkten icke må uppbäras, må hel sjukpenning jämte barn tillägg, som avses i 14 §, icke utgå med lägre belopp än som motsvarar livräntan för dag räknad.

Föreslagen lydelse

den skadades årliga arbetsförtjänst beräknad enligt 9 §. Med barn som angives i nämnda bestämmelser likställes fosterbarn.

Sjukpenning må ej i något fall utgå med lägre belopp än som skolat utgå i sjukpenning från allmän försäkringskassa, därest skadan ej utgjort yrkesskada. För tid, beträffande vilken livränta, som tillerkänts den skadade, enligt 16 § första stycket andra punkten icke må uppbäras, må hel sjukpenning icke utgå med lägre belopp än som motsvarar livräntan för dag räknad.

14 §

Är skadad vid tillämpning av lagen om allmän försäkring eller med stöd av densamma meddelade bestämmelser berättigad till barn tillägg till sjukpenning eller skulle han hava varit berättigad till sådant tillägg, därest han omfattats av sjukförsäkringen enligt nämnda lag, skall barn tillägg utgå jämväl till sjukpenning enligt denna lag; och skola därvid bestämmelserna i 3 kap. 9 § och 20 kap. 2 § lagen om allmän försäkring äga motsvarande tillämpning.

15 §

För tid, då yrkesskada föranleder sjukhusvård, skall sjukpenning minskas med fem kronor för dag, dock med högst hälften av sjukpenningens belopp.

För skadad, som stadigvarande sammanbor med eget eller makes barn eller fosterbarn under tio år,

utgör sjukpenningen vid sjukhusvård lägst sex kronor för dag.

28 §

Sjukpenning jämte *barntillägg* samt livränta, som avses i 16 §, må skäligen nedsättas, såframt den försäkrade ådragit sig skadan vid förövande av handling, för vilken straff genom lagakraftätagande dom ådömts honom, eller, sedan skadan inträffat, gör sig skyldig till grov ovarsamhet ur hälsosynpunkt eller medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till ersättning.

Vägrar den skadade utan giltig anledning att rätta sig efter föreskrift, som i syfte att förkorta sjukdomstiden eller eljest lindra menliga följder av skadan givits av riksförsäkringsverket eller arbetsgivaren eller läkare, och har till följd härav skadan medfört väsentligt mera långvarig eller höggradig nedsättning av arbetsförmågan, må ock skäligen nedsättning ske av ersättning som avses i första stycket.

Livränta till efterlevande må skäligen nedsättas, såframt denne annorledes än i 27 § sägs vållat dödsfallet genom handling, för vilken straff genom lagakraftätagande dom ådömts honom, eller medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till livräntan.

30 §

Är någon, som har rätt till sjukpenning, *barntillägg* eller livränta, icke svensk medborgare och är han ej bosatt i riket, äger riksförsäkringsverket att med hans samtycke när som helst i stället för sådan ersättning till honom utgiva ett belopp för en gång, motsvarande högst femtio och minst tjugu procent av ersättningens kapitalvärde. Har utbyte som nu nämnts ägt rum, föreligger ej rätt till vidare ersättning på grund av skadan.

Är någon, som har rätt till sjukpenning eller livränta, icke svensk medborgare och är han ej bosatt i riket, äger riksförsäkringsverket att med hans samtycke när som helst i stället för sådan ersättning till honom utgiva ett belopp för en gång, motsvarande högst femtio och minst tjugu procent av ersättningens kapitalvärde. Har utbyte som nu nämnts ägt rum, föreligger ej rätt till vidare ersättning på grund av skadan.

37 §

Riksförsäkringsverket äger att, om anledning föreligger härtill, i stället för sjukpenning eller livränta eller del därav bereda den, som är hemfallen åt dryckenskap eller allvarligt läkemedelsmissbruk, ersättning i naturaförmåner.

På framställning av nykterhetsnämnd äger riksförsäkringsverket besluta, att sjukpenning *jämte barn tillägg* tillkommande den, som är hemfallen åt alkoholmissbruk och beträffande vilken föreligger omständighet i övrigt som i 15 § första stycket lagen om nykterhetsvård sägs, skall utbetalas till kommunal myndighet eller den ersättningsberättigades make eller annan person att användas till den ersättningsberättigades eller hans familjs uppehälle.

På framställning av nykterhetsnämnd äger riksförsäkringsverket besluta, att sjukpenning tillkommande den, som är hemfallen åt alkoholmissbruk och beträffande vilken föreligger omständighet i övrigt som i 15 § första stycket lagen om nykterhetsvård sägs, skall utbetalas till kommunal myndighet eller den ersättningsberättigades make eller annan person att användas till den ersättningsberättigades eller hans familjs uppehälle.

38 §

Arbetsgivare erlägger för varje år försäkringsavgift enligt vad nedan sägs.

Avgift utgår å summan av vad arbetsgivaren under året utgivit till arbetstagare, som omfattas av obligatorisk försäkring enligt denna lag, såsom lön i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad.

Vid beräkning av avgift skall hänsyn icke tagas till arbetstagares lön i vad den för år räknat överstiger sju och en halv gång det vid årets ingång gällande basbeloppet. Hänsyn skall ej heller tagas till arbetstagare, vars lön under året understigit trehundra kronor, såvida fråga ej är om arbetstagare som avses i 1 § första stycket förordningen (1958:295) om sjömansskatt.

Avgift erlägges icke för arbetstagares lön vid sjukdom eller barnsörd till den del lönen motsvarar sjukpenning som arbetsgivare äger uppbära enligt bestämmelserna i 3 kap. 16 § lagen (1962:381) om allmän försäkring.

47 §

I fråga om ersättning på grund av den frivilliga försäkringen skall gälla vad som stadgats beträffande

I fråga om ersättning på grund av den frivilliga försäkringen skall gälla vad som stadgats beträffande

Nuvarande lydelse

ersättning på grund av den obligatoriska försäkringen. Från ersättning, som avses i 12–15 §§ och som belöper på tid innan den skadade blivit berättigad till livränta, skall dock avdragas vad som för motsvarande ändamål utgår i sjukhjälp från allmän försäkringskassa.

I försäkringsavtalet må rätten till ersättning begränsas utöver vad som följer av första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

De nya bestämmelserna i 9 § sista stycket skall ej äga tillämpning i fall då yrkesskada inträffat före lagens ikraftträdande. Beträffande sjukpenning i sådant fall till den vars årliga arbetsförtjänst ej uppgår till fyrtusenfemhundra kronor skall övergångsbestämmelserna till lagen (1973:000) om ändring i lagen (1962:381) om allmän försäkring äga motsvarande tillämpning.

Äldre bestämmelser gäller alltjämt i fråga om avgift för tid före ikraftträdandet.

Föreslagen lydelse

ersättning på grund av den obligatoriska försäkringen. Från ersättning, som avses i 12 eller 13 § och som belöper på tid innan den skadade blivit berättigad till livränta, skall dock avdragas vad som för motsvarande ändamål utgår i sjukhjälp från allmän försäkringskassa.

Förslag till

Lag om ändring i militärsättningsförordningen (1950:261)

Härigenom förordnas, att 6 § 2 mom., 12 § 2 mom., 21 § och 22 a § militärsättningsförordningen (1950:261) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

6 §

2 mom. Har olycksfallet medfört sjukdom, som varat mer än två dagar efter dagen för olycksfallet, utgives, där ej annat följer av 5 mom., från och med dagen efter sistnämnda dag sjukpenning så länge sjukdomen förorsakar förlust av arbetsförmågan eller nedsättning av denna med minst hälften. Vid förlust av arbetsförmågan utgives för varje dag hel sjukpenning och vid nedsättning av arbetsförmågan halv sjukpenning.

Sjukpenningens storlek bestämes, där ej annat följer av vad i fjärde stycket sägs, av den sjukpenningklass, till vilken den skadade med hänsyn till sin årliga arbetsförtjänst är att hänföra.

Sjukpenningklasserna och beloppet av hel sjukpenning inom varje klass bestämmas med ledning av tabellen i 3 kap. 4 § lagen om allmän försäkring. Med inkomst av förvärsarbete för år avses därvid den skadades årliga arbetsförtjänst beräknad enligt 9 §.

För tid beträffande vilken livränta, som tillerkänts den skadade, enligt 3 mom. första stycket andra punkten icke må uppbäras, må hel sjukpenning jämte barn-tillägg, som avses i nästa stycke, icke utgå med lägre belopp än som motsvarar livräntan för dag räknad.

I fråga om utgivande av barn-tillägg till sjukpenningen och om sjukpenning under tid för sjukhusvård skola bestämmelserna i 14

I fråga om sjukpenningens storlek och avdrag på sjukpenning för dag då skada till följd av olycksfall som ovan avses föranleder sjukhusvård äga bestämmelserna i 3 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring motsvarande tillämpning. Med sjukpenninggrundande inkomst avses därvid den skadades årliga arbetsförtjänst beräknad enligt 9 §. Med barn som angives i nämnda bestämmelser likställes fosterbarn.

För tid beträffande vilken livränta, som tillerkänts den skadade, enligt 3 mom. första stycket andra punkten icke må uppbäras, må hel sjukpenning icke utgå med lägre belopp än som motsvarar livräntan för dag räknad.

och 15 §§ lagen om yrkesskade- försäkring äga motsvarande tillämpning.

12 §

2 mom. Sjukpenning jämte barnstillägg samt livränta, som tillkommer den skadade, må skäligen nedsättas, såframt denne ådragit sig skadan vid förövande av handling, för vilken straff genom lagakraftätagande dom ådömts honom, eller, sedan skadan inträffat, gör sig skyldig till grov ovarsamhet ur hälsosynpunkt eller medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till ersättning.

Vägrar den skadade utan giltig anledning att rätta sig efter föreskrift, som i syfte att förkorta sjukdomstiden eller eljest lindra menliga följder av skadan givits av militär myndighet, riks-försäkringsverket eller läkare, och har till följd härav skadan medfört väsentligt mera långvarig eller höggradig nedsättning av arbetsförmågan, må ock skäligen nedsättning ske av ersättning som avses i första stycket.

Livränta till efterlevande må skäligen nedsättas, såframt denne annorledes än i 1 mom. sägs vållat dödsfallet genom handling, för vilken straff genom lagakraftätagande dom ådömts honom, eller medvetet eller av grov vårdslöshet lämnar oriktig eller vilseledande uppgift angående förhållande, som är av betydelse för rätten till livräntan.

21 §

Är någon, som har rätt till sjukpenning, barnstillägg eller livränta enligt denna förordning, icke svensk medborgare, och är han ej i riket bosatt, äger riks-försäkringsverket att med hans samtycke när som helst i stället för sådan ersättning till honom utgiva ett belopp för en gång, motsvarande högst femtio och minst tjugu procent av ersättningens kapitalvärde. Har utbyte som nu nämnts ägt rum föreligger ej rätt till vidare ersättning på grund av skadan.

Är någon, som har rätt till sjukpenning eller livränta enligt denna förordning, icke svensk medborgare, och är han ej i riket bosatt, äger riks-försäkringsverket att med hans samtycke när som helst i stället för sådan ersättning till honom utgiva ett belopp för en gång, motsvarande högst femtio och minst tjugu procent av ersättningens kapitalvärde. Har utbyte som nu nämnts ägt rum föreligger ej rätt till vidare ersättning på grund av skadan.

Har en värnpliktig under grundutbildning eller motsvarande utbildning enligt 27 § 1 mom. D. värnpliktslagen eller under repetitionsutbildning i direkt anslutning till grundutbildning ådragit sig sjukdom, som efter tjänstgöringens slut medför nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften men som ej berättigar till ersättning enligt denna förordning, har han rätt till särskild sjukpenning. Detsamma gäller om han efter tjänstgöringens slut ådragit sig sjukdomen under utryckningsmånaden eller månaden närmast efter denna.

Den särskilda sjukpenningen utgår med det belopp som skulle ha utgått enligt lagen om allmän försäkring, om placering i sjukpenningklass grundats på den i 9 § denna förordning angivna lägsta årliga arbetsförtjänsten. I fråga om bantillägg till sjukpenning äga bestämmelserna i lagen om allmän försäkring motsvarande tillämpning. Från den särskilda sjukpenningen skall avräknas sjukpenning som utgår enligt lagen om allmän försäkring eller lagen om yrkesskadeförsäkring eller enligt grunderna för sistnämnda lag.

Den särskilda sjukpenningen utgår med det belopp som skulle ha utgått enligt lagen om allmän försäkring vid en sjukpenninggrundande inkomst svarande mot den i 9 § denna förordning angivna lägsta årliga arbetsförtjänsten. Från den särskilda sjukpenningen skall avräknas sjukpenning som utgår enligt lagen om allmän försäkring eller lagen om yrkesskadeförsäkring eller enligt grunderna för sistnämnda lag.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare

Härigenom förordnas, att 3—5 och 9 §§ lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Ersättningen för inkomstbortfall åt den som omfattas av sjukförsäkringen enligt lagen om allmän försäkring utgår för dag räknat med det högsta belopp som han vid sjukdom är berättigad att uppbära i sjukpenning, *barn tillägg* och sjukpenningtillägg på grund av försäkring enligt nämnda lag eller med stöd därav meddelade bestämmelser; dock att ersättning åt den som åtnjuter annan inkomst av förvärvsarbete än inkomst av anställning alltid skall bestämmas till det belopp för dag räknat som skulle hava utgått till honom, därest hela hans årsinkomst av förvärvsarbete utgjort inkomst av anställning.

Ersättningen åt den som vid sjukdom icke är berättigad till sjukpenning på grund av försäkring som i första stycket sägs skall med tillämpning av de i nämnda stycke angivna grunderna utgå med det belopp för dag räknat som han skulle hava ägt uppbära från allmän försäkringskassa, därest han varit placerad i sjukpenningklass jämlikt 3 kap. lagen om allmän försäkring.

Föreslagen lydelse

3 §

Ersättningen för inkomstbortfall åt den som omfattas av sjukförsäkringen enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring utgår för dag räknat med det högsta belopp som han vid sjukdom är berättigad att uppbära i sjukpenning och sjukpenningtillägg på grund av försäkring enligt nämnda lag eller med stöd därav meddelade bestämmelser; dock att ersättning åt den som åtnjuter annan inkomst av förvärvsarbete än inkomst av anställning alltid skall bestämmas till det belopp för dag räknat som skulle hava utgått till honom, därest hela hans årsinkomst av förvärvsarbete utgjort inkomst av anställning.

I annat fall än i första stycket avses skall ersättningen åt tillfällig smittbärare för inkomstbortfall med tillämpning av de i nämnda stycke angivna grunderna utgå med det belopp för dag räknat som han skulle hava ägt uppbära från allmän försäkringskassa, därest han varit sjukpenningförsäkrad jämlikt 3 kap. lagen om allmän försäkring.

Den som ej fyllt sexton år må ej åtnjuta ersättning med mindre han visar att han genom ingripandet går miste om arbetsinkomst.

4 §

Är den till ersättning berättigade intagen å sjukhus som i lagen om allmän försäkring omförmäles, skall ersättningen för inkomstbortfall minskas med fem kronor för dag, dock med högst hälften av ersättningens belopp. Det lägsta ersättningsbeloppet till den, som stadigvarande sammanbor med eget eller makes barn eller fosterbarn under tio år, skall för tid då han är intagen å sjukhus utgöra åtta kronor för dag.

För dag då den till ersättning berättigade är intagen å sjukhus som i 2 kap. 4 § lagen (1962:381) om allmän försäkring omförmäles, skall ersättningen för inkomstbortfall minskas med motsvarande tillämpning av bestämmelserna i 3 kap. 4 § andra stycket nämnda lag. Med barn som där sägs likställs fosterbarn.

5 §

Från ersättningen för inkomstbortfall skola avräknas sjukpenning, barn tillägg och sjukpenningstillägg, vartill smittbäraren under tiden för ingripandet må vara berättigad på grund av försäkring enligt lagen om allmän försäkring eller med stöd därav meddelade bestämmelser, lagen med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa eller lagen om yrkesskadeförsäkring.

Från ersättningen för inkomstbortfall skola avräknas sjukpenning och sjukpenningstillägg, vartill smittbäraren under tiden för ingripandet må vara berättigad på grund av försäkring enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring eller med stöd därav meddelade bestämmelser, lagen (1954:774) med särskilda bestämmelser om frivillig sjukpenningförsäkring i allmän sjukkassa eller lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring.

Från ersättningen skola jämväl avräknas sjukpenning som för tid för ingripandet utgår enligt annan lag eller enligt särskild författning eller enligt Konungens förordnande och som bestämmes av eller utbetalas från riksförsäkringsverket eller bolag som omförmäles i 1 § lagen om yrkesskadeförsäkring ävensom livränta, som någon åtnjuter på grund av att han är smittbärare, till den del den belöper å tid för ingripandet.

Vad i nästföregående stycke sägs skall äga motsvarande tillämpning, därest smittbäraren äger uppbära ersättning enligt främmande makts lagstiftning om yrkesskadeförsäkring.

9 §

Beträffande ersättning åt tillfällig smittbärare skola i övrigt bestämmelserna i 3 kap. 5 § tredje stycket, 15 §, 16 § andra stycket och 17 § samt 20 kap. 3 § första stycket och 4–13 §§ lagen om allmän försäkring äga motsvarande tillämpning.

Beträffande ersättning åt tillfällig smittbärare skola i övrigt bestämmelserna i 3 kap. 5 § tredje stycket, 16 § andra stycket och 17 § samt 20 kap. 3 § första stycket och 4–13 §§ lagen (1962:381) om allmän försäkring äga motsvarande tillämpning.

Utöver vad i 3 kap. 17 § och 20 kap. 3 § första stycket nämnda lag sägs må ersättning nedsättas eller indragas, om smittbärare underlåter att ställa sig till efterrättelse av myndighet meddelade föreskrifter angående vad han har att iakttaga under den tid ingripandet avser.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Förslag till

Lag om ändring i förordningen (1959:555) angående redares avgifter i vissa fall enligt lagen om allmän försäkring

Härigenom förordnas, att 3 och 4 §§ förordningen (1959:555) angående redares avgifter i vissa fall enligt lagen om allmän försäkring skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Avgiften till sjukförsäkringen utgår efter den för året gällande procentsatsen och beräknas för varje redare å summan av lön till arbetstagare som i 1 § sägs, sedan därifrån för varje arbetstagare dragits sådan del av lön, som för år räknat överstigit sju och en halv gånger det i 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring avsedda basbelopp som gäller vid årets ingång. Härvid skall bortses från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen om yrkesskadeförsäkring.

Avgift erlägges icke för arbetstagares lön vid sjukdom eller barnsörd till den del lönen motsvarar sjukpenning som arbetsgivare äger uppbära enligt bestämmelserna i 3 kap. 16 § lagen om allmän försäkring.

4 §

Avgiften till försäkringen för tilläggspension utgår efter den för året gällande procentsatsen och beräknas för varje redare å summan av lön till arbetstagare som i 1 § sägs, sedan därifrån dragits dels ett belopp motsvarande det beräknade genomsnittliga antalet dylika arbetstagare hos honom under året multiplicerat med det i 1 kap. 6 § lagen om allmän försäkring omförmälda basbelopp, som gäller vid årets ingång, dels ock för varje arbetstagare sådan del av lön, som för år räknat överstigit sju och en halv gånger nämnda basbelopp. Härvid skall arbetstagare, som under hela året varit anställd med full arbetstid, räknas såsom en arbetstagare och arbetstagare, som under året varit anställd i mindre omfattning, medräknas i motsvarande mån. Genomsnittliga antalet arbetstagare beräknas med en decimal.

Avgift erlægges icke för arbetstagens lön vid sjukdom eller barnsörd till den del lönen motsvarar sjukpenning som arbetsgivare äger uppbära enligt bestämmelserna i 3 kap. 16 § lagen om allmän försäkring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974. Beträffande avgift som belöper på tid före ikraftträdandet skall dock äldre bestämmelser alltjämt gälla.

Förslag till

Lag om ändring i förordningen (1960:77) angående byggnadsforskningsavgift

Härigenom förordnas, att 2 § förordningen (1960:77) angående byggnadsforskningsavgift skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Byggnadsforskningsavgift utgår för kalenderår med fem tiondels procent av den lön i penningar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad, som arbetsgivare under året utgivit till arbetstagare, för vilken arbetsgivaren skall påföras avgift enligt lagen om yrkesskadeförsäkring och vilken är att hänföra till näringsgrenen byggnadsindustri i näringsgrensindelningen för yrkesskadeförsäkringsstatistik.

Vid beräkning av byggnadsforskningsavgift skall hänsyn icke tagas till arbetstagare, vars lön hos arbetsgivaren under året ej uppgått till trehundra kronor, och ej heller till arbetstagares lön i vad lönen för år räknat överstiger sju och en halv gånger det i 1 kap. 6 § lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring avsedda basbeloppet som gäller vid årets ingång.

Avgift erlægges icke för arbetstagares lön vid sjukdom eller barnsbörd till den del lönen motsvarar sjukpenning som arbetsgivare äger uppbära enligt bestämmelserna i 3 kap. 16 § lagen om allmän försäkring.

Angående debitering och uppbörd av avgiften gäller vad därom är särskilt stadgat.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974. Beträffande avgift som belöper på tid före ikraftträdandet skall dock äldre bestämmelser alltså gälla.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1961:300) om redareavgift för sjöfolks pensionering.

Härigenom förordnas, att 2 § lagen (1961:300) om redareavgift för sjöfolks pensionering skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Redareavgift utgår för varje år å vad redaren sammanlagt under året utgivit i lön till sådana arbetstagare, som avses i 1 § första stycket förordningen den 16 maj 1968 (nr 295) om sjömansskatt.

Avgiften beräknas för varje redare å lön i penningar och naturaförmåner i form av kost eller bostad, sedan därifrån för varje arbetstagare dragits sådan del av lön, som för år räknat överstiger sju och en halv gånger det i 1 kap. 6 § lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring avsedda basbelopp som gäller vid årets ingång. Vid beräkningen skall bortses från lön till arbetstagare som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen den 14 maj 1954 (nr 243) om yrkesskadeförsäkring.

Avgift erlägges icke för arbetstagares lön vid sjukdom eller barnsbörd till den del lönen motsvarar sjukpenning som arbetsgivare äger uppbära enligt bestämmelserna i 3 kap. 16 § lagen om allmän försäkring.

Konungen fastställer procentsats för redareavgiften med hänsyn till det avgiftsbehov som föranledes av de enligt 1 § bestämda eller eljest gällande grunderna för sjöfolks pensionering. Fastställd procentsats får tillämpas tidigast för året näst efter det år varunder den fastställts.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974. Beträffande avgift som belöper på tid före ikraftträdandet skall dock äldre bestämmelser allttjämt gälla.

Förslag till

Lag om ändring i förordningen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift

Härigenom förordnas, att 2 § förordningen (1968:419) om allmän arbetsgivaravgift skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Arbetsgivare erlägger allmän arbetsgivaravgift med belopp motsvarande två procent av summan av vad arbetsgivaren utgivit under året som lön till arbetstagare i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad. I fråga om sådan arbetstagare hos redare som avses i 1 § första stycket förordningen den 16 maj 1958 (nr 295) om sjömansskatt beräknas dock allmän arbetsgivaravgift efter den lägre procentsats som Konungen fastställer med motsvarande tillämpning av 2 § andra stycket förordningen den 18 december 1959 (nr 555) angående redares avgifter i vissa fall enligt lagen om allmän försäkring.

Vid beräkningen av avgiften tages icke hänsyn till arbetstagare, vars lön under året understigit trehundra kronor, eller arbetstagare, som ej är obligatoriskt försäkrad enligt lagen den 14 maj 1954 (nr 243) om yrkesskadeförsäkring, eller till fall, som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten lagen den 25 maj 1962 (nr 381) om allmän försäkring.

Avgift erlägges icke för arbetstagares lön vid sjukdom eller barnsörd till den del lönen motsvarar sjukpenning som arbetsgivare äger uppbära enligt bestämmelserna i 3 kap. 16 § lagen om allmän försäkring.

4 §

Fysisk person, som åtnjutit inkomst av annat förvärvsarbete enligt 11 kap. 3 § lagen om allmän försäkring i form av inkomst av här i riket bedriven rörelse eller inkomst av här belägen jordbruksfastighet som brukas av honom, erlägger allmän arbetsgivaravgift med belopp motsvarande två procent av sådan inkomst, i den mån arbetsgivare icke har att erlagga allmän arbetsgivaravgift för inkomsten enligt 2 § denna förordning.

Till grund för beräkning av inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

under visst år skall läggas den avgiftsskyldiges taxering till statlig inkomstskatt avseende nämnda år. Avser taxering beskattningsår som ej sammanfaller med kalenderår, skall inkomsten under beskattningsåret anses hava åtnjutits under det kalenderår som närmast föregått taxeringsåret.

Har inkomst av rörelse eller jordbruksfastighet icke uppgått till femhundra kronor för år tages den ej i beräkning.

Avgift erlägges dock icke för sjukpenning, som avses i 11 kap. 3 § första stycket d) lagen om allmän försäkring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974. Beträffande avgift som belöper på tid före ikraftträdandet skall dock äldre bestämmelser alltjämt gälla.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1970:742) om lönegarantiavgift

Härigenom förordnas, att 2 § lagen (1970:742) om lönegarantiavgift skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 §

Arbetsgivare erlägger årligen lönegarantiavgift med belopp som motsvarar en femtiondels procent av summan av vad arbetsgivaren under året utgivit som lön till arbetstagare i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad eller, i fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten lagen (1962:381) om allmän försäkring, annan ersättning för utfört arbete.

Vid beräkningen av avgiften tages icke hänsyn till arbetstagares lön eller ersättning i vad den för år räknat överstiger sju och en halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet enligt lagen om allmän försäkring. Hänsyn tages ej heller till arbetstagare, vars lön under året understigit trehundra kronor, såvida fråga ej är om arbetstagare som avses i 1 § första stycket förordningen (1958:295) om sjömansskatt. Vidare bortses vid denna beräkning från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring, om ej fall som avses i 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten lagen om allmän försäkring är för handen.

Avgift erlägges icke för arbetstagares lön vid sjukdom eller barnsörd till den del lönen motsvarar sjukpenning som arbetsgivare äger uppbära enligt bestämmelserna i 3 kap. 16 § lagen om allmän försäkring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974. Beträffande avgift som belöper på tid före ikraftträdandet skall dock äldre bestämmelser alltjämt gälla.

Förslag till

Lag om ändring i lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift

Härigenom förordnas, att 3 § lagen (1971:282) om arbetarskyddsavgift skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

Arbetsgivare erlägger årligen arbetarskyddsavgift med belopp som motsvarar fem hundraedels procent av vad arbetsgivaren under året utgivit som lön i pengar eller naturaförmåner i form av kost eller bostad.

Vid beräkningen av avgiften tages icke hänsyn till arbetstagares lön i vad den för år räknat överstiger sju och halv gånger det vid årets ingång gällande basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Hänsyn tages ej heller till arbetstagare, vars lön under året understigit trehundra kronor, såvida fråga ej är om arbetstagare som avses i 1 § första stycket förordningen (1958:295) om sjömansskatt. Vidare bortses vid denna beräkning från arbetstagare, som icke är obligatoriskt försäkrad enligt lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring.

Avgift erlägges icke för arbetstagares lön vid sjukdom eller barnsbörd till den del lönen motsvarar sjukpenning som arbetsgivare äger uppbära enligt bestämmelserna i 3 kap. 16 § lagen om allmän försäkring.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974. Beträffande avgift som belöper på tid före ikraftträdandet skall dock äldre bestämmelser alltjämt gälla.

Förslag till

Lag om ändring i lag om arbetslöshetsförsäkring¹

KSA-utredningens förslag

Dagpenning får utges i dagpenningklasser om 30, 35, 40, 45, 50, 55, 60, 65, 70 och 75 kronor. Erkänd arbetslöshetskassa beslutar om försäkrads placering i dagpenningklass. Arbetsmarknadsstyrelsen kan föreskriva att gällande lägsta dagpenningklass ej längre skall tillämpas.

Med arbetsmarknadsstyrelsens godkännande får kassa höja högsta dagpenning enligt första stycket med icke statsbidragsgrundande dagpenningbelopp.

Sjukpenningutredningens förslag

16 §

Dagpenning får utges i dagpenningklasser om 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100, 110, 120 och 130 kronor. Erkänd arbetslöshetskassa beslutar om försäkrads placering i dagpenningklass. Arbetsmarknadsstyrelsen kan föreskriva att gällande lägsta dagpenningklass ej längre skall tillämpas.

19 §

Dagpenning får ej utgå med högre belopp i förhållande till den försäkrades dagsförtjänst än som framgår av en av Konungen fastställd överförsäkringstabell.

Med dagsförtjänst avses en femtedel av den veckoinkomst eller, i fråga om försäkrad med månadslön, en tjugotvåondel av den månadsinkomst, som den försäkrade före arbetslöshetens inträde vanligen åtnjöt under arbetstid som var normal för honom. Där särskilda omständigheter föreligger, får arbetsmarknadsstyrelsen medge att större andel av medlems inkomst än som sagts nu skall utgöra hans dagsförtjänst.

Saknas underlag för beräkning av dagsförtjänsten enligt andra stycket, skall såsom medlemmens dagsförtjänst räknas den i orten vanliga arbetsförtjänsten per arbetsdag för arbetstagare inom samma yrke och med samma arbetsförmåga som medlemmen.

Åtnjuter medlem med anledning av arbetslöshet fortlöpande ersättning från annan än erkänd

Åtnjuter medlem med anledning av arbetslöshet fortlöpande ersättning från annan än erkänd

¹ Med lag om arbetslöshetsförsäkring avses KSA-utredningens lagförslag.

KSA-utredningens förslag

arbetslöshetskassa, får dagpenning utges högst med belopp som motsvarar skillnaden mellan det högsta belopp som får utgå enligt första – tredje stycket och ersättningen, *sedan denna minskats med preliminär skatt.*

Sjukpenningutredningens förslag

arbetslöshetskassa, får dagpenning utges högst med belopp som motsvarar skillnaden mellan det högsta belopp som får utgå enligt första – tredje stycket och ersättningen.

20 §

Sedan försäkrad erhållit ålderspension skall han, då ansökan om ersättning därefter första gången göres under verksamhetsåret, placeras i avdragsklass enligt en av Konungen fastställd pensionsavdragstabell. Dagpenning skall ned sättas med det mot avdragsklassen svarande avdragsbeloppet. Ersättning understigande *fem kronor* för dag utbetalas ej.

Sedan försäkrad erhållit ålderspension skall han, då ansökan om ersättning därefter första gången göres under verksamhetsåret, placeras i avdragsklass enligt en av Konungen fastställd pensionsavdragstabell. Dagpenning skall ned sättas med det mot avdragsklassen svarande avdragsbeloppet. Ersättning understigande *fyra kronor* för dag utbetalas ej.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Förslag till

Lag om ändring i lag om kontant arbetsmarknadsstöd¹

KSA-utredningens förslag

Sjukpenningutredningens förslag

18 §

Kontant arbetsmarknadsstöd utgår för dag med en tvåhundra-sextiofjärdedel av *det för maj* föregående år fastställda basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Brutet kronotal utjämnas till närmast högre kronotal.

Kontant arbetsmarknadsstöd utgår för dag med en tvåhundra-sextiofjärdedel av *ett hundra trettio procent av det för november* föregående år fastställda basbeloppet enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring. Brutet kronotal utjämnas till närmast högre kronotal.

20 §

Uppbär stödtagare änke- eller änklingspension eller annan ålderspension än enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, nedsättes det kontanta arbetsmarknadsstödet med pensionsbeloppet. Uppbär han mindre än helt förtidspension eller mindre än helt sjukbidrag enligt nämnda lag, får arbetsmarknadsstödet icke överstiga ett belopp som motsvarar helt sådant stöd minskat med ersättningsbeloppet *efter avdrag för preliminär skatt*.

Uppbär stödtagare änke- eller änklingspension eller annan ålderspension än enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, nedsättes det kontanta arbetsmarknadsstödet med pensionsbeloppet. Uppbär han mindre än helt förtidspension eller mindre än helt sjukbidrag enligt nämnda lag, får arbetsmarknadsstödet icke överstiga ett belopp som motsvarar helt sådant stöd minskat med ersättningsbeloppet.

Uppbär stödtagare livränta från försäkringsinrättning på grund av yrkesskada eller olycksfall, nedsättes stödet enligt grunderna i första stycket.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

¹ Med lag om kontant arbetsmarknadsstöd avses KSA-utredningens lagförslag.

**Förslag till
Lag om ändring i kommunalskattelagen (1928:370)**

Härigenom förordnas i fråga om kommunalskattelagen (1928:370)
dels att 19 §, 32 §, 53 § 1 mom. och anvisningarna till 19 § skall ha
nedan angivna lydelse,

dels att till anvisningarna till 21, 24, 28 och 32 §§ skall fogas nya
punkter, benämnda respektive punkt 11, 9, 9 och 12, av nedan angivna
lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

19 §

Till skattepliktig inkomst enligt denna lag räknas *icke*:

vad som vid bodelning eller eljest på grund av giftorätt tillfallit make
eller vad som förvärvats genom arv, testamente, fördel av oskift bo eller
gåva;

vinst å icke yrkesmässig avyttring av lös egendom i andra fall än som
avses i 33 § 3 eller 4 mom.;

vinst i svenskt lotteri eller vinst vid vinstdragning på här i riket
utfärdade premieobligationer och ej heller sådan vinst i utländskt lotteri
eller vid vinstdragning på utländska premieobligationer, som uppgår till
högst 100 kronor;

ersättning, som på grund av
sjukförsäkring jämlikt lagen om
allmän försäkring eller försäkring
jämlikt lagen om yrkesskadeför-
säkring tillfallit den försäkrade, så
ock sådan ersättning enligt annan
lag eller särskild författning, som
utgått annorledes än på grund av
sjukförsäkring, som nyss sagts, till
någon vid sjukdom eller olycksfall
i arbete eller under militärtjänst-
göring, ävensom ersättning, vilken
vid sjukdom, olycksfall eller *ar-
betslöshet* tillfallit någon på grund
av annan försäkring, som icke ta-
gits i samband med tjänst, dock
att till skattepliktig inkomst räk-
nas ersättning i form av pension

ersättning, som på grund av
sjukförsäkring jämlikt lagen om
allmän försäkring eller försäkring
jämlikt lagen om yrkesskadeför-
säkring tillfallit den försäkrade *om
ersättningen icke grundas på för-
värvsinkomst av 4 500 kronor el-
ler högre belopp för år*, så ock
sådan ersättning enligt annan lag
eller särskild författning, som ut-
gått annorledes än på grund av
sjukförsäkring, som nyss sagts, till
någon vid sjukdom eller olycksfall
i arbete eller under militärtjänst-
göring *om ersättningen icke grun-
das på förvärvsinkomst av 4 500
kronor eller högre belopp för år*,
ävensom ersättning vilken vid

Nuvarande lydelse

eller annan livränta, så ock ersättning som utgår på grund av trafikförsäkring eller annan ansvarighetsförsäkring och avser förlorad inkomst av skattepliktig natur;

belopp, som till följd av försäkringsfall eller återköp av försäkringen utgått på grund av kapitalförsäkring;

ersättning på grund av skadeförsäkring, dock ej i den mån köpeskilling, som skulle hava influtit därest försäkrad egendom i stället försålts, varit att hänföra till intäkt av jordbruksfastighet, av annan fastighet eller av rörelse eller i den mån ersättningen eljest motsvarar sådan skattepliktig intäkt eller motsvarande sådan avdragsgill omkostnad, vilken är att hänföra till någon av nämnda förvärvskällor;

vinstandel, återbäring eller premieåterbetalning, som utgått på grund av annan personförsäkring än pensionsförsäkring eller sådan sjuk- eller olycksfallsförsäkring som tagits i samband med tjänst, samt vinstandel, som utgått på grund av skadeförsäkring, och premieåterbetalning på grund av skadeförsäkring, för vilket rätt till avdrag för premie icke förelegat;

ersättning jämlikt lagen om ersättning åt smittbärare;

periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, därför givaren jämlikt bestämmelserna i 20 § icke är berättigad till avdrag;

stipendier till studerande vid undervisningsanstalter eller eljest avsedda för mottagarens utbildning;

allmänt barnbidrag;

lön eller annan gottgörelse, som enligt förordningen om sjömansskatt utgör inkomst ombord;

kontantunderstöd, som utgives av arbetslöshetsnämnd med bidrag av statsmedel¹;

invaliditetstillägg eller invaliditetsersättning enligt 9 kap. lagen om allmän försäkring, så ock hemsjukvårdsbidrag, som utgår av kommunala eller landstingskommunala medel till den vårdbehövande;

kommunalt bostadstillägg enligt lagen (1962:392) om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,

kommunalt bostadstillägg till handikappade;

¹ Vid ett genomförande av KSA-utredningens förslag (SOU 1971:42) upphör detta kontantunderstöd.

Föreslagen lydelse

sjukdom eller olycksfall tillfallit någon på grund av annan försäkring, som icke tagits i samband med tjänst, dock att till skattepliktig inkomst *i sin helhet* räknas ersättning i form av pension eller annan livränta, så ock ersättning som utgår på grund av trafikförsäkring eller annan ansvarighetsförsäkring och avser förlorad inkomst av skattepliktig natur;

ersättning jämlikt lagen om ersättning åt smittbärare *om ersättningen icke grundas på förvärvsinkomst av 4 500 kronor eller högre belopp för år*;

bostadstillägg som avses i kungörelserna den 28 maj 1968 (nr 425) om statliga bostadstillägg till barnfamiljer och (nr 426) om statsbidrag till kommunala bostadstillägg till barnfamiljer;

sådan gottgörelse för utgift eller kostnad som arbetsgivare uppburit från pensions- eller personalstiftelse ur medel, för vilka avdrag icke medgivits vid taxering, vid första tillfälle dylika medel finnas i stiftelsen;

komensation av staten för bensinskatt på bensin som förbrukats vid yrkesmässig användning av motorsåg.

(Se vidare anvisningarna.)

32 §

3 mom. Såsom intäkt upptages *icke* vad som av *staten* anvisats till bestridande av särskilda, med vissa tjänster eller uppdrag förenade kostnader, såsom:

utlandstillägg och därmed likställda förmåner för utom riket stationerad personal vid utrikesförvaltningen eller i svensk biståndsverksamhet;

förvaltningskostnadsbidrag och anslag till andra expenser;

å stat uppförd häst- och båtlega;

till beställningshavare vid armén utgående hästgottgörelse för egna tjänstehästar;

resekostnads- och traktamentsersättning;

ägande i följd härav skattskyldig icke göra avdrag för underskott, som kan uppkomma därigenom, att sålunda anvisat anslag icke förslår till täckande av därmed avsedda utgifter.

Vad i första stycket sägs skall äga tillämpning i fråga om motsvarande kostnadsersättning som anvisats av kommun eller skogsvårdsstyrelse. Riksskatteverket må därjämte, när skäl därtill äro, förklara att vad i första stycket sägs skall äga tillämpning i fråga om motsvarande ersättning, som anvisats av annan offentlig institution. Sådant beslut må, när omständigheterna det föranleda, av riksskatteverket återkallas. Över beslut, som riksskatteverket meddelat enligt detta stycke, må klagan icke föras.

Förmånen av fri sjukvård eller fri tandvård, så ock av fri grupplivförsäkring upptages icke såsom intäkt, oavsett om förmånen åtnjuts på grund av statlig eller på grund av kommunal eller enskild tjänst. Har sådan förmån åtnjuts på grund av enskild tjänst och utgått efter väsentligt förmånligare grunder än som gälla för befattningshavare i statens tjänst, skall dock förmånen upptagas såsom intäkt till den del den utgått efter förmånligare grunder än de för

Förmånen av fri sjukvård eller fri tandvård, så ock av fri grupplivförsäkring upptages icke såsom intäkt, oavsett om förmånen åtnjuts på grund av statlig eller på grund av kommunal eller enskild tjänst. Har sådan förmån åtnjuts på grund av enskild tjänst och utgått efter väsentligt förmånligare grunder än som gälla för befattningshavare i statens tjänst, skall dock förmånen upptagas såsom intäkt till den del den utgått efter förmånligare grunder än de för

Nuvarande lydelse

nämnda befattningshavare gällande. Förmån av fri gruppsjukförsäkring enligt grunder som fastställts i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer upptages ej såsom intäkt, om den dagersättning som kan utgå till arbetstagare i högsta sjukpenningklassen enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring, uppgår till högst 10 kronor per dag under tid då sjukpenning kan utgå enligt lagen och till högst 13 kronor per dag under tid då förtidspension kan utgå enligt samma lag.

Såsom intäkt upptages ej heller förmån av mindre värde, som utgått i annat än pengar, därest förmånen kan antagas icke vara avsedd att utgöra direkt vederlag för utfört arbete.

Föreslagen lydelse

nämnda befattningshavare gällande. Förmån av fri gruppsjukförsäkring enligt grunder som fastställts i kollektivavtal mellan arbetsmarknadens huvudorganisationer upptages såsom intäkt.

53 §

1 mom. Skyldighet att erlægga skatt för inkomst åligger så framt ej annat föreskrives i denna lag eller i särskilda bestämmelser, meddelade på grund av överenskommelse eller beslut, varom i 72 och 73 §§ sägs:

a) fysisk person:

för tid, under vilken han varit här i riket bosatt:

för all inkomst, som av honom här i riket eller å utländsk ort förvärvats; samt

för tid, under vilken han ej varit här i riket bosatt:

för inkomst av här belägen fastighet;

för inkomst av rörelse, som här bedrivits;

för avlöning eller annan därmed jämförlig förmån, som utgått av anställning eller uppdrag hos svenska staten eller svensk kommun;

för avlöning eller annan därmed jämförlig förmån, som utgått av annan anställning eller annat uppdrag i den mån inkomsten uppburits härifrån och förvärvats genom verksamhet här i riket;

för pension enligt lagen om allmän försäkring eller på grund av anställning eller uppdrag hos svenska staten eller svensk kommun;

för pension och annan ersättning enligt lagen om allmän försäkring eller pension på grund av anställning eller uppdrag hos svenska staten eller svensk kommun;

för ersättning enligt lagarna om yrkesskadeförsäkring och om ersättning åt smittbärare samt enligt annan lag eller särskild författ-

ning, som utgått till någon vid sjukdom eller olycksfall i arbete eller på grund av militärtjänstgöring;

för annan härifrån uppburen, genom verksamhet här i riket förvärvad inkomst av tjänst;

för vinst å icke yrkesmässig avyttring av fastighet eller rörelse här i riket eller tillhör till sådan fastighet eller rörelse; samt

för belopp vilket motsvarar restituerad, avkortad eller avskriven tilläggspensionsavgift, sjukförsäkringsavgift eller allmän arbetsgivaravgift och med vilket avdrag enligt 46 § 2 mom. åtnjutits vid tidigare års taxeringar;

b) staten:

för inkomst av jordbruksdomäner, skogar samt uthyrda eller med tomträtt eller vattenfallsrätt upplåtna fastigheter; samt

för inkomst av rörelse, som ej härflutit av bank- eller försäkringsrörelse eller av kommunikationsverk med tillhörande byggnader och anläggningar eller av industriell verksamhet, som huvudsakligen avser att tillgodose statens egna behov;

c) landsting, kommuner och andra menigheter ävensom hushållnings-sällskap med stadgar som fastställts av Konungen eller myndighet som Konungen bestämmer:

för inkomst av fastighet och av rörelse;

d) akademier, Nobelstiftelsen samt stiftelsen Dag Hammarskjölds Minnesfond, så ock allmänna undervisningsverk, sådana sammanslutningar av studerande vid rikets universitet och högskolor i vilka de studerande enligt gällande stadgar äro skyldiga att vara medlemmar samt samarbetsorgan för sådana sammanslutningar med ändamål att fullgöra uppgifter som enligt nämnda stadgar ankomma på sammanslutningarna, sjömanshus, svenska skeppshypotekskassan, skeppsfartens sekundärlånekassa, norrlandsfonden, malmfonden för forsknings- och utvecklingsarbete, järnkontoret, så länge kontorets vinstmedel användas till allmänt nyttiga ändamål och kontoret icke lämnar utdelning åt sina delägare, aktiebolaget tipstjänst, svenska penninglotteriet aktiebolag, allmänna pensionsfonden, allmänna sjukförsäkringsfonden, pensionsstiftelser som avses i lagen om tryggande av pensionsutfästelse m. m., allmänna försäkringskassor, understödsföreningar, som icke bedriva till livförsäkring hänförlig verksamhet, personalstiftelser som avses i lagen om tryggande av pensionsutfästelse m. m. med ändamål uteslutande att lämna understöd vid arbetslöshet, sjukdom eller olycksfall, stiftelser som bildats enligt avtal mellan organisationer av arbetsgivare och arbetstagare med ändamål att utgiva avgångsersättning till friställd arbetstagare ävensom sådana ömsesidiga försäkringsbolag, som avses i lagen om yrkesskadeförsäkring;

för inkomst av fastighet;

e) kyrkor, andra trossamfund än svenska kyrkan därest de utöva kyrklig verksamhet, sjukvårdsinrättningar vilkas verksamhet ej bedrivs i

vinstsyfte, barmhärtighetsinrättningar, stiftelser som hava till huvudsakligt ändamål att under samverkan med militär eller annan myndighet stärka rikets försvar eller att, utan begränsning till viss familj, vissa familjer eller bestämda personer, främja vård och uppfostran av barn eller lämna understöd för beredande av undervisning eller utbildning eller utöva hjälpverksamhet bland behövande eller främja vetenskaplig forskning, ävensom sådana föreningar vilka, utan att i sin verksamhet tillgodose medlemmarnas ekonomiska intressen, huvudsakligen verka för ändamål av den i fråga om stiftelser här angivna art:

för inkomst av fastighet och av rörelse;

f) svenska aktiebolag och sådana bolag, som enligt särskild författning äro skyldiga att avstå sin vinst, ekonomiska föreningar, samfund, stiftelser, understödsföreningar, som bedriva till livförsäkring hänförlig verksamhet, verk, inrättningar och andra inländska juridiska personer, därunder inbegripna ägare av för gemensamt behov avsatta så kallade besparingsskogar, häradsallmänningar och andra likartade samfälligheter, som förvaltas självständigt för delägarnas gemensamma räkning, samtliga i den mån de ej inbegripas under punkterna d) och e):

för all inkomst, som här i riket eller å utländsk ort förvärvats;

g) utländska bolag:

för inkomst av här belägen fastighet;

för inkomst av rörelse, som här bedrivits; samt

för vinst å icke yrkesmässig avyttring av fastighet eller rörelse här i riket eller tillbehör till sådan fastighet eller rörelse.

Riksskatteverket må, om särskilda skäl därtill äro, efter ansökan förklara, att stiftelse eller förening, som har till huvudsakligt ändamål att främja nordiskt samarbete, i fråga om skattskyldighet eller eljest vid tillämpning av denna lag skall anses jämställd med stiftelse eller förening, som ovan i första stycket vid e) angives. Sådant beslut må, när omständigheterna det föranleda, av riksskatteverket återkallas. Över beslut, som riksskatteverket meddelat enligt detta stycke, må klagan icke föras.

Anvisningar

till 19 §

Socialhjälp, begravningshjälp samt underhåll, som lämnats fänge eller patient å hospital, m. m. dyl. är icke att hänföra till skattepliktig inkomst. Detsamma gäller i fråga om till föreningar influatna medlemsavgifter.

Utbytes sådan livränta eller del därav, som enligt bestämmelserna i 32 § i sin helhet skall räknas såsom skattepliktig intäkt, mot belopp för en gång, skall beträffande detta belopp i beskattningshänseende gälla vad om sådan livränta är stadgat. Sker utbyte, helt eller delvis, av annan livränta än nyss sagts mot engångsbelopp, skall beloppet anses utgöra icke skattepliktig intäkt.

Bestämmelsen att till skatte- Lön, som utgår från arbets-

Nuvarande lydelse

pliktig inkomst icke räknas ersättning, som på grund av sjukförsäkring jämlikt lagen om allmän försäkring tillfallit den försäkrade, avser icke lön, som utgår från arbetsgivare i sådant fall, då denne på grund av 3 kap. 16 § andra eller tredje stycket nämnda lag äger uppbära arbetstagaren tillkommande ersättning från allmän försäkringskassa. För arbetsgivaren är den av honom i nämnda fall uppburna ersättningen från försäkringskassan ävensom annan därifrån uppburen ersättning i anledning av kostnad för den anställdes räkning att betrakta som skattepliktig inkomst, dock att ersättningen icke är skattepliktig för arbetsgivaren, därest den till den anställda utbetalda lönen eller den för honom havda kostnaden utgör för arbetsgivaren icke avdragsgill utgift i förvärvskälla. Ersättning, som annorledes än i form av pension eller annan livränta utbetalas av arbetsgivare vid yrkesskada i de fall, då arbetsgivaren står s. k. självrisk enligt lagen om yrkesskadeförsäkring, räknas icke till skattepliktig inkomst i vidare mån än ersättningen överstiger vad som skulle hava utgått vid försäkring enligt sistnämnda lag.

Skatteplikt föreligger icke för bidrag från stat eller kommun, vilka enligt av Kungl. Maj:t eller av statlig myndighet meddelade bestämmelser utgå, i samband med utbildning eller omskolning, till arbetslösa och partiellt arbetsföra samt med dem i fråga om sådana bidrag likställda. Skatteplikt föreligger ej heller för bidrag som utgår enligt förordningen om bidrag till vanföra ägare av motorfordon.

Näringshjälp eller bidrag enligt 57, 58 eller 62 § arbetsmarknadskun-

Föreslagen lydelse

givare i sådana fall, då denne på grund av 3 kap. 16 § andra eller tredje stycket lagen (1962:381) om allmän försäkring äger uppbära arbetstagaren tillkommande ersättning från allmän försäkringskassa, är skattepliktig intäkt. För arbetsgivaren är den av honom i nämnda fall uppburna ersättningen från försäkringskassan ävensom annan därifrån uppburen ersättning i anledning av kostnad för den anställdes räkning att betrakta som skattepliktig inkomst, dock att ersättningen icke är skattepliktig för arbetsgivaren, därest den till den anställda utbetalda lönen eller den för honom havda kostnaden utgör för arbetsgivaren icke avdragsgill utgift i förvärvskälla. Ersättning, som annorledes än i form av pension eller annan livränta utbetalas av arbetsgivare vid yrkesskada i de fall, då arbetsgivaren står s. k. självrisk enligt lagen om yrkesskadeförsäkring räknas till skattepliktig inkomst enligt de grunder som skulle hava gällt vid försäkring enligt sistnämnda lag.

Skatteplikt föreligger icke för bidrag från stat eller kommun, vilka enligt av Kungl. Maj:t eller av statlig myndighet meddelade bestämmelser utgå, i samband med utbildning eller omskolning, till arbetslösa och partiellt arbetsföra samt med dem i fråga om sådana bidrag likställda i den mån bidragen avse traktamente och särskilt bidrag. Skatteplikt föreligger ej heller för bidrag som utgår enligt förordningen om bidrag till vanföra ägare av motorfordon.

görelsen den 3 juni 1966 (nr 368) är icke att hänföra till skattepliktig inkomst, i den mån näringshjälpen eller bidraget lämnats till bestridande av kostnader, för vilka rätt till avdrag icke föreligger vare sig direkt såsom omkostnad eller i form av årliga värdeminskningssavdrag. Omställningsbidrag enligt nämnda kungörelse utgör dock skattepliktig intäkt¹.

Skatteplikt föreligger ej heller för bidrag, som stiftelsen Dag Hammar-skjöld's Minnesfond till fullföljande av sitt ändamål utgeber för mottagarens utbildning.

Enligt 46 § 2 mom. första stycket 4) föreligger viss rätt till avdrag för bidrag till barns underhåll. Med hänsyn till begränsningarna i avdragsrätten är sådant bidrag det oaktat att likställa med periodiskt understöd eller därmed jämförlig periodisk intäkt, därför givaren jämlikt bestämmelserna i 20 § icke är berättigad till avdrag. I följd härav skall underhållsbidraget icke hänföras till skattepliktig intäkt av tjänst som avses i 31 och 32 §§.

till 21 §

11. Sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och lagen (1954:243) om yrkeskadeförsäkring hänföres till skattepliktig intäkt av jordbruksfastighet om sjukpenningen grundas på inkomst, som utgör intäkt av jordbruksfastighet och uppgår till 4 500 kronor eller högre belopp för år. Till intäkt av jordbruksfastighet hänföres under nämnda förutsättningar också ersättning enligt lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare.

till 24 §

9. Sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och lagen (1954:243) om yrkeskadeförsäkring hänföres till skattepliktig intäkt av annat fastighet om sjukpenningen grundas på inkomst som utgör intäkt av annan fastighet och uppgår till 4 500 kronor eller högre belopp för år. Till intäkt av annan fastighet hän-

¹ Vid ett genomförande av KSA-utredningens förslag (SOU 1971:42) bör skatteplikten omfatta även kontant arbetsmarknadsstöd.

föres under nämnda förutsättningar också ersättning enligt lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare.

till 28 §

9. Sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och lagen (1954:243) om yrkeskadeförsäkring hänföres till skattepliktig intäkt av rörelse om sjukpenningen grundas på inkomst, som utgör intäkt av rörelse och uppgår till 4 500 kronor eller högre för år. Till intäkt av rörelse hänföres under nämnda förutsättningar också ersättning enligt lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare.

till 32 §

12. Sjukpenning enligt lagen (1962:381) om allmän försäkring och lagen (1954:243) om yrkeskadeförsäkring hänföres till skattepliktig intäkt av tjänst om sjukpenningen grundas på inkomst som utgör intäkt av tjänst och uppgår till 4 500 kronor eller högre belopp för år. Till intäkt av tjänst hänföres under nämnda förutsättningar också ersättning enligt lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare samt annan lag eller särskild författning, som utgått annorledes än på grund av försäkring, som nyss sagts, till någon vid sjukdom eller olycksfall i arbete eller på grund av militärtjänstgöring.

Dagpenning vid arbetslöshet räknas som skattepliktig intäkt av tjänst.

Detsamma gäller grundbidrag, hyresbidrag på hemorten och

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

barntillägg, vilka enligt av Kungl. Maj:t eller av statlig myndighet meddelade bestämmelser utgå, i samband med utbildning eller omskolning, till arbetslösa eller partiellt arbetsföra samt med dem i fråga om sådana bidrag likställda.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974. Äldre bestämmelser gäller dock i fråga om 1974 års taxering och eftertaxering för år 1974 och tidigare år. De äldre bestämmelserna gäller också i fråga om sådana ersättningar och förmåner som avser tiden före ikraftträdandet.

**Förslag till
Lag om ändring i uppbördsförordningen (1953:272)**

Härigenom förordnas, att 3 § 3 mom. och 39 § 3 mom. uppbördsförordningen (1953:272) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 §

3 mom. Kungl. Maj:t må förordna, att preliminär A-skatt skall utgå för tilläggspension enligt lagen om allmän försäkring samt för folkpension som utbetalas tillsammans med tilläggspension eller annan förmån.

Om det är särskilt påkallat från uppbördssynpunkt, må Kungl. Maj:t förordna att preliminär A-skatt skall utgå även för annan inkomst än sådan som utgör den skattskyldiges huvudsakliga inkomst av tjänst eller likställes därmed enligt 2 mom. under 1 andra stycket.

Har förordnande meddelats enligt detta moment, skall i fråga om inkomst som förordnandet avser gälla vad Kungl. Maj:t föreskriver om beräkning av preliminär skatt, avdrag för preliminär och kvarstående skatt samt ansvarighet för sådan skatt, m. m.

Även i andra fall äger Kungl. Maj:t, då så är särskilt påkallat, föreskriva om beräkning av preliminär skatt samt avdrag för preliminär och kvarstående skatt.

(Se vidare anvisningarna.)

39 §

3 mom. Har Kungl. Maj:t meddelat föreskrift som i 3 § 2 mom. under 1 tredje stycket sägs, skall i fråga om skyldighet att verkställa skatteavdrag, m. m., gälla vad Kungl. Maj:t med anledning därav förordnar.

Även i andra fall äger Kungl. Maj:t, då så är särskilt påkallat, föreskriva att skatteavdrag för kvarstående skatt inte skall göras.

(Se vidare anvisningarna.)

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1974.

Lagen (1962:381) om allmän försäkring

3 kap.

1 § Avskaffandet av systemet med placering av de försäkrade i sjukpenningklasser har föranlett betydande omredigeringar av de inledande bestämmelserna i kapitlet. De grundläggande förutsättningarna för tillhörighet till sjukpenningförsäkringen har samlats i denna paragraf. Första stycket upptar huvudfallet, nämligen försäkringstillhörighet grundad på *förvärvsarbete*. I andra stycket ges bestämmelser för *hemmamakeförsäkringen*.

2 § I denna paragraf anges liksom hittills grunderna för beräkningen av den inkomst som ligger till grund för skyddet genom sjukförsäkringen. Som framgått av den allmänna motiveringen införs här ett system med beräkning av *sjukpenninggrundande inkomst*, som får en funktion motsvarande den nuvarande placeringen i sjukpenningklass.

Första stycket innehåller en definition av termen *sjukpenninggrundande inkomst* som anknyter till nuvarande regler för bestämning av årsinkomst av *förvärvsarbete* för inplacering i sjukpenningklass. Undantagande från försäkringen för tilläggs pension medför f. n. för sjukpenningförsäkringens del den konsekvensen att den försäkrade, såvitt gäller inkomst av annat *förvärvsarbete* än anställning, är försäkrad enbart för *grundsjukpenning*. I och med att uppdelningen i

grundsjukpenning och *tilläggsjukpenning* försvinner har ansetts att undantagande bör få konsekvensen att sjukpenningförsäkringen helt träder ur funktion såvitt gäller annat än *anställningsinkomst*. En regel härom har tagits upp i sista punkten av första stycket.

Andra stycket innehåller bestämmelser om fördelning av den sjukpenninggrundande inkomsten på *anställningsinkomst* och *inkomst av annat förvärvsarbete* när den sammanlagda inkomsten överstiger sju och en halv gånger basbeloppet. Regeln, vars förebild är motsvarande regel beträffande pensionsgrundande inkomst, innebär att *anställningsinkomst* alltid läggs i botten och får betydelse bl. a. för *avgiftsdebiteringen*.

I tredje stycket som handlar om beräkningen av den sjukpenninggrundande inkomsten har i fråga om uppskattningen av värdet av naturaförmåner anknytningen till reglerna om taxering till kommunal inkomstskatt ersatts med en hänvisning till de regler som gäller för beräkning av preliminär skatt. Syftet med ändringen är att få ett så aktuellt värde som möjligt på förmånerna. De värden som gäller återfinns i preliminärskattetabellen.

3 § Frånsett redaktionella ändringar har vidtagits den ändringen att regeln i 4 kap. 3 § som bestämmer omfattningen av sjukpenningförsäkringen för ålderspensionärer överförts till förevarande paragraf, vilket ansetts vara till fördel från systematisk synpunkt.

4 § Som framgår av den allmänna motive-
ringen avses sjukpenning utgå med en fast
andel av den sjukpenninggrundande inkom-
sten. Tabellen som f. n. finns intagen i första
stycket i paragrafen har således kunnat und-
varas. I stället anges att hel sjukpenning för
dag utgör 90 % av den fastställda sjukpen-
ninggrundande inkomsten delad med 365,
alltså utslagen på kalenderdag. Regeln att
sjukpenning utgår i hela kronor har avseende
också på halv sjukpenning. Sjukpenningen
för hemmamekan har som utvecklats i den all-
männa motiveringen räknats upp till åtta
kronor i samband med att barn tillägget slo-
pats.

Andra stycket i paragrafen upptar bestäm-
melser om sjukpenningavdrag vid sjukhus-
vård.

F. n. minskas sjukpenningen med 5 kr. för
dag, dock högst med hälften av sjukpen-
ningen, för tid då försäkrad åtnjuter sjukhus-
vård. Ett generellt sjukpenningminimum på
6 kr. gäller dock för försäkrade med barn.
Avdragsbestämmelsen motiverades vid till-
komsten med att försäkrad under tid för
sjukhusvård i regel inte har några särskilda
kostnader för mat, läkemedel m. m. Enligt
förslag i prop. 1972:104 skall avdraget —
med bibehållande av de särskilda begräns-
ningsreglerna — höjas till 10 kr. per dag
fr. o. m. år 1973.

Även om minskningen av sjukpenningen
under tid för sjukhusvård är relativt blygsam,
begagnas den i vårdpolitiken i syfte att neu-
tralisera effekten av den avgiftsfrihet som rå-
der för de försäkrade vid slutenvård, jämfört
med den avgiftsbelagda öppna vården, och
således för att i viss mån styra inriktningen
av efterfrågan på sjukhusvård. Från admini-
strativ synpunkt medför emellertid avdraget
betydande komplikationer. Här kan hänvisas
till framställningen i detta avseende i sjukför-
säkringsutredningens betänkande Förmåner
och avgifter i slutenvård m. m. (SOU 1967:
63). För den händelse avdraget på sjukpen-
ning vid sjukhusvård bibehålls vill utred-
ningen, för att lösa de administrativa pro-
blem som avdraget vållar i samband med in-
förande av skattepliktigt sjukpenning, uttala

att preliminärskatteavdraget på sjukpen-
ningen enligt utredningens mening bör göras
före sjukhusavdraget. De ovan angivna kost-
nadsposter som motiverat sjukhusavdraget är
nämligen närmast att hänföra till privata lev-
nadskostnader, som ju inte är avdragsgilla vid
beskattning. Hela det nominella sjukpen-
ningbeloppet bör således bli skattepliktigt
även i detta fall.

De föreslagna nya bestämmelserna har ut-
formats med nyss nämnd utgångspunkt. Det
har i enlighet med förslaget i propositionen
räknats med ett maximalt avdragsbelopp på
10 kr. Liksom f. n. bör avdragsmaximum i
det enskilda fallet också bli beroende av stor-
leken av sjukpenningen (före skatt). På
grund av att avdrag också skall göras för
skatt har garantiregeln ansetts böra skärpas
så att högst en tredjedel av sjukpenningen
skall kunna tas i anspråk för avdrag vid sjuk-
husvård. Maximalt sjukpenningavdrag skall
således göras först när sjukpenningen uppgår
till 30 kr. Som en konsekvens av förslaget
om barn tilläggets avskaffande har vidare det
särskilda garantibeloppet för försäkrad med
barn höjts till 8 kr.

4 § innehåller f. n. också bestämmelser
om fördelning av sjukpenningavdraget på
grundsjukpenning, tilläggsjukpenning grund-
ad på anställningsinkomst och tilläggsjuk-
penning grundad på inkomst av annat för-
värvsarbete. Dessa bestämmelser, som har be-
tydelse i finansieringshänseende, förorsakar
oproportionerligt administrativt arbete och
har ansetts kunna utgå. De beräkningar som
erfordras i här angivet hänseende synes i stäl-
let kunna grundas på en schablonmässig upp-
delning av sjukpenningavdraget.

5 § Första stycket har genomgått ändringar
med anledning av att sjukpenningklassplace-
ringen ersätts av ett nytt förfarande för be-
stämmande av tillhörighet till sjukpenning-
försäkringen. Grundas försäkringstillhörighe-
ten på förvärvsarbete skall i beslutet anges
den sjukpenninggrundande inkomstens stor-
lek och art. För den som blir sjukpenning-
försäkrad som hemmamekan skall detta anges.

Vad gäller de omständigheter som föränle-

der omprövning av försäkringstillhörigheten har punkten c) som avser fall av förtidspension formulerats om med hänsyn till att förtidspension enligt fr. o. m. den 1 juli 1972 gällande regler kan beviljas på enbart arbetsmarknadsmässiga grunder.

Andra stycket innehåller bestämmelser om tidpunkt för ändring av försäkrads placering i sjukpenningklass och tredje stycket ett principiellt förbud mot ändring under pågående sjukdom. I dessa bestämmelser föreslår utredningen i samband med avskaffandet av klassplaceringssystemet materiella ändringar. Bakgrunden till förslaget är följande.

Enligt 6 § är försäkrad skyldig att så snart ske kan och senast inom två veckor till försäkringskassan anmäla sådan stadigvarande ändring i sina inkomstförhållanden som är av betydelse för placeringen i sjukpenningklass. Enligt 5 § andra stycket träder ändringen i kraft vid det månadsskifte som inträffar närmast efter det försäkringskassan fattat beslut härom, dvs. i regel vid månadsskiftet efter det anmälan kommit in till kassan. Om den försäkrade då är sjuk, uppskjuts ändringen till efter tillfrisknandet.

Att det vid tillkomsten av den allmänna sjukförsäkringen fastställdes att klassplaceringsändringarna skulle ske vid månadsskiftet, föranleddes av att sjukpenningavgiften skulle debiteras för månad. Detta förfarande tillämpas alltjämt.

Med anledning av motioner till 1969 års riksdag uttalade andra lagutskottet i sitt av riksdagen godkända utlåtande nr 48 bl. a. att de nuvarande reglerna i AFL om tidpunkten för ändring av sjukpenningklass kan leda till otillfredsställande resultat för den enskilde vid långtidssjukdomar. Utskottet framhöll att detta inte minst gäller i fall då en person första gången går ut i förvärvslivet eller då han på grund av studier eller av annan anledning under en längre tid inte haft arbetsinkomst. Enligt utskottet borde därför AFL ändras i det aktuella avseendet. Det borde således göras möjligt för den, som iakttagit sin skyldighet att anmäla inkomständering, att bli inplacerad i högre sjukpenningklass även om han efter anmälan drabbades av

sjukdom som varade vid det månadsskifte då ändringen skulle ske.

I skrivelse till riksförsäkringsverket den 12 december 1969 uppdrog Kungl. Maj:t åt verket att verkställa utredning rörande den av andra lagutskottet i ovan nämnda utlåtande behandlade frågan.

Riksförsäkringsverket har i anledning härav den 11 april 1972 avlämnat förslag till ändringar i lagstiftningen. I anslutning till sitt utredningsuppdrag har verket tagit upp till behandling även en i motion till innevarande års riksdag berörd fråga om ändrad klassplacering vid inkomständering under pågående sjukdom. Förslaget har överlämnats till sjukpenningutredningen för att beaktas vid utredningsuppdragets fullgörande.

Den huvudsakliga innebörden i riksförsäkringsverkets förslag är att, när försäkrad anmält inkomstökning men därav föranledd placering i högre sjukpenningklass på grund av sjukdom inte träder i kraft vid påföljande månadsskifte, klassplaceringen skall träda i tillämpning dagen efter den då sjukpenning utgått under en väntetid av 30 dagar. Riksförsäkringsverket framhåller, att också ändring till lägre sjukpenningklass bör kunna ske vid sjukdom med tillämpning av den föreslagna väntetiden.

Riksförsäkringsverkets förslag innebär i princip ingen ändring av reglerna om att klassplaceringsändring skall ske vid månadsskifte. Den som anmäler inkomständering till försäkringskassan under t. ex. juli månad skall — om han inte blir sjuk — få sjukpenningklassen ändrad fr. o. m. den 1 augusti. Har han anmält inkomständering den 2 juli och insjuknar han påföljande dag, uppskjuts däremot ändringen av klassplaceringen om han fortfarande är sjuk vid månadsskiftet juli—augusti. Utgår man från att han får sjukpenning fr. o. m. den 4 juli, kan klassplaceringsändringen enligt verkets förslag träda i kraft den 3 augusti. Då har han uppburit sjukpenning för tiden 4 juli—2 augusti, alltså i 30 dagar.

Som utredningen närmare utvecklat i kap. 14 torde sjukförsäkringsavgiften för försäkrade med anställningsinkomst kunna debite-

ras av den lokala skattemyndigheten på grundval av den av myndigheten bestämda årsinkomsten av förvärvsarbete för föregående år. För försäkrade med inkomst av annat förvärvsarbete än anställning samt för försäkrade med sådan sjukpenning som grundas på förvärvsinkomst understigande 4 500 kr. bör kassorna liksom för närvarande räkna ut sjukförsäkringsavgiften.

Med här avsett sätt för debitering av sjukförsäkringsavgiften bortfaller skälet för att bibehålla månadsskifte som tidpunkt för ändring av sjukpenninggrundande inkomst, i vart fall för försäkrade med anställningsinkomst. Den försäkrade får nämligen med detta förfarande erlagga en sjukförsäkringsavgift som grundas på hans verkliga inkomst av förvärvsarbete under året oberoende av det försäkringsskydd som gällt under året. Efter anmälan från den försäkrade om ändrad sjukpenninggrundande inkomst skulle därför i och för sig ändringen kunna tänkas ske omedelbart.

Kravet på anmälan om inkomständering i anslutning till inträffad förändring bör enligt utredningens mening finnas kvar. Denna form av förhandsanmälan har flera fördelar. För försäkringskassan är det betydelsefullt att beslutet om ändring av sjukpenninggrundande inkomst blir fattat när den försäkrade är frisk, så att sjukpenningutbetalning kan ske utan föregående utredning vid sjukdom. Förfaringsättet är också ägnat att nedbringa risken för tvist mellan den försäkrade och kassan om beräkningen av inkomstunderlaget för sjukpenning. För den försäkrade innebär det att han vet vilken sjukpenning han kan få vid sjukdom.

Om kravet på anmälan om inkomständering inom två veckor bibehålls, men ändring av sjukpenninggrundande inkomst får ske omedelbart efter det anmälan inkommit, torde man kunna utgå från att ett avsevärt antal anmälningar om ändrad inkomst kommer att lämnas in till kassorna först i samband med inträffat sjukfall. Den som tidigare glömt bort att anmäla ändrad inkomst upptäcker sin försummelse i samband med insjuknandet. En sådan ordning skulle kunna ge upp-

hov till en mängd utredningar i samband med sjukfall och försena sjukpenningutbetalningen.

Med hänsyn till vad nyss sagts är utredningen i princip ense med riksförsäkringsverket om att beslut om ändrad sjukpenninggrundande inkomst i samband med sjukdomsfall bör få träda i tillämpning först efter en viss väntetid.

Om emellertid ändring av sjukpenninggrundande inkomst får ske först efter en väntetid för den som är faktiskt sjuk men omedelbart efter inkomsten anmälan för den som är frisk, skulle den som är sjuk när han gör anmälan om ändrad inkomst genom att vänta med sjukanmälan kunna åstadkomma att han får sin sjukpenninggrundande inkomst höjd med omedelbar verkan. Skulle han däremot ha sjukanmält sig genast i samband med anmälan om ändrad arbetsinkomst måste han under väntetiden nöja sig med en lägre sjukpenning. I sistnämnda fall skulle nämligen väntetid för ändringen tillämpas. Detta leder fram till att man, för att förhindra sådan spekulation, bör bestämma en viss väntetid efter anmälan om inkomständering i samtliga fall innan ändringen tillåts träda i kraft. Frågan är då om, som riksförsäkringsverket föreslagit, 30 dagar är en lämplig tid. Med verkets förslag kan den som är frisk få ändring vid månadsskiftet t. o. m. om han anmält ändringen den sista dagen i månaden. Enligt utredningens förslag skall däremot väntetid alltid tillämpas och ändringsbeslutens anknytning till månadsskifte bryts. De förändringar i avgiftsreglerna som utredningen tänkt sig minskar också behovet av en längre väntetid. Efter övervägande av olika alternativa tider har utredningen funnit att 15 dagar skulle kunna vara en godtagbar väntetid för ikraftträdande av beslut om höjning eller sänkning av sjukpenninggrundande inkomst. Enligt utredningen saknas motiv att tillämpa särskilda regler för försäkrad som har inkomst av annat förvärvsarbete än anställning. För dessa försäkrade bör dock, för att syftet med väntetidsregeln inte skall förfelas, förekommande karenstid för sjukpenningen läggas till väntetiden.

När sjukpenninggrundande inkomst fastställs i samband med inskrivning i försäkringskassa bör på motsvarande sätt som nu inkomsten gälla fr. o. m. tidpunkten för inskrivningen.

Det principförslag för vilket nu redogjorts har resulterat i att i andra stycket av 5 § givits en regel om femton dagars frist för beslut om ändring av sjukpenningförsäkring förorsakad av inkomständring. Beträffande ändring av annan anledning anges att ändringen skall ske så snart anledning till ändringen uppkommit. Den specialregel som givits för upphörande av hemmamekeförsäkring i samband med dödsfall har också jämkats med hänsyn till att ändring inte längre knyts till visst månadsskifte. Intet hindrar givetvis att riksförsäkringsverket, exempelvis för att tillgodose kravet på samordning mellan sjukpenningförsäkring och pensionering, utfärdar anvisningar om tidpunkt för ändring av sjukpenningförsäkring i därav berörda fall.

Beträffande försäkrade som övergångsvis kvarstår i sjukpenningklass till följd av att de har en förvärvsinkomst av 1 800 men ej 4 500 kr. per år skall enligt vad utredningen förordat i kap. 10 de nuvarande reglerna för sjukpenningförsäkringen alltjämt gälla. I fråga om beslut om klassändring i dessa fall bör emellertid de föreslagna reglerna i 3 kap. 5 § äga motsvarande tillämpning.

Tredje stycket av paragrafen, som innehåller förbud mot ändring av sjukpenningklass under sjukdom, har mot nyss angiven bakgrund fått utgå.

Fjärde stycket har undergått formella ändringar.

6 § I första stycket fastslås, i likhet med vad nu gäller, den försäkrades skyldighet att anmäla ändringar i sina inkomstförhållanden som är av beskaffenhet att påverka rätten till sjukpenning eller sjukpenningens storlek.

Som en motsvarighet till den försäkrades nu angivna åliggande har i ett andra stycke i paragrafen tagits in bestämmelser om försäkringskassans skyldighet att självmant skaffa in uppgifter om ändringar i inkomstförhållanden och andra omständigheter som har

betydelse för sjukpenningförsäkringen. Beträffande bakgrunden till bestämmelsen hänvisas till den allmänna motiveringen i kap. 10.

7 § Genom en omformulering av paragrafens första stycke har understrukits att det i princip är en förutsättning för att sjukpenning skall utgå att det faktiskt förelegat ett av sjukdom förorsakat bortfall av förvärvsinkomst. I fråga om hemmamekeförsäkringen som inte anknyter till inkomstbortfall får för utbetalning av sjukpenning likaledes i princip krävas att sjukdomen nedsatt förmågan att utföra hushållsyrkor med minst hälften och därigenom faktiskt vållat den försäkrade avbräck.

Ändringarna har till syfte att möjliggöra ett slopande av bestämmelserna i 15 §, som givit upphov till missförstånd om sjukpenningförsäkringens innebörd i konventions-sammanhang. Europarådets generalsekreterare har sålunda i skrivelse till svenska regeringen begärt klarläggande huruvida bestämmelserna i 3 kap. 15 § AFL är förenliga med Sveriges åtaganden enligt den sociala balk jämte tilläggsprotokoll som Europarådet antagit och Sverige anslutit sig till.

Bestämmelserna i 15 § har behövts till stöd för att vägra utbetala sjukpenning i situationer då den försäkrade visserligen lidit av sjukdom som förorsakat nedsättning av arbetsförmågan med minst hälften men något faktiskt inkomstbortfall som hänfört sig till sjukdomen inte uppkommit. De situationer som avsetts med bestämmelserna i 15 § är bl. a. då någon fullgör vämpliktstjänstgöring eller vapenfri tjänst, är intagen i häkte eller fängvårdsanstalt eller är intagen i allmän vårdanstalt för alkoholmissbrukare. Dessa bestämmelser avses därför bli upphävda.

Någon saklig ändring i vad hittills gällt åsyftas inte med vad nu föreslagits. Liksom hittills skall man således i andra fall än som avsetts i 15 § inte vara nödsakad att undersöka i vad mån sjukdomen i det särskilda fallet gett upphov till inkomstbortfall.

9 § Till den nuvarande sjukpenningen utges enligt bestämmelserna i 9 § barntillägg för barn under 16 år. Bestämmelser härom har gällt sedan den allmänna sjukförsäkringen infördes år 1955. Eftersom sjukpenningens kompensationsgrad då bedömdes uppgå till ca två tredjedelar av nettoinkomsten, kunde det vara naturligt att ge ett ytterligare ekonomiskt stöd till försäkrad med barn. Sedan dess har kompensationsgraden inom sjukförsäkringen höjts till ca 80 % och i det föregående har utredningen föreslagit en ytterligare förstärkning av sjukpenningsskyddet. Utredningen har med hänsyn härtill ansett att det inte längre finns fog att arbeta med särskilda barntillägg till sjukpenning. Till följd härav har 9 § föreslagits upphävd. Det kan i detta sammanhang nämnas att det i familjepolitiska kommitténs förut angivna slutbetänkande förutsatts att barntillägget slopas. Sjukpenningbeloppet inom hemmamakeförsäkringen har, som redan angivits i motiveringen till 2 §, föreslagits höjt med 2 kr., vilket motsvarar det barntillägg som vanligtvis utgår i dag.

Beträffande försäkrade som övergångsvis är sjukpenningförsäkrade till följd av att de har en förvärvsinkomst av 1 800 men ej 4 500 kr. per år avses barntillägg fortfarande utgå till sjukpenningen enligt nuvarande regler.

Är försäkrad i den situationen att han uppfyller villkoren för hemmamakeförsäkring enligt de nya bestämmelserna och samtidigt har rätt att vara sjukpenningförsäkrad på grund av förvärvsinkomst enligt övergångsbestämmelserna, bör han enligt utredningens mening ha rätt att välja det för honom gynnsammaste alternativet.

10 § Denna paragraf innehåller den s. k. fridagsregeln. Enligt bestämmelse i tredje stycket c) tillämpas ej fridagsregeln i fråga om hemmamakeförsäkrade och inte heller i fråga om försäkrade som till följd av förvärvsinkomst placerats i sjukpenningklass nr 2 men eljest skulle ha uppfyllt villkoren för hemmamakeförsäkring.

I och med att systemet med placering i

sjukpenningklass avskaffas anmäler sig frågan hur gränsen skall dras för tillämpningen av den nu nämnda undantagsregeln på andra än hemmamakeförsäkrade. Sjukpenningklass nr 2 omfattar försäkrade med förvärvsinkomst mellan 1 800 och 2 600 kr. Förvärvsinkomst av sådan storlek medför i det föreslagna nya systemet inte tillhörighet till sjukpenningförsäkringen. Familjepolitiska kommittén har på särskilt uppdrag undersökt frågan om en utvidgning av undantagsregelns tillämplighet till ytterligare persongrupper än som nu omfattas av den. Kommittén har dock i sitt slutbetänkande inte funnit någon framkomlig väg att utvidga regelns tillämplighet utan samband med en radikal omformning av hemmamakeförsäkringen, vilken fråga inte föll inom kommitténs uppdrag. Sjukpenningutredningen, som för sin del instämmer i kommitténs bedömning, har stannat för att regeln i det läge som uppkommer när klassplaceringssystemet avskaffas bör avse enbart försäkrade som faktiskt omfattas av hemmamakeförsäkringen. Försäkrade i nuvarande sjukpenningklass 2 som omfattas av undantagsregeln kommer i fortsättningen att vara hemmamakeförsäkrade, varför någon ändring i praktiken inte inträder.

11 § Beträffande det nya tredje stycket i paragrafen, som avser väntetiden för ändring av sjukpenninggrundande inkomst, hänvisas till vad som sagts vid 5 §.

15 § Denna paragraf föreslås upphävd i enlighet med vad som anförts vid 7 §.

16–18 §§ Ändringarna i förevarande paragrafer betingas av avskaffandet av klassplaceringssystemet och barntilläggen.

4 kap.

3 § Regeln i denna paragraf om begränsning av sjukpenningtiden för ålderspensionärer och likställda har överförs till 3 kap. 3 §.

11 kap.

2–3 §§ Genom tillägg till bestämmelserna i dessa paragrafer klargörs hur sjukpenning,

kontant stöd vid arbetslöshet m. fl. här avsedda förmåner skall betraktas vid beräkningen av pensionsgrundande inkomst. Här om hänvisas till framställningen i 13 kap. av betänkandet. Bestämmelsernas avfattning medför att de allmänna beloppsminima som i paragraferna uppställts för att en inkomst skall beaktas vid beräkning av pensionsgrundande inkomst — 300 kr. resp. 500 kr. — inte blir tillämpliga på här avsedda intäktsposter. Med det system som i 10—12 kap. skisserats för redovisningen av uppburna förmåner har nämligen de praktiska skäl som motiverat införandet av dessa beloppsminima inte den bärkraft att de bör gälla i fråga om här avsedda förmåner.

Införs föräldrapenning enligt familjepolitiska kommitténs förslag och görs sådan förmån skattepliktig bör den hänföras till pensionsgrundande inkomst av anställning enligt 11 kap. 2 §.

13 kap.

2 § Vissa omformuleringar har gjorts med hänsyn till att fastställande av sjukpenninggrundande inkomst träder i stället för placering i sjukpenningklass.

15 kap.

2 § Bestämmelserna i 15 kap. 2 § AFL innehåller två specialregler om förmånligare pensionsberäkning. Reglerna är tillämpliga på försäkrad som är född 1927 eller tidigare och som under visst år uppburit sjukpenning enligt AFL eller YFL eller motsvarande ersättning enligt smittbärlagen i mer än 90 dagar och därvid varit placerad lägst i den sjukpenningklass han skulle ha tillhört om hans årsinkomst av förvärsarbete uppgått till det vid årets ingång gällande basbeloppet. Med angiven förutsättning om ålder tillämpas reglerna också på den som under visst år i mer än 60 dagar uppburit dagpenning från erkänd arbetslöshetskassa eller utbildningsbidrag, om han var berättigad till dagpenning när bidraget började utgå, eller omställningsbidrag.

Reglerna är avsedda att tillgodose de åldersgrupper som går i pension under ATP-systemets uppbyggnadsskede. För en person i sådan ålder kan låg pensionspoäng, orsakad av inkomstbortfall i samband med t. ex. sjukdom eller arbetslöshet, ej — såsom för yngre försäkrade — neutraliseras genom den s. k. femtonårsregeln som allmänt gäller vid beräkning av medelpoängen. Likaledes kan bortfallet av pensionspoäng för något år ej kompenseras av den s. k. trettioårsregeln.

Specialreglerna i 15 kap. 2 § AFL innebär att man vid bestämmande av det poängmedeltal, som skall ligga till grund för beräkningen av tilläggspension bortser från år varunder sjukpenning uppburits under mer än 90 dagar, om medelpoängen därigenom höjs. Vidare gäller att, när det skall bestämmas hur många poängår den försäkrade har, det alltid skall anses som om pensionspoäng tillgodoräknats honom för år varunder förutsättningarna enligt 15 kap. 2 § AFL — bl. a. det nyss angivna 90-dagarsvillkoret — föreligger. De båda specialreglerna kan tillämpas endast med avseende på sammanlagt tre kalenderår.

I och med att sjukpenning, arbetslöshetsersättning och utbildningsbidrag blir pensionsgrundande inkomst framstår till en början specialregeln i 15 kap 2 § AFL om att pensionspoäng alltid skall tillgodoräknas för år för vilket sjukpenning resp. arbetslöshetsersättning utgått i mer än 90 resp. 60 dagar som överflödig.

Den andra specialregeln i 15 kap. 2 § AFL ger möjlighet att bortse från år med låg pensionspoäng vid beräkningen av poängmedeltalet. I det övervägande antalet fall torde det vara sjukdom som medför tillämpning av regeln. Med en pensionsgrundande sjukpenning som kompenserar 90 % av arbetsinkomsten bortfaller motiven för specialregeln i fråga om sjukpenningtid. Motsvarande bedömning kan göras beträffande dagpenning från arbetslöshetsförsäkringen. Inte heller förhållanden i samband med utbildningsbidrag och kontant arbetsmarknadsstöd utgör anledning att behålla regeln när uppburna förmåner i princip grundar rätt till tilläggspension. Ut-

redningen föreslår därför att specialreglerna i 15 kap. 2 § AFL inte skall tillämpas för tid efter det de förmåner som här avses har gjorts pensionsgrundande. För år dessförinnan måste givetvis reglerna fortfarande gälla.

17 kap.

1 § Paragrafen har formulerats om med hänsyn främst till att klassplaceringssystemet och barn tilläggen avskaffas.

19 kap.

1 § I ett nytt femte stycke har inskjutits bestämmelser som innebär att när arbetsgivarinträde skett enligt 3 kap. 16 § utgiven lön vid sjukdom eller barnsbörd inte skall tas i beaktande vid beräkningen av arbetsgivaravgift till den del lönen motsvarar sjukpenning. Angående skälen för bestämmelsen hänvisas till den allmänna motiveringen (avsnitt 14.5.)

2 § Paragrafen har omarbetats med hänsyn till att uppdelningen av avgiften för sjukpenningförsäkringen i en grundsjukpenning- och en tilläggsjukpenningdel avses upphöra. Se härom den allmänna motiveringen (14 kap.).

För debitering av sjukförsäkringsavgift avses genomgående gälla att den försäkrade vid taxering året efter det som avgiften avser påförts till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst. Detta villkor gäller f. n. ej beträffande avgiften till försäkringen för tilläggsjukpenning. Bestämmelse i detta avseende har införts i första stycket.

I andra och tredje styckena har upptagits övriga förutsättningar för debitering av sjukförsäkringsavgift utan att någon saklig förändring i förhållande till vad som nu gäller beträffande avgift för sjukvårdsförmåner resp. grundsjukpenning åsyftats. Fjärde stycket som avser avgift för tilläggsjukpenning har utgått.

3 § Angående skälen för ändringen i paragrafen hänvisas till den allmänna motiveringen (avsnitt 14.5.).

6 § Paragrafen anger normerna för fastställande av sjukförsäkringsavgiftens olika delposter. Bestämmelserna har omarbetats med hänsyn till att avgiften för sjukpenningförsäkringen, som angivits i den allmänna motiveringen, avses utgöra en årsavgift och, såvitt gäller förvärsarbetande, skall beräknas som en procentuell andel av den försäkrades förvärsinkomst. De nuvarande föreskrifterna om beräkning av månadsavgifter för tilläggsjukpenning i andra stycket har således inte fått motsvarighet i de nya bestämmelserna. Eftersom inträffande avbrott i förvärsarbete under ett år påverkar årsinkomstens storlek kommer sådana avbrott emellertid normalt att liksom nu medföra minskning av sjukförsäkringsavgiften.

I ett nytt fjärde stycke har intagits bestämmelser om beräkning av avgiften för sjukpenningförsäkringen. En konsekvens av bestämmelserna om att varje försäkringsgren skall täcka sina egna kostnader är att skilda procentsatser för avgiften skall fastställas för anställningsinkomst resp. inkomst av annat förvärsarbete. Vad gäller inkomst av annat förvärsarbete måste vidare skilda procentsatser bestämmas för försäkring utan karenstid och för försäkring med 3, 33 resp. 93 dagars karenstid.

I fråga om beräkningen av den inkomst som skall utgöra underlag för avgift hänvisas i fjärde stycket till bestämmelserna i 3 kap. 2 §, som i tillämpliga delar skall äga motsvarande tillämpning. Detta innebär bl. a. att begränsningen till sju och en halv gånger basbeloppet skall gälla, likaså verkan av s. k. likställighetsavtal enligt 3 kap. 2 § andra stycket sista punkten. Utgångspunkten för beräkningen är däremot — om man bortser från inkomst av arbete för egen räkning i vissa fall — de uppgifter om den faktiska inkomsten som kommer fram vid taxeringen, inte en uppskattning av en framtida inkomst. Eftersom sjömansskatten innehåller en schablonmässigt beräknad sjukförsäkringsavgift har inkomst som föranleder sjömansskatt undantagits vid den inkomstberäkning som skall ligga till grund för sjukförsäkringsavgiften.

Som angivits i den allmänna motiveringen avses att de lokala skattemyndigheterna skall göra beräkningen såvitt gäller försäkrade med anställningsinkomst medan försäkringskassan skall göra beräkningen i fråga om inkomst av annat förvärvsarbete.

Den nuvarande begränsningen att försäkrads avgift för sjukvårdsförmåner och grundsjukpenning inte får överstiga en tiondel av den till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomsten har som antytts i den allmänna motiveringen utsträckts att omfatta hela sjukförsäkringsavgiften. Bestämmelse härom återfinns i paragrafens femte stycke.

I sjätte stycket finns f. n. i en första punkt ett stadgande som innebär att pensionär som till följd av bestämmelserna i 4 kap. 3 § (föreslagna 3 kap. 3 §) om begränsad sjukpenningtid har rätt till sjukpenning för mindre än 90 dagar vid ingången av den månad avgiften avser skall erlägga hälften av vanlig avgift. I och med övergången till årsavgifter har detta stadgande formulerats om så att nedsättning skall ske om mindre än 90 dagar av sjukpenningtiden återstod vid ingången av det år avgiften avser. Har all rätt till sjukpenning upphört vid årets utgång skall befrielse från avgift inträda. Detta avses gälla vare sig rätten till sjukpenning uttömts till följd av 180-dagarsregeln eller den försäkrade upphört att ha sjukpenninggrundande inkomst uppgående till sådant belopp att rätt till sjukpenning föreligger.

Övriga reduktionsregler i sjätte stycket, vilka gäller avgifter till sjukpenningförsäkring för sjömän i vissa fall, har kunnat utgå som överflödiga med hänsyn till övriga förändringar i avgiftssystemet. Avgift till sjukförsäkring skall således som tidigare nämnts aldrig påföras någon som inte haft till statlig inkomstskatt beskattningsbar inkomst och avgift för sjukpenningförsäkring beräknas inte på inkomst som föranleder sjömansskatt.

Inte heller bestämmelserna i nuvarande sjunde stycket om befrielse från avgift för grund- och tilläggssjukpenning under tid för värnpliktstjänstgöring har ansetts kräva motsvarighet. Anledningen härtill är att det av-

brott i förvärvsarbetet som värnpliktstjänstgöringen innebär i fortsättningen direkt påverkar storleken av avgiften till sjukpenningförsäkring.

7 § I enlighet med förslaget om att den nuvarande uppdelningen i grund- och tilläggssjukpenning skall upphöra har punkten b) i paragrafen jämkats. Likaså har punkten c) fått utgå med hänsyn till att barntilläggen till sjukpenning föreslås avskaffade. I förslaget till lagtext har däremot här som i övrigt inte beaktats det behov av ändringar som kan uppkomma vid ett genomförande av familjepolitiska kommitténs förslag om en ombildning av moderskapsförsäkring till en föräldraförsäkring.

Avskaffandet av uppdelningen av sjukpenningen i grund- och tilläggssjukpenning kräver en omräkning av statsbidragsprocenten i 7 §. Utredningens överväganden i kap. 14 i frågan om finansieringen av de föreslagna ändringarna i lagstiftningen har icke utförts i förslag till författningsbestämmelser och följaktligen har bl. a. statsbidragsprocenten i förslaget till lydelse av 19 kap. 7 § lämnats öppen.

20 kap.

2 och 3 §§ Ändringarna betingas av att bestämmelserna om barntillägg i 3 kap. 9 § avses upphäva.

21 kap.

1 § Ändringen i första stycket är av formell natur.

I samband med att barntilläggen avskaffas och sjukpenningen inom hemmamakeförsäkring höjs till 8 kr. föreslås att den totalram för förmåner som gäller enligt bestämmelserna i paragrafens tredje stycke höjs till 20 kr.

Lagen (1954:243) om yrkesskadeförsäkring

9 § I sista stycket finns en regel som innebär att i fall då yrkesskadad inte har en årlig arbetsförtjänst av 1 800 kr., inkomsten ändock

skall beräknas till detta belopp. I samband med att lägsta inkomstgränsen för sjukpenning enligt AFL har höjts till 4 500 kr. har på grund av samordningen med AFL och i överensstämmelse med tidigare praxis nyssnämnda inkomstminimum höjts till 4 500 kr.

Det nya inkomstminimum skall enligt övergångsbestämmelserna inte tillämpas i fall då yrkesskada inträffat före den 1 januari 1974. Beträffande sjukpenning i sådant fall till den vars årliga arbetsförtjänst inte uppgår till 4 500 kr. skall övergångsbestämmelserna till den föreslagna lagen om ändring i AFL äga motsvarande tillämpning. Detta innebär att den yrkesskadade i sådant fall skall ha skattefri sjukpenning enligt någon av nuvarande sjukpenningklasserna 2–5 allt efter förhållandena i det enskilda fallet.

11 § Ändringen i första stycket föränleds av att bestämmelserna om begränsad sjukpenningtid för ålderspensionärer i AFL överförs från 4 kap. 3 § till 3 kap. 3 §. I andra stycket företagna ändringar betingas av klassplaceringssystemets avskaffande.

13–15 §§ Hänvisningarna i andra–tredje styckena av 13 § till sjukpenningklasserna i AFL har ersatts med ett nytt andra stycke som hänvisar till de nya bestämmelserna i 3 kap. 4 § AFL. I samband härmed har hänvisningen utvidgats till att omfatta bestämmelserna i sagda paragraf om sjukpenningavdrag vid sjukhusvård, varigenom bestämmelserna i 15 § kan upphävas. Eftersom YFL saknar motsvarighet till bestämmelsen i 20 kap. 2 § AFL om att fosterbarn likställs med eget barn bl. a. vid tillämpning av bestämmelserna om sjukpenningavdrag vid sjukhusvård har särskild bestämmelse härom tagits in i föresvarande stadgande.

Avskaffandet av särskilda barntillägg till sjukpenning föränleder upphävande av 14 § och en jämkning i sista stycket av 13 §.

28, 30, 37 och 47 §§ Ändringarna i dessa paragrafer föränleds av barntilläggens avskaffande samt upphävandet av 13–14 §§.

38 § Angående skälen för ändringen i paragrafen hänvisas till den allmänna motiveringen (avsnitt 14.5.).

Lagen (1956:293) om ersättning åt smittbärare

3 § Ändringarna i denna paragraf föränleds av klassplaceringssystemets avskaffande och sloandet av barntillägg till sjukpenning.

4 § De tidigare, till reglerna i 3 kap. 4 § tredje–fjärde styckena AFL anslutande men formellt självständiga bestämmelserna i denna paragraf om sjukpenningavdrag vid sjukhusvård har i samband med barntilläggens slopande ersatts med en bestämmelse som i likhet med motsvarande bestämmelse i 13 § YFL enbart innehåller en hänvisning till 3 kap. 4 § AFL.

5 § Ändringen står i samband med barntilläggens slopande.

9 § Ändringen föränleds av att 3 kap. 15 § AFL avses upphävd. Någon saklig ändring är ej avsedd, då utgivande av smittbärarsättning, som framgår av 2 §, förutsätter ett faktiskt inkomstbortfall hänförligt till myndighets ingripande till förekommande av smittspridning. Härom hänvisas närmare till vad som anförts i specialmotiveringen vid 3 kap. 7 § AFL.

Sjukpenningutredningen har enligt direktiven haft att utreda de tekniska förutsättningarna för att inordna vissa förmåner — nämligen sjukpenning vid sjukdom och yrkesskada, kontant stöd vid arbetslöshet och utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning — i beskattningssystemet.

Bakgrunden till utredningsuppdraget är bl. a. att den nuvarande skattefriheten för nämnda förmåner försvårat en riktig anpassning av förmånen till det inkomstbortfall som skall ersättas. Vad gäller sjukpenningen medför en skatteplikt också att förmånen blir mera jämförbara med sjuklön. Vidare kan vid beskattning de berörda förmånerna på ett enkelt sätt göras pensionsgrundande för tilläggspension.

Den nuvarande skattefriheten för här avsedda förmåner påverkar i hög grad beskattningen av förmånstagarens övriga inkomster. Anledningen härtill är följande. Variationer i inkomsterna under ett beskattningsår medför som regel avvikelser mellan preliminär och slutlig skatt. Avvikelsen beror på progressiviteten i beskattningen och på utformningen av källskattesystemet. Progressiviteten gör att det vid en månadsinkomst som är högre än medelinkomsten under året tas ut en preliminär skatt som är för hög i förhållande till den slutliga skatten. Understiger inkomsten någon eller några månader den genomsnittliga inkomsten övriga månader av året, kan den preliminärskatt som tas ut dessa övriga månader på motsvarande sätt bli

för hög och leda till skatteåterbäring. Härvid är att märka att en skattefri förmån över huvud taget inte kommer i betraktande som inkomst i skattehänseende. Ersätts den skattepliktiga arbetsinkomsten under en del av året med en skattefri förmån, exempelvis sjukpenning, blir följden att den preliminärskatt som betalats in under arbetsperioden blir för hög i förhållande till den slutliga skatten. Skattefriheten för förmånen medför alltså, till följd av skattesystemets konstruktion, att den förmånsberättigade i sinom tid får en återbäring som han eljest inte skulle ha fått på den preliminärskatt han betalt in på sin skattepliktiga inkomst. Det bör framhållas att denna ytterligare ersättning i form av skatteåterbäring i huvudsak tillkommer de korttidssjuka. För dem som är sjuka under längre tid uppkommer inte denna effekt.

Genom att förmåner vid sjukdom, arbetslöshet eller arbetsmarknadsutbildning inte är skattepliktiga, kommer vidare den vid taxeringen fastställda inkomsten inte att utvisa det verkliga inkomstläget i dessa fall. Det leder bl. a. till att sociala förmåner som anknutits till den beskattningsbara inkomsten kan utgå i fall där den faktiska inkomsten inte skulle motivera det. Detta gäller framför allt bostadstilläggen till barnfamiljer. Vid en beskattning av förmånerna kan en mera rättvis jämförelse mellan olika personers inkomstförhållanden härvidlag åstadkommas.

Sjukpenningutredningen har funnit att

tekniska förutsättningar finns att beskatta de förmåner som det här gäller. En övergång till skatteplikt bör genomföras vid kalenderårsskifte och kan ske tidigaste fr. o. m. år 1974.

Enligt utredningens uppfattning bör — om en övergång till beskattade förmåner beslutas — skatteplikten omfatta *sjukpenning enligt lagen om allmän försäkring (AFL), lagen om yrkesskadeförsäkring (YFL) och närstående ersättningssystem som grundas på förvärvsinkomst av minst 4 500 kr. för år*. Om *föräldrapenning och sjukpenning vid vård av sjukt barn* införs i enlighet med familjepolitiska kommitténs förslag i betänkandet Familjestöd (SOU 1972:34), bör också dessa förmåner beskattas. Vad beträffar ersättning vid arbetslöshet bör *dagpenning* från arbetslöshetsförsäkringen och *kontant arbetsmarknadsstöd* bli skattepliktiga. Det f. n. utgående omställningsbidraget, som avses bli bibehållet övergångsvis, är redan skattepliktigt. Om *utbildningsbidraget vid arbetsmarknadsutbildning* skall föras in i skattesystemet, föreslår utredningen att beskattningen skall omfatta *grundbidrag, hyresbidrag på hemorten och barntillägg*.

Om *sjukpenningen* görs skattepliktig och i samband därmed beloppen höjs, blir sjukpenningen mer jämförbar med sjuklön. I ett sådant system bör sjukpenningen kompensera bortfall av förvärvsinkomst med en för samtliga sjukpenningberättigade lika stor andel av bortfallen inkomst.

Klassplaceringssystemet har ett begränsat antal klasser med stora intervaller mellan klassbotten och klasstoppen. Försäkrade med upp till 3 000 kronors skillnad i årsinkomst sammanförs till en och samma sjukpenningklass. Härigenom är i systemet inbyggt ett moment som motverkar en från kompensationssynpunkt likformig sjukersättning. Skillnaderna i kompensationsgrad kan bli betydande. Vid beskattning av sjukpenningen och med de förhållandevis höga sjukpenningbelopp som i samband därmed blir aktuella accentueras nyss påtalade nackdelar. Med hänsyn härtill förordar utredningen att klassplaceringssystemet överges.

Utredningens förslag innebär att den sjukpenning som skall utgå anknyts direkt till den hos försäkringskassan registrerade årsinkomsten utan tillämpning av några sjukpenningklasser. Med årsinkomst avses liksom f. n. den framtida beräknade inkomsten av förvärvsarbete. Sjukpenningen bör utgå som en viss bestämd procentuell andel av den för dag räknat bortfallna inkomsten. Härigenom undviks de variationer i kompensationsgrad som följer av systemet med sjukpenningklasser. För att den registrerade inkomsten, varpå sjukpenningen grundas, skall bli så rättvisande som möjligt, föreslås att försäkringskassan självmant i den utsträckning som skäligen kan påkallas genom förfrågningar hos de försäkrade och på annat lämpligt sätt införskaffar uppgifter om ändringar i inkomstförhållandena och andra omständigheter som har betydelse för sjukpenningförsäkringen. Det är avsett att de försäkrade i princip årligen efter förfrågan från kassan skall få tillfälle att lämna aktuella inkomstuppgifter. Det förutsätts att riksförsäkringsverket lämnar närmare anvisningar om tillvägagångssättet och omfattningen av kontrollen. Utöver detta skall den försäkrade, liksom hittills, ha rätt och skyldighet att till kassan anmäla inkomständringar av betydelse i sammanhanget. Förslaget bygger på att sjukförsäkringens försäkringsregister införs i den allmänna försäkringens ADB-system och att ändringar av sjukpenninggrundande inkomst registreras i detta system.

Enligt nuvarande ordning bestämmer de lokala skattemyndigheterna pensionsgrundande inkomst för tilläggspension. Därvid beaktas inkomst av förvärvsarbete ned till ett belopp motsvarande det vid inkomstarets ingång gällande basbeloppet. Utredningen föreslår att skattemyndigheterna i fortsättningen även tar med inkomst av förvärvsarbete ned till deklarationspliktsgränsen 4 500 kr. Den av skattemyndigheterna sålunda bestämda årsinkomsten av anställning och av annat förvärvsarbete förs över till ADB-systemet för att bl. a. tjäna till ledning vid den årliga uppföljningen av de försäkrades inkomstförhållanden.

För varje inskriven försäkrad med förvärvsinkomst som berättigar till anslutning till sjukpenningförsäkringen skall försäkringskassan fastställa en årsinkomst, avrundad till jämnt hundratal kronor. Denna inkomst utgör den försäkrades sjukpenninggrundande inkomst. Därvid skall man, såsom f. n., skilja på inkomst av anställning och inkomst av annat förvärvsarbete.

I fråga om tidpunkt för försäkringskassans beslut om ändring av sjukpenninggrundande inkomst föreslår utredningen att en väntetid av 15 dagar alltid skall tillämpas från det anmälan om inkomständring kommit in. Detta innebär att det nuvarande förbudet mot ändring av sjukpenningens storlek under sjukdom upphävs. Sedan 15 dagar gått efter det anmälan om ändrad inkomst kommit in till försäkringskassan skall sjukpenningen alltid grundas på den nya inkomsten. När sjukpenninggrundande inkomst fastställs i samband med inskrivning i försäkringskassa bör dock, på motsvarande sätt som nu sker, inkomsten gälla fr. o. m. tidpunkten för inskrivningen.

Sjukpenningutredningen föreslår att den nedre inkomstgränsen för skattepliktig sjukpenning bestäms till 4 500 kr., dvs. samma inkomstgräns som regelmässigt gäller för deklaraionsplikten. Den övre gränsen för årsinkomst av förvärvsarbete som skall grunda rätt till sjukpenning bör liksom inom tilläggs pensioneringen direkt anknytas till basbeloppet enligt AFL och vara 7 1/2 gånger det basbelopp som gäller vid ingången av året. På grundval av 1972 års förhållanden skulle högsta sjukpenninggrundande inkomst därigenom bli 53 200 kr.

Sjukpenningen ger f. n. omkring 80 % kompensation för inkomstbortfallet under sjuktiden (lönekuverteffekt). Den nuvarande skattefriheten för sjukpenningen medför, såsom förut nämnts, att den sjuke förutom själva sjukpenningen får även en skatteåterbäring vid den slutliga skatteavräkningen. Vid ett införande av beskattad sjukpenning öppnas möjlighet att göra den totala kompensationen tillgänglig redan under sjuktiden. En förstärkning av kompensations-

nivån inom sjukförsäkringen är därför befogad. Utredningen anser att en kompensationsnivå inom den allmänna sjukförsäkringen uppgående till 90 % av inkomstbortfallet är försvarbar från samhällsekonomisk synpunkt.

Om kompensationsnivån inom sjukförsäkringen fastställs till 90 %, bör sjukpenningen per dag utgöra 1/365 av 90 % av den enligt vad förut sagts fastställda sjukpenninggrundande inkomsten. Sjukpenningbeloppet avrundas till helt kronotal (50 öre och högre uppåt, 49 öre och lägre nedåt).

Till den nuvarande sjukpenningen utges barntillägg för barn under 16 år. Gällande bestämmelser härom har funnits, sedan den allmänna sjukförsäkringen infördes år 1955. Eftersom sjukpenningens kompensationsgrad bedömdes uppgå till ca 66 % av nettoinkomsten upp till en viss inkomstnivå, kunde det vara naturligt att ge ett ytterligare ekonomiskt stöd till försäkrad med barn. Sedan dess har kompensationsgraden inom sjukförsäkringen höjts till ca 80 % och utredningen föreslår en ytterligare höjning till 90 %. Med hänsyn härtill finns det enligt utredningen inte längre fog för att utge barntillägg till sjukpenningen.

Sjukpenning från hemmamakeförsäkringen och den frivilliga sjukpenningförsäkringen föreslås bli undantagen från beskattning. Med hänsyn till att utredningen föreslagit att barntillägget till sjukpenningen avskaffas, uppkommer behov av en uppräknig av sjukpenningen till hemmamake. Barntillägg utgår f. n. i drygt hälften av sjukfallen i hemmamakeförsäkringen. På grund av garantireglerna uppgår barntillägget vanligen till 2 kr. per dag. Med bortseende från att inte alla hemmamakar är berättigade till barntillägg finner utredningen det av administrativa skäl lämpligast att generellt räkna upp hemmamakesjukpenningen från 6 till 8 kr., skattefritt. Utredningen föreslår även en höjning för studerande och hemmamakar av det belopp för vilket frivillig sjukpenning resp. sjukpenningtillägg skall kunna tecknas, så att de totala sjukpenningförmånerna kan uppgå till högst 20 kr., skattefritt.

Den nedre inkomstgränsen för tillhörighet till sjukpenningförsäkringen har genom åren tämligen nära följt deklara-tionspliktsgränsen. Nuvarande inkomstminimum, 1 800 kr., bestämdes vid AFL:s tillkomst år 1962. Med hänsyn till utvecklingen sedan dess anser utredningen det befogat att gränsen nu höjs på samma sätt som deklara-tionspliktsgränsen och att således nedre inkomstgränsen för tillhörighet till sjukpenningförsäkringen sätts vid 4 500 kronors årlig förvärvsinkomst. Detta skulle emellertid innebära att försäkrade som f. n. har en årlig förvärvsinkomst mellan 1 800 och 4 500 kr. ställdes utanför sjukpenningförsäkringen, om ej övergångsbestäm-melser tillskapades. Utredningen föreslår därför att försäkrade, som vid tiden för lagändringens ikraftträdande är sjukpenningförsäkrade men vilkas inkomster ligger under den nya inkomstgränsen, övergångsvis får behålla sin sjukpenningförsäkring enligt nuvarande bestämmelser så länge de har inkomst uppgående till nu gällande 1 800 kr. per år. Sådan sjukpenning skall vara skattefri även i fortsättningen.

Om *föräldrapenning* införs enligt familjepolitiska kommitténs förslag och görs skattepliktig, bör den av kommittén föreslagna garantinivån på 20 kr., som motsvarar en årsinkomst av ungefär 12 000 kr. enligt nuvarande sjukpenningsskala, uppräknas till 30 kr. per dag. Införs enligt kommitténs förslag *sjukpenning vid vård av sjukt barn*, bör den i här relevanta avseenden följa samma regler som den sjukpenning som den försäkrade har vid sjukdom.

I fråga om sjukförsäkringsavgifterna, som f. n. uträknas av försäkringskassorna och debiteras av de lokala skattemyndigheterna, föreslår sjukpenningutredningen att skattemyndigheterna även räknar ut avgifterna för försäkrade med inkomst av anställning. Denna uträkning bör kunna ske med ledning av den av skattemyndigheterna bestämda årsinkomsten. Avgiften bör fastställas till viss procent av den sålunda bestämda årsinkomsten av anställning. Denna metod att räkna ut sjukpenningavgiften ger för försäkrade i lägre inkomstlägen en lägre samman-

lagd sjukförsäkringsavgift än nuvarande beräkningsregler. I samma riktning verkar utredningens förslag att nuvarande avtrappningsregel, vilken innebär att avgift för sjukvårdsförmåner och grundsjukpenning tillsammans inte får överstiga en tiondel av den till statlig inkomstskatt beskattningsbara inkomsten, i fortsättningen skall tillämpas på hela sjukförsäkringsavgiften. Det föreslagna förfarandet förutsätter att skattemyndigheten liksom f. n. från försäkringskassan erhåller uppgift om vilka som skall påföras avgift. Försäkrad med inkomst av annat förvärvsarbete än anställning kan bli tillförsäkrad en sjukpenning som i viss mån avviker från den sjukpenning som skulle ha föranletts av den sedermera taxerade inkomsten. Av den anledningen bör för dessa försäkrade uträkningen av avgiften liksom f. n. ske hos kassan. Samma föreslås gälla för sjukpenningförsäkrad med årsinkomst understigande 4 500 kr. enligt övergångsreglerna.

Som förut nämnts har utredningen funnit att de tekniska förutsättningarna för att införa skatteplikt för sjukpenning finns fr. o. m. år 1974. Vid denna tidpunkt är dock inte ett ADB-system för sjukförsäkringen fullt utbyggt. Den lösning av administrationsproblemen i samband med beskattning av sjukpenningen, som utredningen i samråd med RAFA-utredningen utarbetat för ADB-mässig hantering, kan därför inte från början användas fullt ut. Intill dess systemet är utbyggt behövs provisoriska anordningar. Följande ordning bör därvid kunna tillämpas.

Försäkringsregistret för sjukförsäkringen förutsätts vara infört i ADB-systemet, vars medverkan krävs beträffande registrering av utbetald sjukpenning och innehållen skatt samt i fråga om skatteredovisning och framställning av kontrolluppgifter. Avdrag för preliminär A-skatt görs däremot manuellt efter en schablontabell, upprättad som ett genomsnitt av preliminärskatttabellerna för hela landet. För försäkrad som har B-skatt görs ej skatteavdrag hos försäkringskassan. Regelmässigt sker ej heller avdrag för kvarstående skatt hos kassorna.

Efter varje utbetalning rapporteras utbetalt belopp och innehållen skatt till ADB-systemet via terminaler hos centralkontoren. Skatteredovisning sker under resp. uppbringningsmånader genom s. k. summarisk redovisning. Vid årets slut framställs kontrolluppgifter genom ADB-systemets försorg.

På sjukpenning enligt YFL och närstående ersättningsystem, som betalas ut av riks försäkringsverket, görs skatteavdrag som regel enligt tillämplig skattetabell och kolumn.

I utredningens direktiv har framhållits som en viktig uppgift att åstadkomma regler som så långt möjligt förenklar administrationen i kassorna i fråga om skatteavdragen. Med hänsyn härtill har utredningen tagit upp frågorna om sjuklön och om arbetsgivarinträde beträffande arbetstagaren tillkommande sjukpenning.

Vad gäller sjuklön med arbetsgivarinträde har utredningen funnit att sådant arbetsgivarinträde liksom hittills bör vara beroende av att kollektivavtalad sjuklön föreligger (frivilligt arbetsgivarinträde). Arbetsmarknadsparternas medverkan ger en viss garanti för att denna form av sjuklön förbehålls fall där en godtagbar tillämpning kan påräknas. I samband med att sjukpenningen görs skattepliktig och sjukpenningbeloppen därmed höjs, skapas enligt utredningens mening förutsättningar för en utvidgad användning av sjuklön med arbetsgivarinträde.

Utredningen har även övervägt huruvida arbetsgivaren skulle kunna svara för utbetalning av sjuklön vid varje sjukfall under en kortare tid, om försäkringskassan inte behövde registrera sjukfallet och ej heller betala ut sjukpenning till arbetsgivaren. Det sagda skulle innebära att arbetsgivare skulle åläggas att obligatoriskt och utan återkravs rätt mot sjukförsäkringen utge sjuklön under begränsad tid när en anställd blir sjuk.

Av tillgängliga statistiska uppgifter framgår att ca 65 % av alla sjukfall för försäkrade med anställningsinkomst är avvecklade efter sju dagar. Drygt 4,8 milj. försäkrade är f. n. sjukpenningklassplacerade, och av dem är ca 3,6 milj. försäkrade med enbart anställningsinkomst. Om en obligatorisk sjuklöneperiod

vid sjukdom sattes till sju dagar, skulle det innebära att mer än hälften av samtliga sjukfall reglerades utan att sjukförsäkringen behövde träda in. Med en skattepliktig sjukpenning skulle det, totalt sett, innebära betydande förenklningar. Arbetsgivaren har anordningar för att innehålla preliminär A-skatt och kassorna skulle besparas motsvarande arbete. Dubbelarbetet i skattehänseende kunde därmed avsevärt nedbringas.

Mot den nyss angivna bakgrunden har utredningen som ett alternativ för vidare bearbetning framfört förslag att för arbetsgivare föreskrivs skyldighet att under de sju första dagarna av varje sjukperiod, inkl. insjuknandedagen, utgiva sjuklön vid sjukdom till arbetstagare, som utfört arbete i anställning hos arbetsgivaren av viss varaktighet. Den som inte uppfyller kravet på anställning av viss varaktighet eller är arbetslös skulle ha rätt att vid sjukdom få sjukpenning från försäkringskassan enligt vanliga regler.

Utredningen har enligt direktiven ägnat uppmärksamhet åt frågan om sammanträffande av olika förmåner vid sjukdom och om hur möjligheterna till överkompensation bör begränsas i sådana fall. I samband därmed har också övervägts spørsmålet om lämpligheten av en viss från samhällsekonomiska synpunkter motiverad självrisk vid sjukdomsfall.

Fall där utöver sjukpenning annan ersättning kan förekomma är dels när skadestandsreglerna blir tillämpliga, dels när arbetsgivare betalar kompletterande sjuklön och dels när enskild sjuk- eller olycksfallsförsäkring har tecknats av den försäkrade. Utredningen, som anser att en sammanlagd ersättning överstigande det inträffade inkomstbortfallet i princip inte kan accepteras, finner att det med en övergång till beskattade förmåner bör bli betydligt enklare än det hittills varit att avpassa kompletterande ersättningar så att överkompensation inte uppkommer.

Vad gäller skadestandsfallen bör enligt utredningens mening full kompensation kunna utgå för inkomstförlusten. Skadefallets inträffande står ju utanför den skadelidandes kontroll. I de övriga fallen anser utredningen

det från samhällsekonomiska synpunkter vara motiverat att tillämpa en viss självrisk. Denna självrisk kan ta sig uttryck i att en viss karenstid gäller för den kompletterande ersättningen så att sådan ersättning inte utgår vid korttidsfrånvaro. Väljs inte självrisk i form av karenstid anser utredningen att i vart fall en total kompensation överstigande 95 % av inkomstbortfallet inte är väl förenligt med samhällsekonomiska hänsyn. Särskilda lagstiftningsåtgärder på detta område har utredningen inte ansett påkallade f. n. Utredningen förutsätter att försäkringsinspektionen utfärdar sådana rekommendationer till försäkringsbolagen att en begränsning i angivna hänseende iakttas vid meddelande av kompletteringsförsäkringar.

I fråga om *ersättning vid arbetslöshet* bygger sjukpenningutredningen sina överväganden i huvudsak på de förslag som KSA-utredningen lagt fram i betänkandet SOU 1971: 42. Eftersom det kommunala kontantunderstödet enligt detta betänkande skall avvecklas, lägger sjukpenningutredningen inte fram något förslag om beskattning av denna ersättning.

De av KSA-utredningen föreslagna dagpenningklasserna inom *arbetslöshetsförsäkringen* har sjukpenningutredningen med användande av vissa schabloner räknat om till 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100, 110, 120 och 130 kr. Om försäkringsersättningen blir skattepliktig inkomst, kan denna ersättning sättas i direkt relation till den bortfallna arbetsinkomsten. Det blir då möjligt att fastställa en överförsäkringstabell som medför betydligt mindre variationer i kompensationsnivån i de enskilda fallen än den KSA-utredningen föreslog. I enlighet med KSA-utredningens förslag tar sjukpenningutredningen upp som högsta ersättningsbelopp 95 % av den arbetslöses tidigare dagsinkomst. Vid skatteplikt för försäkringsersättningen bör enligt sjukpenningutredningen även den av KSA-utredningen föreslagna pensionsavdragstabellen räknas om. Tabellen bör konstrueras så att dagpenningen reduceras med belopp som motsvarar ca 1/260 av årspensionen.

Sjukpenningutredningen föreslår att ar-

betslöshetskassorna skall för arbetslösa kassamedlemmar verkställa avdrag för preliminär A-skatt. Ett administrativt hanterligt system förutsätter enligt utredningen att vissa schabloner används vid fastställande av preliminärskatteavdragen. Avdrag för kvarstående skatt bör i regel ej ske.

Vid inbetalning av preliminärskatt förutsätts att arbetslöshetskassorna tillämpar s. k. summarisk redovisning. Även beträffande kassornas skyldigheter med avseende på kontrolluppgifter föreslår utredningen vissa förändringar i förhållande till vad som eljest gäller.

KSA-utredningen har föreslagit att ett *kontant arbetsmarknadsstöd* skall införas och utgå med ett årligt skattefritt belopp motsvarande basbeloppet enligt AFL. Sjukpenningutredningen, som vid sina beräkningar utgått från ett basbelopp av 7 100 kr., ställer upp som förutsättning för sina beräkningar att den som får ersättning helt år i princip skall ha kvar detta belopp sedan skatten är dragen. Med bl. a. denna förutsättning motsvarar det av KSA-utredningen föreslagna beloppet ett årligt skattepliktigt belopp av 9 000 kr. eller 127 % av basbeloppet. I sjukpenningutredningens beräkningar har detta belopp avrundats till 130 % av basbeloppet, vilket motsvarar 35 kr. för dag. Vid det fr. o. m. juli månad 1972 gällande basbeloppet, 7 300 kr., blir beloppet per dag 36 kr.

Beträffande det kontanta arbetsmarknadsstödet bör länsarbetsnämnden enligt sjukpenningutredningen verkställa avdrag för preliminär A-skatt enligt för stödtagaren gällande skattetablell och fastställd kolumn samt även göra avdrag för ev. kvarstående skatt. Länsarbetsnämnden bör dessutom senast den 31 januari varje år efter inkomståret avge kontrolluppgift till stödtagaren och den lokala skattemyndigheten.

Utbildningsbidrag vid arbetsmarknadsutbildning bör enligt utredningens mening konstrueras på sådant sätt att det behållna beloppet efter skatteavdrag motsvarar det belopp som utgår för närvarande. Utbildningsbidragets särskilda bidrag och traktamente

vid utbildning utom hemorten föreslås bli undantagna från beskattning. De delar av utbildningsbidraget som föreslås bli beskattade, nämligen grundbidrag, hyresbidrag på hemorten och barn tillägg, utgör tillsammans den ojämförligt största delen av bidraget.

Det skattepliktiga utbildningsbidraget bör beräknas med hjälp av en omräkningstabell, i vilken man i det individuella fallet kan finna det skattepliktiga belopp som svarar mot summan av nuvarande belopp för grundbidrag, hyresbidrag på hemorten och barn tillägg. Sådan tabell har utredningen utarbetat. I tabellen upptas var och en av de fyra kolumnerna enligt skattetabell 24 motsvarande medelutdebiteringen i riket. Bidragstagaren beskattas därefter enligt den skattetabell och kolumn som gäller för honom. Avdrag för kvarstående skatt bör normalt inte göras. Uppgifter om utbetalda skattepliktiga bidrag och gjorda skatteavdrag ackumuleras i arbetsmarknadsverkets datasystem, som därigenom kan utnyttjas för skatteredovisning och framställning av kontrolluppgifter.

Om förmånerna vid sjukdom och arbetslöshet m. m. görs skattepliktiga, öppnas möjlighet att på ett enkelt sätt göra dem *pensionsgrundande för tilläggspension*. Utredningen föreslår att samtliga förmåner som avses bli skattepliktiga hänförs till pensionsgrundande inkomst för tilläggspension. En följd av de föreslagna reglerna är att de nuvarande bestämmelserna i 15 kap. 2 § AFL om förmånligare pensionsberäkning vid sjukdom och arbetslöshet för vissa äldre försäkrade kan utgå.

De pensionsgrundande inkomster som enligt förslaget skulle tillkomma kan uppskattas komma att utgöra ca 8 % av de sammanlagda framtida pensionsgrundande inkomsterna för år. Om hela det tillkommande beloppet av pensionsgrundande inkomster skulle slå igenom på förmånsidan påverkades väsentligt finansieringen av tilläggspensioneringen. Femton- och trettioårsreglerna samt specialreglerna i 15 kap. 2 § AFL motverkar emellertid redan nu att de från den försäkrades synpunkt sämre åren drar ned

pensionsförmånerna. Med hänsyn härtill finns anledning anta att ökningen av utgående förmåner kommer att bli mera begränsad än det i det föregående angivna procenttalet kunde synas ge vid handen.

Enligt utredningens mening bör de aktiva svara för avgifterna till ATP även i fråga om den rätt till tilläggspension som blir följden av att sjukpenning m. fl. här avsedda förmåner görs pensionsgrundande. Arbetsgivaravgifterna liksom egenavgifterna till tilläggspensioneringen bör således avpassas så att de täcker även här avsedda pensionskostnader. På grund av att, som nyss anförts, ökningen av ATP-förpliktelse torde bli begränsad, synes emellertid något särskilt beslut avseende avgifterna till ATP med anledning av utredningens förslag tills vidare inte vara påkallat. Konsekvenserna i kostnadshänseende kan beaktas i samband med att ATP-avgifterna fastställs för kommande femårsperioder. Först när de nya bestämmelserna tillämpats några år torde man kunna bedöma deras inverkan på kostnaderna för tilläggspensioneringen med någon säkerhet.

Sjukpenningutredningen beräknar att de totala *kostnaderna för sjukpenningförsäkring*, om skatteplikt införs, ökar från f. n. ca 2 850 milj. kr. till närmare 4 400 milj. kr. för år. Häri ingår kostnaderna för den föreslagna förstärkningen av sjukpenningförsäkringens kompensationsnivå och för utvidgningen av försäkringens omfång till att omfatta inkomster upp till 7 1/2 gånger basbeloppet. Om familjepolitiska kommitténs förslag om *sjukpenning vid vård av sjukt barn* genomförs, uppskattas vid beskattade förmåner kostnaderna öka med ytterligare ca 90 milj. kr. Införs vidare *föräldrapenning* och görs denna skattepliktig, torde kostnaderna för föräldrapenningen komma att uppgå till ca 1 080 milj. kr. för år. De nuvarande kostnaderna för moderskapsförmånerna uppgår till ca 425 milj. kr. för år. Om *sjukpenning enligt YFL och närstående ersättningsystem* görs skattepliktig, kan utgifterna för sådan sjukpenning beräknas öka från nära 40 milj. kr. till drygt 60 milj. kr. för år.

Kostnaderna för *arbetslöshetsförsäkring*

beräknas, om skatteplikt införs, bli ca 1 350 milj. kr. för år. För det *kontanta arbetsmarknadsstödet* uppskattas kostnaderna vid en beskattning till 128 milj. kr. Kostnaderna för det kvarstående *statliga omställningsbidraget* torde bli ca 15 milj. kr. för år. F. n. uppgår kostnaderna för arbetslöshetsersättningen till ca 600 milj. kr. för år. I KSA-utredningens förslag beräknades kostnaderna till 990 milj. kr.

De skattepliktiga delarna av *utbildningsbidraget* beräknas medföra att de totala kostnaderna för utbildningsbidraget ökar från f. n. ca 389 milj. kr. till ca 504 milj. kr. för år.

Vad beträffar *finansieringen* anför sjukpenningutredningen att, om de beräknade kostnaderna för *sjukpenningförsäkringen* skulle finansieras på samma sätt som f. n., arbetsgivaravgiften skulle komma att stiga till 2 925 milj. kr., de försäkrades avgifter stiga till 1 155 milj. kr. och statsbidraget bli oförändrat eller 320 milj. kr. Utredningen anser dock att ett annat sätt att finansiera kostnaderna är att det allmänna, som på grund av att sjukpenningen görs skattepliktig får ökade skatteintäkter, svarar för de ökade kostnaderna. Enligt utredningen synes det naturligt att de i anledning av skattebeläggningen ökade skatteintäkterna i första hand används för att finansiera kostnadsökningen. Detta skulle innebära oförändrade avgifter för de försäkrade och arbetsgivarna, medan statsbidraget skulle behöva höjas från 320 milj. kr. till ca 1 860 milj. kr. för år. Införs obligatorisk sjuklön skulle arbetsgivaravgifterna som en kompensation kunna sänkas med ca 1 000 milj. kr.

Om man i fråga om *föräldrapenningen* utgår från att de av beskattningen föranledda kostnaderna skulle fördelas enligt den av familjepolitiska kommittén föreslagna finansieringsprincipen, skulle arbetsgivaravgiften för denna försäkring beräknas till totalt 430 milj. kr. för år, statsbidraget till 274 milj. kr. och de försäkrades avgifter till 376 milj. kr. Liksom beträffande den skattepliktiga sjukpenningen är en alternativ lösning att det allmänna svarar för de av beskattningen för-

anledda ökade kostnaderna. Med ett sådant finansieringssätt blir arbetsgivaravgiften 325 milj. kr., statsbidraget 504 milj. kr. och de försäkrades avgifter 251 milj. kr. för år.

Vad gäller *sjukpenning enligt YFL och närstående ersättningssystem* skulle arbetsgivarna med nuvarande finansieringsmetod svara för kostnadsökningen inom yrkesskadeförsäkringen, medan staten skulle svara för övriga kostnader. Med hänsyn till att utgiftsökningen förorsakas av att sjukpenningen blir skattebelagd, är det även här ett alternativ att det allmänna svarar för hela kostnadsökningen vilken kan uppskattas bli drygt 20 milj. kr.

För *dagpenningens* del innebär uppräknningen av förmånerna i samband med införande av skattepliktig dagpenning en ökning av kostnaderna med ca 475 milj. kr. jämfört med KSA-utredningens förslag. Dessa ökade kostnader föreslås finansierade genom statsbidrag.

Kostnadsökningen för *kontant arbetsmarknadsstöd och kvarstående statligt omställningsbidrag*, vilken sammanlagt beräknas bli ca 143 milj. kr. för år, bör i likhet med övriga kostnader för dessa stödformer finansieras av statliga medel. Detsamma gäller också kostnadsökningen för *utbildningsbidrag*, ca 115 milj. kr. för år.

Om skatteplikt införs enligt sjukpenningutredningens förslag beräknas *preliminärskatten* på förmånerna uppgå till, för sjukpenning enligt AFL ca 1 520 milj. kr., för föräldrapenning ca 216 milj. kr., för sjukpenning enligt YFL m. m. ca 20 milj. kr., för arbetslöshetsersättning ca 505 milj. kr. och för utbildningsbidrag ca 115 milj. kr. eller tillhoppa närmare 2 400 milj. kr. Vid införande av sjukpenning vid vård av sjukt barn tillkommer ca 30 milj. kr. i preliminärskatt.

Om de i det föregående behandlade förmånerna görs skattepliktiga, kommer de att beaktas vid taxeringen på samma sätt som arbetsinkomster. Den på grund av nuvarande skattefrihet uppkomna skatteåterbäringen bör då i stort sett försvinna. Denna minskade återbäring påverkar skatteutfallet. Storleken av detta är givetvis svårt att beräkna. För att

få en uppfattning därom har utredningen räknat med marginalskatteuttaget på arbetsinkomster som kan antas bortfalla på grund av sjukdom, arbetslöshet och andra här avsedda förhållanden.

Med en sådan beräkningsmetod torde man kunna få en uppfattning om den ökning i total slutlig skatteintäkt som uppkommer i samband med att skatteplikt införs för här avsedda förmåner. Utgår man från att den preliminärskatt som dras på förmånerna i stort sett motsvarar den slutliga skatten på dessa, bör skillnaden mellan preliminärskattebeloppet och beloppet av den beräknade totala ökade slutliga skatten till stat och kommun i huvudsak motsvara den skatteåterbäring som enligt vad förut sagts f. n. utgår till följd av systemet med skattefria förmåner.

Effekten av föreslagen skatteplikt för i betänkandet avhandlade förmåner kan summeras så, att *de ökade skatteintäkterna* uppskattningsvis kommer att utgöra ca 3 500 milj. kr. Preliminärskatten torde, som framgår av det föregående, bli ca 2 400 milj. kr. *Den minskade skatteåterbäringen* bör då kunna beräknas till ca 1 100 milj. kr.

Införande av skatteplikt för förmåner vid sjukdom, arbetslöshet och arbetsmarknadsutbildning ökar skatteintäkterna för såväl staten som kommuner m. fl. Ökningen kan enligt sjukpenningutredningen antas komma att fördela sig med ca 1 700 milj. kr. på staten och ca 1 800 milj. kr. på kommuner m. fl. Som redan nämnts är det naturligt att de i anledning av skattebeläggningen ökade skatteintäkterna används för att finansiera ökningen av kostnaderna för förmånerna. Utredningen har inte ansett sig böra förorda direkta kommunala bidrag som finansieringskälla för förmånerna vid tillämpningen av en sådan finansieringsmetod utan föreslagit att staten tillgodoförs de ökade skatteintäkterna genom en avräkning i skatteutjämnings-sammanhang och i sin tur svarar för finansieringen av kostnadsökningen. Utredningen förutsätter att frågan om avräkningen mellan stat och kommun tas upp i samband med den omprövning av skatteutjämningsyste-

met som torde ske inom kort.

Särskilda yttranden

1. Av experterna *Bo Johansson och Lars-Olof Lundberg*

Utredningsmannen förordar, såsom ett alternativ, införande av en obligatorisk sjuklönevecka utan återkravs rätt mot sjukförsäkringen. Administrativa vinster för den allmänna försäkringen anges som det främsta skälet för förslaget. Administrationen och kostnaderna för första sjukveckan skulle genom förslaget komma att överföras till arbetsgivarna eller eventuellt en privat återförsäkring. Förslaget innebär en omfördelning av ansvaret för inkomstskyddet vid sjukdom från det allmänna till arbetsgivarna, som enligt vår uppfattning innebär en nyorientering av principerna för den allmänna försäkringen.

Huvudanledningen till att vi inte kan ställa oss bakom förslaget om obligatorisk sjuklön, är att det enligt vår mening kommer att innebära ett ökat beroende för de anställda i förhållande till arbetsgivaren. Denne får vid obligatorisk sjuklön ett direkt ekonomiskt intresse att förhindra den anställdes sjukfrånvaro, vilket bl. a. kan leda till en mer ingående kontroll av de anställda. Genom sjuklönens direkta kostnadsgenomslag kommer arbetsgivarna att få ett ökat intresse av att styra sin personalrekrytering på ett sådant sätt att sjukfrånvaron hålls nere. Det innebär att förslaget om en obligatorisk sjuklön står i direkt strid med de strävanden man har inom arbetsmarknadspolitiken att i stället förstärka arbetsgivarnas ansvar för de anställda och

därigenom motverka utslagningar från arbetsmarknaden.

Det förfarande som utredningsmannen föreslår vid tvist om tillämpningen torde innebära att den anställda i sådant fall kan få vänta avsevärd tid på sin sjukersättning i de fall han tilldöms sådan. Tvister och andra negativa verkningar av en obligatorisk sjuklön kommer dessutom att kräva en förstärkning av den fackliga bevakningen. Det kan därför sägas att administrationen inte bara kommer att överföras på arbetsgivarna utan även på de anställdas organisationer.

Genom att olika inkomstunderlag används under sjuklöneveckan i förhållande till övrig sjukpenningtid kommer det att uppstå variationer i sjukersättningen dels för den försäkrade och dels mellan försäkrade med eller utan obligatorisk sjuklön.

2. Av experten *Bo Johansson*

Utredningsmannen anser, att en sammanlagd kompensation överstigande 95 % av inkomstbortfallet vid sjukdom av i alla fall kortare varaktighet inte är väl förenlig med samhällsekonomiska hänsyn. Tjänstemän i enskild tjänst har tidigare och även för närvarande full kompensation för inkomstbortfall vid sjukdom under viss tid genom sjukpenning från allmän försäkringskassa och kompletterande avtalsenlig sjuklön. Några samhällsekonomiska nackdelar av detta har inte kunnat konstateras. En övre gräns för kom-

pensionsnivån understigande 100 % medför dessutom en viss begränsning i rätten att sluta avtal mellan arbetsmarknadens parter. På grund härav och då en begränsning av kompensationsgraden skulle leda till försämrade avtalsenliga sjukförmåner för ca 400 000 anställda kan jag inte ansluta mig till utredningsmannens uppfattning.

3. Av experten Inge Svensson

Utredningsmannen har som ett alternativ för vidare bearbetning föreslagit obligatorisk sjuklön utan arbetsgivarinträde. Förslaget motiveras främst med behovet att avlasta försäkringskassorna en betydande del av det arbete som övergången till skatteplikt för sjukpenningen medför. Jag vill inte bestrida att tanken på en arbetsgivarbetald period innan sjukpenningförsäkringen träder in rymmer åtskilligt positivt, men en så viktig omläggning av sjukersättningssystemet kan inte bedömas enbart utifrån försäkringskassoadministrativa aspekter. Att lägga alla arbetsgivare oavsett storlek och verksamhetens art skyldighet att utge sjuklön skulle enligt min mening leda till orimliga konsekvenser. Såväl omfattningen som utformningen av en arbetsgivarbetald period är frågor som det bör tillkomma arbetsmarknadsparterna att träffa avtal om.

Med denna ståndpunkt i sakfrågan har jag inte ansett det erforderligt att ta ställning till några detaljer i förslaget om obligatorisk sjuklön.

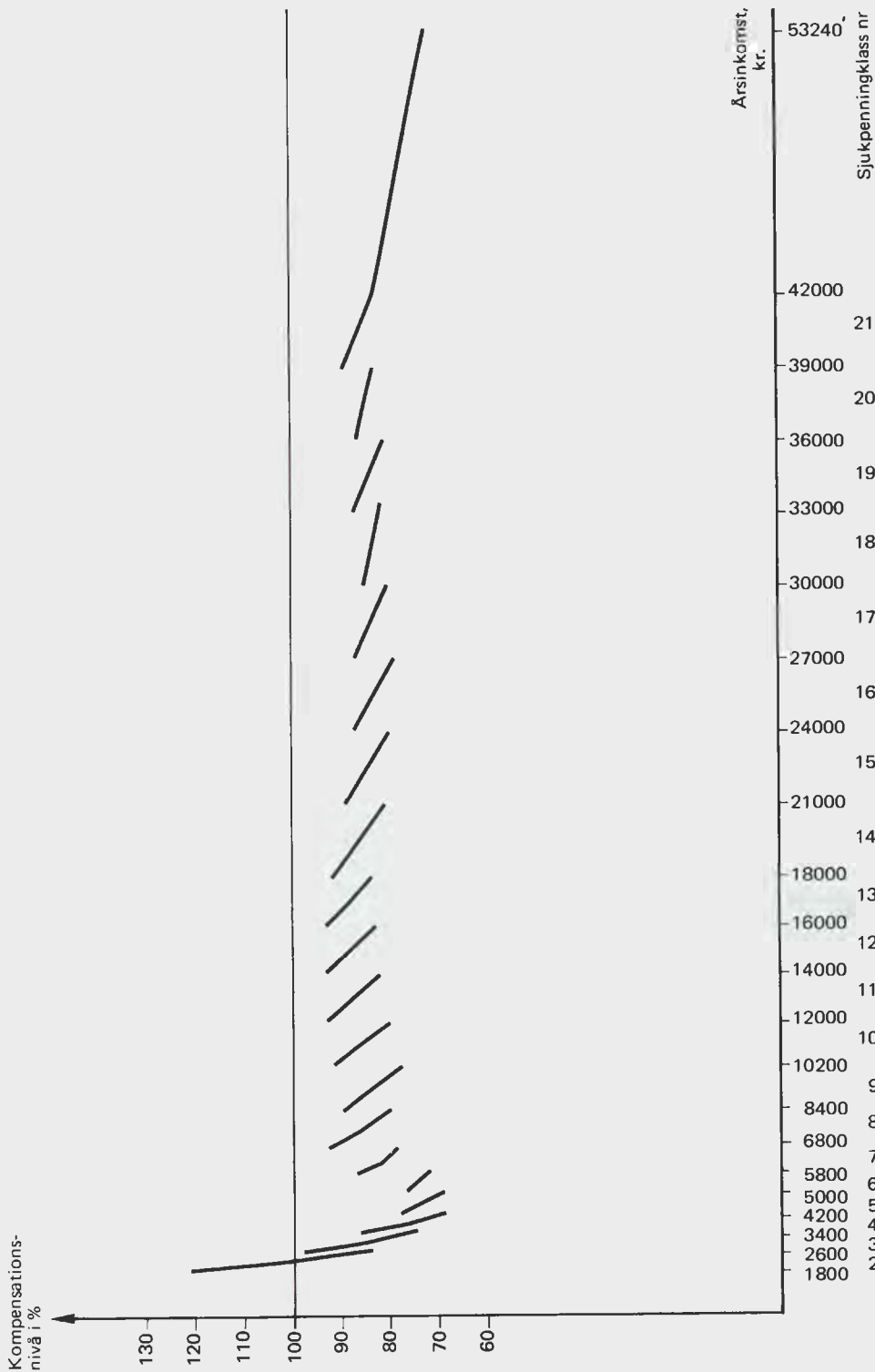
Sjukpenningutredningen skall enligt sina direktiv beakta resultatet av KSA-utredningens arbete. Jag har som ledamot av KSA-utredningen i en reservation bl. a. anfört vissa synpunkter på önskvärldheten av en allmän arbetslöshetsförsäkring. De problem som sjukpenningutredningen ställts inför i samband med övergång till skatteplikt i fråga om dagpenning från arbetslöshetsförsäkringen ger enligt min mening ytterligare belägg för uppfattningen att arbetslöshetsförsäkringen bör vara allmän och administreras gemensamt med den allmänna försäkringen.

Bilaga 1 **Tabeller och diagram utvisande vissa
kompensationsnivåer inom sjukförsäkringen
och arbetslöshetsförsäkringen.**

Tabell I Uppräkning av nuvarande sjukpenning med hänsyn till lönekuverteffekten (preliminär skatt)

Sjuk- pen- ning- klass, nr.	1	2	3	4	5	6	Preliminär nettolöneinsparing vid 30 dagars frånvaro när utdebiteringen är, kr.			7	Sjukpenning (efter prel. skatt = nuv. sjukpenning vid utdeb. 24:00 kr.) vid 30 dagars frånvaro			Sjukpenning per dag, kr.							
							Löneavdrag vid 30 dagars från- varo, 30/365 av årslönen, kr.				19,00			24,00			30,00			nuva- rande sjuk- pen- ning	upprä- kad sjuk- pen- ning
							1800-2600	2600-3400	3400-4200		148	181	214	148	181	214	148	181	214		
2	1 800-2 600	148-181	214-279	312-345	364-388	400-412	385-395	404-427	444-466	412-436	456-480	427-444	360-360	360-360	360-360	12					
3	2 600-3 400	214-247	279-312	345-365	390-411	405-418	405-418	418-444	466-510	456-497	535-552	444-482	480-480	433-428	422-422	14					
4	3 400-4 200	279-312	345-365	390-411	405-418	405-418	405-418	418-444	466-510	456-497	535-552	444-482	480-480	433-428	422-422	16					
5	4 200-5 000	345-378	411-444	477-497	510-522	522-552	522-552	552-600	600-644	620-644	644-692	516-556	591-600	497-485	472-472	16					
6	5 000-5 800	411-444	477-497	510-522	522-552	522-552	522-552	552-600	600-644	620-644	644-692	516-556	591-600	497-485	472-472	20					
7	5 800-6 800	477-518	559-600	644-692	742-790	846-899	846-899	899-954	954-1008	1008-1060	1060-1140	673-710	758-900	692-666	634-634	22					
8	6 800-8 400	559-600	644-692	742-790	846-899	846-899	846-899	899-954	954-1008	1008-1060	1060-1140	673-710	758-900	692-666	634-634	30					
9	8 400-10 200	690-764	838-899	954-1008	1060-1140	1209-1282	1209-1282	1282-1354	1354-1422	1422-1486	1486-1544	758-802	849-1050	786-752	711-711	25					
10	10 200-12 000	838-912	986-1068	1151-1209	1282-1354	1422-1486	1422-1486	1486-1544	1544-1620	1620-1699	1699-1769	802-849	1050-886	886-845	796-796	35					
11	12 000-14 000	986-1068	1151-1209	1209-1282	1354-1422	1486-1544	1486-1544	1544-1620	1620-1699	1699-1769	1769-1831	849-936	1050-886	886-845	796-796	40					
12	14 000-16 000	1151-1233	1315-1479	1479-1603	1726-1849	1973-2096	1973-2096	2096-2219	2219-2342	2342-2466	2466-2612	936-1005	1050-886	886-845	796-796	45					
13	16 000-18 000	1315-1397	1479-1603	1726-1849	1973-2096	2096-2219	2096-2219	2219-2342	2342-2466	2466-2612	2612-2771	1005-1075	1175-1500	1081-1025	957-957	50					
14	18 000-21 000	1479-1603	1726-1849	1973-2096	2096-2219	2219-2342	2219-2342	2342-2466	2466-2612	2612-2771	2771-2940	1075-1175	1500-1081	1025-1175	1034-1034	55					
15	21 000-24 000	1726-1849	1973-2096	2096-2219	2219-2342	2342-2466	2342-2466	2466-2612	2612-2771	2771-2940	2940-3119	1175-1279	1650-1175	1175-1111	1034-1034	61					
16	24 000-27 000	1973-2096	2096-2219	2219-2342	2342-2466	2466-2612	2466-2612	2612-2771	2771-2940	2940-3119	3119-3308	1279-1386	1650-1830	1287-1214	1127-1127	66					
17	27 000-30 000	2096-2219	2219-2342	2342-2466	2466-2612	2612-2771	2612-2771	2771-2940	2940-3119	3119-3308	3308-3507	1386-1426	1830-1980	1377-1297	1201-1201	72					
18	30 000-33 000	2219-2342	2342-2466	2466-2612	2612-2771	2771-2940	2771-2940	2940-3119	3119-3308	3308-3507	3507-3716	1426-1531	1980-2160	1467-1377	1269-1269	78					
19	33 000-36 000	2342-2466	2466-2612	2612-2771	2771-2940	2940-3119	2940-3119	3119-3308	3308-3507	3507-3716	3716-3935	1531-1675	2160-2340	1565-1466	1347-1347	86					
20	36 000-39 000	2466-2612	2612-2771	2771-2940	2940-3119	3119-3308	3119-3308	3308-3507	3507-3716	3716-3935	3935-4164	1675-1789	2340-2580	1680-1568	1434-1434	86					
21	39 000-42 000	2612-2771	2771-2940	2940-3119	3119-3308	3308-3507	3308-3507	3507-3716	3716-3935	3935-4164	4164-4403	1789-1905	2580-2580	1680-1568	1434-1434	86					
22	42 000-53 240	3452-3914	4376-4914	4914-5514	5514-6186	6186-6942	6186-6942	6942-7782	7782-8706	8706-9726	9726-10846	1905-2040	2580-2580	1680-1568	1434-1434	86					

Diagram 1 Kompensationsniva med hänsyn till lönekuverteffekten (preliminär skatt). Utdebitering 24:00 kr.

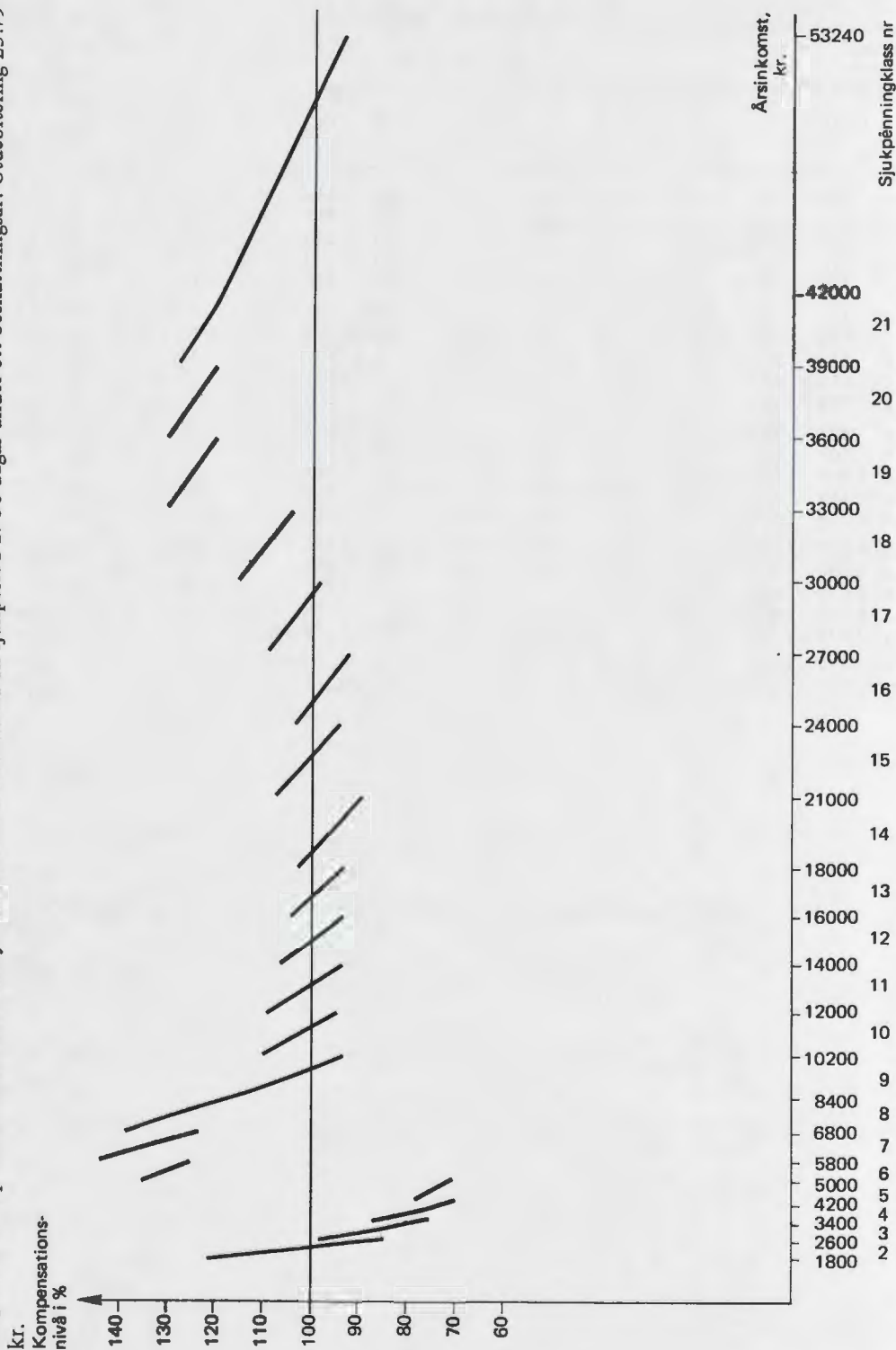

Tabell 2 Uppräkning av nuvarande sjukpenning med hänsyn till slutskatteeffekten vid en sjukperiod av 30 dagar

Sjukpenningklass, nr.	Årsinkomst, kr.	Löneavdrag vid 30 dagars frånvaro, 30/365 av årslönen, kr.	Slutlig nettolöneminskning vid 30 dagars frånvaro när utdebiteringen är, kr.											
			19,31			23,79			29,90					
1	2	3	4			5			6					
2	1 800- 2 600	148- 181- 214	148	181	214	148	181	214	148	181	214	148	181	214
3	2 600- 3 400	214- 247- 279	214	247	279	214	247	279	214	247	279	214	247	279
4	3 400- 4 200	279- 312- 345	279	312	345	279	312	345	279	312	345	279	312	345
5	4 200- 5 000	345- 378- 411	345	378	283	345	378	270	345	378	270	345	378	252
6	5 000- 5 800	411- 444- 417	283	247	266	270	227	244	252	200	215	234	252	215
7	5 800- 6 800	477- 518- 559	266	288	311	244	265	286	215	234	252	285	380	380
8	6 800- 8 400	559- 625- 690	311	351	453	286	323	422	252	285	380	421	462	462
9	8 400-10 200	690- 764- 838	453	502	550	422	463	513	380	421	462	503	543	543
10	10 200-12 000	838- 912- 986	550	599	648	513	558	604	462	503	543	588	634	634
11	12 000-14 000	986-1 068-1 151	648	702	756	604	654	705	543	588	634	679	725	725
12	14 000-16 000	1 151-1 233-1 315	756	810	864	705	755	806	634	679	725	770	815	815
13	16 000-18 000	1 315-1 397-1 479	864	918	972	806	855	905	725	770	815	883	898	898
14	18 000-21 000	1 479-1 603-1 726	972	1 053	1 080	905	981	1 003	815	883	898	908	969	969
15	21 000-24 000	1 726-1 849-1 973	1 080	1 104	1 178	1 003	1 021	1 089	898	908	969	1 007	979	979
16	24 000-27 000	1 973-2 096-2 219	1 178	1 229	1 214	1 089	1 135	1 114	969	1 007	979	1 063	1 063	1 063
17	27 000-30 000	2 219-2 342-2 466	1 214	1 257	1 324	1 114	1 153	1 214	979	1 009	1 063	1 016	900	900
18	30 000-33 000	2 466-2 589-2 712	1 324	1 309	1 238	1 214	1 185	1 095	1 063	1 016	900	899	920	920
19	33 000-36 000	2 712-2 836-2 959	1 238	1 259	1 296	1 095	1 107	1 137	900	899	920	941	978	978
20	36 000-39 000	2 959-3 082-3 205	1 296	1 333	1 386	1 137	1 167	1 213	920	941	978	1 016	1 054	1 054
21	39 000-42 000	3 205-3 329-3 452	1 386	1 439	1 492	1 213	1 260	1 307	978	1 016	1 054	1 195	1 336	1 336
21	42 000-53 240	3 452-3 914-4 376	1 492	1 692	1 892	1 307	1 432	1 657	1 054	1 195	1 336			

Sjukpenning										Sjukpenning per dag, kr.	
före skatt, kr.	efter slutlig skatt när utdebiteringen är, kr.									nuvarande sjukpen- ning	uppräknad sjukpen- ning
	19,31	23,79			29,90						
7	8	9			10					11	12
180	180	180	180	180	180	180	180	180	180	6	6
210	210	210	210	210	210	210	210	210	210	7	7
240	240	240	240	240	240	240	240	240	240	8	8
270	270	270	204	270	270	197	270	270	128	9	9
600	388	334	334	366	307	307	337	271	271	10	20
690	384	384	384	353	353	353	311	311	311	12	23
730	434	453	512	400	418	478	352	370	430	14	26
780	512	512	512	478	478	478	430	430	430	16	26
930	611	611	611	569	569	569	512	512	512	19	31
1 080	709	709	709	661	661	661	595	595	595	22	36
1 230	808	808	808	753	753	753	678	678	678	25	41
1 380	907	907	907	845	845	845	760	760	760	28	46
1 530	1 005	1 005	963	937	937	895	843	843	801	31	51
1 860	1 168	1 110	1 110	1 085	1 027	1 027	971	913	913	34	62
2 040	1 218	1 199	1 117	1 126	1 108	1 026	1 002	983	901	37	68
2 430	1 227	1 305	1 305	1 218	1 196	1 196	1 069	1 047	1 047	40	81
2 850	1 530	1 425	1 299	1 403	1 287	1 149	1 228	1 099	944	43	95
3 570	1 619	1 577	1 560	1 430	1 385	1 369	1 173	1 123	1 107	46	119
3 870	1 695	1 673	1 673	1 485	1 466	1 465	1 203	1 182	1 181	49	129
4 110	1 777	1 777	1 777	1 556	1 556	1 556	1 254	1 254	1 254	52	137
4 110	1 777	1 777	1 777	1 556	1 556	1 556	1 254	1 254	1 254	52	137

Diagram 2 Kompensationsnivå med hänsyn till slutskatteeffekten vid en sjukperiod av 30 dagar under ett beskattningsår. Utdebitering 23:79

Tabell 3 Kompensationsnivån vid arbetslöshet för medlem i Metallindustriarbetarnas erkända arbetslöshetskassa med en årsinkomst av 20 000 kr. (Kassan har i princip endast en klass på 55 kr.)

	Antal dagar med arbetslöshetsersättning				
	0	1 ¹	20	50	100
Inkomst för helt år	20 000	20 000	20 000	20 000	20 000
Lönebortfall vid arbetslöshet	0	77	1 540	3 850	7 700
Årsinkomst	20 000	19 923	18 460	16 150	12 300
Preliminär skatt (tabell 24 kol. 2)	5 096	5 063	4 704	4 116	3 136
Slutlig skatt	4 281	4 243	3 684	2 788	1 295
Nettolön efter preliminär skatt	14 904	14 860	13 756	12 034	9 164
Nettolön efter slutlig skatt	15 719	15 680	14 776	13 362	11 005
Nettolönebortfall, preliminärt	—	44	1 148	2 870	5 740
Nettolönebortfall, slutligt	—	39	943	2 357	4 714
Arbetslöshetsersättning	—	53 ²	1 060	2 650	5 300
Kompensation ³ i %, preliminär	—	120,45	92,33	92,33	92,33
Kompensation ³ i %, slutlig	—	135,90	112,41	112,43	112,43

¹ En dags arbetslöshet förekommer endast i undantagsfall.

² Överförsäkringsavdrag har nedsatt ersättningsbeloppet till 53 kr.

³ Vid beräkning av kompensationsnivån har hänsyn inte tagits till karensdagarna.

Tabell 4 Kompensationsnivån vid arbetslöshet för medlem i Metallindustriarbetarnas erkända arbetslöshetskassa med en årsinkomst av 30 000 kr. (Kassan har i princip endast en klass på 55 kr.)

	Antal dagar med arbetslöshetsersättning				
	0	1 ¹	20	50	100
Inkomst för helt år	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000
Lönebortfall vid arbetslöshet	0	115	2 308	5 770	11 540
Årsinkomst	30 000	29 885	27 692	24 230	18 460
Preliminär skatt (tabell 24 kol. 2)	9 724	9 672	8 976	7 854	5 984
Slutlig skatt	9 050	8 999	7 876	6 197	3 737
Nettolön efter preliminär skatt	20 276	20 213	18 716	16 376	12 476
Nettolön efter slutlig skatt	20 950	20 886	19 816	18 033	14 723
Nettolönebortfall, preliminärt	—	63	1 560	3 900	7 800
Nettolönebortfall, slutligt	—	64	1 134	2 917	6 227
Arbetslöshetsersättning	—	55	1 100	2 750	5 500
Kompensation ² i %, preliminär	—	87,30	70,51	70,51	70,51
Kompensation ² i %, slutlig	—	85,94	97,00	94,27	88,33

¹ En dags arbetslöshet förekommer endast i undantagsfall.

² Vid beräkning av kompensationsnivån har hänsyn inte tagits till karensdagarna.

Tabell 5 Kompensationsnivån vid arbetslöshet för medlem i Metallindustriarbetarnas erkända arbetslöshetskassa med en årsinkomst av 40 000 kr. (Kassan har i princip endast en klass på 55 kr.)

	Antal dagar med arbetslöshetsersättning				
	0	1 ¹	20	50	100
Inkomst för helt år	40 000	40 000	40 000	40 000	40 000
Lönebortfall vid arbetslöshet	0	154	3 076	7 690	15 380
Årsinkomst	40 000	39 846	36 924	32 310	24 620
Preliminär skatt (tabell 24 kol. 2)	16 536	16 429	15 264	13 356	10 176
Slutlig skatt	15 121	15 017	13 210	10 372	6 403
Nettolön efter preliminär skatt	23 464	23 417	21 660	18 954	14 444
Nettolön efter slutlig skatt	24 879	24 829	23 714	21 938	18 217
Nettolönebortfall, preliminärt	—	47	1 804	4 510	9 020
Nettolönebortfall, slutligt	—	50	1 165	2 941	6 662
Arbetslöshetsersättning	—	55	1 100	2 750	5 500
Kompensation ² i %, preliminär	—	117,02	60,98	60,98	60,98
Kompensation ² i %, slutlig	—	110,00	94,42	93,51	82,56

¹ En dags arbetslöshet förekommer endast i undantagsfall.

² Vid beräkning av kompensationsnivån har hänsyn inte tagits till karensdagarna.

Tabell 6 Kompensationsnivån vid arbetslöshet för medlem i Industrijänstemännens erkända arbetslöshetskassa med en årsinkomst av 12 000 kr. [Kassan har i princip tre klasser: en för inkomsttagare med inkomst mellan 12 000–24 000 kr. (40 kr.), en för inkomsttagare med inkomst mellan 24 000–28 000 kr. (50 kr.), en för inkomsttagare med inkomst över 28 000 kr. (60 kr.)]

	Antal dagar med arbetslöshetsersättning				
	0	1 ¹	20	50	100
Inkomst för helt år	12 000	12 000	12 000	12 000	12 000
Lönebortfall vid arbetslöshet	0	46	924	2 310	4 620
Årsinkomst	12 000	11 954	11 076	9 690	7 380
Preliminär skatt (tabell 24 kol. 2)	1 664	1 644	1 536	1 344	1 024
Slutlig skatt	1 139	1 139	782	243	0
Nettolön efter preliminär skatt	10 336	10 310	9 540	8 346	6 356
Nettolön efter slutlig skatt	10 861	10 815	10 294	9 447	7 380
Nettolönebortfall, preliminärt	—	26	796	1 990	3 980
Nettolönebortfall, slutligt	—	46	567	1 414	3 481
Arbetslöshetsersättning	—	33 ²	660	1 650	3 300
Kompensation ³ i %, preliminär	—	126,92	82,91	82,91	82,91
Kompensation ³ i %, slutlig	—	71,74	116,40	116,69	94,80

¹ En dags arbetslöshet förekommer endast i undantagsfall.

² Överförsäkringsavdrag har nedsatt ersättningsbeloppet till 33 kr.

³ Vid beräkning av kompensationsnivån har hänsyn inte tagits till karensdagarna.

Tabell 7 Kompensationsnivån vid arbetslöshet för medlem i Industritjänstemännens erkända arbetslöshetskassa med en årsinkomst av 23 000 kr. [Kassan har i princip tre klasser: en för inkomsttagare med inkomst mellan 12 000–24 000 kr. (40 kr.), en för inkomsttagare med inkomst mellan 24 000–28 000 kr. (50 kr.), en för inkomsttagare med inkomst över 28 000 kr. (60 kr.)]

	Antal dagar med arbetslöshetsersättning				
	0	1 ¹	20	50	100
Inkomst för helt år	23 000	23 000	23 000	23 000	23 000
Lönebortfall vid arbetslöshet	0	88	1 768	4 420	8 840
Årsinkomst	23 000	22 912	21 232	18 580	14 160
Preliminär skatt (tabell 24 kol. 2)	6 500	6 456	6 000	5 250	4 000
Slutlig skatt	5 610	5 565	4 817	3 744	2 030
Nettolön efter preliminär skatt	16 500	16 456	15 232	13 330	10 160
Nettolön efter slutlig skatt	17 930	17 347	16 415	14 836	12 130
Nettolönebortfall, preliminärt	—	44	1 268	3 170	6 340
Nettolönebortfall, slutligt	—	43	975	2 554	5 260
Arbetslöshetsersättning	—	40	800	2 000	4 000
Kompensation ² i %, preliminär	—	90,91	63,09	63,09	63,09
Kompensation ² i %, slutlig	—	93,02	82,05	78,31	76,05

¹ En dags arbetslöshet förekommer endast i undantagsfall.

² Vid beräkning av kompensationsnivån har hänsyn inte tagits till karensdagarna.

Tabell 8 Kompensationsnivån vid arbetslöshet för medlem i Industritjänstemännens erkända arbetslöshetskassa med en årsinkomst av 26 000 kr. [Kassan har i princip tre klasser: en för inkomsttagare med inkomst mellan 12 000–24 000 kr. (40 kr.), en för inkomsttagare med inkomst mellan 24 000–28 000 kr. (50 kr.), en för inkomsttagare med inkomst över 28 000 kr. (60 kr.)]

	Antal dagar med arbetslöshetsersättning				
	0	1 ¹	20	50	100
Inkomst för helt år	26 000	26 000	26 000	26 000	26 000
Lönebortfall vid arbetslöshet	0	100	2 000	5 000	10 000
Årsinkomst	26 000	25 900	24 000	21 000	16 000
Preliminär skatt (tabell 24 kol. 2)	7 592	7 544	7 008	6 132	4 672
Slutlig skatt	6 997	6 946	6 070	4 727	2 757
Nettolön efter preliminär skatt	18 408	18 356	16 992	14 868	11 328
Nettolön efter slutlig skatt	19 003	18 954	17 930	16 273	13 243
Nettolönebortfall, preliminärt	—	52	1 416	3 540	7 080
Nettolönebortfall, slutligt	—	49	1 073	2 730	5 760
Arbetslöshetsersättning	—	50	1 000	2 500	5 000
Kompensation ² i %, preliminär	—	96,15	70,62	70,62	70,62
Kompensation ² i %, slutlig	—	102,04	93,20	91,58	86,81

¹ En dags arbetslöshet förekommer endast i undantagsfall.

² Vid beräkning av kompensationsnivån har hänsyn inte tagits till karensdagarna.

Tabell 9 Kompensationsnivån vid arbetslöshet för medlem i Industritjänstemännens erkända arbetslöshetskassa med en årsinkomst av 30 000 kr. [Kassan har i princip tre klasser: en för inkomsttagare med inkomst mellan 12 000–24 000 kr. (40 kr.), en för inkomsttagare med inkomst mellan 24 000–28 000 kr. (50 kr.), en för inkomsttagare med inkomst över 28 000 kr. (60 kr.)]

	Antal dagar med arbetslöshetsersättning				
	0	1 ¹	20	50	100
Inkomst för helt år	30 000	30 000	30 000	30 000	30 000
Lönebortfall vid arbetslöshet	0	115	2 308	5 770	11 540
Årsinkomst	30 000	29 885	27 692	24 230	18 460
Preliminär skatt (tabell 24 kol. 2)	9 724	9 672	8 976	7 854	5 984
Slutlig skatt	9 050	8 999	7 876	6 197	3 737
Nettolön efter preliminär skatt	20 276	20 213	18 716	16 376	12 476
Nettolön efter slutlig skatt	20 950	20 886	19 816	18 033	14 723
Nettolönebortfall, preliminärt	–	63	1 560	3 900	7 800
Nettolönebortfall, slutligt	–	64	1 134	2 917	6 227
Arbetslöshetsersättning	–	60	1 200	3 000	6 000
Kompensation ² i %, preliminär	–	95,24	76,92	76,92	76,92
Kompensation ² i %, slutlig	–	93,75	105,82	102,25	96,35

¹ En dags arbetslöshet förekommer endast i undantagsfall.

² Vid beräkning av kompensationsnivån har hänsyn inte tagits till karensdagarna.

Tabell 10 Kompensationsnivån vid arbetslöshet för medlem i Industritjänstemännens erkända arbetslöshetskassa med en årsinkomst av 45 000 kr. [Kassan har i princip tre klasser: en för inkomsttagare med inkomst mellan 12 000–24 000 kr. (40 kr.), en för inkomsttagare med inkomst mellan 24 000–28 000 kr. (50 kr.), en för inkomsttagare med inkomst över 28 000 kr. (60 kr.)]

	Antal dagar med arbetslöshetsersättning				
	0	1 ¹	20	50	100
Inkomst för helt år	45 000	45 000	45 000	45 000	45 000
Lönebortfall vid arbetslöshet	0	173	3 460	8 650	17 300
Årsinkomst	45 000	44 827	41 540	36 350	27 700
Preliminär skatt (tabell 24 kol. 2)	19 500	19 387	18 000	15 750	12 000
Slutlig skatt	18 228	18 124	16 079	12 853	7 909
Nettolön efter preliminär skatt	25 500	25 440	23 540	20 600	15 700
Nettolön efter slutlig skatt	26 772	26 703	25 461	23 497	19 791
Nettolönebortfall, preliminärt	–	60	1 960	4 900	9 800
Nettolönebortfall, slutligt	–	69	1 311	3 275	6 981
Arbetslöshetsersättning	–	60	1 200	3 000	6 000
Kompensation ² i %, preliminär	–	100,0	61,22	61,22	61,22
Kompensation ² i %, slutlig	–	86,96	91,53	91,60	85,95

¹ En dags arbetslöshet förekommer endast i undantagsfall.

² Vid beräkning av kompensationsnivån har hänsyn inte tagits till karensdagarna.

Bilaga 2 Undersökning avseende klassplacering i vissa yrkesskadefall

I denna bilaga redovisas resultaten av en av sjukpenningutredningen utförd urvalsundersökning avseende klassplacering i vissa yrkesskadefall.

Undersökningens syfte har varit att utrona i vad mån försäkrade, som råkat ut för yrkesskada, är placerade i rätt sjukpenningklass enligt AFL.

Undersökningen har utförts bland riksför-säkringsverkets yrkesskadeakter för åren 1969–1971. I undersökningen har militärskadeakter och yrkesskadeakter avseende statsanställda ej ingått. Bland de övriga har var etthundrade akt utvalts och kontrollerats i fråga om aktuell arbetsinkomst för år och sjukpenningklass. Undersökningen avser 386 yrkesskadefall.

Med aktuell arbetsinkomst för år avses i detta sammanhang den årsinkomst som framgår av den i yrkesskadeakten ingående kompletteringsuppgiften. Denna årsinkomst är lika med den årliga arbetsförtjänsten enligt 9 § YFL, dvs. årlig arbetsförtjänst med utgångspunkt i inkomstförhållandena vid tiden för skadefallets inträffande. Klassplaceringen inom sjukförsäkringen ger däremot uttryck för den beräknade framtida årsinkomsten. Med hänsyn till att årsinkomsten beräknas på ett sätt inom YFL och på ett något annorlunda sätt inom AFL kan naturligtvis avvikelser mellan inkomst och klassplacering vara befogade. Men i detta sammanhang bör man hålla i minnet, att som grund för framtida beräknad årsinkomst

inom sjukförsäkringen – i vart fall av dem som har ackordslön eller tidlön i kombination med ackordslön – oftast används inkomsten under den senaste årsperioden. För sådana försäkrade borde alltså klassplaceringen i stort sett överensstämma med årsinkomsten enligt kompletteringsuppgiften i yrkesskadeakten.

Eftersom risken för yrkesskada är större för kroppsarbetare än för t. ex. kontors- och affärsanställda, kan man förmoda att förstnämnda kategori kan vara överrepresenterad i undersökningen. Med hänsyn till att den grupp, som kan antas vara överrepresenterad, i stor omfattning torde vara avlönad med tidlön och ackordslön eller enbart ackordslön, torde också deras inkomstanmälan för klassplaceringen vara grundad på inkomst under förfluten tid. Vid sådant förhållande borde klassplaceringen – om anmälnings-skyldigheten från den försäkrades sida fullgjorts – i huvudsak överensstämma med årsinkomsten enligt kompletteringsuppgiften.

Undersökningen visar att av uttagna 386 försäkrade 145 eller 37,6 % var rätt klassplacerade, 73 eller 18,9 % var för högt och 186 eller 43,5 % var för lågt klassplacerade.

I övrigt hänvisas till följande tabell.

Sjukpenningklassplacering i vissa yrkesskadefall. Försäkrade fördelade efter i kompletteringsuppgiften uppgiven inkomst och efter sjukpenningklass.

Arsinkomst	Sjukpenning, kr.													Summa								
	0	6	7	8	9	10	12	14	16	19	22	25	28		31	34	37	40	43	46	49	52
<1 800	1																					1
1 800—2 600	1		1																			2
2 600—3 400	1																					1
3 400—4 200				1																		2
4 200—5 000																						
5 000—5 800						2																2
5 800—6 800						1	1							1								3
6 800—8 400				2	1																	3
8 400—10 200	2	1					2	3	2													11
10 200—12 000	1				1		1	2	2	2	1											10
12 000—14 000	1				1		1	2	3	5				1	1							15
14 000—16 000	1					1		2		3	4	2										13
16 000—18 000	1										5	4	4	1								15
18 000—21 000	2				1		1	1	3	2	2	8	20	6	2							48
21 000—24 000									2	1	2	4	19	30	6	4	2					70
24 000—27 000	1								1		2	1	6	11	34	6	3		1			66
27 000—30 000	1												1	4	7	12	5	4				34
30 000—33 000															11	6	6	4	2		2	32
33 000—36 000															1	4	9	6	1	2	23	
36 000—39 000														1	1	1	1	5	2	5	16	
39 000—															2		1		4	12	19	
Summa	13	—	2	1	2	8	2	5	10	13	13	17	22	50	54	64	33	27	19	10	21	386

Bilaga 3 Undersökning avseende klassplacering och sammanträffande av förmåner m. m. i vissa sjukfall

I denna bilaga redovisas resultaten av en av sjukpenningutredningen genomförd urvalsundersökning.

Syftet med undersökningen har varit dels att undersöka i vad mån försäkrade, som insjuknat, är placerade i rätt sjukpenningklass enligt AFL, dels att få en uppfattning om i vilken utsträckning sjuklön från arbetsgivare eller försäkringsförmåner från annat håll utgår samtidigt med sjukpenning.

Undersökningen har omfattat sjukskrivna försäkrade med obligatorisk sjukpenningförsäkring på grund av inkomst av förvärvsarbete, födda dagarna 10 och 20 i varje kalendermånad, som ingav friskanmälan till försäkringskassorna under tidsperioden 19–25 november 1971.

Av ovan nämnda har *samtliga* försäkrade med en sjukpenning av 14 kr. eller mindre valts ut medan endast *var tredje* försäkrad med en sjukpenning av 16 kr. eller mer ingått i undersökningen. Härigenom omfattar undersökningen 2 097 personer. I tabellerna har emellertid antalsuppgifter avseende försäkrade med en sjukpenning av 16 kr. eller mer multiplicerats med tre för att kompensera urvalsfaktorn 1:3. Antalet försäkrade blir härigenom 5 615.

Urvalet har gjorts i samband med noteringar av friskanmälan i sjukfallsregistret.

Uppgifter om de i undersökningen ingående försäkrade har inhämtats från försäkringskassornas register och genom intervjuer med de försäkrade per telefon eller vid hembesök. Bortfallet bland de för intervjuer uttagna försäkrade var 104 (5 %). Av dessa var 44

personer ej anträffbara, 19 personer vägrade att medverka, 41 personer hade ej någon åsikt eller kunde ej svara på vissa frågor.

Urvalet till undersökningen speglar populationen försäkrade med obligatorisk sjukpenningförsäkring på grund av förvärvsarbete som varit sjukskrivna och som under år 1971 lämnat in friskanmälan till försäkringskassorna.

Kontrollen av klassplaceringen har tillgått så att den försäkrade har fått uppge den inkomst han hade vid insjuknandet. Denna inkomst har därefter räknats upp till årsinkomst. Tillvägagångssättet kan i viss utsträckning sägas överensstämma med årsinkomstberäkningen inom YFL. Härvidlag kan en viss överensstämmelse antas föreligga mellan de båda undersökningarna. Eftersom det emellertid kan anses att lämnade uppgifter om inkomst vid insjuknandet endast torde vara ungefärliga bör en viss försiktighet läggas i tolkningen, varför tabell 1 kan sägas ge en approximativ bild av faktiska förhållanden.

Undersökningen visar (tabell 1) att av 5 586 försäkrade 2 588 eller 46,3 % var rätt klassplacerade, 584 eller 10,5 % var för högt och 2 414 eller 43,2 % var för lågt klassplacerade.

Tabell 2 utvisar att endast sex procent utöver sjukpenningen hade försäkringsförmån från annat håll. Försäkringsformen var för det övervägande flertalet kollektiv försäkring (tabell 3).

Vad gäller olika former av ersättning vid sjukdom utvisar tabell 4 att drygt 85 % hade

enbart sjukpenning vid sjukdom, ca 7 % hade 7 % sjuklön utöver sjukpenningen.
 enbart sjuklön (arbetsgivarinträde) och ca I övrigt hänvisas till tabellerna.

Tabell 1 Sjukpenningklassplacering i vissa sjukfall. Försäkrade fördelade efter den vid insjuknandet uppgivna inkomsten och efter sjukpenningklass.

Arsinkomst	Sjukpenning, kr.															Summa					
	6	7	8	9	10	12	14	16	19	22	25	28	31	34	37		40	43	46.	49	52
1 800—2 600	5	2								3					3						13
2 600—3 400		2			1																4
3 400—4 200	2	2	9	1	2																16
4 200—5 000	3	1	3	7	5	1	1						3								24
5 000—5 800	1			3	5	3															12
5 800—6 800		1	2	5	9	5				3											25
6 800—8 400			1	2	4	3	19	33	6	6											74
8 400—10 200				1	2	2	5	39	18	12	3	3	3								88
10 200—12 000	1			2	2	2	45	36	18	3	3								3		115
12 000—14 000	1		2	1	2	4	5	21	27	105	15	12	15	15	3						228
14 000—16 000						4	9		15	39	99	12	9	6		3					196
16 000—18 000	1					1	2		6	12	36	57	24	6		3					148
18 000—21 000			2	1	3	9	6	6	6	33	51	66	276	42	12	3			3		507
21 000—24 000	1			1				9		12	6	54	138	252	36	12	3				524
24 000—27 000		1					1			3	9	12	126	117	348	54		6	6	3	686
27 000—30 000						1	1	9		6	12	9	45	72	186	318	57				716
30 000—33 000							1		3	3	9	3	24	24	90	162	324	36	3	9	691
33 000—36 000									3				6	27	27	48	90	129	6		336
36 000—39 000													6	6	45	60	42	72	111	27	369
39 000—					1							6	9	6	33	57	78	75	111	438	814
Summa	15	9	15	20	29	31	55	165	120	261	243	231	684	573	783	720	594	318	237	483	5 586

Tabell 2 Antal försäkrade med eller utan ersättning från annan försäkring fördelade efter ersättnings storlek per månad och efter sjukpenning

Sjukpenningklass kr.	Ingen ersättning	0- 49	50- 99	100- 149	150- 199	200- 299	300- 399	400 o. där- över	Summa
6	17		1						18
7	10								10
8	16								16
9	20								20
10	30								30
12	31								31
14	55	2							57
16	168				3				171
19	105		12		3				120
22	255				3		3		261
25	237		6						243
28	231		6						237
31	651		3	6	15	3	3	3	684
34	540		12	3	15	3	3		576
37	732		27	6	15	3			783
40	690		3	9	18		3		723
43	546		6	6	27	6	3	3	597
46	282		9	3	12	9	3		318
49	219		3	3	6	6			237
52	441	6	9	6	9	6	3	3	483
Summa	5 276	8	97	42	126	36	21	9	5 615

Tabell 3 Antal försäkrade med enskild försäkring fördelade efter försäkringens art och karenstid

Karenstid, dagar	Enskild försäkring	
	Individuell	Kollektiv
0	6	34
1	6	15
2	6	6
3	29	75
4	6	12
5		3
6		12
7	3	72
8	6	15
9		3
10	3	6
14		6
30	3	3
33		3
90	3	3
Summa	71	268

Tabell 4 Försäkrade fördelade efter form av ersättning vid sjukdom och efter sjukpenning. Procentuell fördelning

Sjukpenningklass kr.	Enbart sjukpenning	Sjukpenning + sjuklön	Enbart sjuklön	Summa
6	0,30		0,02	0,32
7	0,18			0,18
8	0,28			0,28
9	0,36			0,36
10	0,53			0,53
12	0,55			0,55
14	1,00		0,02	1,02
16	2,94	0,11		3,05
19	1,92	0,16	0,05	2,13
22	4,43	0,11	0,11	4,65
25	3,69	0,27	0,37	4,33
28	3,74	0,21	0,27	4,22
31	10,95	0,37	0,85	12,17
34	8,82	0,85	0,59	10,26
37	11,54	1,07	1,34	13,95
40	10,85	1,02	1,02	12,89
43	9,03	0,59	1,02	10,64
46	4,43	0,37	0,85	5,65
49	3,37	0,48	0,37	4,22
52	6,52	1,44	0,64	8,60
Summa	85,43	7,05	7,52	100,00

Bilaga 4 Kostnadsberäkningar m. m. avseende sjukpenning och föräldrapenning

I föreliggande bilaga har beräknats bl. a. den allmänna försäkringens kostnader för sjukpenning och föräldrapenning ävensom storleken av den pensionsgrundande inkomst för tilläggs pension grundad på nämnda förmåner som tillkommer om utredningens förslag genomförs. Vidare har en ungefärlig beräkning gjorts av storleken av den preliminära skatt m. m. på sjukpenningen och föräldrapenningen som kan bli aktuell efter en reform.

I tabellerna 1–3 lämnas underlag för beräkningarna i fråga för sådana försäkrade som har minst 4 500 kr. i årlig förvärvsinkomst. Motsvarande underlag för försäkrade med en årlig förvärvsinkomst under 4 500 kr. samt i fråga om föräldrapenningen även för enbart sjukvårdsförsäkrade lämnas i tabell 4.

Försäkringsbeståndet i tabellerna hänförs sig till årsskiftet 1971/1972. Av försäkrade med s. k. blandad inkomst har 3/4 av antalet tagits in i tabellen för anställda (tab. 1) och återstoden i tabellerna för egna företagare (tab. 2 a–d). Försäkrade i nuvarande sjukpenningklass nr 21 har schablonmässigt delats upp i fem klasser med inkomster upp till ATP-taket. Av tekniska skäl har i beräkningarna de försäkrade tänkts uppdelade i sjukpenningklasser även i ett system med beskattad sjukpenning.

I fråga om sjuktal och sjukhusvårdstal har använts genomsnittet av dessa tal för åren 1969 och 1970. I tabell 1 kolumnerna 12 och 14 har redovisats sjuktal resp. sjukhusvårdstal som jämkats med hänsyn till en

uppskattad minskning av den allmänna försäkringens utgifter om obligatorisk sjuklön införs under de sju första dagarna av varje sjukperiod.

I tabell 3 angivna moderskapstal (kol. 9 och 11) grundar sig på 1970 års genomsnittstal i varje sjukpenningklass för tilläggs sjukpenning vid barnsövd. Dessa genomsnittstal har förhöjts med hänsyn till den föreslagna förlängningen av förmånstiden för föräldrapenning.

Preliminärskatteuttaget som anges i tabellerna har beräknats enligt schablonmodell för preliminärskatteavdrag på sjukpenning grundad på tabell 24 (som ligger närmast medelutdebiteringen) och kolumn 1. Det förutsätts att en sådan schablonmodell används för skatteavdrag på sjukpenningen intill dess det utbyggda ADB-systemet kan på blankett för försäkrans S 1 ange preliminärskatteavdrag för resp. försäkrad.

Med utgångspunkt i nyssnämnda tabeller har bl. a. följande beräkningar gjorts. Beloppen är att anse som ungefärliga.

Utgifternas storlek har beräknats såväl före som efter sjukpenningavdrag vid sjukhusvård. Beräkningarna grundar sig på det föreslagna sjukpenningavdraget 10 kr. Som jämförelse har i sammanställningen ovan angivits försäkringens utgifter under år 1971.

I alternativ 1 har beräknats försäkringens utgifter med nuvarande försäkringsregler. Under alternativ 2 har beräknats sjukpenningutgifterna om utredningens förslag om obligatorisk sjuklön under de första sju dagarna av varje sjukperiod genomförs. Vid

1. Utgifter för sjukpenning, i milj. kr.

	Utgifter år 1971	Utgifter för beskattad sjukpenning			
		Alt. 1		Alt. 2	
		Före sju- avdr.	Efter sju- avdr.	Före sju- avdr.	Efter sju- avdr.
Hemmamakeförsäkrade	62	88	85	88	85
Försäkrade i de nuvarande sjukpenningklasserna 2, 3 och 4	18	18	17	18	17
Försäkrade med anställningsinkomst	2 580	4 091	4 038	2 930	2 890
Försäkrade med inkomst av annat förvärvsarbete än anställning	155	236	233	236	233
Barn tillägg	46	—	—	—	—
Summa	2861	4 433	4 373	3 272	3 225

beräkningen har samtliga anställda tagits med. På grund av utredningens förslag om krav på viss arbetad tid för rätt till sjuklön torde dock försäkringens utgifter för sjukpenning för anställda bli större än vad som framgår av beräkningen.

Om preliminärskatteavdraget enligt utredningens förslag görs på sjukpenningen före avdraget för sjukhusvård skulle den skattepliktiga sjukpenningen enligt alt. 1 uppgå till 4 327 milj. kr. och enligt alt. 2 till 3 166 milj. kr. Till dessa belopp får läggas ca 90 milj. kr. vid ett genomförande av familjepolitiska kommitténs förslag om sjukpenning vid vård av sjukt barn.

2. Utgifter för föräldrapenning, i milj. kr.

	Utg. år 1971	
Enbart sjukvårdsförsäkrade, hemmamakeförsäkrade och försäkrade i de nuvarande sjukpenningklasserna 2, 3 och 4	368	425
Försäkrade med anställningsinkomst	658	
Försäkrade med inkomst av annat förvärvsarbete än anställning	7	
Summa	1 033	425

Till detta belopp torde få läggas minst 50 milj. kr. beroende på att även fadern i enlighet med avgivet förslag kommer att

omfattas av föräldraförsäkringen.

3. Pensionsgrundande inkomst för tilläggs-pension, grundad på sjukpenning och föräldrapenning, i milj. kr.

Pensionsgrundande inkomst för tilläggs-pension	Alt. 1 (utan obl. sjuklön)	Alt. 2 (med obl. sjuklön)
Sjukpenning vid försäkrads egen sjukdom	3 987	2 977
Sjukpenning vid vård av sjukt barn	90	90
Föräldrapenning	641	641
Summa	4 718	3 708

Vid beräkningen har medräknats endast sjukpenning till försäkrade i klass 9 och högre (i åldern 16–65 år). Av sjukpenningutgifterna i klass 25 enligt den använda schablonen har emellertid, med hänsyn till ATP-taket, endast 50 milj. kr. medräknats.

4. Preliminärskatt på skattepliktig sjukpenning och föräldrapenning, i milj. kr.

	Alt. 1	Alt. 2
Sjukpenning vid försäkrads egen sjukdom	1 440	976
Sjukpenning vid vård av sjukt barn	30	30
Föräldrapenning	216	216
Summa	1 686	1 222

Härvid har bortsetts från egna företagare eftersom flertalet betalar B-skatt.

Tabell 1 Underlag för beräkning av sjukpenning till anställda med nuvarande försäkringsregler alternativt obligatorisk sjuklön under de sju första dagarna av varje sjukperiod

Sjukpenningklass, nummer	Årsinkomst av förvärsarbete, kr.		Årsinkomst i klassmitten, kr.		Sjukpenning per dag, kr.		Prel. skatteuttag, %	Sjukpenning, netto	Antal anställda	Därav i åldern 16-65 år	Sjuktal		Sjukhusvårdstal	
	2	3	4	5	6	f. n.					obl. sjuklön dgr	f. n.	obl. sjuklön sju dgr	
5	4 200-	5 000	4 600	13	9	11	0	11	36 535	34 820	14,15	9,15	1,60	1,04
6	5 000-	5 800	5 400	15	10	13	0	13	45 631	43 307	15,45	10,45	2,12	1,44
7	5 800-	6 800	6 300	17	12	16	12,5	14	55 787	53 441	17,70	12,70	2,12	1,53
8	6 800-	8 400	7 600	21	14	19	15,8	16	80 945	77 968	19,55	14,55	2,12	1,57
9	8 400-	10 200	9 300	25	16	23	21,7	18	102 807	99 425	22,00	17,00	2,12	1,63
10	10 200-	12 000	11 100	30	19	27	25,9	20	87 965	85 973	24,65	19,65	2,41	1,93
11	12 000-	14 000	13 000	36	22	32	28,1	23	145 553	142 267	28,10	23,10	2,41	1,98
12	14 000-	16 000	15 000	41	25	37	29,7	26	142 737	139 767	31,70	26,70	2,41	2,02
13	16 000-	18 000	17 000	47	28	42	30,9	29	130 882	128 214	33,90	28,90	2,41	2,05
14	18 000-	21 000	19 500	53	31	48	31,3	33	315 234	308 843	29,70	24,70	2,14	1,78
15	21 000-	24 000	22 500	62	34	55	32,7	37	315 900	310 400	25,75	20,75	2,14	1,73
16	24 000-	27 000	25 500	70	37	63	33,3	42	438 110	432 384	20,75	15,75	1,26	0,96
17	27 000-	30 000	28 500	78	40	70	35,7	45	396 123	392 596	18,40	13,40	1,26	0,92
18	30 000-	33 000	31 500	86	43	78	37,2	49	375 372	372 801	16,00	11,00	1,26	0,87
19	33 000-	36 000	34 500	95	46	85	40,0	51	231 210	229 941	13,65	8,65	1,26	0,79
20	36 000-	39 000	37 500	103	49	92	41,3	54	174 718	173 956	12,80	7,80	0,92	0,56
21	39 000-	42 000	40 500	111	52	100	42,0	58	104 706	103 898	9,20	4,20	0,92	0,42
22	42 000-	45 000	43 500	119	52	107	44,8	59	78 530	77 924	9,20	4,20	0,92	0,42
23	45 000-	48 000	46 500	127	52	115	46,1	62	64 251	63 755	9,20	4,20	0,92	0,42
24	48 000-	51 000	49 500	136	52	122	46,7	65	52 352	51 950	9,20	4,20	0,92	0,42
25	51 000-		53 200	146	52	131	48,1	68	176 097	174 738	9,20	4,20	0,92	0,42
S:a														
5-25									3 551 445	3 498 368				
8-25									3 413 492	3 366 800				

Tabell 2 a Underlag för beräkning av sjukpenning till egna företagare utan karenstid

Sjukpenning- klass, nummer	Årsinkomst av förvärsarbete, kr.	Årsinkomst i klass- mitten, kr.		Sjukpenning per dag, kr.		Antal fö- retagare	Därav i åldern 16-65 år	Sjuktal	Sjukhus- vårdstal
		per år	per dag	f. n.	enl. för- slaget				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	4 200- 5 000	4 600	13	9	11	2 059	1 462	16,20	2,68
6	5 000- 5 800	5 400	15	10	13	4 721	3 446	19,45	2,34
7	5 800- 6 800	6 300	17	12	16	5 091	3 920	20,95	2,34
8	6 800- 8 400	7 600	21	14	19	7 529	6 023	23,30	2,34
9	8 400-10 200	9 300	25	16	23	10 251	8 611	23,90	2,34
10	10 200-12 000	11 100	30	19	27	4 564	3 971	32,55	1,82
11	12 000-14 000	13 000	36	22	32	9 269	8 249	22,35	1,82
12	14 000-16 000	15 000	41	25	37	11 716	10 779	20,50	1,82
13	16 000-18 000	17 000	47	28	42	6 923	6 438	21,00	1,82
14	18 000-21 000	19 500	53	31	48	17 498	16 448	21,70	1,66
15	21 000-24 000	22 500	62	34	55	8 412	7 991	23,90	1,66
16	24 000-27 000	25 500	70	37	63	13 049	12 527	14,50	1,28
17	27 000-30 000	28 500	78	40	70	7 055	6 843	18,50	1,28
18	30 000-33 000	31 500	86	43	78	10 855	10 529	18,90	1,28
19	33 000-36 000	34 500	95	46	85	6 091	5 908	23,40	1,28
20	36 000-39 000	37 500	103	49	92	3 480	3 376	18,30	1,29
21	39 000-42 000	40 500	111	52	100	3 293	3 128	18,30	1,29
22	42 000-45 000	43 500	119	52	107	2 469	2 346	18,30	1,29
23	45 000-48 000	46 500	127	52	115	2 021	1 920	18,30	1,29
24	48 000-51 000	49 500	136	52	122	1 646	1 564	18,30	1,29
25	51 000-	53 200	146	52	131	5 538	5 261	18,30	1,29
S:a									
5-25						143 530	130 740		
8-25						131 659	121 912		

Tabell 2 b Underlag för beräkning av sjukpenning till egna företagare med 3 dagars karenstid

Sjukpenning- klass, nummer	Årsinkomst av förvärsarbete, kr.	Årsinkomst i klass- mitten, kr.		Sjukpenning per dag, kr.		Antal fö- retagare	Därrav i åldern 16-65 år	Sjuktal	Sjukhus- vårdstid
		per år	per dag	f. n.	enl. för- slaget				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	4 200-5 000	4 600	13	9	11	932	662	10,34	1,71
6	5 000-5 800	5 400	15	10	13	2 382	1 739	12,41	1,49
7	5 800-6 800	6 300	17	12	16	2 529	1 947	13,37	1,49
8	6 800-8 400	7 600	21	14	19	4 096	3 277	14,87	1,49
9	8 400-10 200	9 300	25	16	23	6 192	5 201	15,26	1,49
10	10 200-12 000	11 100	30	19	27	2 888	2 513	20,78	1,16
11	12 000-14 000	13 000	36	22	32	6 273	5 583	14,27	1,16
12	14 000-16 000	15 000	41	25	37	8 611	7 922	13,09	1,16
13	16 000-18 000	17 000	47	28	42	5 461	5 079	13,40	1,16
14	18 000-21 000	19 500	53	31	48	13 780	12 953	13,85	1,06
15	21 000-24 000	22 500	62	34	55	6 505	6 180	15,26	1,06
16	24 000-27 000	25 500	70	37	63	11 001	10 561	9,26	0,82
17	27 000-30 000	28 500	78	40	70	5 698	5 527	11,81	0,82
18	30 000-33 000	31 500	86	43	78	9 212	8 936	12,06	0,82
19	33 000-36 000	34 500	95	46	85	5 300	5 141	14,94	0,82
20	36 000-39 000	37 500	103	49	92	2 647	2 568	11,68	0,82
21	39 000-42 000	40 500	111	52	100	2 819	2 678	11,68	0,82
22	42 000-45 000	43 500	119	52	107	2 115	2 009	11,68	0,82
23	45 000-48 000	46 500	127	52	115	1 729	1 643	11,68	0,82
24	48 000-51 000	49 500	136	52	122	1 410	1 340	11,68	0,82
25	51 000-	53 200	146	52	131	4 741	4 504	11,68	0,82
S:a									
5-25						106 321	97 963		
8-25						100 478	93 615		

Tabell 2 c Underlag för beräkning av sjukpenning till egna företagare med 33 dagars karenstid

Sjukpenning-klass, nummer	Årsinkomst av förvärsarbete, kr.	Årsinkomst av klassmitten, kr.		Sjukpenning per dag, kr.		Antal företagare	Därav i åldern 16-65 år	Sjuktal	Sjukhusvårdstal
		per år	per dag	f. n.	enl. förslaget				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	4 200-5 000	4 600	13	9	11	92	65	4,14	0,68
6	5 000-5 800	5 400	15	10	13	287	210	4,97	0,60
7	5 800-6 800	6 300	17	12	16	240	185	5,35	0,60
8	6 800-8 400	7 600	21	14	19	509	407	5,95	0,60
9	8 400-10 200	9 300	25	16	23	701	589	6,10	0,60
10	10 200-12 000	11 100	30	19	27	265	231	8,31	0,46
11	12 000-14 000	13 000	36	22	32	675	601	5,71	0,46
12	14 000-16 000	15 000	41	25	37	947	871	5,23	0,46
13	16 000-18 000	17 000	47	28	42	501	466	5,36	0,46
14	18 000-21 000	19 500	53	31	48	1 387	1 304	5,54	0,42
15	21 000-24 000	22 500	62	34	55	549	522	6,10	0,42
16	24 000-27 000	25 500	70	37	63	1 031	990	3,70	0,33
17	27 000-30 000	28 500	78	40	70	437	424	4,72	0,33
18	30 000-33 000	31 500	86	43	78	840	815	4,83	0,33
19	33 000-36 000	34 500	95	46	85	537	521	5,97	0,33
20	36 000-39 000	37 500	103	49	92	206	200	4,67	0,33
21	39 000-42 000	40 500	111	52	100	349	332	4,67	0,33
22	42 000-45 000	43 500	119	52	107	262	249	4,67	0,33
23	45 000-48 000	46 500	127	52	115	214	203	4,67	0,33
24	48 000-51 000	49 500	136	52	122	174	165	4,67	0,33
25	51 000-	53 200	146	52	131	586	557	4,67	0,33
S ^{2a}									
5-25						10 789	9 907		
8-25						10 170	9 447		

Tabell 2 d Underlag för beräkning av sjukpenning till egna företagare med 93 dagars karenstid

Sjukpenning-klass, nummer	Årsinkomst av förvärsarbete, kr.	Årsinkomst i klassmitten, kr.		Sjukpenning per dag, kr.		Antal företagare	Därv i åldern 16-65 år	Sjuktal	Sjukhusvårdstal
		per år	per dag	f. n.	enl. förslaget				
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
5	4 200-5 000	4 600	13	9	11	64	45	3,45	0,57
6	5 000-5 800	5 400	15	10	13	165	120	4,14	0,50
7	5 800-6 800	6 300	17	12	16	161	124	4,46	0,50
8	6 800-8 400	7 600	21	14	19	274	219	4,96	0,50
9	8 400-10 200	9 300	25	16	23	382	321	5,09	0,50
10	10 200-12 000	11 100	30	19	27	167	145	6,93	0,39
11	12 000-14 000	13 000	36	22	32	310	276	4,76	0,39
12	14 000-16 000	15 000	41	25	37	407	374	4,36	0,39
13	16 000-18 000	17 000	47	28	42	211	196	4,47	0,39
14	18 000-21 000	19 500	53	31	48	536	504	4,62	0,35
15	21 000-24 000	22 500	62	34	55	202	192	5,09	0,35
16	24 000-27 000	25 500	70	37	63	298	286	3,09	0,27
17	27 000-30 000	28 500	78	40	70	130	126	3,94	0,27
18	30 000-33 000	31 500	86	43	78	249	242	4,02	0,27
19	33 000-36 000	34 500	95	46	85	162	157	4,98	0,27
20	36 000-39 000	37 500	103	49	92	79	77	3,89	0,27
21	39 000-42 000	40 500	111	52	100	117	111	3,89	0,27
22	42 000-45 000	43 500	119	52	107	88	84	3,89	0,27
23	45 000-48 000	46 500	127	52	115	72	68	3,89	0,27
24	48 000-51 000	49 500	136	52	122	59	56	3,89	0,27
25	51 000-	53 200	146	52	131	197	187	3,89	0,27
S:a									
5-25						4 330	3 910		
8-25						3 940	3 621		

Tabell 3 Underlag för beräkning av föräldrapenning

Sjukpenning- klass, nummer	Årsinkomst av förvärsarbete, kr.	Årsinkomst i klass- mitten, kr.		Föräldra- penning per dag, kr.	Prel. skat- teuttag, %	Föräldra- penning, netto	Antal an- ställda	Moderskaps- tal för anställda	Antal egna företagare	Moders- skapsstal för egna före- tagare
		per år	per dag							
	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
5	4 200—5 000	4 600	13	30	26,7	22	36 535	3,48	3 147	0,89
6	5 000—5 800	5 400	15	30	26,7	22	45 631	3,52	7 555	0,80
7	5 800—6 800	6 300	17	30	26,7	22	55 787	4,23	8 021	0,86
8	6 800—8 400	7 600	21	30	26,7	22	80 945	4,77	12 408	1,06
9	8 400—10 200	9 300	25	30	26,7	22	102 807	5,96	17 526	0,97
10	10 200—12 000	11 100	30	30	26,7	22	87 965	7,09	7 884	1,09
11	12 000—14 000	13 000	36	32	28,1	23	145 553	6,69	16 527	1,00
12	14 000—16 000	15 000	41	37	29,7	26	142 737	9,02	21 681	0,94
13	16 000—18 000	17 000	47	42	30,9	29	130 882	11,13	13 096	1,08
14	18 000—21 000	19 500	53	48	31,3	33	315 234	8,35	33 201	0,66
15	21 000—24 000	22 500	62	55	32,7	37	315 900	5,76	15 668	0,63
16	24 000—27 000	25 500	70	63	33,3	42	438 110	2,85	25 379	0,48
17	27 000—30 000	28 500	78	70	35,7	45	396 123	1,82	13 320	0,36
18	30 000—33 000	31 500	86	78	37,2	49	375 372	1,20	21 156	0,21
19	33 000—36 000	34 500	95	85	40,0	51	231 210	0,93	12 090	0,16
20	36 000—39 000	37 500	103	92	41,3	54	174 718	0,84	6 412	0,35
21	39 000—42 000	40 500	111	100	42,0	58	104 706	0,57	6 578	0,17
22	42 000—45 000	43 500	119	107	44,8	59	78 530	0,57	4 934	0,17
23	45 000—48 000	46 500	127	115	46,1	62	64 251	0,57	4 036	0,17
24	48 000—51 000	49 500	136	122	46,7	65	52 352	0,57	3 289	0,17
25	51 000—	53 200	146	131	48,1	68	176 097	0,57	11 062	0,17
S:a										
5—25							3 551 445		264 970	
8—25							3 423 492		246 247	

Tabell 4 Underlag för beräkning av sjukpenning och föräldrapenning till försäkrade i de nuvarande sjukpenningklasserna nr 1, 2, 3 och 4 samt, i fråga om föräldrapenning, även enbart sjukvårdsförsäkrade

Sjukpenning- klass, nummer	Anställda	Företagare med nedanstående karenstid				Summa	
		0 dgr	3 dgr	33 dgr	93 dgr		
a Antal försäkrade							
1	791 044					791 044	
2	130 563					130 563	
3	41 458	3 705	1 430	142	88	46 823	
4	48 334	4 011	1 755	209	110	54 419	
	Summa	1 011 399	7 716	3 185	351	198	1 022 849
b Sjuktal							
1	14,0						
2	12,3						
3	11,80	22,40	14,30	5,72	4,77		
4	11,85	22,0	14,04	5,62	4,68		
c Sjukhusvårdstal							
1	1,93						
2	2,03						
3	1,60	2,68	1,71	0,68	0,57		
4	1,60	2,68	1,71	0,68	0,57		

Som underlag för beräkning av kostnaderna för föräldrapenning till enbart sjukvårdsförsäkrade och försäkrade i de nuvarande sjukpenningklasserna 1, 2, 3 och 4 har följande antagande gjorts

	Antal fall
Enbart sjukvårdsförsäkrade samt försäkrade i sjukpenningklasserna 1 och 2	50 000
Sjukpenningklass 3	500
Sjukpenningklass 4	700

Statens offentliga utredningar 1972

Kronologisk förteckning

1. Ämbetsansvaret II, Ju.
2. Svensk möbeldindustri, I.
3. Personal för tyg- och intendenturförvaltningen, Fö.
4. Säkerhets- och försvarspolitiken, Fö.
5. CKR, (Centrala körkortsregistret) K.
6. Reklam I, Beskrivning av reklamen, U.
7. Reklam II, Beskrivning och analys, U.
8. Reklam III, Ställningstaganden och förslag, U. (Utkommer senare.)
9. Reklam IV, Reklamens bestämningsfaktorer. U. (Utkommer senare.)
10. Godsbefordran till sjöss, Ju.
11. Förenklad löntagarbekattning, Fi.
12. Skadestånd IV, Ju.
13. Kommersiell service i glesbygder, In.
14. Revision av vattenlagen, Del 2, Ju.
15. Ny regeringsform • Ny riksdagsordning, Ju.
16. Ny regeringsform • Ny riksdagsordning. (Följdförfattningar) Ju.
17. Nomineringsförfarande vid riksdagsval • Riksdagen i pressen, Ju.
18. Norge och den norska exilregeringen under andra världskriget, Ju.
19. Uppsökande verksamhet för cirkelstudier inom vuxenutbildningen, U.
20. Läs- och bokvanor i fem svenska samhällen. Litteraturutredningens läsvanestudier, U.
21. Svävarfartslag, K.
22. Domstolsväsendet IV, Skiljedomstol, Ju.
23. Högre utbildning — regional rekrytering och samhällsekonomiska kalkyler, U.
24. Vägfraktavtalet II, Ju.
25. Naturgas i Sverige, I.
26. Förskolan 1, S.
27. Förskolan 2, S.
28. Konsumentköplag, Ju.
29. Konsumentupplysning om försäkringar, H.
30. Bostadsanpassningsbidrag, In.
31. Lag om hälso- och miljöfarliga varor, Jo.
32. Kommunalt samlingsstyre eller majoritetsstyre? C.
33. Förhandlingsrätt för pensionärer, In.
34. Familjestöd, S.
35. Skogsbrukets frö- och plantförsörjning, Jo.
36. Samhälle och trossamfund, Slutbetänkande, U.
37. Samhälle och trossamfund, Bilaga 1—19, U.
38. Samhälle och trossamfund, Bilaga 20. Andra trossamfunds ekonomi, U.
39. Abortfrågan, Remissyttranden, Ju.
40. Konkurrens i bostadsbyggandet, In.
41. Familj och äktenskap I, Ju.
42. Vägtrafikbeskattningen, Fi.
43. Utnyttjande och skydd av havet, I. (Utkommer senare)
44. Reformerad skatteutjämning, Fi.
45. Kulturminnesvård, U.
46. Landskapsvård genom täktsamverkan, Ju.
47. Data och integritet, Ju.
48. Riksdagen och försvarsplaneringen, Fö.
49. Tryckfriheten och reklamen, Ju.
50. Skyddsrum, Fö.
51. Sjölagens befraktningskapitel, Ju.
52. Rapport angående kommunal information m.m. C.
53. Handräckningstjänst i försvaret, Fö.
54. Skyddat arbete, In.
55. Decentralisering av statlig verksamhet — ett led i regionalpolitiken. Del 2 slutrapport, Fi.
56. Glesbygder och glesbygdspolitik, In.
57. Ledningsrättslag, Ju.
58. Koncession för pipelines, K.
59. Att välja framtid, Ju.
60. Beskattade förmåner vid sjukdom och arbetslöshet m. m. S.

Statens offentliga utredningar 1972

Systematisk förteckning

Justitiedepartementet

Ämbetsansvaret II. [1]
Godsbefodran till sjöss. [10]
Skadestånd IV. [12]
Revision av vattenlagen. Del 2. [14]
Grundlagberedningen. 1. Ny regeringsform • Ny riksdagsordning. [15] 2. Ny regeringsform • Ny riksdagsordning (Följdförfattningar) [16] 3. Nomineringsförfarande vid riksdagsval • Riksdagen i pressen. [17] 4. Norge och den norska exilregeringen under andra världskriget. [18]
Domstolsväsendet IV. Skiljedomstol. [22]
Vägfrakttavtalet II. [24]
Konsumentköplag. [28]
Abortfrågan. Remissyttrandet. [39]
Familj och äktenskap I. [41]
Landskapsvård genom täktsamverkan. [46]
Data och integritet. [47]
Tryckfriheten och reklamen. [49]
Sjölagens befraktningskapitel. [51]
Ledningsrättslag. [57]
Att välja framtid. [59]

Försvarsdepartementet

Personal för tyg- och intendenturförvaltning. [3]
1970 års försvarsutredning. 1. Säkerhets- och försvarspolitik. [4] 2. Riksdagen och försvarsplaneringen. [48] Skyddsrum. [50]
Handräckningstjänst i försvaret. [53]

Socialdepartementet

1968 års barnstugeutredning. 1. Förskolan 1. [26]
2. Förskolan 2. [27]
Familjestöd. [34]
Beskattade förmåner vid sjukdom och arbetslöshet m. m. [60]

Kommunikationsdepartementet

CKR. (Centrala körkortsregistret) [5]
Svävarfartslag. [21]
Koncession för pipelines. [58]

Finansdepartementet

Förenklad löntagarbekattning. [11]
Vägtrafikbeskattningen. [42]
Reformerad skatteutjämning. [44]
Decentralisering av statlig verksamhet — ett led i regionalpolitiken. Del 2 slutrapport. [55]

Utbildningsdepartementet

Reklamutredningen. 1. Reklam I. Beskattning av reklamen. [6] 2. Reklam II. Beskrivning och analys. [7] 3. Reklam III. Ställningstaganden och förslag. [8] (Utkommer senare). 4. Reklam IV. Reklamens bestämningsfaktorer. [9] (Utkommer senare.)
Uppsökande verksamhet för cirkelstudier inom vuxenutbildningen. [19]
Läs- och bokvanor i fem svenska samhällen. Litteraturutredningens läsvanestudier. [20]
Högre utbildning — regional rekrytering och samhällsekonomska kalkyler. [23]
1968 års beredning om stat och kyrka. 1. Samhälle och trossamfund. Slutbetänkande. [36] 2. Samhälle och trossamfund. Bilaga 1–19. [37] 3. Samhälle och trossamfund. Bilaga 20. Andra trossamfundets ekonomi. [38]
Kulturminnesvård. [45]

Jordbruksdepartementet

Lag om hälso- och miljöfarliga varor. [31]
Skogsbrukets frö- och plantförsörjning. [35]

Handelsdepartementet

Konsumentupplysning om försäkringar. [29]

Inrikesdepartementet

Kommersiell service i glesbygder. [13]
Bostadsanpassningsbidrag. [30]
Förhandlingsrätt för pensionärer. [33]
Konkurrens i bostadsbyggandet. [40]
Skyddat arbete. [54]
Glesbygder och glesbygdspolitik. [56]

Civildepartementet

Kommunalt samlingstyre eller majoritetsstyre? [32]
Rapport angående kommunal information m. m. [52]

Industridepartementet

Svensk möbelindustri. [2]
Naturgas i Sverige. [25]
Utnyttjande och skydd av havet. [43] (Utkommer senare)

Allmänna Förlaget

Beckman Tryckerier AB 1972 ISBN 91-38-01334-7